

วารสารวิชาการ

วิทยาลัยบริหารศาสตร์

School of Administrative Studies Academic Journal

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม - มีนาคม 2567

Vol.7 No.1 January - March 2024

SASAJ

School of Administrative Studies
Academic Journal

ISSN 3027-6128 (online)

วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์

School of Administrative Studies Academic Journal

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มีนาคม 2567)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยทางรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การบริหารกิจการทางสังคม และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เพื่อให้บริการวิชาการเกี่ยวกับการเสนอทางออกในการแก้ปัญหาสังคม

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 4 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม

ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน

ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน

ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

การพิจารณาคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความที่ตีพิมพ์จะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องและได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความและผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double-blind Peer Review)

คณะกรรมการที่ปรึกษา

1. ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. ศาสตราจารย์ ดร.สิทธิ์ บุตรอินทร์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. รองศาสตราจารย์ ดร.วีระพล ทองมา	มหาวิทยาลัยแม่โจ้

บรรณาธิการบริหาร (Executive Editor)

รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี	มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ผู้ช่วยบรรณาธิการ (Editorial assistant)

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ฝาเจริญ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
2. นางนิตยา ไพอารมณ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
3. นายกิตติวัฒน์ คมเสวต	มหาวิทยาลัยแม่โจ้

กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

1. รองศาสตราจารย์ ดร.พระมหาวิเศษ เสาะพบดี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์ ดร. ธนพันธ์ โล่ประกอบทรัพย์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ เลิศสมพร	มหาวิทยาลัยพะเยา
4. รองศาสตราจารย์ ดร.วัชรพล พุทธิรักษา	มหาวิทยาลัยนเรศวร
5. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
6. รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยวัฒน์ เพื่อกคง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
7. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
8. รองศาสตราจารย์ ดร.บุญอริ ยี่หะมะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
9. รองศาสตราจารย์ ดร.อลงกรณ์ อรรถแสง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
10. รองศาสตราจารย์ ดร.บงกชมาศ เอกเอี่ยม	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถาพร แสงสุโพธิ์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยจรัส เตชะตันมินสกุล	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรหมกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันเพ็ญ เจริญตระกูลปิติ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ออกแบบปก

นางสาวสุไรรัตน์ มั่นคง

เจ้าของ

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

อาคารเทพ พงษ์พานิช ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50290

โทรศัพท์ 0-5387-5540-5 โทรสาร 0-5387-5540

<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/SASAJ/index>

E-mail: sasjournal.mju@gmail.com

บรรณาธิการแถลง

วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ฉบับนี้เป็น ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม – มีนาคม 2567 วารสารฯ ได้ปรับเปลี่ยนหมายเลข ISSN เป็น หมายเลข ISSN: 3027-6128 เพื่อปรับปรุงและพัฒนาตามเกณฑ์มาตรฐานและเตรียมความพร้อมในการประเมินคุณภาพวารสารรอบที่ 5 (พ.ศ. 2567-2571) ปัจจุบันวารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์ ได้รับการคัดเลือกเข้าสู่ฐานข้อมูล TCI กลุ่มที่ 1 โดยได้รับการรับรองตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2565 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2567 ทั้งนี้ผู้ที่สนใจส่งบทความ สามารถลงทะเบียนผ่านระบบวารสารออนไลน์ได้ที่ <https://so05.tcithaijo.org/index.php/SASAJ/about/submissions>

กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยที่ได้พิจารณาและปรับปรุงบทความให้มีคุณภาพ และขอขอบคุณผู้สนับสนุนบทความที่ให้ความสนใจส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์ โดยในฉบับนี้ มีบทความที่ได้รับการคัดเลือกให้ตีพิมพ์จำนวน 15 บทความ แบ่งเป็นบทความวิจัย จำนวน 14 บทความ และบทความวิชาการ จำนวน 1 บทความ กองบรรณาธิการและคณะทีมงานจะรักษามาตรฐานการเผยแพร่มาตรฐานทางวิชาการ เพื่อประโยชน์ในการเพิ่มประสิทธิภาพของการศึกษาและการเผยแพร่ผลงานทางรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การบริหารกิจการทางสังคม สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพื่อให้บริการวิชาการ และเสนอทางออกในการแก้ปัญหาสังคมให้ปรากฏสู่สาธารณชนต่อไป

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่เลือกสรรมาตีพิมพ์จะมีประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจ และกองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่สนับสนุนการจัดทำวารสารฉบับนี้ให้เสร็จสมบูรณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.เนลิ้มชัย ปัญญาดี

ทัศนะและข้อคิดเห็นของบทความในวารสารฉบับนี้

เป็นของผู้นิพนธ์แต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการแถลง

สารบัญ

บทความวิจัย:	หน้า
■ การบริหารงานรูปแบบใหม่ของเทศบาลนครนครสวรรค์ ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี : วรรณมาฆะ เกษรดอกไม้	1
■ การบริหารปกครองแบบร่วมมือกันของหน่วยงานภาครัฐด้านการจัดการแก้ไขวิกฤต ปัญหาสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในเรือนจำ แห่งหนึ่งในภาคเหนือ : ณัฐพร อินทะกันท์	18
■ กรอบโครงความคิดของขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อการทำแท้งปลอดภัยและถูกกฎหมาย ในประเทศไทย พ.ศ. 2550-2564 : ศิริโสภา สันติทฤษฎีกร และ วัชรพล พุทธรักษา	36
■ การตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 ของประชาชนมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี : กรวิทย์ เกาะกลาง และ วัฒนา นนทชิต	52
■ การพัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการบริหารจัดการและการพัฒนา ชุมชนของผู้นำชุมชนในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ : ปณยา ลอยมี และ ธรรมพร ตันตรา	71
■ นวัตกรรมการพัฒนาเชิงพื้นที่ย่านสร้างสรรค์บนฐานทุนทางพระพุทธศาสนาและ วัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อยกระดับมูลค่าเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์จังหวัด แม่ฮ่องสอน : พระมหาวิรัตน์ศักดิ์ สุธเมธี, พระพิทักษ์ ฐานิสฺสโร, และ รัตติกร ชาญขำนิ	86
■ การจัดการทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยบูรณาการความร่วมมือ กับภาคีเครือข่ายเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์จังหวัดแม่ฮ่องสอน : พระมหาสกุล มหาวิโร, พระครูปลัดณัฐกร ปฏิภาณเมธี, และ วราภรณ์ ชนะจันทร์ตา	104

บทควมวิจัย: (ต่อ)	หน้า
■ การพัฒนาธรรมณูชุมชนประมงยั่งยืนตำบลนาปะขอ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง : ศันสนีย์ จันทร์อานุกาพ, ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ, วราภรณ์ ทนงค์ดี, สุภฎา ศิริรัฐนิคม, และ ทวีเดช ไชยนาพงษ์	121
■ แนวทางการจัดทำกิจกรรมโครงการสนับสนุนการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์การภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อเป็นฐานรองรับทำประโยชน์สาธารณะ ตำบลบ้านเป้า อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ : ประวิทย์ สวัสดิรักษา และ สุริยจรัส เตชะตันมีนสกุล	136
■ ยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อสร้างร่วมมือในการพัฒนาบัวขาววิลเลจให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของโลกด้านการศึกษา การเกษตรอาหารปลอดภัย และศิลปวัฒนธรรมมวยไทย ตามแนวทางการทำธุรกิจเพื่อสังคมและกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม : สมบัติ ปัญชาเมฆ และ สุริยจรัส เตชะตันมีนสกุล	147
■ การจัดการทรัพยากรเกษตรบนที่ลาดเชิงเขาด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการขยายผลสู่ชุมชน กรณีศูนย์เรียนรู้หอมบุญอโคก บ้านป่าไผ่ ตำบลไทรย้อย อำเภอเด่นชัย จังหวัดแพร่ : อำนวย คลีใบ, วัชรพงษ์ วัฒนกุล, มนัส สุวรรณ, และ ภัทรวุฒิ สมยานะ	162
■ แนวทางและสภาพการจัดการที่ดินอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ : สยาม ราชวัตร, จรินทร์พิทย์ ตรียตริงศรีคุณ, และ ธาตุกร ขำขันมะลี	181
■ การศึกษารูปแบบการบริหารการเงินของธุรกิจ (SMEs) ขนาดเล็ก ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน : บุปผา คำนวน	194
■ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการซ้ำของผู้ป่วยกลุ่มติดเตียง กรณีศึกษาสถานบาลดูแลผู้สูงอายุและผู้มีภาวะพึ่งพิงของเนิร์สซิงโฮมแคร์ในจังหวัดเชียงใหม่ : กรรณิการ์ วิฑูรย์	206
บทควมวิชาการ:	หน้า
■ กระบวนการพัฒนาองค์กรแห่งความสุข : พระครูประภาต ปัญญาธรร, พระครูโกวิท บุญเขต, พระใบฎีกา ธวัชชัย จรณธมโม, และ อำนาจ ทาป็น	222

ภาคผนวก:	หน้า
■ กระบวนการพิจารณาบทความ	235
■ แนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ	211

การบริหารงานรูปแบบใหม่ของเทศบาลนครนครสวรรค์ ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี *

New Model of Administration on Nakhon Sawan City Municipality Among The 20-Year National Strategic

วรรณมาฆะ เกษรดอกไม้

Wanmarka Gasondokmai

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Faculty of Humanities and Social Sciences Nakhon Sawan Rajabhat University

Email: wanmaka.k@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการบริหารงานของเทศบาลนครนครสวรรค์ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานของเทศบาลนครนครสวรรค์ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี 3) เพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการบริหารงานของเทศบาลนครนครสวรรค์ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมโดยการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาใช้ในการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ระดับประสิทธิภาพการบริหารงานของเทศบาลนครนครสวรรค์ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยภาพรวมอยู่ระดับน้อย ($\bar{X} = 2.54$, S.D.= 0.69) สภาพปัญหาการบริหารงานของเทศบาลนครนครสวรรค์ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี คือ 1) รูปแบบการสื่อสารและช่องทางการสื่อสารที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน 2) การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมหรือการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน 3) การวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมและการจัดทำแผนการดำเนินงาน 4.การบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการขับเคลื่อนแผนการดำเนินงาน 5.การกำกับติดตาม และการประเมินผลการบริหารงานรูปแบบใหม่ของเทศบาลนครนครสวรรค์

* ได้รับความเห็นชอบ: 8 สิงหาคม 2566; แก้ไขบทความ: 17 กันยายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 25 กันยายน 2566

ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี คือ การสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) การแสดงความคิดเห็นและการติดตามรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การศึกษาสภาพแวดล้อมขององค์กร ให้ความสำคัญกับทรัพยากรบุคคลเป็นสำคัญ และการนำหลักการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เข้ามาดำเนินการติดตามประเมินผลการบริหารงานของเทศบาลนครนครสวรรค์

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี; การบริหารงานรูปแบบใหม่; เทศบาลนคร

Abstract

This research article has the following purpose 1) to study the level of administrative effectiveness of Nakhon Sawan Municipality under the 20-year national strategic plan 2) to study the administrative problems of Nakhon Sawan Municipality under the 20-year national strategic plan 3) to study the administration New model of Nakhon Sawan municipality under the 20-year national strategic plan.

The results showed that the level of administrative effectiveness of Nakhon Sawan municipality under the 20-year national strategic plan was generally at a low level ($\bar{X} = 2.54$, S.D.= 0.69). The problems in the administration of Nakhon Sawan Municipality under the 20-year national strategic plan are as follows: 1) The communication model and communication channels currently used. 2) Opportunity for stakeholders to participate or listen to opinions from the public. 3) Analysis of environmental factors and preparation of action plans 4) Resource management to drive action plans 5) Monitoring and evaluation, the new form of administration of Nakhon Sawan municipality under the 20-year national strategic plan is two-way communication (Two-way Communication), expressing opinions and monitoring information. Organizational Environment Study Give importance to human resources. and applying the principle of “Understanding, Accessing,

Developing” to follow up and evaluate the management of Nakhon Sawan Municipality.

Keywords: 20-year national strategy; administration; city municipality

1. บทนำ

แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับที่ 20 (พ.ศ.2560) เป็นภาพฝันของแผนการพัฒนาประเทศ ที่จะกำหนดกรอบและแนวทางการพัฒนาให้หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วนต้องนำไปปฏิบัติ ซึ่งประเทศไทยต้องมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน โดยมีระยะเวลาบังคับนานถึง 20 ปี ตั้งแต่ปี 2561-2580 ยุทธศาสตร์ชาติที่จะใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาประเทศตั้งแต่ พ.ศ. 2561-2580 แบ่งยุทธศาสตร์ชาติ ออกเป็น 6 ด้าน คือ 1) ด้านความมั่นคง 2) ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3) ด้านการพัฒนา และเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ 4) ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม 5) ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 6) ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหาร จัดการภาครัฐ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ซึ่งในการนำแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ไปปฏิบัตินั้นจะต้องมีความสอดคล้องกับแผน 3 ระดับคือ ระดับที่ 1 คือแผนยุทธศาสตร์ชาติที่ถือเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ระดับที่ 2 คือ แผนการขับเคลื่อนในมิติต่าง ๆ ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ และระดับที่ 3 คือ แผนที่จัดทำขึ้นโดยหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อการถ่ายทอดเป้าหมายและมติการพัฒนาของแผนระดับที่ 1 และแผนระดับที่ 2 ไปปฏิบัติ ตลอดจนขั้นตอนการกระจายอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง โดยในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น จะต้องดำเนินการตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2561 ทั้งนี้ แผนพัฒนาท้องถิ่นจะต้องสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ดังนั้นจึงต้องมีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดขึ้นตามกระบวนการ

พิจารณาจากประชาคมท้องถิ่นระดับจังหวัด ร่วมกับคณะกรรมการพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัด คณะกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่นระดับจังหวัด ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด ร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล โดยนำยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้ต่อไป และเพื่อให้สามารถบูรณาการกับแผนพัฒนาจังหวัด แผนปฏิบัติราชการ ประจำปีของจังหวัดและตอบสนองความต้องการของประชาชนอันจะนำไปสู่การจัดทำงบประมาณที่มีประสิทธิภาพในท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง โดยการรับฟังเสียงสะท้อนจากประชาชนในการบริหารจัดการตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ไปปฏิบัติทั้งนี้ จะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาท้องถิ่นให้เข้มแข็ง เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนในท้องถิ่น

ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องมีการบูรณาการร่วมกัน ให้เกิดความสอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัด สามารถเชื่อมโยงไปสู่แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาภาค แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ไทยแลนด์ 4.0 และในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561 – 2565) จะต้องมีการติดตามและประเมินผลยุทธศาสตร์ เพื่อความสอดคล้องแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์การนำนโยบายไปปฏิบัติของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี การสร้างความรู้ ความเข้าใจ รวมไปถึงการรับฟังเสียงสะท้อนจากประชาชนในพื้นที่ซึ่งแต่ละพื้นที่จะมีความแตกต่างกัน นำมาปรับประยุกต์และพัฒนาตามความต้องการของประชาชน และทั้งนี้เทศบาลนครนครสวรรค์ ได้รับรางวัลชนะเลิศองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี กลุ่มเทศบาลขนาดใหญ่ ประเภททั่วไป ประจำปี 2564 โดยสำนักนายกรัฐมนตรี ต่อมาได้รับรางวัลพระปกเกล้า สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความเป็นเลิศ ประจำปี 2564 ด้านความโปร่งใสและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจากสถาบันพระปกเกล้า (2566) และได้รับรางวัลรองชนะเลิศ ประเภทโดดเด่นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี ประจำปี 2565 การพัฒนาระบบโครงข่ายนครสวรรค์เมืองอัจฉริยะเพื่อประชาชน (Super Nodes) จากสำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้คณะผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานรูปแบบใหม่ของเทศบาลนครนครสวรรค์ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อเป็นประโยชน์และแนวทางในการบริหารให้กับเทศบาลนครนครสวรรค์หรือหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ที่สนใจสามารถ

นำไปประยุกต์ใช้หรือพัฒนาการบริหารงานที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนให้มีประสิทธิภาพที่สูงขึ้น เข้าถึงประชาชนให้มากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลนครนครสวรรค์ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานของเทศบาลนครนครสวรรค์ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี
3. เพื่อศึกษาการบริหารงานรูปแบบใหม่ของเทศบาลนครนครสวรรค์ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยอธิบายตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาประสิทธิภาพการบริหารงานของเทศบาลนครนครสวรรค์ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครนครสวรรค์ จำนวน 4 เขต 71 ชุมชน ซึ่งมีจำนวนประชากร 65,348 คน (เทศบาลนครนครสวรรค์ สำนักงานทะเบียนราษฎร, 2564)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครนครสวรรค์ โดยผู้ศึกษาได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane จึงทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครนครสวรรค์จำนวน 65,348 คน จากการคำนวณโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1976) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ 398 คน

1.2 วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานของเทศบาลนครนครสวรรค์ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการบริหารงานของเทศบาลนครนครสวรรค์ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จำนวน 12 ท่าน คือ 1.นายกและประธานสภา เทศบาลนครนครสวรรค์ จำนวน 2 ท่าน 2.หัวหน้างานวิเคราะห์

นโยบายและแผน จำนวน 1 ท่าน 3.ผู้นำชุมชน จำนวน 4 ท่าน 4.ตัวแทนประชาชนในเขตพื้นที่ จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 4 ท่าน 5.นักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารภาครัฐ จำนวน 1 ท่าน

1.3 วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ศึกษาการบริหารงานรูปแบบใหม่ของเทศบาลนคร นครสวรรค์ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussions) จากผู้ทรงคุณวุฒิ วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 12 คน-(สมภพ สุทัศน์วีริยะ, 2566) ได้แก่ 1.นักบริหารหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 2.หัวหน้างานวิเคราะห์นโยบายและแผน 3.ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารภาครัฐหรือนักวิชาการด้านการบริหารภาครัฐ หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 4.ผู้นำชุมชน จำนวน 4 ท่าน 5.ตัวแทนประชาชน จำนวน 4 ท่าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งตามวัตถุประสงค์ดังนี้

2.1 แบบสอบถาม เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลฯ โดยแบ่งเนื้อหา 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานของเทศบาลนครนครสวรรค์ ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ 20 ปี โดยใช้ข้อคำถามทั้งหมด 6 ด้านคือ ด้านความมั่นคง ด้านการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขัน ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ตามแนวคิดของ Likert Scale โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ระดับประสิทธิผลการบริหารงานดีมาก ให้น้ำหนัก	5	คะแนน
ระดับประสิทธิผลการบริหารงานดี ให้น้ำหนัก	4	คะแนน
ระดับประสิทธิผลการบริหารงานปานกลาง ให้น้ำหนัก	3	คะแนน
ระดับประสิทธิผลการบริหารงานน้อย ให้น้ำหนัก	2	คะแนน
ระดับประสิทธิผลการบริหารงานน้อยที่สุด ให้น้ำหนัก	1	คะแนน

ทั้งนี้ แบบสอบถามดังกล่าวผู้วิจัยได้แบ่งระดับคะแนน และแปลความหมายเดียวกัน คือ คะแนนเฉลี่ยแปลความหมาย (ชัชวาลย์ เรื่องประพันธ์ 2539, หน้า 15)

4.21 - 5.00 ประสิทธิภาพการบริหารระดับมากที่สุด

3.41 - 4.20 ประสิทธิภาพการบริหารระดับมาก

2.61 - 3.40 ประสิทธิภาพการบริหารระดับปานกลาง

1.81 - 2.60 ประสิทธิภาพการบริหารระดับน้อย

1.00 - 1.80 ประสิทธิภาพการบริหารระดับน้อยที่สุด

2.2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานของเทศบาลนครนครสวรรค์ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

2.3 การประชุมกลุ่ม (Focus Group) เพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการบริหารงานของเทศบาลนครนครสวรรค์ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยนำข้อมูลจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 มากำหนดเป็นประเด็นหลักในการสนทนากลุ่ม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจัดทำหนังสือจากสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลในเขตพื้นที่เทศบาลนครนครสวรรค์ อ.เมือง จ.นครสวรรค์ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างและการสัมภาษณ์บุคคลตามที่กำหนด นัดหมาย วัน เวลา สถานที่ ที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวกในการให้สัมภาษณ์ ซึ่งใช้วิธีการสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว และทำการบันทึกข้อมูลโดยการจดบันทึกและการบันทึกเสียง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยสามารถอธิบายเป็นรายวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานของเทศบาลนครนครสวรรค์ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี วิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการคำนวณเพื่อหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานของเทศบาลนครนครสวรรค์ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 และ วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการบริหารงานของเทศบาลนครนครสวรรค์ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี วิเคราะห์ข้อมูลโดยการอุปนัย

4. สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการสรุปผลการวิจัยตามกรอบวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้ดังนี้

1. ระดับประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลนครนครสวรรค์ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ระดับประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลนครนครสวรรค์ภายใต้แผน

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง	2.50	0.71	น้อย
ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน	2.46	0.67	น้อย
ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาฯ	2.61	0.72	น้อย
ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการสร้างโอกาสฯ	2.56	0.71	น้อย
ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการสร้างการเติบโตฯ	2.58	0.71	น้อย
ยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการปรับสมดุลฯ	2.54	0.65	น้อย
ค่าเฉลี่ยรวม	2.54	0.69	น้อย

ประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาล ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยภาพรวมอยู่ระดับน้อย ($\bar{X} = 2.54$, S.D.= 0.69) โดยประเด็นค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนา และเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ($\bar{X} = 2.61$, S.D.= 0.72) รองลงมา คือยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 2.58$, S.D.= 0.71) ลำดับสาม คือ ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการสร้างโอกาส และความเสมอภาคทางสังคม ($\bar{X} = 2.56$, S.D.= 0.71) ลำดับสี่ ยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการปรับสมดุล และพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ($\bar{X} = 2.54$, S.D.= 0.65) ลำดับห้า ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ($\bar{X} = 2.50$, S.D.= 0.71) และลำดับที่หก ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ($\bar{X} = 2.46$, S.D.= 0.67) ตามลำดับ

2. สภาพปัญหาการบริหารงานของเทศบาลนครนครสวรรค์ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ได้แก่

2.1 รูปแบบการสื่อสารและช่องทางการสื่อสารที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน มีลักษณะการสื่อสารแบบทางเดียว คือ การสั่งการตามโครงสร้างสายการบังคับบัญชาที่มีลักษณะจากบนลงล่าง

2.2 การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมหรือการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน รูปแบบการมีส่วนร่วมมีลักษณะแบบไม่สมบูรณ์ มีส่วนร่วมเฉพาะกลุ่มที่คุ้นเคยกับผู้นำชุมชน และเป็นการมีส่วนร่วมโดยไม่มีการเสนอข้อมูลหรือโครงการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาพื้นที่ เพราะผู้ที่เข้าร่วมส่วนมากเป็นผู้สูงอายุ ที่มีความคุ้นเคยกับผู้นำชุมชนและทราบข่าวการเข้าร่วมการประชามแบบกระตั้นหัน จึงไม่มีการเตรียมข้อมูลล่วงหน้าเพื่อการ เข้าร่วมการประชาม

2.3 การเข้าร่วมกิจกรรมการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมและการจัดทำแผนการดำเนินงาน ส่งผลต่อรายได้ของประชาชนที่ลดลง เนื่องจากทำงานรับจ้างและได้รับค่าตอบแทนแบบรายวัน ตลอดจนความคุ้นเคยกับสมาชิกและผู้นำในชุมชน มีผลต่อการได้รับข่าวสารประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของเทศบาลนครนครสวรรค์ ทั้งนี้หากรายได้ของประชาชนในเขตเทศบาลน้อย ประกอบกับความคุ้นเคยกับสมาชิกและผู้นำในชุมชนอยู่ในระดับน้อย จึงใช้เวลานานในการบรรจุแผนพัฒนาท้องถิ่น ส่งผลต่อความหวังในการได้รับอนุมัติงบประมาณน้อยเช่นกัน ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการจัดทำแผนการดำเนินงานของเทศบาลนครนครสวรรค์ในระดับน้อยตามไปด้วย

2.4 การบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการขับเคลื่อนแผนการดำเนินงาน ขาดการประชาสัมพันธ์ข้อมูลดังกล่าวกับผู้นำชุมชนและประชาชนทราบ ตลอดจนการดูข้อมูลทางเว็บไซต์ ไม่ใช่วิถีชีวิตประจำวันในการรับข่าวสารของประชาชน ส่งผลให้บุคคลในชุมชนไม่ทราบรายละเอียดของโครงการเกี่ยวกับ ระยะเวลาการจัดกิจกรรม งบประมาณ ตัวชี้วัด ผู้รับผิดชอบและไม่ได้รับข้อมูลการขับเคลื่อนแผนการดำเนินงานยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

2.5 การกำกับติดตาม และการประเมินผล การประชาสัมพันธ์การรายงานผลการประเมินโครงการทางเว็บไซต์ของเทศบาลนครนครสวรรค์เพียงช่องทางเดียว ซึ่งเป็นช่องทางที่ต้องอาศัยอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน อินเทอร์เน็ต ส่งผลให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้ยาก และไม่ทราบข่าวสารการรายงานการประเมินผลโครงการ

3. การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการบริหารงานของเทศบาลนครนครสวรรค์ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ได้แก่

3.1 การสื่อสารแบบสองทาง จากสภาพปัญหาการสื่อสารแบบทางเดียว คือ การสั่งการตามโครงสร้างสายการบังคับบัญชาที่มีลักษณะจากบนลงล่าง แนวทางการพัฒนาการบริหารงานของเทศบาลนครนครสวรรค์ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี คือ การมีรูปแบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการบริหารต้องมีรูปแบบการสื่อสารที่จะทำให้ประชาชนได้รับรู้และเข้าใจในสิ่งที่เทศบาลกำลังดำเนินการ คือ การสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) กระบวนการถ่ายทอดข้อมูลโดยผ่านช่องทางหรือสื่อระหว่างผู้ส่งและผู้รับ เพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างเทศบาลนครนครสวรรค์และประชาชน

3.2 การติดตามข้อมูลข่าวสาร จากสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนมีลักษณะแบบไม่สมบูรณ์ มีส่วนร่วมเฉพาะกลุ่มที่คุ้นเคยกับผู้นำชุมชน แนวทางการพัฒนาการบริหารงานของเทศบาลนครนครสวรรค์ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี คือการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมหรือรับฟังความคิดเห็น การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในกระบวนการของแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ทั้งในด้านการแสดงความคิดเห็นและการติดตามรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการร่วมตัดสินใจ ทั้งในขั้นตอนก่อนดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ และเสร็จสิ้นโครงการ ทั้งนี้ เพราะการมีส่วนร่วมนั้นเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมินผล เพื่อสร้างการรับรู้ถ่ายทอดและสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานระหว่างชุมชนกับหน่วยงาน เพื่อการพัฒนาที่เป็นไปตามความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

3.3 การศึกษาสภาพแวดล้อมขององค์การจากสภาพปัญหาการเข้าร่วมกิจกรรมการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมและการจัดทำแผนการดำเนินงานส่งผลต่อรายได้ของประชาชนที่ลดลง แนวทางการพัฒนาการบริหารงานของเทศบาลนครนครสวรรค์ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี คือการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยแวดล้อมและการจัดทำแผน การศึกษาสภาพแวดล้อมขององค์การ โดยการศึกษาจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์การ ตลอดจนศึกษาสภาพแวดล้อมภายใน และการศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอก

3.4 การให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลเป็นสำคัญ จากสภาพปัญหาขาดการประชาสัมพันธ์ข้อมูลดังกล่าวกับผู้นำชุมชนและประชาชนทราบ ตลอดจนการดูแลข้อมูลทางเว็บไซต์ไม่ใช้วิธีชีวิตประจำวันในการรับข่าวสารของประชาชน แนวทางการพัฒนาการบริหารงานของเทศบาลนครนครสวรรค์ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี คือการบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อ

การขับเคลื่อนแผนการดำเนินงาน คือกระบวนการวางแผนการใช้ทรัพยากรและวางแผนการจัดสรรงานให้เป็นไปตามความคาดหวัง โดยมีเป้าหมายการทำงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยให้ความสำคัญกับทรัพยากรบุคคลเป็นสำคัญ

3.5 การนำหลัก เข้าใจ เข้าถึง การพัฒนา มาดำเนินการติดตามและประเมินผลจากสภาพปัญหา ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้ยาก และไม่ทราบข่าวสารการรายงานการประเมินผลโครงการ แนวทางการพัฒนาการบริหารงานของเทศบาลนครนครสวรรค์ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี คือ การนำหลักการ “เข้าใจ เข้าถึง การพัฒนา” เข้ามานิเทศการติดตามและประเมินผล

5. อภิปรายผลการวิจัย

การบริหารงานรูปแบบใหม่ของเทศบาลนครนครสวรรค์ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

1. รูปแบบการสื่อสารและช่องทางการสื่อสาร รูปแบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการบริหารต้องมีรูปแบบการสื่อสารที่จะทำให้ประชาชนได้รับรู้และเข้าใจในสิ่งที่เทศบาลกำลังดำเนินการ คือ การสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) กระบวนการถ่ายทอดข้อมูลโดยผ่านช่องทางหรือสื่อระหว่างผู้ส่งและผู้รับ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ซึ่งกันและกัน (อนุจิตร ชินสาร, 2561) ตลอดจนเป็นการสื่อสารสื่อความหมายที่ผู้รับมีโอกาสตอบสนองมายังผู้ส่งได้ในทันที โดยที่ต่างฝ่ายต่างผลัดกันทำหน้าที่เป็นทั้งผู้ส่งและผู้รับในเวลาเดียวกัน ตลอดจนควรมีโครงการเทศบาลพบประชาชน หรือเทศบาลเคลื่อนที่ ที่มีลักษณะผู้บริหารของเทศบาลออกพบประชาชนในพื้นที่ เพื่อประชาสัมพันธ์โครงการที่จะดำเนินการจากเทศบาล (ส่งสาร) และเพื่อรับรู้และรับทราบปัญหาความต้องการของประชาชนในพื้นที่ (รับสาร) จะสามารถตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาได้อย่างทันต่อสถานการณ์ เพราะในระบบการดำเนินงานผู้บริหารจะมีอำนาจในการตัดสินใจกำหนดโครงการเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาได้อย่างดีที่สุด เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจกับประชาชน และเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนมีความสนใจในการรับรู้และรับทราบการดำเนินงานของเทศบาลด้วย

2. การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม หรือรับฟังความคิดเห็น การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในกระบวนการของแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ทั้งในด้านการแสดงความคิดเห็นและการติดตามรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการร่วมตัดสินใจ ทั้งในขั้นตอนก่อนดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ และเสร็จสิ้นโครงการ ทั้งนี้เพราะการมีส่วนร่วมนั้นเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมี

ส่วนร่วมตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมินผล เพื่อสร้างการรับรู้ถ่ายทอด และสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานระหว่างชุมชนกับหน่วยงานเพื่อการพัฒนาที่เป็นไปตามความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง อ้างอิงผลการวิจัยของ อูราพร เดชเกิด, อติพร เกิดเรือง, และ ประยุทธ์ สวัสดิ์เรียวกุล (2563) การศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการของเทศบาลนครนครภูเก็ตตามแนวนโยบายที่สอดคล้อง Thailand 4.0 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน มุ่งเน้นการบริหารจัดการแบบมืออาชีพ เพื่อประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก ต้องมีระบบการทำงานที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีระบบฐานข้อมูลในการสนับสนุนการทำงาน มีระบบข้อมูลย้อนกลับสำหรับการถอดบทเรียน เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขได้

3. การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยแวดล้อมและการจัดทำแผน การศึกษาสภาพแวดล้อมขององค์การโดยการศึกษาจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์การ ตลอดจนศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและการศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอก ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดกลยุทธ์องค์การเกิดการพัฒนาไปในทางที่เหมาะสม และตรงกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นด้วย อ้างอิงผลการวิจัยของณรงค์ พรหมสืบ (2562) ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนานโยบายการบริหารจัดการอุทกภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เศรษฐกิจจังหวัดระยอง โดยการนำแนวคิดการบริหารปกครอง (Governance) มาเป็นกรอบแนวทางการบริหารจัดการอุทกภัย ซึ่งมีหลักการสำคัญประกอบด้วยความร่วมมือระหว่างสมาชิกในเครือข่าย (Collaboration) การใช้การเจรจา (Negotiation) หลักความยืดหยุ่น (Flexibility) ที่สอดคล้องกับพื้นที่ และความเชื่อถือและความไว้วางใจ (Trust) เพื่อนำมาควบคุมกำกับดูแลการบริหารจัดการน้ำให้เป็นไปตามกรอบนโยบายของภาครัฐที่ได้กำหนด

4. การบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการขับเคลื่อนแผนการดำเนินงาน คือกระบวนการวางแผนการใช้ทรัพยากรและวางแผนการจัดสรรงานให้เป็นไปตามความคาดหวัง โดยมีเป้าหมายการทำงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยให้ความสำคัญกับทรัพยากรบุคคลเป็นสำคัญ ให้มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถขยายความเข้าใจในวงกว้างมากขึ้นด้วย อาทิเช่น ผู้รับผิดชอบการดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ต้องมีความรู้ความสามารถในการดำเนินการและมีความสามารถในการถ่ายทอดวัตถุประสงค์ของแผนได้อย่างทั่วถึงและทำให้ประชาชนหรือผู้รับการถ่ายทอดตระหนักถึงความสำคัญของแผนได้เป็นอย่างดีและให้การมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง และต้องมีการรายงานความก้าวหน้าเกี่ยวกับการดำเนินงาน อ้างอิงผลการวิจัย

ของ มลิวรรณ นามพันธ์ (2560) การศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารงานของเทศบาลใน จังหวัดชัยภูมิ วัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัด ชัยภูมิ ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดชัยภูมิ ประสิทธิภาพการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดชัยภูมิด้านการพัฒนองค์กรและบุคลากร ภาครัฐสู่การบริหารจัดการที่ดีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เทศบาลฯ มีการพัฒนาองค์ความรู้ของ บุคลากรอย่างสม่ำเสมอ

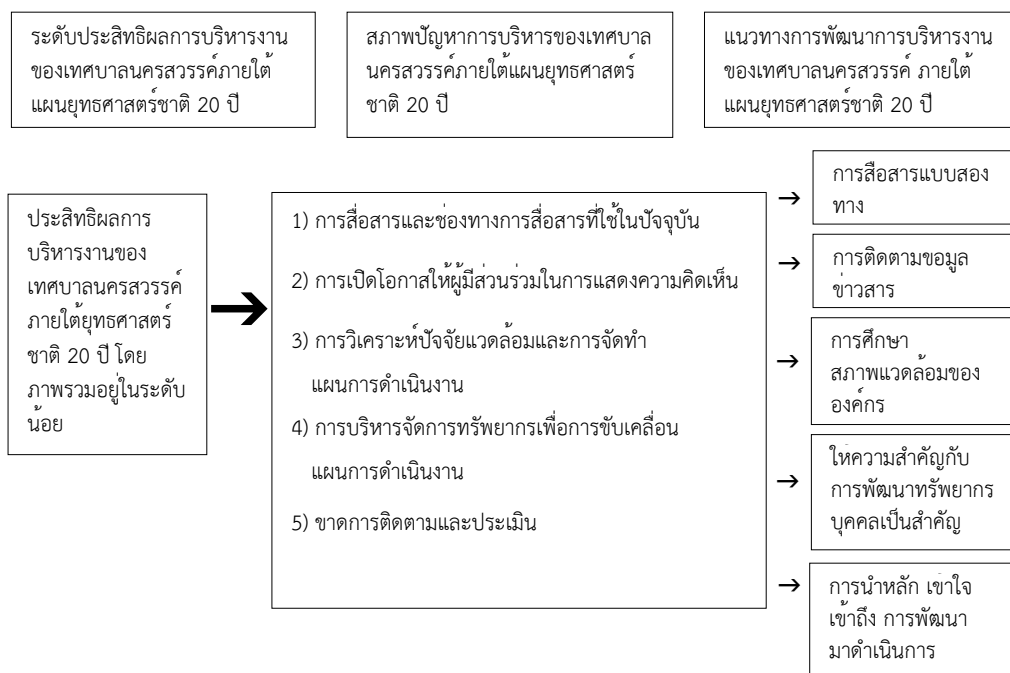
5. การกำกับ ติดตาม และการประเมินผล การติดตามโครงการ คือ กระบวนการวัด ปัจจัยนำเข้า (Inputs) กิจกรรม (Activities) และการผลิต (Outputs) ของโครงการซึ่งกระทำ เป็น ประจำตามช่วงเวลาต่าง ๆ ระหว่างนำโครงการไปปฏิบัติเพื่อระบุปัญหาและอุปสรรคของการ ดำเนินโครงการว่าเป็นไปตามแผนหรือไม่ เพื่อหามาตรการแก้ไขได้ทันต่อสถานการณ์ การ ติดตามและประเมินผลโครงการ คือ กระบวนการเปรียบเทียบผลลัพธ์ของโครงการ (Project Results or Outcomes) ที่เกิดขึ้นจริงกับผลลัพธ์ของโครงการที่คาดว่าจะเกิดขึ้น หรือที่กำหนด ไว้ในวัตถุประสงค์ของโครงการ (Project Objectives) เพื่อทราบว่าการดำเนินโครงการบรรลุ วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ทั้งนี้ควรนำหลักการ “เข้าใจ เข้าถึง การพัฒนา” เข้ามา ดำเนินการ กล่าวคือ อ้างอิงผลการวิจัยของ รัฐิมา เย็นเยือก (2560) การศึกษาเรื่องความคิดเห็น ของประชาชนเกี่ยวกับกลไกชุมชนในการจัดการปัญหาช้างป่า ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอย ดาว อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของ ชุมชนในการแก้ไขปัญหาช้างป่าของชุมชนในภาพรวมอยู่ระดับเห็นด้วย สามารถเรียงลำดับจาก มากไปน้อย ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในกระบวนการปฏิบัติและการมีส่วนร่วม ในกระบวนการประเมินผล

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย คือ การบริหารงานรูปแบบใหม่ของเทศบาลนคร นครสวรรค์ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ที่เริ่ม จากการศึกษาสภาพปัญหาและวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการบริหารงานของเทศบาลนคร นครสวรรค์ภายใต้ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี คือ การสื่อสารแบบสองทาง การติดตาม ข้อมูลข่าวสาร การศึกษาสภาพแวดล้อมขององค์กร การพัฒนาทรัพยากรบุคคลเป็นสำคัญ และ การนำหลักการพัฒนา เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา มาใช้ในการติดตามประเมินผล ทั้งนี้เพื่อเป็น

แนวทางในการประยุกต์ใช้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ในการนำแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีไปปฏิบัติ แสดงเป็นภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1. การบริหารงานรูปแบบใหม่ของเทศบาลนครสวรรค์ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ควรสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในการประชาสัมพันธ์และจัดอบรมเกี่ยวกับที่มาวัตถุประสงค์ของแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ตลอดจนกระบวนการหรือแนวทางการปฏิบัติของแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี กับหน่วยงานต่าง ๆ อ้างอิงแนวความคิด โกวิท พวงงาม (2559) เกี่ยวกับหลักการมีส่วนร่วมและหลักความโปร่งใส ในหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ส่วนหนึ่งต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างสะดวกและเข้าใจง่าย เพื่อการรับรู้และแสดงความคิดเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ

1.2 ผู้นำชุมชนหรือประธานชุมชนควรมีบทบาทในการสนับสนุนการบริหารงานของเทศบาลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกี่ยวกับการบริหารงานแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี กล่าวคือ ประธานชุมชนหรือผู้นำชุมชน เป็นที่นับถือหรือเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในชุมชน สามารถชักนำหรือโน้มน้าวให้สมาชิกในชุมชนดำเนินการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ได้ ตลอดจนเป็นผู้ที่เชี่ยวชาญมีความเข้าใจในบริบท วิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชนเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพื่อการสร้างสมรรถนะทางการดำเนินงานของชุมชน โดยการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวของชุมชน โดยการโน้มน้าวให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน และร่วมประเมินผล โครงการพัฒนาของชุมชน อ้างอิงแนวคิดของ ฮูด (C.C.Hood , 1976) ว่า ผู้มีอำนาจหน้าที่นโยบายไปปฏิบัติต้องมีอำนาจบารมีในการทำให้บุคคลอื่นยอมรับเพื่อสามารถประสานงานแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของแผนนั้น

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 เทศบาลนครนครสวรรค์ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อื่น ๆ ควรมีการอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจในบทบาทความเป็นผู้นำของประธานชุมชนให้มีการดำเนินงานที่มีมาตรฐานมีความเป็นกลางในการดำเนินงานภายในพื้นที่อ้างอิงแนวความคิด โกวิท พงงาม (2559) เกี่ยวกับหลักการสร้างการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ส่วนหนึ่งต้องมีคุณธรรมความถูกต้องดีงามปฏิบัติให้เป็นแบบอย่าง เพื่อสร้างมาตรฐาน มีระเบียบวินัย ในการดำเนินงาน

2.2 เทศบาลนครนครสวรรค์ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อื่น ๆ ควรมีแนวทางการปฏิบัติการเพื่อสร้างทักษะการสื่อสารหลายช่องทางให้กับประธานชุมชนและสมาชิกในชุมชนโดยการจัดอบรมเพื่อเสริมสร้างการสื่อสารที่ดี เพื่อการบริหารแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น อ้างอิงแนวคิดของ ฮูด (C.C.Hood, 1976) ว่าปัจจัย ที่ส่งผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จ ส่วนหนึ่งมาจากการติดต่อสื่อสาร โดยทั่วไปมักไม่มีการติดต่อสื่อสารที่สมบูรณ์ แม้ระบบสารสนเทศอาจช่วยให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ แต่ไม่ได้ให้หลักประกันว่าข้อมูลและคำสั่งของผู้ส่งข้อมูลจะมีการนำไปปฏิบัติตามกำหนดหรืออย่างที่เข้าใจกัน ทั้งนี้ต้องมีการสร้างทักษะการสื่อสารให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานทั้งนี้เพื่อความสำเร็จของการบริหารองค์การ

เอกสารอ้างอิง

- โกวิทย์ พวงงาม. (2559). *การปกครองท้องถิ่นไทย: หลักการและมติใหม่ในอนาคต* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ชัชวาลย์ เรืองประพันธ์. (2539). *สถิติพื้นฐาน*. ขอนแก่น: คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ฐิติมา เย็นเยือก. (2560). *ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับกลไกชุมชนในการจัดการปัญหาช้างป่า ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี* (ภาคินพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, จันทบุรี.
- ณรงค์ พรหมสืบ. (2562). *การพัฒนานโยบายการบริหารจัดการอุทยานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เศรษฐกิจจังหวัดระยอง* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- มลิวรรณ์ นามพันธ์. (2560). *ประสิทธิภาพการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดชัยภูมิ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ลพบุรี.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2566). *รางวัลพระปกเกล้า KPI AWARDS 2564*. สืบค้นจาก <https://www.kpi.ac.th>
- สมภพ สุกตน์วิริยะ. (2566). *เอกสารประกอบการอบรม การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)*. อุดรธานี: ศูนย์อนามัยที่ 8.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (ฉบับย่อ)*. สืบค้นจาก https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_SumPlanOct2018.pdf
- สำนักงานทะเบียนราษฎร เทศบาลนครนครสวรรค์. (2564). *จำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครนครสวรรค์*. สืบค้นจาก <http://www.nsm.go.th/index.php>
- อุราพร เดชเกิด, อติพร เกิดเรือง, และ ประยุทธ์ สวัสดิ์เรียวกุล. (2563). *แนวทางการบริหารจัดการของเทศบาลนครภูเก็ตตามแนวนโยบายที่สอดคล้อง Thailand 4.0*. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม*, 15(2), 377-390.

อนุจิตร ชินสาร. (2561). นวัตกรรมการบริหารการคลังท้องถิ่นเทศบาลเมืองสีคิ้ว จังหวัด นครราชสีมา. *วารสารราชพฤกษ์*, 16(2), 101-111.

Hood, C. C. (1976). *The Limits of Administration*. London: John Wiley.

Yamane, Taro. (1976). *Statistics: An introductory analysis* (2nd ed.). New York: Harper and Row.

การบริหารปกครองแบบร่วมมือกันของหน่วยงานภาครัฐ
ด้านการจัดการแก้ไขวิกฤตปัญหาสถานการณ์การแพร่ระบาด
เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในเรือนจำแห่งหนึ่ง
ในภาคเหนือ *

Collaboration of Government Agencies for Managing and
Resolving the Crisis of the 2019 Coronavirus Disease
(COVID-19) Pandemic in one of the Prisons in
Northern Thailand

ณัฐพร อินทะกันท์

Nattaporn Intagun

รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Faculty of Political Science and Public Administration,

Chiang Mai University

Email: nattaporn_in@cmu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ศึกษากระบวนการบริหารปกครองแบบร่วมมือกันของหน่วยงานภาครัฐในการจัดการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และ 2) ศึกษาความท้าทายและแนวทางการพัฒนาของการดำเนินงานแบบบริหารปกครองแบบร่วมมือกันในการจัดการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในเรือนจำแห่งหนึ่งในภาคเหนือ โดยเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งดำเนินการเก็บข้อมูลจากเอกสาร มาตรการแต่ละช่วงและหนังสือสั่งการทางราชการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง

* ได้รับความ: 3 กรกฎาคม 2566; แก้ไขบทความ: 6 กันยายน 2566; ตอปรับตีพิมพ์: 12 กันยายน 2566

การสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่เป็นบุคคลเกี่ยวข้องต่อกิจกรรมหรือการดำเนินงานโดยตรง และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยใช้แนวคิดการบริหารปกครองแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governance) ของ Ansell & Gash (2007) มาประยุกต์ใช้ในการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการบริหารปกครองแบบร่วมมือกันของหน่วยงานภาครัฐที่เกิดขึ้นในเรือนจำ ประกอบด้วย 4 ตัวแปรสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการบริหารปกครองแบบร่วมมือกัน ซึ่งมีตัวแปรหลัก ดังนี้ ตัวแปรที่ 1 ปัจจัยเริ่มต้นในการบริหารปกครองร่วมกัน โดยปัจจัยนี้เกิดจากสาเหตุหลายด้านที่ก่อให้เกิดการรวมกลุ่ม ประกอบด้วย 1.1 ปัจจัยสถานการณ์ที่รุนแรงเฉียบพลัน 1.2 ปัจจัยด้านนโยบายของหน่วยงานราชทัณฑ์ 1.3 ปัจจัยด้านศักยภาพและทรัพยากรของหน่วยงาน 1.4 ปัจจัยบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ 1.5 ปัจจัยด้านประสบการณ์การทำงานร่วมกันในอดีต ตัวแปรที่ 2 การออกแบบโครงสร้างสถาบัน ตัวแปรที่ 3 บทบาทผู้นำในการบริหารปกครองแบบร่วมมือกัน และตัวแปรที่ 4 กระบวนการบริหารปกครอง ซึ่งองค์ประกอบย่อยในตัวแปรนี้ประกอบด้วย 4.1 การเข้าร่วมการประชุมหรือการวางแผน 4.2 การสร้างความเชื่อมั่นในการทำงานร่วมกัน 4.3 การกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน 4.4 การสร้างความเข้าใจ และ 4.5 การประเมินหรือการติดตามผลเพื่อการพัฒนา ทั้งนี้ ผลลัพธ์การดำเนินงานได้บรรลุเป้าหมายตามที่หน่วยงานราชทัณฑ์ส่วนกลางกำหนดไว้ในเรื่องของการควบคุมการแพร่ระบาดโรคได้สำเร็จตามมาตรการควบคุมโรค คือ 1.ควบคุมการติดเชื้อในเรือนจำและป้องกันไม่ให้มีผู้ติดเชื้อออกสู่สังคมภายนอก 2. การรักษาพยาบาลให้มีอัตราการเสียชีวิตน้อยที่สุด

2) ความท้าทายและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานในเรือนจำร่วมกัน ประกอบด้วย กฎระเบียบของหน่วยงานในเรื่องความปลอดภัย ลำดับต่อมา คือ ทักษะคติของสังคมภายนอกต่อศักยภาพขององค์กรในการจัดการโรคอุบัติใหม่ และการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ องค์ความรู้ในการศึกษา พบว่า การบริหารการปกครองแบบร่วมมือกันที่เกิดขึ้นในเรือนจำ มีโครงสร้างการทำงานลักษณะพิเศษมาใช้ในการระบบงานและตัวแสดงของผู้นำในการขับเคลื่อนภารกิจมีมากกว่าหนึ่งตัวแสดง

คำสำคัญ: การบริหารการปกครองแบบร่วมมือกันของหน่วยงานภาครัฐ; การจัดการแก้ไข; การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา; เรือนจำ

Abstract

The objective of this research article is to study 1) the process of collaborative work among government agencies for managing and resolving the crisis of the COVID-19 pandemic, and 2) the challenges and development strategies for implementing collaborative work for managing and resolving the crisis of the COVID-19 pandemic in one of the prisons in Northern Thailand. This is a qualitative research study that collected data from documents, various measures, relevant directives, and in-depth interviews with a main group of informants who are directly involved or associated with the activities or operations. The data was analyzed using the concept of Collaborative Governance by Ansell & Gash (2007).

The research findings indicate that: 1) The collaboration process of government agencies that occurs in prisons consists of 4 key factors that affect the collaboration process cycle, which are the main variables as follows: 1. Starting Conditions, This factor is caused by various causes that cause integration, which are 1.1 Acute severe situation factors, 1.2 Policy factors of correctional agencies, 1.3 Capacity and resource factors of agencies, 1.4 Role factors of related agencies, and 1.5 Factors related to the group's past work experience. Factor 2: Institutional structure design, Factor 3: Facilitative Leadership in collaboration, and Factor 4: Collaborative process. Which identified four subcomponents within the governance process variable as well, including 4.1. Face-to-Face Dialogue, 4.2. Trust building in teamwork, 4.3. Setting operational guidelines, 4.4. Enhancing mutual understanding, and 4.5. Evaluation or follow-up for development. The operational results have achieved the goals set by the Central Correctional Agency. In terms of controlling the spread of the disease, the disease control measures are as follows: 1. Control infection in prisons and prevent infected people from spreading to outside society. 2. Medical treatment with the lowest mortality rate.

2) Challenges and approaches to joint development of prison operations It consists of the agency's regulations on safety. Next up is the attitude of external society towards the organization's capacity to manage emerging diseases and shortage of medical personnel. The knowledge in educational administration suggests that collaborative governance within prisons employs a unique organizational structure and multiple leadership roles to drive mission accomplishment.

Keywords: collaborative governance agencies; management; coronavirus pandemic; prisons

1. บทนำ

นับตั้งแต่หลังทศวรรษ 1990 เป็นต้นมา ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกได้นำแนวความคิดการบริหารงานราชการสมัยใหม่เข้ามาดำเนินการในการปฏิรูปราชการของประเทศตนเองเพื่อให้งานราชการเข้าสู่งานราชการยุคใหม่ ซึ่งแนวคิดที่ได้รับการยอมรับจากและถูกนำมาใช้ในระบบราชการอย่างแพร่หลาย คือ แนวคิดการบริหารปกครองแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governance) โดยแนวคิดนี้จะปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานให้หน่วยงานรัฐได้มีการทำงานในลักษณะร่วมภาคส่วนกันได้อย่างครอบคลุมมากขึ้น รวมถึงการทบทวนบทบาทภารกิจหน้าที่ของภาครัฐรูปแบบใหม่ เพื่อปรับปรุงกระบวนการบริหารราชการให้มีความชัดเจนขึ้น อีกทั้ง ยังให้ความสำคัญต่อคุณค่าของทรัพยากรและการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ดังนั้น การปฏิรูประบบราชการจึงไม่ใช่เพียงแค่การปฏิรูประบบการทำงานเท่านั้น แต่ยังเป็นเรื่องของ การเปลี่ยนรูปแบบโครงสร้างและการจัดระเบียบการบริหารราชการแบบใหม่อีกด้วย (วีรวิญญ์ สมพรนิมิตกุล และ อรนนท์ กลั่นทปฺระ, 2558) ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานราชการได้สอดคล้องกับบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย และต้องการให้ปัญหาสาธารณะที่มีความซับซ้อนตามสภาพแวดล้อมได้รับการแก้ไขอย่างเหมาะสมและรวดเร็ว การดำเนินงานของรัฐจำเป็นต้องอาศัยรูปแบบของการสร้างความร่วมมือต่อหน่วยงานอื่นในการแก้ไขปัญหาสาธารณะร่วมกัน โดยนำแนวคิดการบริหารปกครองแบบร่วมมือกันมาใช้ต่อระบบงานราชการมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์การบริหารงานราชการไทยที่ผ่านมา พบว่า การจัดการแก้ไขปัญหาสาธารณะแบบบูรณาการ ยังไม่ประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมเท่าที่ควร

(ธเนศ เกษศิลป์ และ พระมหาบุญศรี ญาณสุโทม (วงศ์แก้ว), 2560) การบริหารงานมักขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน อีกทั้ง โครงสร้างระบบราชการเองยังไม่สามารถลดการทำงานในรูปแบบเก่าให้หมดไป ส่งผลให้การดำเนินโครงการบางอย่างต้องหยุดดำเนินการ เพราะ ขาดการประสานงานที่ชัดเจนที่ไม่อาจระบุได้ว่าหน่วยงานใดต้องเป็นผู้รับผิดชอบภารกิจนั้น ๆ รวมไปถึงมีกระบวนการทำงานที่ซับซ้อนประกอบอยู่เช่นเดียวกัน ปัจจุบันแนวคิดการบริหารปกครองแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governance) เป็นแนวคิดที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อการบริหารงานราชการทั่วโลก ซึ่งการบริหารปกครองแบบร่วมมือกันนับเป็นหลักการรูปแบบหนึ่งของการบริหารจัดการภาครัฐ (Purdy, 2012) ที่มุ่งเน้นให้เกิดความร่วมมือในการบริหารจัดการบริการสาธารณะระหว่างองค์กรภาครัฐและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อปัญหาสาธารณะ (Ansell & Gash, 2007) ดังนั้น การสร้างความร่วมมือในการบริหารจัดการต่อประเด็นสาธารณะบางอย่าง ควรที่จะพยายามสร้างให้เกิดการบริหารปกครองแบบร่วมมือกันในระบบงานราชการของหน่วยงานรัฐในประเทศไทย

ในขณะเดียวกันสถานการณ์ที่น่าจับตามองของประเทศไทยในขณะนั้น คือ ประเทศเผชิญปัญหาสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่เกิดการระบาดตั้งแต่ปลายปี พ.ศ.2563 พบจำนวนผู้ติดเชื้อสะสมยืนยันทั่วโลกกว่า 82 ล้านคน และมีจำนวนผู้เสียชีวิตไปแล้วกว่า 1.8 ล้านคน (ศูนย์ปฏิบัติการด้านนวัตกรรมการแพทย์และการวิจัยและพัฒนา, 2563, อ้างถึงใน worldometers, 2563) เหตุการณ์นี้ส่งผลกระทบต่อรายได้เศรษฐกิจและด้านสังคมความเป็นอยู่ของประเทศสูงกว้าง อีกทั้ง ความรุนแรงของการแพร่เชื้อมีความเสี่ยงต่อการเสียชีวิตเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (ศรุตตานนท์ ขอบประดิษฐ์, 2563) โดยหนึ่งในหน่วยงานราชการไทยที่ได้รับผลกระทบด้านการบริหารจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาอย่างเด่นชัด คือ หน่วยงานราชทัณฑ์ อ้างอิงจากข้อมูลผลการตรวจคัดกรองเชิงรุกในเรือนจำ ณ วันที่ 28 พ.ค. 2564 พบว่า เรือนจำที่มีผู้ป่วยสะสมสูงสุด ได้แก่ เรือนจำกลางจังหวัดเชียงใหม่ 3,588 ราย คิดเป็นร้อยละ 55.21 ของผู้ต้องขังทั้งเรือนจำ (กรมราชทัณฑ์, 2564) ผลข้อมูลตัวเลขชี้ให้เห็นว่า จำนวนผู้ป่วยโรคติดเชื้อไวรัสในเรือนจำน่าเป็นห่วงอย่างมาก ดังนั้น เพื่อยับยั้งความรุนแรงของปัญหาไม่ให้เกิดความเสียหายอย่างทวีคูณ การเชื่อมโยงภารกิจหรือการบริหารปกครองแบบร่วมมือกัน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในท่ามกลางสถานการณ์เช่นนี้ แนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหานี้ได้อย่างฉับไว คือ การปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานที่อาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานอื่น ให้เข้ามามีบทบาทหรือส่วนร่วมในการจัดการผู้ต้องขังที่ป่วยติดเชื้อของ

เรือนจำ โดยนำแนวคิดการบริหารปกครองแบบร่วมมือกัน มากำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกัน เพื่อสร้างจุดแข็งและความโดดเด่นให้ในแต่ละหน่วยงานและเพื่อให้เกิดคุณประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่าย

ในบทความนี้จึงมุ่งเน้นศึกษากระบวนการบริหารปกครองแบบร่วมมือกันร่วมระหว่างหน่วยงานราชทัณฑ์และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในการจัดการผู้ต้องขังที่ป่วยติดเชื้อต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในเรือนจำ ว่ามีการสร้างกระบวนการบริหารปกครองแบบร่วมมือกันได้อย่างไร เพื่อพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้การทำงานลักษณะบูรณาการสู่หน่วยงานรัฐอื่นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการบริหารปกครองแบบร่วมมือกันของหน่วยงานภาครัฐในการจัดการแก้ไขวิกฤตปัญหาสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในเรือนจำแห่งหนึ่งในภาคเหนือ
2. เพื่อศึกษาความท้าทายและแนวทางการพัฒนาของการดำเนินงานของการบริหารปกครองแบบร่วมมือกันในการจัดการแก้ไขวิกฤตปัญหาสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในเรือนจำแห่งหนึ่งในภาคเหนือ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงลึกซึ่งมุ่งเน้นการสัมภาษณ์บุคคลที่มีความเชี่ยวชาญหรือความรู้ในด้านการปฏิบัติงานโดยตรงจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) อันได้แก่ อดีตผู้บัญชาการเรือนจำกลาง นายแพทย์ชำนาญการ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการโรงพยาบาลประจำอำเภอ และ ปลัดอำเภอที่รับผิดชอบในพื้นที่ ซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบไปด้วยผู้บริหารระดับสูงที่รับผิดชอบโดยตรงต่อการดำเนินงาน รวมไปถึง เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการในหน่วยงานในพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องในการบริหารปกครองแบบร่วมมือกันในเรือนจำ

2. เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured interview form) เพื่อใช้ประกอบการพูดคุย สัมภาษณ์และตั้งข้อสังเกตตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

ส่วนที่ 2 ใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานโดยตรง เช่น หนังสือสั่งการ ประกาศ/คำสั่งหรือมาตรการในแต่ละช่วง เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย แผนงาน กิจกรรม รายงานของกรมราชทัณฑ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยการถอดเทปสัมภาษณ์ที่ได้รับการอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลในการบันทึกเสียง ต่อมานำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และตั้งข้อสังเกตตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา มาจัดระเบียบและจำแนกตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อไป

3.2 การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และข้อมูลจากเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานโดยตรง เช่น หนังสือสั่งการ ประกาศ/คำสั่งหรือมาตรการในแต่ละช่วง เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย แผนงาน กิจกรรม รายงานของกรมราชทัณฑ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยทำการคัดแยกข้อมูลและจับประเด็นสำคัญ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ผลการศึกษาตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคำถามการวิจัยต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

1. กระบวนการบริหารปกครองแบบร่วมมือกันของหน่วยงานภาครัฐ

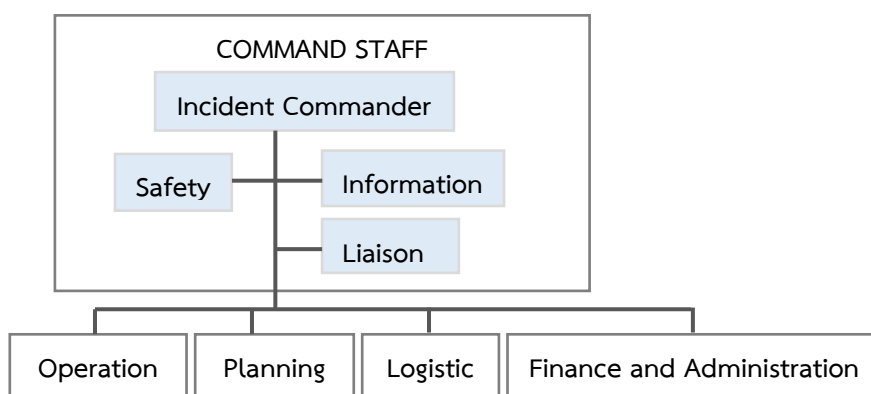
ผลการวิจัย พบว่า ลักษณะของการบริหารปกครองแบบร่วมมือกันที่เกิดขึ้นในเรือนจำแห่งหนึ่งในภาคเหนือ ประกอบด้วย 4 ตัวแปรสำคัญ ที่ส่งผลให้เกิดเป็นกระบวนการร่วมมือได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งปรากฏตัวแปรออกดังต่อไปนี้

1.1 ตัวแปรที่ 1 ปัจจัยเริ่มต้นในการบริหารปกครองแบบร่วมมือกัน ถือเป็นก้าวแรกของการเริ่มต้นที่ทำให้หลายหน่วยงานเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องต่อการทำงาน โดยปัจจัยในการรวมตัวประกอบไปด้วยสาเหตุหลายด้านที่ก่อให้เกิดการรวมตัวกลุ่มหรือหลายหน่วยงานเข้าด้วยกันประกอบไปด้วย 1.1 ปัจจัยสถานการณ์ที่รุนแรงอย่างเฉียบพลันที่ส่งผลกระทบต่อคนและองค์กรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ 1.2 ปัจจัยด้านนโยบายของหน่วยงานราชทัณฑ์เกี่ยวกับการจัดการแก้ไขปัญหาการ

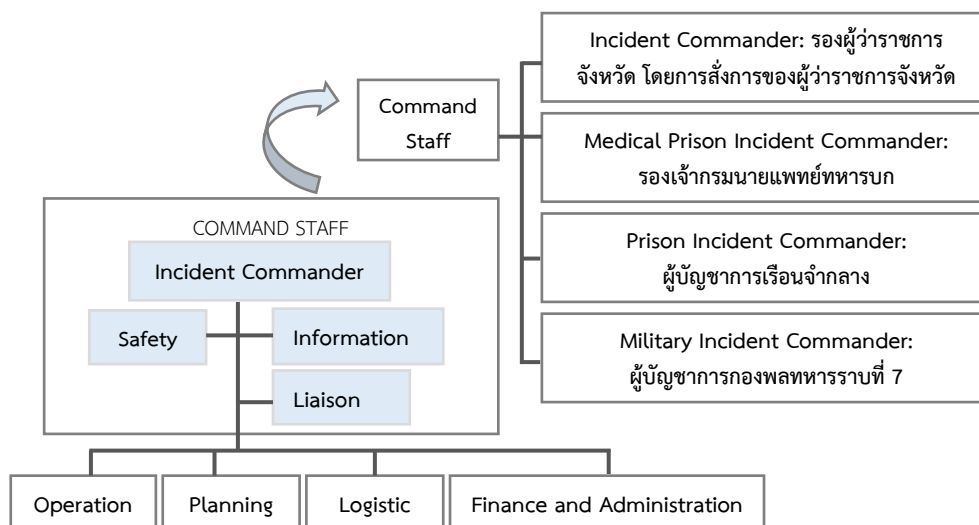
แพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา ถือเป็นส่วนในการดึงบทบาทการทำงานของหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องให้เข้าร่วมปฏิบัติการกิจ 1.3 ปัจจัยด้านศักยภาพและทรัพยากรของแต่ละหน่วยงานต่อการแลกเปลี่ยนทรัพยากรต่างๆ ระหว่างกัน เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในส่วนที่หน่วยงานสมาชิกขาดหายไป 1.4 ปัจจัยด้านบทบาทของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องที่เป็นฐานมาจากอำนาจของจังหวัดในการอาศัยความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ทุกภาคส่วนมาปฏิบัติการกิจส่งเสริมการปรับเปลี่ยนหมุนเวียนหน้าที่อย่างเป็นระบบ และ 1.5 ปัจจัยด้านประสบการณ์การทำงานร่วมกันของสมาชิกหน่วยงานในอดีตที่มีความสัมพันธ์อันดี ส่งผลให้การกลับมาทำงานในรูปแบบการบริหารปกครองแบบร่วมมือกันเกิดขึ้นได้อย่างราบรื่น

1.2 ตัวแปรหลักที่ 2 การออกแบบโครงสร้างสถาบันของการบริหารปกครองแบบร่วมมือกันในการจัดการแก้ไขวิกฤตปัญหา พบว่า มีการกำหนดโครงสร้างการบริหารปกครองแบบร่วมมือกัน ดังนี้

ภาพที่ 1. โครงสร้างสถาบันการบริหารปกครองแบบร่วมมือกันในการแก้ไขวิกฤตปัญหาการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในเรือนจำแห่งหนึ่งในภาคเหนือ

จากภาพที่ 1 มีการกำหนดโครงสร้างสถาบันสำหรับการจัดการแก้ไขปัญหาระบบบัญชาการเหตุการณ์ (ICS) การดำเนินงานในลักษณะนี้เป็นการมอบหมายงานให้แก่บุคคลตามความเชี่ยวชาญในสายงานนั้น จะไม่ได้คำนึงตามยศ/ตำแหน่งแต่อย่างใด และการทำงานเช่นนี้จะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างบุคลากรได้ง่ายต่อกันมากขึ้น อีกทั้ง การทำงานแบบระบบบัญชาการเหตุการณ์มีรายละเอียดการรวมศูนย์การบังคับบัญชาและสั่งการแยกย่อยตามสายงานแบบเจาะจงอีกที (Command Staff) โดยจะระบุตามบัญชาการเหตุการณ์แต่ละฝ่าย ดังนี้

ภาพที่ 2. โครงสร้างสถาบันการบริหารปกครองแบบร่วมมือกัน โดยระบุผู้บัญชาการเหตุการณ์แต่ละฝ่าย

ตามภาพที่ 2 ผู้บัญชาการเหตุการณ์แต่ละฝ่าย (Incident Commander) เข้าร่วมประชุมหารือตกลงร่วม และวางนโยบายเพื่อการปฏิบัติงานถูกดำเนินได้อย่างลุล่วง ให้เกิดข้อสั่งการไปยังหัวหน้าของแต่ละส่วนปฏิบัติการนำไปปฏิบัติร่วมกันและสนับสนุนการทำงานของแต่ละฝ่ายต่อไปซึ่งการดำเนินงานในภารกิจนี้มีลักษณะโครงสร้างการทำงานที่ไม่เป็นโครงสร้างการทำงานที่ถาวรเมื่อเสร็จสิ้นภารกิจแล้วก็กลับไปเข้าสู่การทำงานของแต่ละฝ่ายตามปกติ

1.3 ตัวแปรที่ 3 บทบาทผู้นำในการจัดการแก้ไขวิกฤตปัญหา พบว่า บทบาทผู้นำในการขับเคลื่อนการบริหารปกครองแบบร่วมมือกันมีอยู่ใน 2 ระดับ กล่าวคือ ผู้นำระดับจังหวัดและผู้นำระดับหน่วยงาน ซึ่งสามารถวิเคราะห์ความแตกต่างของตัวแสดงผู้นำทั้งสองระดับในลักษณะ ดังนี้ ผู้นำระดับจังหวัด โดยอ้างอิงจากการสัมภาษณ์ของหน่วยงานโรงพยาบาลและสาธารณสุขจังหวัด รวมถึงผู้บริหารเรือนจำกลาง ต่างกล่าวถึงบทบาทผู้ว่าราชการจังหวัดไปในทิศทางเดียวกัน คือ ผู้นำระดับจังหวัดทำหน้าที่เป็นบุคคลหรือตัวแทนที่คอยเชื่อมโยงการทำงานของทุกฝ่ายร่วมปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎหมาย ไปจนถึงการกำกับดูแลการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่กำหนด ในด้านผู้นำระดับหน่วยงาน ประกอบด้วยผู้บริหารแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการผลักดันการบริหารปกครองแบบร่วมมือกัน ทำให้นโยบายที่ได้รับมอบหมายมีความชัดเจนและทำให้เกิดการขับเคลื่อนงานที่ง่ายและรวดเร็วขึ้น

1.4 ตัวแปรที่ 4 กระบวนการบริหารปกครองแบบร่วมมือกันในการจัดการแก้ไขวิกฤต ซึ่งองค์ประกอบย่อยในตัวแปรนี้สอดคล้องกับลักษณะกรอบแนวคิดการศึกษาที่บ่งบอกถึงลักษณะของกระบวนการบริหารปกครองแบบร่วมมือกัน ประกอบด้วย 4.1 เกิดการเข้าร่วมการประชุมหรือการวางแผนร่วมกัน เพื่อนิยามปัญหาและสร้างแนวทางการแก้ไขปัญห โดยผ่านเวทีการประชุมและนำไปสู่การวางแผนที่มีร่วมกันว่าการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานควรเป็นไปในทิศทางเช่นไร 4.2 การสร้างความเชื่อมั่นร่วมกันในการทำงานแบบบริหารปกครองแบบร่วมมือกันต่อสมาชิก ด้วยวิธีการยึดตามศักยภาพ องค์ความรู้ ความสามารถของแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยทุกฝ่ายมีความเชื่อต่อกันว่า ศักยภาพของแต่ละหน่วยงานมีความสำคัญและบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน 4.3 การกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อกำหนดให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องยึดถือและปฏิบัติในกรอบเดียวกัน และสามารถเอื้ออำนวยให้การทำงานร่วมกันสามารถบรรลุผลได้รวดเร็วขึ้น โดยต้องกำหนดบทบาทและแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน ป้องกันการทับซ้อนของงานเกิดขึ้น 4.4 การสร้างความเข้าใจร่วมกัน โดยอาศัยการประชุม ซึ่งหลังจากเสร็จสิ้นการประชุมจะจัดทำรายงานหรือเอกสารอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการชักจูงความเข้าใจต่อหน่วยงานหลายฝ่ายที่เข้าร่วม รวมไปถึง การกำชับในแต่ละส่วนงานของตนเองทุกครั้ง เพื่อป้องกันไม่ให้เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการหลงภารกิจ และ 4.5 การประเมินผลหรือการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อการพัฒนา ในการศึกษา พบว่า ทุกหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องต่อการจัดการแก้ไขวิกฤตปัญหาในเรื่องจำ ต่างมีการประเมินผลและติดตามตลอดระยะเวลาการดำเนินงาน โดยให้แต่ละหน่วยงานรับผิดชอบประเมินหรือติดตามในส่วนที่หน่วยงานของตนได้กำหนดหลักเกณฑ์ที่ตั้งไว้ จากนั้นจึงนำผลดังกล่าวไหลกลับเข้าสู่กลุ่มสมาชิกใหญ่อีกครั้ง

ผลลัพธ์จากการบริหารปกครองแบบร่วมมือกันในการจัดการแก้ไขวิกฤตปัญหาทั้งหมด ปรากฏว่า บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ว่าด้วยเรื่องของส่วนการควบคุมการแพร่ระบาดโรคได้สำเร็จ ซึ่งการดำเนินงานทั้งหมดของเรือนจำแห่งหนึ่งในภาคเหนือ สามารถทำได้ตามเกณฑ์ที่กรมราชทัณฑ์ส่วนกลางกำหนด รวมถึง เรือนจำแห่งนี้ถือเป็นกรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จ อันไม่เกิดจำนวนผู้เสียชีวิตที่เกินมาตรฐานกำหนดและไม่เกิดการจลาจลในเรือนจำและทัณฑสถานเช่นเดียวกัน ทั้งหมดถือเป็นการเกิดประโยชน์และเห็นผลอย่างชัดเจน

2. ความท้าทายและแนวทางการพัฒนาของการดำเนินงานการบริหารปกครองแบบร่วมมือกันของหน่วยงานภาครัฐ

ผลการวิจัยพบว่า หลังจากที่เกิดการดำเนินงานแบบบริหารปกครองแบบร่วมมือกันในเรือนจำ ปรากฏพบข้อจำกัดบางประการ แต่ข้อจำกัดที่ปรากฏพบไม่ส่งผลในระดับที่รุนแรงแต่อย่างใด ซึ่งประกอบไปด้วยข้อจำกัด ดังนี้

2.1 ความท้าทายด้านข้อระเบียบของหน่วยงานราชทัณฑ์ โดยด้านระเบียบหน่วยงานราชทัณฑ์มีความเข้มงวดในด้านการรักษาความปลอดภัยสูง ดังนั้น การที่เปิดพื้นที่ให้บุคลากรหน่วยงานภายนอกเข้าออกในพื้นที่เรือนจำเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเสมอ กรณีเช่น การงดเว้นเรื่องนำเครื่องมือสื่อสารเข้าสู่เรือนจำ หรือสถานที่ไม่เอื้ออำนวยต่อมาตรฐานการรักษาพยาบาล ต้องออกแบบการควบคุมโรคในเรือนจำหรือปรับเปลี่ยนและวางระบบขึ้นใหม่ เนื่องจากการดูแลรักษาคนไข้ไม่สามารถดำเนินงานแบบคนไข้ข้างนอกได้ อีกทั้ง การขาดแคลนบุคลากรทั้งบุคลากรทางการแพทย์และเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ที่ไม่สามารถดูแลจำนวนผู้ต้องขังป่วยอย่างทั่วถึงได้

2.2 ความท้าทายด้านทัศนคติของสังคมภายนอกต่อศักยภาพขององค์กรในการจัดการโรคอุบัติใหม่ การแพร่ระบาดของเชื้อสายพันธุ์นี้ในประเทศไทย ถือเป็นโรคอุบัติใหม่ที่เกิดขึ้นได้ไม่นานและประสบการณ์การรับมือของทุกหน่วยงานเกี่ยวกับโรคอุบัติใหม่น้อย ความคาดหวังของบุคคลภายนอกผู้ที่เป็นครอบครัวหรือญาติผู้ต้องขังเข้าใหม่ จึงมีความกังวลต่อผู้ต้องขังที่เป็นญาติหรือคนในครอบครัวของตน ที่กังวลว่าเมื่อเข้าไปสู่เรือนจำแล้วจะได้รับเชื้อหลังจากที่เข้าไปแล้วหรือไม่ ทำให้หน่วยงานราชทัณฑ์มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องสร้างความเชื่อมั่นต่อญาติผู้ต้องขังและสังคมภายนอก

2.3 ความท้าทายด้านการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ พบว่า กลุ่มโรงพยาบาลและสาธารณสุขให้ข้อมูลที่สอดคล้องกัน โดยนำเสนอความท้าทายต่อเหตุการณ์นี้ไว้ว่า ทรัพยากรบุคคล งบประมาณหน่วยงาน และอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่หน่วยงานมีค่อนข้างขาดแคลน เนื่องจากกลุ่มงานโรงพยาบาลและสาธารณสุขต้องให้บริการดูแลรักษาแก่ประชาชนภายนอกควบคู่ไปกับการประกอบสถานการณ์ของโรงพยาบาลสนามในเรือนจำด้วยเช่นเดียวกัน สิ่งที่กล่าวมาส่งผลให้เป็นข้อจำกัดหลายประการแก่หน่วยงานโรงพยาบาลและสาธารณสุข อย่างไรก็ตาม ปัญหาเหล่านี้สามารถคลี่คลายได้จากการให้ความร่วมมือและการช่วยเหลือของกลุ่มสมาชิก

2.4 แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของการบริหารปกครองแบบร่วมมือกันในเรือนจำแห่งหนึ่งในภาคเหนือ ผู้ให้ข้อมูลได้เสนอความคิดเห็นเชิงบวกต่อแนวทางการทำงานแบบ

บริหารปกครองแบบร่วมมือกันเอาไว้ คือ การปรับเปลี่ยนระบบงานให้มีความสอดคล้องต่อยุคสมัยที่เปลี่ยนไป จะช่วยส่งเสริมให้การแก้ไขปัญหาไปสู่ทางออกที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นเมื่อสามารถลดการทำงานเชิงระบบราชการแบบดั้งเดิมให้ลดลงได้ ก็เท่ากับลดความล่าช้าต่อการแก้ไขปัญหาได้เช่นกัน โดยเฉพาะการตระหนักถึงคุณค่าของการดำเนินงานแบบบูรณาการร่วมกันที่จะเป็นจุดแข็งให้แต่ละหน่วยงานใช้ความเชี่ยวชาญของหน่วยงานตนเองสร้างคุณประโยชน์สูงสุดกลับคืนให้แก่ประชาชน

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง การบริหารปกครองแบบร่วมมือกันของหน่วยงานภาครัฐด้านการจัดการแก้ไขวิกฤตปัญหาสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในเรือนจำแห่งหนึ่งในภาคเหนือ สามารถจัดการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดได้อย่างประสบผลสำเร็จและนำมาอภิปรายผลตามแนวคิดการบริหารปกครองแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governance) จากสถานการณ์ที่ปรากฏขึ้นในเรือนจำแห่งหนึ่งในภาคเหนือ ถือเป็นหน่วยงานของรัฐ ได้มีโอกาสหรือเปิดพื้นที่ให้หน่วยงานภายนอกเข้ามามีส่วนจัดการแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยองค์กรหรือหน่วยงานภาครัฐภายนอก มีการครอบคลุมไปทั้งหน่วยราชการและองค์กรของรัฐในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งการทำงานร่วมกันหลายหน่วยงานมีส่วนร่วมตั้งแต่การคิดและการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินการภารกิจหรือกิจกรรมหลายอย่าง อาทิเช่น การคัดกรองโรค การจัดตั้งโรงพยาบาลสนาม การดำเนินกิจกรรม Bubble And Seal การนำส่งผู้ต้องขังป่วยรักษาต่อภายนอก การจัดตั้งสถานกักกันโรคระดับอำเภอ ฯลฯ เป็นต้น โดยเริ่มจากการประชุมใหญ่ทุกสัปดาห์ เพื่อหาแนวทาง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือตัดสินใจการทำงานร่วมกัน ในการดำเนินงานเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา ซึ่งการประชุม ประกอบไปด้วย หัวหน้าส่วนราชการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ มาร่วมประชุม เพื่อรับทราบบทบาท หน้าที่ระหว่างกัน นอกจากนี้ ยังรวมไปถึงการจัดโครงสร้างความสัมพันธ์การทำงานให้ทุกฝ่ายเข้ามาแสดงบทบาทร่วมกัน ซึ่งคล้ายกับการศึกษาของวสันต์ เหลืองประภัสร์ (2557) ที่ศึกษาถึงองค์ประกอบของกระบวนการบริหารปกครองแบบร่วมมือกันจะมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ 1) การริเริ่มความร่วมมือ 2) ตัวแสดงที่เกี่ยวข้อง 3) การแสดงบทบาท 4) การจัดโครงสร้างการทำงาน 5) การตัดสินใจ และ 6) เป้าหมายของการทำงานร่วมกัน

นอกเหนือจากนี้ มีทฤษฎีของ Ansell & Gash (2007) ที่ได้เสนอรายละเอียดเพิ่มเติมในเรื่องลักษณะของการบริหารปกครองแบบร่วมมือกันอย่างครบวงจรที่สำคัญตามตัวแปรของ (Ansell & Gash, 2007, p. 544) ที่ก่อให้เกิดความร่วมมือกันได้ครบวงจร ด้วยตัวแปร 4 ส่วน ประกอบด้วย

1. ปัจจัยเริ่มต้นในการบริหารปกครองแบบร่วมมือกันท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่และหน่วยงานราชทัณฑ์ไม่มีองค์ความรู้ หรืออำนาจในการดำเนินการแก้ไขเพียงลำพังได้ จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานโรงพยาบาลและสาธารณสุขที่มีทั้งอำนาจและความพร้อมด้านทรัพยากรในการจัดการแก้ไขปัญหาได้เต็มศักยภาพมากกว่า เป็นผลให้เกิดความสัมพันธ์ของแต่ละฝ่ายที่อาศัยความร่วมมือด้านอำนาจและหน้าที่ในส่วนที่หน่วยงานราชทัณฑ์ขาดไป จึงสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความไม่สมดุลระหว่างทรัพยากรหรืออำนาจของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งที่มีส่วนได้ส่วนเสียของ Ansell & Gash (2007, p. 551) ที่กล่าวว่า การขาดแคลนทรัพยากร องค์ความรู้หรืออำนาจระหว่างผู้มีส่วนได้เสียจะส่งผลให้กระบวนการบริหารปกครองแบบร่วมมือกันมีแนวโน้มที่จะดำเนินการ โดยผู้ที่มีความพร้อมทางด้านทรัพยากร องค์ความรู้หรืออำนาจ ดังนั้น หากมีความไม่สมดุลด้านทรัพยากร องค์ความรู้หรืออำนาจระหว่างผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย จะต้องมีการสร้างข้อตกลงให้แก่ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียว่าด้วยเรื่องของอำนาจในการเข้าช่วยเหลือการดำเนินงานในสิ่งที่หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งขาดไป เพื่อประสิทธิภาพในการบริหารปกครองแบบร่วมมือกัน

2. กระบวนการบริหารปกครองแบบร่วมมือกัน พบว่า ในการดำเนินงาน มีการติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยวิธีการประชุม การจัดทำหนังสือราชการเชิญตัวแทนเข้าร่วมการประชุม การติดต่อตัวต่อตัว หรือการติดต่อผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่และการใช้แอปพลิเคชันไลน์ (LINE) ที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้มากขึ้น ซึ่งการสื่อสารของแต่ละฝ่ายที่มีความเกี่ยวข้องมีความสะดวกรวดเร็วและสร้างความต่อเนื่องระหว่างการทำงานร่วมกัน ตามแนวคิดของ Ansell & Gash (2007, pp. 557-561) ที่กล่าวว่ากระบวนการทำงานร่วมกัน จะส่งผลให้เกิดความสำเร็จในการบริหารจัดการร่วมกันได้ ต้องมีรูปแบบกระบวนการทำงานร่วมกันที่เป็นวงจรการสื่อสาร ความเข้าใจ ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน ความเข้าใจที่เข้มแข็งร่วมกันและผลลัพธ์ โดยการบูรณาการร่วมกันจะประสบความสำเร็จต้องมีการสื่อสารแบบทางตรงหรือการสนทนาแบบตัวต่อตัว ซึ่งส่งผลในการสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นที่จะปฏิบัติงานร่วมกันกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

3. การออกแบบโครงสร้างสถาบันของการบริหารปกครองแบบร่วมมือกัน โดยใช้ระบบบัญชาการเหตุการณ์สำหรับการกำหนดบทบาท หน้าที่และขอบเขตอำนาจงานของแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานร่วมกันไว้อย่างชัดเจนส่งผลให้การบูรณาการการทำงานร่วมกันประสบ

ความสำเร็จในเวลาระยะเวลาที่รวดเร็ว พร้อมทั้งทุกหน่วยงานต่างยอมรับและเคารพหน้าที่ของตนเอง และผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการออกแบบของสถาบันของ Ansell & Gash (2007) ที่กล่าวไว้ว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องกำหนดข้อตกลงหรือข้อกำหนดร่วมกัน อันเป็นกฎพื้นฐานในการทำงานระหว่างกัน

4. ความเป็นผู้นำของการบริหารปกครองแบบร่วมมือกัน พบว่า ผู้นำในการจัดการแก้ไข ปัญหาในครั้งนี้ ไม่ได้มีผู้นำเพียงคนเดียวเท่านั้น เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบการทำงานจะเห็นว่า ผู้นำประกอบไปด้วย 2 ระดับ คือ ผู้นำระดับจังหวัดและผู้นำระดับหน่วยงาน ซึ่งผู้นำแต่ละระดับมีความแตกต่างกันไปตามหน้าที่ กล่าวคือ ผู้นำระดับจังหวัด โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดอาศัยอำนาจตามกฎหมายในการบริหารราชการ ผู้ว่าราชการจึงเป็นผู้ที่เชื่อมโยงให้ทุกหน่วยงานมีความใกล้ชิดกันมากขึ้น เมื่อการติดต่อประสานงานกับบางหน่วยงานเกิดอุปสรรค ผู้ว่าราชการจังหวัดจะเป็นผู้ขอความร่วมมือต่อหน่วยงานอื่นให้เกิดการทำงานที่สร้างความราบรื่นยิ่งขึ้น ในส่วนผู้นำระดับหน่วยงานมาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วมาประชุม แลกเปลี่ยนข้อมูลในที่ประชุมเพื่อรับทราบการดำเนินงานของฝ่ายต่าง ๆ และเพื่อดูแลหรือกำกับทิศทางการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชาในหน่วยงานของตนให้ เป็นไปตามภารกิจที่ตนเองมี ซึ่งเชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่องภาวะผู้นำของ Ansell & Gash (2007, pp. 554-555) ที่กล่าวว่า การเป็นภาวะผู้นำที่ส่งเสริมในการขับเคลื่อนการบริหารปกครองแบบร่วมมือกัน ส่งผลให้การปฏิบัติภารกิจร่วมกันประสบความสำเร็จได้ดียิ่งขึ้น โดยผู้นำแบบส่งเสริมจะเสริมสร้างขีดความสามารถของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและสามารถระดมความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้ขับเคลื่อนร่วมกันได้อย่างยั่งยืน นอกเหนือจากนี้ ผู้นำในการขับเคลื่อนไม่จำเป็นต้องมีเพียงแคบุคคลเดียว

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

ภายหลังจากการศึกษา ได้เจอข้อค้นพบที่ต้องการหยิบยกขึ้นมาเพิ่มเติม คือ 1) การออกแบบ โครงสร้างสถาบันของการบริหารปกครองแบบร่วมมือกัน ที่นำระบบบัญชาการเหตุการณ์มา ประยุกต์ใช้ต่อการบริหารจัดการเกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากการมอบหมาย อำนาจไว้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะการเลือกผู้บัญชาการเหตุการณ์ ที่พิจารณาคัดเลือกบุคคลที่มีความสามารถและการตกลงกันในเรื่องความชำนาญให้สอดคล้องต่อสถานการณ์ เพราะ ต้องคำนึงถึง การปฏิบัติงานได้จริง ให้แยกไปตามภารกิจของแต่ละงาน รวมถึง การให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องยอมรับ และเกิดการประสานความร่วมมือกันอย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุกหน่วยงานต่างยอมรับและ

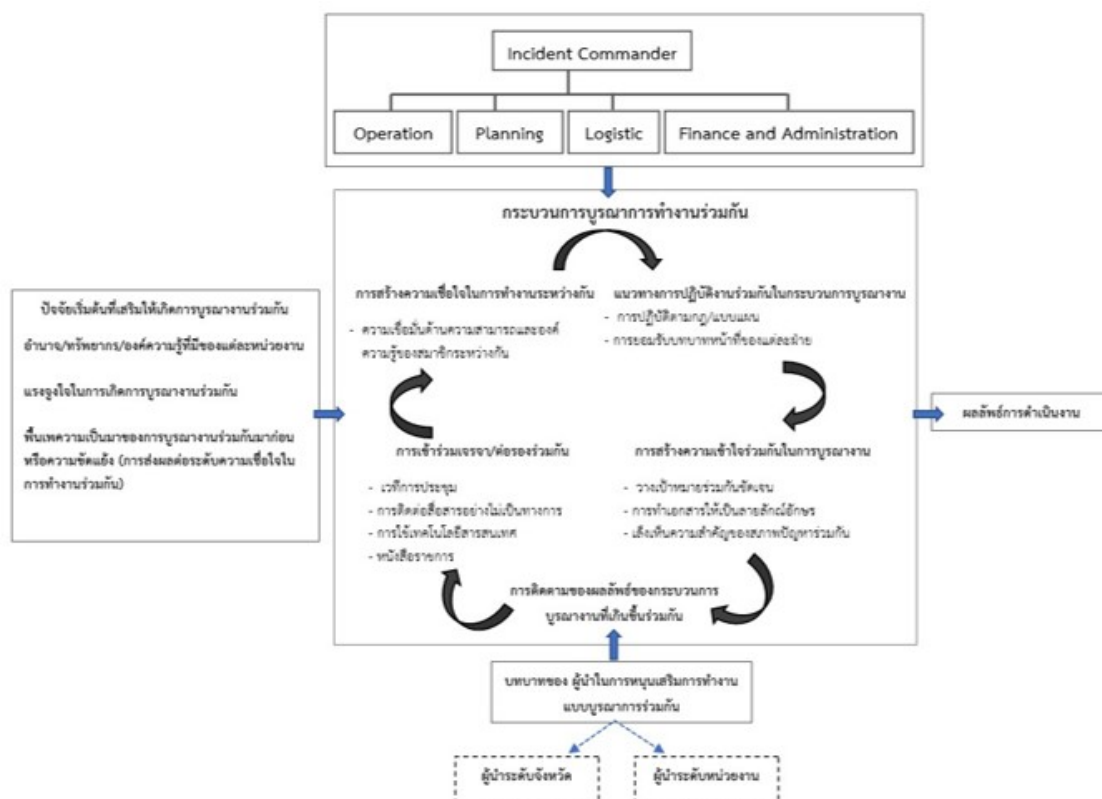
เคารพหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น ขอสรุปความสำเร็จในเชิงบริหารสถานการณ์นี้ ถือได้ว่าหัวใจสำคัญของการบริหารสถานการณ์วิกฤตที่ให้ความสำคัญต่อระบบบัญชาการ ที่นำมาจัดการกับสภาวะปัญหาที่เกิดขึ้นหลายอย่างพร้อมกัน ซึ่งระบบนี้เป็นเครื่องมือช่วยจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อีกทั้ง การทำงานของระบบบัญชาการมีลักษณะที่โดดเด่น คือ การมอบหมายงานให้แก่บุคลากรตามความเชี่ยวชาญไม่ใช่ตามชั้นยศหรือตำแหน่ง ถือว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจต่อภาพรวมของระบบการทำงานของหน่วยงานราชการเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการนำระบบนี้มาใช้ต่อการรวมหน่วยงานราชการที่หลากหลาย จากเดิมที่มีการใช้ระบบราชการเป็นหัวจักรต่อการขับเคลื่อนภารกิจ ที่ต้องมีผู้รับผิดชอบหลักเพียงบุคคลเดียวหรือหน่วยงานเดียวเท่านั้น โดยตัวระบบต้องเป็นผู้นำระดับสูงและเข้มแข็งมาดำเนินงาน แต่ปัจจุบันด้วยบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงไปและวิวัฒนาการของโรคระบาดได้เปลี่ยนแปลงตามเช่นกัน ส่งผลให้มิติของเชิงระบบเกิดการปรับโครงสร้างการทำงานของราชการให้เข้าสู่รูปแบบใหม่ โดยกระจายอำนาจหรือกระจายโอกาสให้แก่ทุกหน่วยงานหรือทุกคน เข้ามาจัดการแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืน ถึงแม้ว่าการรวมกลุ่มของสมาชิกมีจำนวนหน่วยงานราชการเป็นจำนวนมาก แต่การดำเนินงานกลับประสบความสำเร็จได้ภายในระยะเวลาหนึ่งเดือน

ต่อมาประเด็นที่ 2) ความเป็นผู้นำของการบริหารปกครองแบบร่วมมือกันในเรือนจำแห่งหนึ่งในภาคเหนือ พบว่า เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบการทำงานจะเห็นว่าตัวแสดงของผู้นำประกอบไปด้วย 2 ระดับ คือ ผู้นำระดับจังหวัดและผู้นำระดับหน่วยงาน ความเป็นผู้นำระดับจังหวัดเปรียบเสมือนเป็นสะพานเชื่อมให้หน่วยงานภายนอกสร้างความร่วมมือได้ราบรื่นมากขึ้น และผู้นำระดับจังหวัดก็เป็นตัวแสดงลำดับต่อมาในการขับเคลื่อนงาน ซึ่งผู้นำระดับหน่วยงานมาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วมาประชุม แลกเปลี่ยนข้อมูลในที่ประชุมเพื่อรับทราบการดำเนินงานของฝ่ายต่าง ๆ และเพื่อดูแลหรือกำกับทิศทางการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชาในหน่วยงานของตนให้เป็นไปตามภารกิจที่ตนเองมี โดยผู้นำเหล่านี้จะมีวิธีในการสร้างแรงจูงใจโดยการสร้างขวัญและกำลังใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชาที่เกี่ยวข้องให้มีความตื่นตัวและสร้างความภาคภูมิใจต่อการมีส่วนร่วม รวมถึงใช้วิธีการมอบอำนาจบางประการให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาในการตัดสินใจบางอย่างหากเกิดกรณีที่ฉุกเฉินขึ้น ดังนั้น ผู้ปฏิบัติงานสามารถตัดสินใจดำเนินการได้ทันทีตามบริบทที่เหมาะสม ทำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับมีความเชื่อมั่นในเชิงระบบว่าอำนาจการตัดสินใจในสถานการณ์วิกฤต ในบางครั้งไม่จำเป็นต้องดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าบัญชาการเสมอไป ซึ่งผู้นำแต่ละตัวแสดงสามารถถ่ายโอนอำนาจให้ผู้ปฏิบัติงานมีอิสระในการตัดสินใจได้อยู่เสมอ โดยไม่ต้องรอการอนุมัติจากผู้นำระดับสูง ส่งผลให้คณะการทำงานรู้สึก

ภาคภูมิใจต่อการเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารปกครองแบบร่วมมือกันมากยิ่งขึ้น ซึ่งเชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่องภาวะผู้นำของ Ansell & Gash (2007, pp. 554-555) ที่กล่าวว่าผู้นำแบบส่งเสริมจะเสริมสร้างขีดความสามารถของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและสามารถระดมความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้ขับเคลื่อนร่วมกันได้อย่างยั่งยืน นอกเหนือจากนี้ ผู้นำในการขับเคลื่อนไม่จำเป็นต้องมีเพียงแค่บุคคลเดียว โดยสรุปตามองค์ความรู้การวิจัย คือ การออกแบบโครงสร้างสถาบันของการบริหารปกครองแบบร่วมมือกันในการแก้ไขการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในเรือนจำ ได้นำระบบบัญชาการเหตุการณ์มาประยุกต์ใช้และความเป็นผู้นำของการบริหารปกครองแบบร่วมมือกัน มีส่วนต่อการสร้างความเคลื่อนไหวอื่น ๆ ต่อระบบกระบวนการบูรณาการทำงาน ซึ่งองค์ความรู้ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นไปตามรูปภาพ ดังนี้

ภาพที่ 3. รูปแบบของกระบวนการบริหารปกครองแบบร่วมมือกัน ในการจัดการแก้ไขวิกฤตปัญหาการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในเรือนจำ

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรมีการถอดบทเรียนจากการดำเนินงานที่เกิดขึ้น เพื่อรองรับสถานการณ์กรณีที่เป็นการระบาดของโรคอุบัติใหม่อื่น ๆ ที่อาจมีแนวโน้มเกิดขึ้นในอนาคต

1.2 ควรจัดทำมาตรการหรือแผนเผชิญเหตุ โดยระบุนโยบายการบูรณาการกับภาคส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการซักซ้อมแผนและจัดทำแผนสำรองทั้งด้านบุคลากร ระบบงาน และแนวทางต่าง ๆ เพื่อความชัดเจนของกรอบการทำงานให้มีความละเอียดมากยิ่งขึ้น สำหรับรองรับเหตุการณ์วิกฤตฉุกเฉินในอนาคต

1.3 ควรกำหนดแผนการบริหารปกครองแบบร่วมมือกันเป็นเรื่องเฉพาะด้านให้ชัดเจน เพื่อเป็นการรองรับปัญหาเฉพาะด้านได้อย่างครอบคลุม และเพื่อให้คนในองค์กรหรือหน่วยงานต่างหน่วยงานที่มีภารกิจร่วมกันสามารถรับมือพร้อมกันได้อย่างเป็นระบบ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาครั้งนี้ นำเสนอเฉพาะเจาะจงตัวแสดงที่เป็นรัฐโดยส่วนใหญ่ ควรเลือกศึกษากรณีที่มีความหลากหลายนอกเหนือจากตัวแสดงของรัฐให้มากขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นสากลและมีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2.2 การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเป็นเพียงการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมทั้งการศึกษาแบบปริมาณและคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมในเรื่องนั้น ๆ มากขึ้นจากผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทั้งหมด

เอกสารอ้างอิง

- ธเนศ เกษศิลป์, และ พระมหาบุญศรี ญาณอุโทม (วงศ์แก้ว). (2560). การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่โดยหลักบริหารเชิงพุทธศาสตร์. *วารสารบัณฑิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ราชวิทยาลัย สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 15(2), 133-145.
- ปีปีชี นิวิสัยไทย. (2564). โควิด-19: ราชทัณฑ์เผยพบผู้ป่วยใหม่อีก 842 ราย ด้าน สมยศ พุกกะเวส สุข เรียกร้องเร่งแก้ปัญหาโควิดในเรือนจำ. สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-57200261>

- วสันต์ เหลืองประภัสร์. (2557). การศึกษาและรวบรวมตัวอย่างการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governance) ระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคมและชุมชน (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วีรวิชัย สมพรนิมิตกุล, และ อรนนท์ กลันทปุระ. (2558). การนำแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่มาใช้ในการปฏิรูประบบราชการในกรมศุลกากร. *วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา*, 4(2), 156-164.
- ศรุตานนท์ ขอบประดิษฐ์. (2563). วิฤตโควิด 19 ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างไร. *วารสารชัยภูมิปริทรรศน์*, 3(2), 1-14.
- ศูนย์ปฏิบัติการด้านนวัตกรรมการแพทย์และการวิจัยและพัฒนา. (2563). สถิติสำคัญ เกี่ยวกับโรคโควิดในแต่ละประเทศทั่วโลก ข้อมูล ณ วันที่ 30 ธันวาคม 2563. สืบค้นจาก <https://covid19.nrct.go.th/สถิติสำคัญ-เกี่ยวกับโรค/>
- Ansell, C., & Gash, A. (2007). Collaborative Governance in Theory and Practice. Retrieved from <https://academic.oup.com/jpart/articleabstract/18/4/543/1090370?redirectedFrom=fulltext>
- Purdy, J. M. (2012). A Framework for Assessing Power in Collaborative Governance Processes. *Public Administration Review*, 72(3), 409-407.

กรอบโครงความคิดของขบวนการเคลื่อนไหว
เพื่อการทำแท้งปลอดภัยและถูกกฎหมาย
ในประเทศไทย พ.ศ. 2550–2564 *

The Frames of Safe and Legal Abortion Movement
in Thailand 2550–2564 B.E

ศิริโสภา สันติสุขภูิกุล และ วัชรพล พุทธิรักษา
Sirisopa Sunitissadeekorn, and Watcharabon Buddharaksa
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
Faculty of Social Science, Naresuan University
Corresponding Author, E-mail: sirisopas62@nu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อวิเคราะห์การสร้างกรอบโครงความคิดของขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อการทำแท้งปลอดภัยและถูกกฎหมายในประเทศไทย พ.ศ. 2550-2564 โดยการต่อสู้ในเรื่องของ “การทำแท้ง” นอกจากจะเป็นการขับเคลื่อนให้ผู้หญิงท้องไม่พร้อมที่ต้องการทำแท้งสามารถเข้าสู่บริการยุติการตั้งครรภ์ที่ปลอดภัยและไม่ผิดกฎหมายแล้ว การต่อสู้ในประเด็นนี้ยังเป็นการต่อสู้เชิงความหมายและวาทกรรม ซึ่งแกนนำหรือนักกิจกรรมในขบวนการเคลื่อนไหวมีหน้าที่ประกอบสร้างกรอบโครงความคิด เพื่อเป็นการสร้างชุดความหมายใหม่ของการทำแท้งภายใต้ฐานคิดและอุดมการณ์เรื่องสิทธิในเนื้อตัวร่างกาย สิทธินามัยเจริญพันธุ์ และสิทธิที่จะเลือก การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการวิจัยเชิงเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกนักกิจกรรมขององค์กรเคลื่อนไหว

* ได้รับความ: 24 กรกฎาคม 2566; แก้ไขบทความ: 27 กันยายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 29 กันยายน 2566

ผลการวิจัยพบว่า กรอบโครงความคิดแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ ประเด็นกฎหมาย ประเด็นนโยบาย และประเด็นวัฒนธรรม กรอบโครงความคิดหลัก คือกรอบยุติธรรม แม้ว่าองค์กรเคลื่อนไหวจะมีรูปแบบกิจกรรม สมาชิกในองค์กร และกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน แต่ก็มีความแตกต่างอย่างสอดประสาน นอกจากนั้นยังมีการนำข้อมูลทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์มาใช้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์เพื่อยืนยันความชอบธรรมของกรอบโครงความคิด การผลักดันสิทธิทำแท้งปลอดภัยและถูกกฎหมาย และการสร้างความหมายใหม่ให้กับการทำแท้งมีลักษณะเป็นการเคลื่อนไหวแบบค่อยเป็นค่อยไป เนื่องจากประเด็นทำแท้งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรมและความเชื่อที่ผู้คนได้รับการปลูกฝังมาอย่างยาวนาน

คำสำคัญ: ขบวนการทางสังคม; ทำแท้งปลอดภัย; ทำแท้งถูกกฎหมาย; กรอบโครงความคิด

Abstract

The main objective of this article is to analyze the framing of the "Safe and Legal Abortion Movement" in Thailand from 2007 to 2021. Alongside the objective of enhancing access to safe and legal abortion services for women in need, the movement also involves a significant struggle over the interpretation and persuasive communication of the term "abortion." Leaders and activists within the movement are tasked with constructing a thoughtful framework to redefine the concept of abortion based on principles such as bodily autonomy, reproductive rights, and the right to choose. This research is a qualitative study using document analysis and in-depth interviews with activists from social movements.

The research findings reveal that: Safe and legal movement's frames are categorized into three crucial aspects: legal, policy, and cultural issues. The master frame is an injustice frame. Despite variations in activities, organization members, and target groups within the movement, they operate in harmony but embracing diversity. Moreover, scientific and medical data are utilized as empirical evidence

to substantiate the ethical foundation of this thought framework. The advocacy for safe and legal abortion rights and the reinterpretation of abortion follows a gradual and progressive trajectory. This is attributed to the fact that the subject of abortion is intricately entwined with ethics and deeply rooted beliefs, which have persisted for a considerable period.

Keywords: social movement; safe abortion; legal abortion; frame

1. บทนำ

การทำแท้งที่ไม่ปลอดภัย (Unsafe abortion) เป็นปัญหาทางสาธารณสุขที่มีความสำคัญประการหนึ่ง สถานการณ์การทำแท้งในประเทศไทยได้รับการสำรวจครั้งแรกในปี พ.ศ. 2542 โดยกรมอนามัย ผลการสำรวจครั้งนั้นพบว่า มีผู้หญิงเข้ารับรักษาภาวะแทรกซ้อนหลังการทำแท้งในโรงพยาบาลของรัฐ 787 แห่ง จำนวน 13,107 คน โดยในจำนวนนี้ร้อยละ 40 มีภาวะแทรกซ้อนที่รุนแรง เช่น ติดเชื้อในกระแสเลือด อังเชิงกรานอักเสบ ตกเลือดมาก รวมทั้งมดลูกทะลุฯ นอกจากนี้ยังพบว่า มีผู้เสียชีวิตจากภาวะแทรกซ้อนที่รุนแรงดังกล่าวจำนวน 14 คน โดยภาวะแทรกซ้อนและการเสียชีวิตเหล่านั้นเกิดขึ้นจากการไม่ได้รับบริการยุติการตั้งครรภ์ที่ถูกต้องและปลอดภัยตั้งแต่ต้น (สำนักการอนามัยเจริญพันธุ์, 2554, น. 1) ปัญหาการทำแท้งที่ไม่ปลอดภัย เป็นปัญหาทางสาธารณสุขที่มีความแตกต่างจากปัญหาอื่น เนื่องจาก “เรื่องทำแท้ง” มีความละเอียดอ่อน และเชื่อมโยงกับอุดมการณ์ศาสนา ศีลธรรม ค่านิยม ความเชื่อ การเมือง กฎหมาย สังคม และเศรษฐกิจ การขับเคลื่อนบริการยุติการตั้งครรภ์ที่ปลอดภัย รวมทั้งการต่อสู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมาย นโยบาย และวัฒนธรรมสามารถเกิดขึ้นได้ หากองค์กรที่ทำงานเกี่ยวกับสิทธิ และสุขภาพของผู้หญิงในมิติที่รอบด้านให้ความร่วมมือกัน

การเคลื่อนไหวเพื่อการทำแท้งปลอดภัยและถูกกฎหมายในประเทศไทย เริ่มต้นขึ้นอย่างเป็นทางการในช่วงปี พ.ศ. 2517-2518 มีการเผยแพร่บทความเกี่ยวกับการทำแท้งในหนังสือพิมพ์รายวัน-รายสัปดาห์ รวมทั้งการรายงานข่าวที่เกี่ยวข้องกับการทำแท้ง ปัญหาทำแท้งเถื่อน และกฎหมายที่เกี่ยวกับการทำแท้งฯ ซึ่งเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจจากผู้คนในสังคมในขณะนั้น นอกจากนี้ยังพบว่า มีผู้เสนอประเด็นแก้ไขกฎหมายเรื่องการทำแท้งเข้าสู่สภานิติบัญญัติ แต่สุดท้ายก็ถูกโหวตให้ตกไป จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2522-2529 ประเด็นเรื่องทำแท้งได้

ถูกยกขึ้นมากลึงกันอีกครั้งในสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา มีการเรียกร้องให้แก้ไขประมวลกฎหมายอาญาความผิดฐานทำให้แท้งลูกอย่างเป็นรูปธรรม กระบวนการดำเนินมาจนกระทั่งร่างกฎหมายผ่านการพิจารณาจากสภาผู้แทนราษฎรในการประชุมครั้งสุดท้ายสมัยสามัญซึ่งเหลือเพียงขั้นตอนการพิจารณาของวุฒิสภา แต่ก็ได้เกิดขบวนการต่อต้านการทำแท้ง ซึ่งนำโดยพันเอกจำลอง ศรีเมือง (ยศในขณะนั้น) ซึ่งประกาศจุดยืนคัดค้านสิทธิทำแท้งอย่างถึงที่สุด มีการจัดตั้ง “ชมรมส่งเสริมคุณค่าชีวิต” และนำวาทกรรม “ทำแท้งเสรี” มาเป็นกรอบขับเคลื่อนและโน้มน้าวให้สังคมเห็นว่าการเปิดช่องให้มีการทำแท้งไม่ว่าจะด้วยเหตุผลทางสุขภาพกายหรือสุขภาพจิตมีค่าเท่ากับอนุญาตให้ทำแท้งได้ในทุกกรณี และจะส่งผลให้พฤติกรรมทางเพศของผู้คนในสังคมดำเนินไปอย่างไร้การควบคุม (กฤตยา อาชวนิจกุล และ กนกวรรณ ธีรารัตน, 2545, น. 48-52)

นอกเหนือจากการผลักดันให้มีการแก้ไขความผิดฐานทำให้แท้งลูกแห่งประมวลกฎหมายอาญาแล้ว การขับเคลื่อนให้รัฐจัดบริการยุติการตั้งครรภ์ที่ปลอดภัยสำหรับผู้หญิงท้องไม่พร้อมเป็นอีก หนึ่งเป้าหมายสำคัญที่ขบวนการเคลื่อนไหว พยายามผลักดันให้เกิดขึ้นโดยอาศัยเงื่อนไขที่กฎหมายอาญามาตรา 305 อนุญาตให้แพทย์สามารถยุติการตั้งครรภ์ได้โดยไม่เป็นความผิด หากเป็นการยุติการตั้งครรภ์ที่เกิดขึ้นจากปัญหาสุขภาพของผู้หญิงที่ตั้งครรภ์ หรือการตั้งครรภ์นั้นเกิดขึ้นจากการกระทำความผิดอาญา (กลุ่มความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา) อย่างไรก็ตามการเคลื่อนไหวเพื่อการทำแท้งปลอดภัยและถูกกฎหมายในช่วงแรกเป็นการทำงานแบบต่างคนต่างทำ จึงยังไม่สามารถจัดให้อยู่ในรูปแบบของขบวนการทางสังคมที่มีความเป็นทางการและชัดเจน อีกทั้งยังไม่มีการจัดตั้งองค์กร หรือยังไม่มีกลุ่มองค์กรใดมารองรับการทำงานอย่างเป็นทางการ จวบจนกระทั่งมีการก่อตั้ง “เครือข่ายสนับสนุนทางเลือกของผู้หญิงท้องไม่พร้อม” (เครือข่าย Choices) ในปี พ.ศ.2550 ซึ่งมีลักษณะเป็นเครือข่ายองค์กรภาคีรัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อสร้างทางเลือกที่หลากหลายสำหรับผู้หญิงท้องไม่พร้อมให้สามารถตัดสินใจได้อย่างอิสระ ภายใต้ฐานคิดว่าทุกทางเลือกล้วนมีความสำคัญ โดยขับเคลื่อนให้มีบริการรองรับที่มีคุณภาพสำหรับทุกทางเลือก รวมทั้งทางเลือกที่จะทำแท้งด้วย (กุลภา วจนสาระ, 2563, น. 21-23)

งานขับเคลื่อนเรื่องบริการยุติการตั้งครรภ์ที่ปลอดภัยมีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมเพิ่มขึ้นเมื่อ มีการก่อตั้ง “เครือข่ายอาสาเพื่อยุติการตั้งครรภ์ที่ปลอดภัย” (เครือข่าย Rsa) ในปี พ.ศ. 2557 ซึ่งเป็นเครือข่ายแพทย์ผู้ให้บริการยุติการตั้งครรภ์ที่ทราบถึงปัญหาและความทุกข์ร้อนของผู้หญิงท้องไม่พร้อม โดยได้เริ่มชักชวนและรวบรวมบุคลากรทางการแพทย์ เช่น แพทย์ พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา และนักสาธารณสุขจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

มารวมตัวเป็นเครือข่ายเพื่อรับส่งต่อยุติการตั้งครรภ์ที่ปลอดภัยทางการแพทย์ตามแนวทางที่ราชวิทยาลัยสูตินรีแพทย์และองค์การอนามัยโลกรับรอง (นิธิวัชร แสงเรือง, วริษฐา หวังบรรจงกุล, และ พุทธพจน์ ตรีเกรี, 2563, น. 34-35) ในปีเดียวกันนั้นได้มีการก่อตั้งกลุ่มให้คำปรึกษาปัญหาท้องไม่พร้อมในรูปแบบขององค์กรที่ไม่แสวงหากำไรโดยใช้ชื่อว่า “กลุ่มทำทาง” นอกเหนือจากการให้คำปรึกษา และส่งต่อผู้ขอรับคำปรึกษาไปยังสถานพยาบาลที่ให้บริการยุติการตั้งครรภ์ที่ปลอดภัย (สถานพยาบาลในเครือข่าย Rsa) กลุ่มทำทางยังมีบทบาทและความโดดเด่นในการใช้พื้นที่ออนไลน์สื่อสารข้อมูล สร้างความรู้ความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับเรื่องทำแท้ง ช่วงชิงพื้นที่ทางความคิดของผู้คนในสังคมให้มองการทำแท้งใหม่ในฐานะที่เป็นการใช้สิทธิในเนื้อตัวร่างกายของคนที่ตั้งท้องไม่พร้อม และเป็นทางเลือกของผู้หญิง

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวเพื่อการทำแท้งปลอดภัยและถูกกฎหมายในประเทศไทย แบ่งออกเป็น จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวเพื่อการทำแท้งปลอดภัยและถูกกฎหมาย 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) กลุ่มงานศึกษาความเป็นมาของการเคลื่อนไหว และองค์กรเคลื่อนไหวที่สำคัญ เช่น งานของกฤตยา อาชวนิจกุล และ กนกวรรณ ธรารวรรณ (2545) ชลิตาภรณ์ ส่งสัมพันธ์ (2561) นิธิวัชร แสงเรือง, วริษฐา หวังบรรจงกุล, และ พุทธพจน์ ตรีเกรี (2563) และ กุลภา วจนสาระ (2563) 2) กลุ่มงานศึกษาสถานการณ์การทำแท้งในประเทศไทย นอกเหนือจากการสำรวจและรายงานสถานการณ์การทำแท้งในประเทศไทย โดยสำนักการอนามัยเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข งานวิจัยเชิงคุณภาพของ กนกวรรณ ธรารวรรณ (2545) ที่ศึกษาประสบการณ์ของผู้หญิงที่ตั้งท้องเมื่อไม่พร้อมและต้องการยุติการตั้งครรภ์ ข้อค้นพบที่สำคัญของงานวิจัยนี้คือการใช้คำว่า “ท้องไม่พร้อม” เพื่ออธิบายสถานะที่ผู้หญิงไม่พร้อมจะตั้งครรภ์ และไม่พร้อมที่จะเลี้ยงดูทารกที่เกิดขึ้นในบริบทชีวิตขณะนั้น ซึ่งมีลักษณะเป็นการใช้ภาษาที่มีความเป็นกลาง และไม่มีการตัดสินว่าการทำแท้งเป็นสิ่งที่ถูกหรือผิด นอกจากนั้นยังพบว่ามีงานที่น่าสนใจอีกหลายชิ้น เช่น งานของสุชาดา รัชชกุล (2540) และ นภาพร หะวานนท์ (2541) และ 3) กลุ่มงานศึกษาข้อถกเถียงการทำแท้งในประเด็นศีลธรรม ประเด็นกฎหมาย และประเด็นการสื่อสารเรื่องทำแท้ง เช่นงานของวิลาสินี พนานครทรัพย์ (2554); จักรกฤษณ์ คงแก้ว (2555); วิภาพร เนติจิโรติ (2559) และ ศานต์ฤทัย สาเพิมทรัพย์ (2561)

ช่องว่างองค์ความรู้ (Gap of knowledge) ของการศึกษากการเคลื่อนไหวเพื่อการทำแท้งปลอดภัยและถูกกฎหมายในประเทศไทย คือ การยังไม่มีงานศึกษาที่อธิบายกระบวนการสร้าง

แรงบันดาลใจ (Influence process) และการระดมพลังสนับสนุนการเคลื่อนไหว (Mobilization) ด้วยยุทธศาสตร์การประกอบสร้างความหมายใหม่ (The strategy of meaning construction) ให้กับการทำแท้ง เพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างความตระหนักรู้ (Awareness) และโน้มน้าวใจ (Persuade) กลุ่มเป้าหมายของขบวนการฯ รวมทั้งผู้คนในสังคมให้เข้าร่วมกิจกรรมและสนับสนุนการเคลื่อนไหว ซึ่งนอกจากจะเป็นการสร้างพลังอำนาจในการต่อรองให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมายและนโยบายแล้ว ยังเป็นการจัดวางตำแหน่งแห่งที่ใหม่ในทางวัฒนธรรมให้กับการทำแท้งอีกด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำทฤษฎีกรอบโครงความคิด (Frame theory) ของเดวิด สโนว์ (David Snow) มาใช้เป็นกรอบวิเคราะห์การสร้างกรอบโครงความคิด (Framing) ซึ่งมีลักษณะเป็นการประกอบสร้างความหมาย และวาทกรรมเกี่ยวกับประเด็นเคลื่อนไหว และสื่อสารกับโครงออกไปสู่มวลชน โดยผู้วิจัยเชื่อเป็นอย่างยิ่งว่า “กรอบโครงความคิดที่มีประสิทธิภาพ” จะสามารถโน้มน้าวใจให้มีการเข้าร่วมกิจกรรมและสนับสนุนการเคลื่อนไหวได้ในวงกว้าง สร้างพลังอำนาจในการต่อสู้ และต่อรองรัฐเพื่อผลประโยชน์อันพึงมีพึงได้ของประชาชนในรัฐที่ปกครองระบบประชาธิปไตย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายการสร้างกรอบโครงความคิดของการเคลื่อนไหวเพื่อการทำแท้งปลอดภัยและถูกกฎหมายในประเทศไทย พ.ศ. 2550-2564

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) นักกิจกรรมขององค์กรเคลื่อนไหวหลัก (Core organizations) จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ด้วยกรอบวิเคราะห์ทฤษฎีกรอบโครงความคิด (Frame theory) ของเดวิด สโนว์ (David Snow) โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบของการพรรณนา (Descriptive)

4. สรุปผลการวิจัย

บทความนี้ศึกษาเรื่อง “กรอบโครงความคิด” (Frames) ของขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อการทำแท้งปลอดภัยและถูกกฎหมายในประเทศไทย ซึ่งนอกจากจะถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารในการระดมพลังสนับสนุน และสร้างพลังอำนาจในการต่อรองให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกต่อสิทธิของผู้หญิงท้องไม่พร้อมที่ต้องการทำแท้งแล้ว การเคลื่อนไหวและต่อสู้ประเด็นสิทธิการทำแท้งปลอดภัยและถูกกฎหมาย ยังเป็นการช่วงชิงพื้นที่ทางความคิด การประกอบสร้าง และการจัดวางความหมายใหม่ให้กับ “การทำแท้ง ผู้หญิงที่ทำแท้ง และแพทย์ผู้ให้บริการยุติการตั้งครรภ์” สร้างแต่เดิมนั้นถูกจัดวางตำแหน่งแห่งที่ที่โดยอุดมการณ์และวัฒนธรรมดั้งเดิมให้ยืนอยู่ในฝั่งตรงข้ามกับสิ่งที่ถูกนิยามว่าเป็นความดี โดยตำแหน่งแห่งที่ใหม่ของการทำแท้งได้ถูกจัดวางให้อยู่ภายใต้ความคิดเรื่องสิทธิในเนื้อตัวร่างกาย และสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ของผู้หญิง

ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นการสร้างกรอบโครงความคิดของขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อการทำแท้งปลอดภัยและถูกกฎหมายในประเทศไทยออกเป็น 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ ประเด็นกฎหมาย ประเด็นนโยบาย และประเด็นวัฒนธรรม โดนในตารางต่อไปนี้จะเป็นการสรุปกรอบโครงความคิด (Frames) ของขบวนการฯ แต่ละประเด็นจะแบ่งออกเป็น 3 กรอบโครงความคิดตามแนวทางของเดวิด สโนว์ ได้แก่ กรอบระบุปัญหา (diagnostic frame) กรอบเสนอทางออกของปัญหา (prognostic frame) และกรอบจูงใจ (motivational frame) (Snow & Benford, 1988, p. 199)

ตารางที่ 1 กรอบโครงความคิดของขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อการทำแท้งปลอดภัยและถูกกฎหมายในประเทศไทย พ.ศ.2550-2564

1) ประเด็นกฎหมาย (Legal)		
กรอบระบุปัญหา	กรอบเสนอทางออกของปัญหา	กรอบจูงใจ
1.1) กฎหมายสิทธิรอนสิทธิในเนื้อตัวร่างกายของผู้หญิง	- ยกเลิกความผิดฐานทำให้แท้ง	- การยกเลิกความผิดฐานทำให้แท้งลูก จะส่งผลให้ผู้หญิงเข้าถึงบริการยุติการตั้งครรภ์ที่ปลอดภัยได้มากขึ้น
1.2) กฎหมายเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิง	- กรณียกเลิกการยกเลิกความผิดฐานทำให้แท้งลูกเสนอ	- ความสูญเสียในแง่สุขภาพ ชีวิต รวมทั้งงบประมาณ
1.3) กฎหมายมีความล้าหลัง		

1) ประเด็นกฎหมาย (Legal) (ต่อ)		
กรอบระบุปัญหา	กรอบเสนอทางออกของปัญหา	กรอบจูงใจ
	ให้กำหนดเงื่อนไขให้ผู้หญิงสามารถยุติการตั้งครรภ์ได้โดยไม่เป็นความผิด - บัญญัติให้ฝ่ายชายคู่กรณีร่วมรับผิดชอบในทางอาญาด้วย - ขยายเงื่อนไขในมาตรา 305 กรณีที่แพทย์ผู้ให้บริการยุติการตั้งครรภ์สามารถให้บริการได้โดยไม่เป็นความผิด	แผ่นดินจากการรักษาผู้มีอาการแทรกซ้อนจากการทำแท้งเถื่อนจะลดลง - การทำแท้งเป็นทางเลือก (Choices) เป็นสิทธิในเนื้อตัวร่างกายของผู้หญิง (Bodily autonomy) การทำแท้งไม่ใช่อาชญากรรม ผู้หญิงที่ทำแท้งไม่ใช่อาชญากร
2) ประเด็นนโยบาย (Policy frame)		
กรอบระบุปัญหา	กรอบเสนอทางออกของปัญหา	กรอบจูงใจ
2.1) ความไม่เพียงพอของสถานบริการยุติการตั้งครรภ์ที่ปลอดภัย (สถานพยาบาลในประเทศมีจำนวนที่เพียงพอ แต่ส่วนใหญ่ไม่ให้บริการ) 2.2) การเข้าถึงข้อมูล และองค์ความรู้ด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ การคุมกำเนิด การยุติการตั้งครรภ์ที่ปลอดภัย 2.3) บุคลากรสาธารณสุขขาดความรู้เกี่ยวกับการให้บริการยุติการตั้งครรภ์แนวใหม่ซึ่งองค์การอนามัยโลก และราชวิทยาลัยสูตินรีแพทย์ให้การยอมรับ	- เสนอให้มีการจัดอบรมให้ข้อมูลความรู้และสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ท้องไม่พร้อม กับหน่วยงานพยาบาลระดับต่างๆ ที่มีศักยภาพแต่ยังไม่ให้บริการยุติการตั้งครรภ์ที่ปลอดภัย - เสนอให้มีการจัดหน่วยงาน และช่องทางให้ข้อมูล ความรู้สำหรับบุคคลที่เผชิญสถานการณ์ท้องไม่พร้อม พร้อมทั้งมีกระบวนการส่งต่อบริการยุติการตั้งครรภ์ที่รวดเร็ว - เสนอให้มีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือ และการใช้ยายุติการตั้งครรภ์	- การมีสถานบริการยุติการตั้งครรภ์ที่เพียงพอ มีระบบให้ข้อมูลความรู้ และระบบการส่งต่อที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งมุมมองว่าการทำแท้งเป็นบริการสุขภาพหนึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต ลดความเสี่ยงต่อการเกิดอันตรายจากการทำแท้งเถื่อน อีกทั้งยังเป็นการเคารพศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ของผู้หญิงท้องไม่พร้อม - การใช้เครื่องมือและการใช้ยายุติการตั้งครรภ์สมัยใหม่ นอกจากจะมีความเสี่ยงน้อยกว่าวิธีดั้งเดิมแล้วยังใช้ทำหัตถการ ใช้เวลาพักฟื้น และมีต้นทุนน้อยกว่า

3) กรอบวัฒนธรรม (Cultural frame)		
กรอบระบุปัญหา	กรอบเสนอทางออกของปัญหา	กรอบจูงใจ
3.1) ข้อถกเถียงทางศีลธรรมเกี่ยวกับจุดเริ่มต้นของชีวิต (การเริ่มต้นมีสภาพบุคคล) 3.2) วาทกรรม และมายาคติดั้งเดิมเกี่ยวกับการทำแท้ง เสนอมุมมองเชิงลบเกี่ยวกับการทำแท้งและบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3.3) การประกอบสร้างและการผลิตซ้ำทางความคิดเรื่องการทำแท้งจาก “สื่อ”	- เสนอให้มีการตีความหลักคำสอนในมุมมองใหม่ ด้วยฐานความคิดว่าสถานการณ์ท้องไม่พร้อม มีความซับซ้อนละเอียดอ่อน แตกต่างกันไปตามบริบทชีวิตของปัจเจก จึงไม่ควรนำฐานคิดเชิงศีลธรรมส่วนตัวไปตัดสินผู้อื่น - ประกอบสร้างวาทกรรม และมายาคติชุดใหม่เกี่ยวกับการทำแท้ง นำเสนอมุมมองที่มีความเป็นกลาง มองการทำแท้งในมุมมองทางวิทยาศาสตร์ ความเป็นเหตุเป็นผลที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์ของผู้หญิง - สร้างความเข้าใจกับ “สื่อ” ด้วยองค์ความรู้ ชุดข้อมูล วาทกรรม และมายาคติใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการทำแท้ง และใช้สื่อเป็นสนามต่อสู้ของกรอบโครงความคิด (Frame contest) กับขบวนการเคลื่อนไหวฝ่ายตรงข้าม	- การทำแท้งเป็นสิทธิในเนื้อตัวร่างกายของผู้หญิง “ไม่มีผู้หญิงคนไหนตั้งใจท้อง เพื่อไปทำแท้ง” สถานการณ์ท้องไม่พร้อมเป็นภาวะจำยอมซึ่งอาจขึ้นได้กับผู้หญิงในวัยเจริญพันธุ์ทุกคน และอาจเกิดขึ้นได้ในทุกช่วงเวลาของการตั้งครรภ์ - เรื่องของการทำแท้งมิได้เป็นเรื่องของวัยรุ่นใจแตก แม่วัยรุ่นหรือผู้หญิงสำส่อนฯ ผลการศึกษาวิจัยหลายชิ้นยืนยันว่า ผู้หญิงที่ทำแท้งเป็นผู้หญิงที่มีหน้าที่การงาน มีรายได้ อยู่ในสถาบันการแต่งงาน มีบุตรอยู่แล้วว่า การเลี้ยงดูบุตรในยุคปัจจุบันจำเป็นจะต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่าง สถานการณ์ท้องไม่พร้อมจึงอาจเกิดขึ้นได้กับทุกคนรอบครัว - “สื่อ” เป็นสถาบันทางสังคมที่มีบทบาทกับความคิดของผู้คน และมีอิทธิพลต่อการช่วงชิงพื้นที่ทางความคิดเรื่องการทำแท้ง

5. อภิปรายผลการวิจัย

การสร้างกรอบความคิดของขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อการทำแท้งปลอดภัยและถูกกฎหมายในประเทศไทย พ.ศ. 2550-2564 เป็นยุทธศาสตร์สำคัญซึ่งถูกสร้างและนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการระดมพลังสนับสนุน และสร้างความชอบธรรมให้กับข้อเรียกร้องของการเคลื่อนไหว โดยเฉพาะกรณีเคลื่อนไหวที่เชื่อมโยงกับอุดมการณ์ความเชื่อทางศีลธรรม ความหมาย ค่านิยม วาทกรรม และมายาคติจำนวนมาก การผลักดันให้มีบริการยุติการตั้งครรภ์ที่ปลอดภัยยังไม่เพียงพอที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงในระดับฐานรากความคิดของผู้คนในสังคม การกิจสำคัญอีกประการหนึ่งขององค์กรเคลื่อนไหว คือ การสร้างชุดความเชื่อ ความหมาย ค่านิยม วาทกรรม และมายาคติใหม่เกี่ยวกับการทำแท้ง เพื่อนำมาใช้ในการช่วงชิงพื้นที่ทางความคิด รื้อถอนและลดความสำคัญของชุดอุดมการณ์ดั้งเดิม ซึ่งจะเป็นการจัดวางตำแหน่งแห่งที่ทางสังคมใหม่ให้กับการทำแท้ง ผู้หญิงที่ทำแท้ง รวมถึงแพทย์ผู้ให้บริการยุติการตั้งครรภ์ ข้อค้นพบของงานวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่

1. กรอบความคิดหลัก (Master frame)

กรอบความคิดหลักของขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อการทำแท้งปลอดภัยและถูกกฎหมายในประเทศไทย คือ กรอบอยุติธรรม (Injustice frame) เนื่องจากความเข้มงวดในการควบคุมเจตจำนงของผู้หญิงที่ต้องการยุติการตั้งครรภ์ซึ่งปรากฏอยู่ในบทบัญญัติความผิดฐานทำให้แท้งลูกแห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งองค์กรเคลื่อนไหวหลัก (Core organizations) ทั้ง 3 องค์กร ได้แก่ เครือข่ายChoices เครือข่ายRsa และกลุ่มทำทานิยามว่าบทบัญญัติดังกล่าวมีความอยุติธรรม (Injustice) โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้หญิงที่ท้องไม่พร้อม เพราะนอกจากจะเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้หญิงท้องไม่พร้อมไม่สามารถเข้าถึงบริการยุติการตั้งครรภ์ที่ปลอดภัย และจำใจต้องเข้าสู่กระบวนการทำแท้งเถื่อนที่มีความเสี่ยงต่อสุขภาพและชีวิต กฎหมายยังยึดโยงการทำแท้งกับอาชญากรรมร้ายแรง ด้วยการสร้างความหมายให้การทำแท้งเป็นอาชญากรรม ผู้หญิงและแพทย์ผู้ให้บริการฯ เป็นอาชญากร กฎหมายจึงเป็นเป้าหมายแรกที่ขบวนการฯ ต่อสู้ให้มีการเปลี่ยนแปลง

ความสำเร็จครั้งสำคัญของการต่อสู้เพื่อสิทธิการทำแท้งปลอดภัยและถูกกฎหมายเกิดขึ้นเนื่องจากการยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของมาตรา 301 และ 305 แห่งประมวลกฎหมายอาญาในปีพ.ศ. 2561 จนกระทั่งศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยที่ 4/2563 และมีข้อเสนอแนะให้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติความผิดฐานทำให้แท้งลูกให้มีความสมดุล

ระหว่างสิทธิของหญิงที่ตั้งครรภ์และตัวอ่อนในครรภ์ สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและวิทยาการทางการแพทย์ที่มีความก้าวหน้ามากขึ้น กระบวนการแก้ไขกฎหมายดำเนินไปตามขั้นตอนทางนิติบัญญัติ จนกระทั่งวันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2564 ได้มีการประกาศพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2564 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 301 ซึ่งอนุญาตให้หญิงที่มีอายุครรภ์ไม่เกิน 12 สัปดาห์ทำแท้งได้โดยไม่เป็นความผิด และมาตรา 305 ซึ่งขยายขอบเขตอันเป็นการกระทำของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมให้มีความครอบคลุมและกว้างขวางขึ้น โดย (5) ของมาตรานี้ยังเป็นความสำเร็จของการต่อรองจากตัวแทนของเครือข่าย Choices เครือข่ายRsa และกลุ่มทำทางที่ร่วมผลักดันให้เกิดขึ้น คือการกำหนดเงื่อนไขให้หญิงที่มีอายุครรภ์เกิน 12 สัปดาห์แต่ไม่เกิน 20 สัปดาห์สามารถยุติการตั้งครรภ์ได้หากได้รับการตรวจ (การทำอัลตราซาวด์) และรับคำปรึกษาทางเลือกจากผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมแล้ว

2. แตกต่างแต่เป็นหนึ่งเดียว (Different but one)

“การเคลื่อนไหวประเด็นทำแท้ง” เป็นการต่อสู้และผลักดันที่เกี่ยวข้องกับมิติในทางกฎหมาย สังคม การเมืองและวัฒนธรรม ความซับซ้อนและความละเอียดอ่อนของสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงท้องไม่พร้อมที่ต้องการทำแท้งนั้น จำเป็นจะต้องได้รับการช่วยเหลือและแก้ไขในหลายมิติ และไม่ว่าจะสำเร็จได้ด้วยการขับเคลื่อนขององค์กรเพียงองค์กรเดียว หากแต่จะต้องเกิดจากความร่วมมือขององค์กรหลายฝ่าย โดยเฉพาะองค์กรที่ทำงานเกี่ยวกับสิทธิสุขภาพ และอนามัยการเจริญพันธุ์ของผู้หญิง ดังนั้น แม้ว่าองค์กรเคลื่อนไหวหลักทั้ง 3 ได้แก่ เครือข่ายChoices เครือข่ายRsa และกลุ่มทำทางจะมีกรอบโครงความคิดหลัก (Master frame) แต่เนื่องจากความแตกต่างของ ลักษณะองค์กร คุณสมบัติของสมาชิก รูปแบบกิจกรรมฯ จึงส่งผลให้กรอบโครงความคิดขององค์กรหลักทั้ง 3 มีความแตกต่างกันในรายละเอียด

เครือข่าย Choices ในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของการเคลื่อนไหว และเป็นศูนย์รวมองค์กรที่ทำงานด้านสิทธิ สุขภาพ และอนามัยเจริญพันธุ์ของผู้หญิงทั้งที่เป็นองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม บทบาทหลักของเครือข่ายChoices คือการเป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทำงาน การระดมสมองเพื่อจัดทำยุทธศาสตร์เคลื่อนไหวในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การเป็นที่ปรึกษาให้กับองค์กรในเครือข่ายเกี่ยวกับการทำงานให้ความช่วยเหลืองานบริการตามทางเลือกของผู้หญิงท้องไม่พร้อม และเป็นแกนนำในการจัดกิจกรรมสำคัญของการเคลื่อนไหวนี้ เช่น การจัดประชุมเครือข่ายฯ การจัดงานอบรมเสวนา การแสดงบทบาทและจุดยืนเมื่อเกิดประเด็นถกเถียงเรื่องการทำแท้งในสังคม รวมทั้งการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญฯ

เครือข่าย Rsa ด้วยลักษณะที่เป็นเครือข่ายของแพทย์ และบุคลากรสาธารณสุขที่ทำงานเกี่ยวข้องกับบริการยุติการตั้งครรภ์ เป้าหมายหลักของเครือข่าย Rsa การขยายกลุ่มสมาชิกที่เป็นสถานพยาบาล และบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อกระจายการให้บริการยุติการตั้งครรภ์ให้มีความทั่วถึงเพียงพอ และสะดวกต่อการขอรับบริการของผู้ประสบปัญหาท้องไม่พร้อม ซึ่งจะเป็นการช่วยลดความสูญเสียที่เกิดขึ้นจากภาวะแทรกซ้อนของการทำแท้งเถื่อนที่อยู่ในอัตราสูงกว่า 120,000 รายต่อปี (นิธิวัชร แสงเรือง, วริษฐา หวังบรรจงกุล, และ พุทธพจน์ ตรีเกรี, 2563, น. 17) ลักษณะการขับเคลื่อนของเครือข่าย Rsa คือการออกไปให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการยุติการตั้งครรภ์แนวใหม่ (การใช้เครื่องดูดสุญญากาศแทนการดูดโพรงมดลูก) ความรู้เกี่ยวกับการใช้ยายุติการตั้งครรภ์ ความรู้ด้านกฎหมายและนโยบายกับสถานพยาบาลในระดับต่างๆ ที่มีศักยภาพเพียงพอที่จะให้บริการยุติการตั้งครรภ์ได้ แต่ยังไม่ได้ให้มีบริการดังกล่าวเนื่องจากความไม่เข้าใจกฎหมายและหลักเกณฑ์แพทย์สภาที่เกี่ยวข้อง ความเชื่อเรื่องบาปบุญเกี่ยวกับการทำแท้งทั้งของกลุ่มผู้บริหารสถานพยาบาล และแพทย์ผู้ให้บริการในสถานพยาบาลนั้นๆ เป็นต้น

กลุ่มทำทาง เป็นองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรซึ่งมีเป้าหมายสำคัญในการให้ข้อมูลความรู้ คำปรึกษา และช่วยส่งต่อผู้ขอรับคำปรึกษาที่ต้องยุติการตั้งครรภ์ ไปยังสถานพยาบาลซึ่งให้บริการยุติการตั้งครรภ์ที่ปลอดภัย (สถานพยาบาลในเครือข่ายRsa) กลุ่มทำทางมีความโดดเด่นในแง่ของการใช้พื้นที่สื่อออนไลน์ในการให้ข้อมูล คำปรึกษา อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ให้ผู้หญิงที่มีประสบการณ์ท้องไม่พร้อม ได้ส่งเสียง (Voice) สู่สังคมเพื่อเผยข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในชีวิตของผู้หญิงที่อยู่ในสถานการณ์ท้องไม่พร้อม ซึ่งนอกจากจะเป็นการให้กำลังใจ (Empower) กลุ่มผู้หญิงที่มีประสบการณ์ชีวิตลักษณะเดียวกันแล้ว การสื่อสารหรือพูดคุยประเด็นทำแท้งที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจนผู้คนรู้สึกคุ้นชินว่าการทำแท้งเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาสถานการณ์ท้องไม่พร้อมประการหนึ่งที่มีได้เกี่ยวข้องกับเรื่องบาปบุญคุณโทษ ย่อมส่งผลให้สังคมมองการทำแท้งว่าเป็นเรื่องปกติ (Normalize abortion) และทำให้สถานการณ์ปัญหาการตีตราผู้หญิงที่ทำแท้งลดลงด้วย

ดังนั้น แม้ว่ารูปแบบการจัดกิจกรรมส่วนใหญ่ คุณสมบัติของสมาชิกในองค์กร และกลุ่มเป้าหมายที่มุ่งประสงค์ให้เข้าร่วม และสนับสนุนองค์กรเคลื่อนไหวทั้ง 3 จะมีความแตกต่างกัน หากแต่เป็นความแตกต่างที่มีความสอดคล้องประสาน มีความเชื่อมโยงระหว่างกันและกันในการทำงานให้ความช่วยเหลือ ปลดปล่อยความทุกข์ของผู้หญิงท้องไม่พร้อมออกจากสถานการณ์ปัญหาชีวิตเฉพาะหน้า ตลอดจนเยียวยาจิตใจให้สามารถกลับมาเย็นในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรีในฐานะพลเมือง ซึ่งนอกจากจะช่วยลดระดับความเสี่ยงที่จะเกิดความเสียหายต่อสุขภาพอนามัย

ของผู้หญิงจากภาวะแทรกซ้อนแล้ว ความร่วมมือในการผลักดันขององค์กรเคลื่อนไหวทั้ง 3 องค์กรยังเป็นการประกอบสร้างความหมายใหม่ให้กับการทำแท้ง ผู้หญิงที่ทำแท้ง รวมถึงแพทย์ที่ทำแท้ง ด้วยฐานความคิด-มุมมองต่อเรื่องทำแท้งอย่างเป็นกลาง และมีความเข้าใจต่อสถานการณ์ทำแท้งไม่ปลอดภัย และสถานการณ์ท้องไม่พร้อมที่เกิดขึ้นจริงในสังคม ผู้วิจัยนิยามการต่อสู้นี้ว่าเป็น “การต่อสู้ที่แตกต่าง แต่เป็นหนึ่งเดียว”

3. กรอบข้อมูลวิทยาศาสตร์และการแพทย์ (Scientific and medical data frame)

การนำองค์ความรู้ ชุดข้อมูลและสถิติทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์มาใช้หนุนเสริมความน่าเชื่อถือ และยืนยันถึงความเป็นจริงเชิงประจักษ์ของกรอบโครงความคิดเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งที่มีความสำคัญในการสร้างความชอบธรรม และการโน้มน้าวให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความรู้สึกร่วม เข้าใจถึงความทุกข์ร้อนและความจำเป็นเร่งด่วนของประเด็นปัญหา และนำมาสู่การเข้าร่วมกิจกรรมหรือให้ความสนับสนุนขบวนการเคลื่อนไหว กรอบวิทยาศาสตร์และการแพทย์ถูกนำมาใช้เพื่อยืนยันถึงความเร่งด่วนในการบริหารจัดการปัญหาสถานการณ์ท้องไม่พร้อมที่เกิดขึ้นในประเทศ เช่น ผลศึกษาสถิติผู้หญิงท้องไม่พร้อมที่เข้าสู่กระบวนการทำแท้งในแต่ละปี สถิติผู้ประสบปัญหาภาวะแทรกซ้อนรวมทั้งจำนวนเงินงบประมาณแผ่นดินที่ใช้ในการรักษาเยียวยา ผู้ที่มีภาวะแทรกซ้อนจากการทำแท้งเถื่อน บ้างจ่ายทางสังคมและเศรษฐกิจที่ส่งผลให้ผู้หญิงตัดสินใจทำแท้ง อัตราการทอดทิ้งเด็กที่มีความสืบเนื่องกับปัญหาท้องไม่พร้อมฯ

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

กรอบโครงความคิดของขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อการทำแท้งปลอดภัยและถูกกฎหมายในประเทศไทย นอกเหนือจากจะถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการระดมพลังสนับสนุนจากมวลชนกลุ่มเป้าหมาย สร้างความชอบธรรมให้กับข้อเรียกร้อง ประกอบสร้างและจัดวางความหมายใหม่ให้กับการทำแท้งแล้ว กรอบโครงความคิด (Frame) ยังอาจถูกนำไปปรับ หรือประยุกต์ใช้กับขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิอื่นๆที่มีรากฐานของปัญหา (Problem root) ซึ่งเกิดจากการกดทับของอุดมการณ์ดั้งเดิมชุดเดียวกันกับอุดมการณ์ที่กดทับความหมายของการทำแท้ง เช่น ขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อการสมรสเท่าเทียม (Equal marriage) ขบวนการเคลื่อนไหวของสิทธิพนักงานบริการ (Sex worker)ฯ ซึ่งล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นจากการถูกกดทับของอุดมการณ์ปิตาธิปไตย อุดมการณ์บทบาททางเพศ อุดมการณ์ครอบครัว และอุดมการณ์ศีลธรรม การขยาย

วงรอบของการเคลื่อนไหวและการต่อสู้เพื่อปลดแอกผู้คนที่ถูกกดขี่จากอุดมการณ์ดั้งเดิมเหล่านี้ จะเป็นการเพิ่มแรงสั่นสะเทือน (Resonance) ให้กับขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อการทำแท้ง ปลดปล่อยและถูกกฎหมาย สร้างพลังอำนาจในการต่อรอง และนำพาการขับเคลื่อนให้ประสบความสำเร็จในที่สุด

ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนเพื่อสิทธิการทำแท้งปลดปล่อยและถูกกฎหมายแบ่งออกเป็น 2 ส่วนได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์แบบเร่งด่วน และ 2) ยุทธศาสตร์แบบค่อยเป็นค่อยไป

ยุทธศาสตร์แบบเร่งด่วน (Urgent strategy หรือ Emergency strategy) คือการขับเคลื่อนเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้หญิงท้องไม่พร้อมที่ต้องการทำแท้งให้ได้รับบริการยุติการตั้งครรภ์ที่ปลอดภัยตามหลักการทางการแพทย์ ภาระงานนี้มีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการให้เสร็จอย่างรวดเร็ว เนื่องจากยิ่งอายุครรภ์มากขึ้น กระบวนการยุติการตั้งครรภ์จะมีความยุ่งยาก ขึ้นตามไปด้วย ยุทธศาสตร์เร่งด่วนขององค์กรเคลื่อนไหวหลักทั้ง 3 คือการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาระบบส่งต่อบริการยุติการตั้งครรภ์ที่ปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพ เข้าใจ เป็นมิตร และเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้หญิงท้องไม่พร้อม

ยุทธศาสตร์แบบค่อยเป็นค่อยไป (Gradual strategy) คือการขับเคลื่อนเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงด้านความหมาย รวมถึงการจัดวางตำแหน่งแห่งที่ทางสังคม และวัฒนธรรมให้กับการทำแท้ง ผู้หญิงที่ทำแท้ง และแพทย์ที่ให้บริการยุติการตั้งครรภ์ การต่อสู้กับอุดมการณ์ที่มีความเชื่อมโยงกับศีลธรรม ความเชื่อทางศาสนาที่ได้รับการปลูกฝังมาเป็นเวลานาน รวมทั้งและการรื้อถอนอุดมการณ์ที่ยังรากฝังลึกเหล่านี้ แกนนำและนักกิจกรรมในองค์กรเคลื่อนไหวจำเป็นต้องดำเนินการอย่างค่อยเป็นค่อยไป การผลิตซ้ำทางความคิด (Reproduction) เกี่ยวกับมุมมองและความหมายใหม่เชิงสร้างสรรค์ของการทำแท้ง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิที่จะเลือกของผู้หญิงท้องไม่พร้อม รวมถึงการปฏิบัติหน้าที่ให้บริการสุขภาพโดยไม่ตัดสินถูกผิดของแพทย์เป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลา นอกจากนั้นยุทธศาสตร์การต่อสู้แบบค่อยเป็นค่อยไปจะช่วยลดความเสี่ยงที่จะเกิดประเด็นขัดแย้งรุนแรงกับกลุ่มเคลื่อนไหวฝ่ายตรงข้าม โดยผู้วิจัยเชื่อว่าการส่งเสริมให้ผู้คนในสังคมมีมุมมองเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับประเด็นปัญหาท้องไม่พร้อมและการทำแท้งจะสามารถสร้างผลกระทบแบบโดมิโน (Domino effect) ที่ผู้คนในสังคมจะมีมุมมองต่อโลก และปรากฏการณ์ต่าง ๆ บนโลกด้วยจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ (Good sense) ซึ่งเป็นการสร้างความเปลี่ยนแปลงที่มีความสืบสานและยั่งยืน

7. ข้อเสนอแนะ

การสร้างกรอบโครงความคิดตามแนวทางของเดวิด สโนว์ (David Snow's framing) คือการสร้างกรอบโครงความคิด 3 ประเภท ได้แก่ 1) กรอบระบุปัญหา (Diagnostic frame) 2) กรอบเสนอทางออกของปัญหา (Prognostic frame) และ 3) กรอบจูงใจ (Motivational frame) อย่างไรก็ตามการผลักดันเรื่องสิทธิทำแท้งปลอดภัยและถูกกฎหมาย เป็นประเด็นเคลื่อนไหวที่มีความละเอียดอ่อน มีความซับซ้อน อีกทั้งยังมีความเกี่ยวข้องอย่างแนบแน่นกับความเชื่อทางศีลธรรม และอุดมการณ์ศาสนา การกิจกรรมสร้างกรอบโครงความคิดเพื่อระดมพลังขับเคลื่อนร่วม แกนนำและนักกิจกรรมจำเป็นจะต้องพิจารณาให้ลึกถึงถึงอุดมการณ์ความคิดที่เป็นรากเหง้าของปัญหาและความทุกข์ (Roots of problems and suffering) ว่ามีอุดมการณ์ใดบ้างที่เป็นรากของปัญหาดังกล่าว ซึ่งผู้วิจัยเสนอให้มีการสร้าง “กรอบโครงความคิดเชิงวิพากษ์” (Good frame) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการทำทลาย (Challenge) ลดทอน (Reduction) และรื้อถอน (Withdrawal) การครอบงำทางวัฒนธรรม (Cultural Hegemony) ของอุดมการณ์ดั้งเดิม ควบคู่ไปกับการสร้างกรอบโครงความคิดตามแนวทางของสโนว์ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารเพื่อโน้มน้าว (Persuasion) และชักจูงใจ (Motivation) ให้ผู้คนเข้าร่วมกิจกรรม และสนับสนุนการเคลื่อนไหว

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ ธารวรรณ. (2545). *บันทึกประสบการณ์ผู้หญิงที่ท้องไม่พร้อม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสร้าง
ความเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง.
- กฤตยา อาชวนิจกุล, และ กนกวรรณ ธารวรรณ. (2545). ขบวนการทางสังคม บนมิติการเมือง
เรื่องเพศและร่างกายผู้หญิง. ใน ผาสุก พงษ์ไพจิตร (บก.), *วิถีชีวิต วิถีสู้ ขบวนการ
ประชาชนร่วมสมัย* (น. 48-52). เชียงใหม่: ตรัสวิน.
- กุลภา วจนสาระ. (2563). *13 ปีกับ 4 การกิจของเครือข่ายท้องไม่พร้อม มหาวิทยาลัยมหิดล
เครือข่ายสนับสนุนทางเลือกของผู้หญิงท้องไม่พร้อม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการสร้างสรรค์เสริมสุขภาพ และสถาบันวิจัยประชากรและสังคม.

- จักรกฤษณ์ คงแก้ว. (2555). *อาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหาย: ศึกษาเฉพาะความผิดฐานทำให้แท้งลูก* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ชลิตาภรณ์ ส่งสัมพันธ์. (2561). *เถียงกันเรื่องแท้ง: สุขภาพ เสรีภาพ ศีลธรรม*. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- นภาพร หะวานนท์. (2541). ปัญหาทางเพศของวัยรุ่นและการทำแท้ง. ใน ศูนย์นโยบายสาธารณสุข (บก.), *รื้อสร้างองค์ความคิดผู้หญิงกับสุขภาพ* (น. 103-138). กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นิธิวัชร แสงเรือง, วริษฐา หวังบรรจงกุล, และ พุทธพจน์ ตรีเภา. (2563). ตามรอยการเดินทางเครือข่ายอาสา RSA สืบค้นจาก <https://choicesforum.org/wp-content/uploads/2020/12/KM-RSA-EBOOK.pdf>
- วิภาพร เนติจิโรติ. (2559). *มาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมกับการทำแท้ง* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, กรุงเทพฯ.
- วิลาสินี พนานครทรัพย์. (2554). การทำแท้ง: มุมมองที่แตกต่าง. *วารสารสังคมวิทยา มานุษยวิทยา*, 30(1), 92-116.
- ศานต์ฤทัย สาเพิ่มทรัพย์. (2561). *การสร้างคามหมายของผู้หญิงทำแท้งผ่านภาพตัวแทนในภาพยนตร์ไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สำนักการอนามัยเจริญพันธุ์. (2554). รายงานการเฝ้าระวังการแท้งในประเทศไทย ปี2554. สืบค้นจาก https://rh.anamai.moph.go.th/web-upload/7x027006c2abe84e89b5c85b44a692da94/m_magazine/35435/2502/file_download/802d44058927ee6491408fe34a3d506f.pdf
- สุชาดา รัชชกุล. (2540). การตั้งครรภ์ไม่พึงปรารถนาและการทำแท้ง (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, กรุงเทพฯ.
- Snow, D. A., & Benford, R. D. (1988). Ideology, frame resonance, and participant mobilization. *International social movement research*, 1(1), 197-217.

การตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.)
จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562
ของประชาชนมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี *

The Decision to Elect Members of the House of
Representatives in Surat Thani on March 24, 2019 of
Muslims in Surat Thani

กรวิทย์ เกาะกลาง และ วัฒนา นนทชิต
Koravit Kohklang and Wattana Nontachit
คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี
Faculty of Liberal Arts and Management Science,
Prince of Songkla University, Suratthani Campus
Corresponding Author, Email: koravit.k@psu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 ของประชาชนชาวมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยและภาวะผู้นำที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 ของประชาชนชาวมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการศึกษาแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

* ได้รับบทความ: 8 พฤษภาคม 2566; แก้ไขบทความ: 27 สิงหาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 19 กันยายน 2566

ในวันที่ 24 มีนาคม 2562 มีจำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบความสัมพันธ์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ผลการวิจัยพบว่า 1) การตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 ของประชาชนชาวมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และ 2) ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้แก่ เพศ สถานภาพ การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง คุณสมบัติของผู้สมัคร นโยบายของผู้สมัคร พรรคการเมืองที่ ส.ส. สังกัด การหาเสียง และประชาสัมพันธ์ และหวัคคะแนนของผู้สมัคร และส่วนปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และผลประโยชน์หรือผลตอบแทน

คำสำคัญ: การตัดสินใจ; การเลือกตั้ง; สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร; ชาวมุสลิม

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the decision to vote for the members of the House of Representatives on the March 24, 2019, election of Muslims in Surat Thani Province. 2) to study the factors and leadership related to the decision to vote for the members of the House of Representatives on the March 24, 2019, election of Muslims in Surat Thani Province. This research is a mixed method including quantitative and qualitative methodology. The sample group used in the study was Muslims people with the right to vote for members of the House of Representatives on the March 24, 2019, election, with 400 respondents. The tool used was a questionnaire. Statistics used to analyze the data were percentage, mean, standard deviation, and a correlation test with a Quisque square

The research results showed that 1) the decision to vote for the members of the House of Representatives on the March 24, 2019, election of Muslims in Surat Thani Province. The overall is moderate. 2) The results of the hypothesis test found that the factors influencing the decision to vote for members of the House of Representatives election were gender, status, and political news awareness. Applicant's eligibility, applicant's policy, political parties that MPs belong to, campaigning and public relations and candidate election campaigner and the factors influencing the decision to vote the members of the House of Representatives election of Muslims in Surat Thani Province were age, education level, income and benefits or remuneration.

Keywords: decision-making; elections; Member of the House of Representatives, Muslims

1. บทนำ

การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน ซึ่งต้องมีการกระทำอย่างสม่ำเสมอเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกผู้ปกครองที่ตนเห็นว่าดีและเหมาะสมเข้ามาทำหน้าที่แทนตน (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2542) โดยมีจุดร่วมสำคัญ ได้แก่ การสร้างความชอบธรรมในการปกครอง (กิจบดี ก้องเบญจภูษ, 2562) และการเลือกตั้งยังเป็นการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองรูปแบบหนึ่งที่เปิดโอกาสให้สามัญชนโดยทั่วไป และการมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมทุกๆ ไป ในกิจกรรมสาธารณะซึ่งเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นพลเมือง (วินิจ ฝาเจริญ, 2565) ฉะนั้นการเลือกตั้งมีความหมายที่ครอบคลุมอีกก็คือ การเลือกตั้งที่ดีในสังคมประชาธิปไตยที่แท้จริงนั้น จะเกิดผลดีแก่ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ผู้เลือกตั้งอย่างสมบูรณ์ หมายความว่า การเลือกตั้งที่ดี ย่อมส่งผลดีต่อชีวิตความเป็นอยู่ต่อพลเมืองที่อยู่ภายใต้การบริหารของรัฐบาลและองค์กรทางการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน เพราะการเลือกตั้งที่ดีประกอบด้วย การมีกฎเกณฑ์ การเลือกตั้งที่เหมาะสมป้องกันการทำทุจริตในการเลือกตั้งได้อย่างครบถ้วนรัดกุม นอกจากนี้การใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชน

ก่อให้เกิดผลและความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมากมายหลายประการดังนี้ (ประหยัด หงส์ทองคำ, 2549)

1. การเลือกตั้งทำให้ได้บุคลากรทางการเมืองที่มีคุณภาพ เป็นความเข้าใจเบื้องต้นของผู้เลือกตั้งทั้งหลายว่าผลการเลือกตั้งแต่ละครั้งจะทำให้ได้บุคลากรทางการเมืองในตำแหน่งต่างๆ เกิดขึ้น เช่น ถ้าเป็นการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา สังคมก็จะได้สมาชิกผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา เป็นต้น ส่วนบุคลากรทางการเมืองที่ประชาชนเลือกตั้งขึ้นมา จะมีคุณภาพดีหรือเลวอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับคุณภาพของผู้เลือกตั้งเป็นสำคัญ

2. การเลือกตั้งจะสร้างมิติใหม่ทางการเมืองเกิดขึ้น นั่นคือถ้าเป็นการเลือกตั้งการเมืองระดับชาติจะสามารถพิสูจน์ได้ว่าประชาชนเป็นผู้เลือกรัฐบาลมาปฏิบัติหน้าที่บริหารกิจการบ้านเมือง

3. การเลือกตั้งจะส่งผลให้เห็นว่าประชาชนเป็นผู้เลือกนโยบายให้รัฐบาลใช้เป็นหลักในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน ประชาชนผู้เลือกตั้งก็จะต้องตัดสินใจเลือกตั้งโดยยึดนโยบายของพรรคการเมืองที่ตนพอใจเป็นหลัก มิใช่เลือกตั้งเพราะพอใจคำมั่นสัญญาหรือพอใจในคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัคร

4. การเลือกตั้งจะยืนยันหลักการสำคัญของการเมืองระบอบประชาธิปไตยที่ว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ประชาชนสามารถใช้อำนาจนี้ เลือกและเปลี่ยนแปลงรัฐบาลได้

ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมาตั้งแต่ พ.ศ. 2475 คิดเป็นระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นเวลามากกว่า 90 ปี ผ่านการเลือกตั้งมาแล้ว 26 ครั้ง และมีนายกรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้ง จำนวน 5 คน (วินิจ ฝาเจริญ, 2565) อาจนับได้ว่าประชาชนมีทักษะและประสบการณ์เกี่ยวกับการเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาพอสมควร การเมืองน่าจะพัฒนาไปในระดับดีได้ แต่จากสภาพความเป็นจริงกับพบว่า การเมืองของประเทศไทยไม่สามารถพัฒนาคุณภาพไปถึงระดับที่ประชาชนส่วนใหญ่ต้องการได้ มีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงรัฐธรรมนูญ จำนวน 22 ครั้ง ปฏิวัติหรือรัฐประหารจำนวน 13 ครั้ง ยุบสภาเนื่องมาจากความไม่ปกติในทางการเมืองจำนวน 14 ครั้ง (อังครัตน์ เดชวัฒน์โยธิน, 2565) ตลอดระยะเวลาที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และมีความพยายามในการใช้อำนาจทหารเข้าแทรกแซงการเมืองจะมีการวิพากษ์วิจารณ์และกล่าวถึงคุณภาพของตัวผู้สมัครและผ่านการคัดเลือกเข้ามาในระบบการเลือกตั้งโดยตลอด ทั้ง ๆ ที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเหล่านั้นได้ผ่านการคัดเลือกเข้า

มาทำหน้าที่โดยวิธีการเลือกตั้งจากการไปใช้สิทธิ และตัดสินใจเลือกลงคะแนนจากประชาชนโดยตรง

มีการกล่าวอ้างโดยผ่านสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับคุณสมบัติและคุณภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยตรงว่าผู้ผ่านการคัดเลือกบางส่วนไม่สอดคล้องตามความต้องการของประชาชน มีความพยายามทั้งจากภาครัฐบาล ข้าราชการ และประชาชนบางกลุ่ม ทำการรณรงค์และให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวกับขบวนการเลือกตั้ง การใช้สิทธิ และการตัดสินใจเลือกผู้สมัครสมาชิกสภาราษฎรเข้ามาเป็นตัวแทน (วัชรกร วาหา, 2562) แต่คุณภาพของระบบการเมืองและการบริหารประเทศกลับไม่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับความพยายามดังกล่าวนี้ จากหลักการและเหตุผลดังกล่าวข้างต้นสามารถกล่าวได้อย่างชัดเจนว่า ปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนส่งผลกระทบต่อคุณภาพของระบบการเมืองได้เป็นอย่างดีคือ “ประชาชน” เพราะประชาชนมีสิทธิและสามารถเลือกผู้แทนได้โดยตรงโดยไม่มีใครสามารถใช้อำนาจอย่างอื่นมาบังคับหรือชักนำให้เลือกใครคนใดคนหนึ่งที่ประชาชนไม่ชอบโดยตรงได้

จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งถือเป็นจังหวัดที่มีประชาชนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น และมีเขตเลือกตั้งรวมถึงจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือ ส.ส. ในปริมาณที่มาก พบว่าในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 มีการแบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็น 6 เขต มีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 801,763 คน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานี, 2562)

สำหรับข้อมูลที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเป็นหนึ่งในกลุ่มที่สำคัญของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งของจังหวัดสุราษฎร์ธานี นั่นก็คือ ประชาชนชาวมุสลิม ที่อาศัยอยู่อย่างหลวมๆ ในหลายอำเภอของจังหวัดนี้ ลักษณะเด่นของประชาชนชาวมุสลิมจะเชื่อผู้นำหรือครูสอนศาสนา เพราะความคิดเกี่ยวกับการเมืองของศาสนาอิสลามเชื่อว่านัการเมืองต้องเป็นผู้รู้ทางศาสนา ซึ่งกฎของพระผู้เป็นเจ้าได้ให้ไว้ 3 ประการ คือ ต้องเป็นบุคคลที่มีความรอบรู้ในคัมภีร์อัล-กุรอานและแบบฉบับของศาสดาอย่างลึกซึ้ง ต้องมีความเข้าใจในสถานการณ์ สามารถนำปัญหามาปรับใช้ ตีความตามกฎหมายอิสลามได้และสุดท้ายต้องเป็นผู้มีคุณธรรมสูงและในทางศาสนาอิสลามมีความคิดพื้นฐานที่สำคัญในการปกครองอยู่ 4 อย่าง คือ หลักความยุติธรรม หลักการปรึกษาหารือ หลักการการแต่งตั้งผู้ที่เหมาะสม และ หลักการความเสมอภาค (ไชยวัฒน์ เผือกคง, 2563) ฉะนั้น การที่จะได้รับการยอมรับจากกลุ่มนี้อาจจะต้องเผื่อติดตาม หรือกระทำการด้วยวิธีใดๆ ที่หลากหลายจึงอาจจะได้รับการยอมรับในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

ผู้สมัครเลือกตั้งต้องพยายามที่จะใช้กลยุทธ์วิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งทั้งวิธีการที่สุจริตและทุจริต อาทิเช่น การทำให้เกิดความน่าสนใจ ประทับใจ เห็นอกเห็นใจหรือความน่าสงสารในผู้สมัครเลือกตั้ง อาจใช้นโยบาย ผลงาน การวาดฝันว่าในอนาคตจะทำอะไรให้กับประชาชน การใช้เครือข่าย ตำแหน่ง หรือการมีอำนาจ การใช้อิทธิพลจากพระสงฆ์ ครู หรือผู้มีอาวุโสเป็นหัวคะแนน การสร้างคะแนนจัดตั้ง การเดินเคาะประตูบ้าน การทำบัตรผี การโอนย้ายทะเบียนบ้านเพื่อการมาลงคะแนน และวิธีการอื่น ๆ รวมทั้งระบบอุปถัมภ์และการซื้อเสียง ดังที่กล่าวข้างต้น การหาเสียงทางการเมืองในปัจจุบันยังมีการผลิตสื่อ โฆษณาทั้งทางตรงและทางอ้อมไม่ว่าเป็นป้ายโฆษณาใหญ่ โปสเตอร์ วิทยุ โทรทัศน์ ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต แท็บเล็ต สมาร์ทโฟน เป็นต้น

ด้วยปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 แต่ก็ไม่ทราบแน่ชัดว่า ปัจจัยใดที่ส่งผลต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่มีผลมากน้อยเพียงใด แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร ดังกล่าวมาข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 ของประชาชนชาวมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงปัจจัยที่ทำให้ประชาชนตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 ของประชาชนชาวมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานีในครั้งนี้เกิดจากอะไร เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้นำมาใช้พัฒนาระบบการให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนโดยเฉพาะประเด็นการเลือกตั้ง ตลอดจนใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนกลยุทธ์เกี่ยวกับการเสริมสร้างองค์ความรู้ความเข้าใจในการเลือกตั้งในระดับชาติให้กับประชาชนในพื้นที่ และเป็นข้อมูลสำหรับผู้สนใจต้องการที่จะศึกษาหรือสนใจนำไปศึกษานานาชาติต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) จังหวัดสุราษฎร์ธานี ของประชาชนมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่สัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) จังหวัดสุราษฎร์ธานี ของประชาชนมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ได้กำหนดขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มประชาชนที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรมุสลิมที่มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 ของประชาชนชาวมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีทั้งหมด 7 อำเภอ คือ อำเภอกาญจนดิษฐ์ 7,000 คน อำเภอเมือง 1,000 คน อำเภอพุนพิน 3,000 คน อำเภอไชยา 3,000 คน อำเภอกาบัง 5,500 คน อำเภอกะพัง 1,000 คน และอำเภอกะสมุย 1,000 คน รวมทั้งหมดประมาณ 21,500 คน (สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานี, 2562)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ประชาชนชาวมุสลิมผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่มีรายชื่อในบัญชีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางการสุ่มของ Yamane (1973) กำหนดความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 391 คน ดังนั้น เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของกลุ่มตัวอย่างจึงกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็น 400 คน แล้วใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จนครบตามจำนวนของขนาดกลุ่มตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยสร้าง โดยอาศัย แนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ และรายได้

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 ของประชาชนชาวมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ใน 8 ด้าน คือ 1) ด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง 2) ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร 3) ด้านนโยบายของผู้สมัคร 4) ด้านพรรคการเมืองที่ ส.ส.สังกัด 5) ด้านหาเสียงและประชาสัมพันธ์ 6) ด้านผลประโยชน์หรือผลตอบแทน 7) ด้านหวัหวัชระณของผู้สมัคร 8) ด้านความสัมพันธ์ส่วนตัว เป็นคำถามมีลักษณะเป็นมาตรวัด โดยใช้เทคนิคการสร้างของลิเคิร์ต (Likert) มีเกณฑ์การให้คะแนนแบ่งเป็น 5 ระดับ (Likert, 1961)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล 2 ประเภท ดังนี้ 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่รวบรวมจากแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้วสอบถามไปยังประชาชนที่มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถาม ในช่วงเดือนมกราคม-มีนาคม 2565 จำนวน 400 ชุด ได้รับกลับคืน 400 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100.0 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่รวบรวมจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้มาจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ประกอบในการกำหนดกรอบความคิดในการวิจัยครั้งนี้

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ ในการวิเคราะห์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาค่าและสถิติเชิงวิเคราะห์ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ค่า F-test และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation: r) โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติ (Level of Significance) ในการวิเคราะห์ไว้ที่ระดับ 0.05

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 ของประชาชนชาวมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) จังหวัดสุราษฎร์ธานี ของประชาชนมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 ของประชาชนชาวมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งสามารถสรุปภาพรวมตามตารางดังนี้

ตารางที่ 1 การตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) จังหวัดสุราษฎร์ธานีของประชาชนชาวมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ประเด็น	ระดับการตัดสินใจเลือกตั้ง		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
1 ด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง	3.50	0.955	ปานกลาง
2 ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร	3.43	0.973	ปานกลาง
3 ด้านนโยบายของผู้สมัคร	3.47	0.978	ปานกลาง
4 ด้านพรรคการเมืองที่ ส.ส.สังกัด	3.56	0.971	มาก
5 ด้านหาเสียงและประชาสัมพันธ์	3.51	0.939	มาก
6 ด้านผลประโยชน์หรือผลตอบแทน	3.33	0.976	ปานกลาง
7 ด้านหวัคະแนนของผู้สมัคร	3.44	0.927	ปานกลาง
8 ด้านความสัมพันธ์ส่วนตัว	3.37	0.962	ปานกลาง
ภาพรวม	3.45	0.960	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 ของประชาชนชาวมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.45$, S.D.= 0.960) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) ด้านพรรคการเมืองที่ ส.ส. สังกัด ($\bar{X}=3.56$, S.D.=0.971) 2) ด้านหาเสียงและประชาสัมพันธ์ ($\bar{X}=3.51$, S.D.= 0.939) 3) ด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ($\bar{X}=3.50$, S.D.= 0.955) 4) ด้านนโยบายของผู้สมัคร ($\bar{X}=3.47$, S.D.= 0.978) 5) ด้านหวัคະแนนของผู้สมัคร ($\bar{X}=3.44$, S.D.= 0.927) 6) ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร ($\bar{X}=3.43$, S.D.= 0.973) 7) ด้านความสัมพันธ์ส่วนตัว ($\bar{X}=3.37$, S.D.= 0.962) 8) ด้านผลประโยชน์หรือผลตอบแทน ($\bar{X}=3.33$, S.D.= 0.976)

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่สัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) จังหวัดสุราษฎร์ธานี ของประชาชนมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 ของประชาชนชาวมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง สรุปโดยภาพรวมการทดสอบตามสมมติฐานการวิจัยดังตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

สมมติฐาน	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่าทดสอบ	ค่า Sig.	ผลการศึกษา ยอมรับ	ปฏิเสธ
1.	เพศ	ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง		0.05	✓	-
2.	อายุ	ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง	F-test	.741	-	✓
3.	ระดับการศึกษา	ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง	F-test	.171	-	✓
4.	สถานภาพ	ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง	F-test	.594	✓	-
5.	รายได้	ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง	F-test	.012	-	✓

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการทดสอบสมมติฐานที่ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ ผลการทดสอบสมมติฐานที่ออกมา มีทั้งเป็นไปยอมรับตามสมมติฐานและปฏิเสธที่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ พบว่า

1. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 ของประชาชนชาวมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ เพศ สถานภาพ การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง คุณสมบัติของผู้สมัครนโยบายของผู้สมัคร พรรคการเมืองที่ ส.ส. สังกัด หาเสียงและประชาสัมพันธ์ และหวัหะแนนของผู้สมัคร

2. ปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 ของประชาชนชาวมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และผลประโยชน์หรือผลตอบแทน

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี กับการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร(ส.ส.) จังหวัดสุราษฎร์ธานี ของประชาชนมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาปรากฏค่าความสัมพันธ์ ดังนี้

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกับการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร(ส.ส.) จังหวัดสุราษฎร์ธานี ของประชาชนมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

การตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	ค่าความสัมพันธ์	ภาวะผู้นำของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
การรับรู้ข่าวสาร - การพูดคุยกับคนในครอบครัว	(r = 0.116) sig. 0.021	ด้านการศึกษา
การรับรู้ข่าวสารสิ่งแวดล้อมทางการเมือง - แนวโน้มทางการเมืองเป็นในทางที่ดี	(r = 0.129) sig. 0.010	ด้านคุณธรรมจริยธรรม
การส่งเสริมให้มีการเลือกตั้งที่มีประสิทธิภาพ - การตัดสินใจเลือกผู้นำทางการเมืองโดยมีความเป็นมืออาชีพ	(r = 0.125) sig. 0.012	ด้านฐานะทางเศรษฐกิจ

การตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	ค่าความสัมพันธ์	ภาวะผู้นำของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- การตัดสินใจเลือกผู้นำทางการเมืองโดยมีความเป็นอิสระ	(r = 0.128 sig. 0.010)	ด้านภาพลักษณ์
- การตัดสินใจเลือกผู้นำทางการเมืองโดยมีความสุจริต	(r = 0.132 sig. 0.009)	ด้านคุณธรรมจริยธรรม
- การตัดสินใจเลือกผู้นำทางการเมืองโดยมีความโปร่งใส	(r = 0.122) sig. 0.014	

ภาพรวมของผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ข่าวสารในการตัดสินใจเลือกผู้นำทางการเมือง การรับรู้ข่าวสารสิ่งแวดล้อมทางการเมืองในการตัดสินใจเลือกผู้นำทางการเมือง การส่งเสริมให้มีการเลือกตั้งที่มีประสิทธิภาพในการตัดสินใจเลือกผู้นำทางการเมืองและประเด็นภาวะผู้นำของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปในเชิงบวกและเชิงลบจึงเป็นทิศทางตรงกันข้ามกัน กล่าวคือ เมื่อประชาชนมีพฤติกรรมในการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองที่มีปริมาณมากขึ้นกว่านี้ย่อมส่งผลต่อระดับของการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทางการเมืองการปกครองท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นด้วย

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองในการตัดสินใจเลือกผู้นำทางการเมือง ผลการศึกษาภาพรวม พบว่า การรับรู้ข่าวสารในการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง การรับรู้ข่าวสารในการตัดสินใจเลือกผู้นำทางการเมือง ทั้งใน ส่วนของการตัดสินใจ ในรูปของการพบปะพูดคุย แสดงความเห็นต่อกัน มีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูลและจัดลำดับความต้องการภายในชุมชน การเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น การแสดงความคิดเห็นมีการขาดความรู้ ขาดข้อมูลข่าวสารทางการเมืองอยู่ในระดับน้อย การเสนอแนะวิธีการหรือรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหา เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ทั้งการรับรู้ข่าวสาร การตรวจสอบพฤติกรรม

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การตรวจสอบแผนพัฒนา การตรวจสอบการจัดทำข้อบังคับงบประมาณ การตรวจสอบติดตามการก่อสร้าง โครงการต่างๆ การติดตามข้อมูลข่าวสาร และประกาศต่างๆ ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการแลกเปลี่ยนพูดคุยอยู่ในระดับน้อยเช่นกัน

2. การศึกษาการรับรู้ข่าวสารสิ่งแวดล้อมทางการเมืองในการตัดสินใจเลือกผู้นำทางการเมือง ผลการศึกษาภาพรวม พบว่า การรับรู้ข่าวสารสิ่งแวดล้อมทางการเมืองในการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง การรับรู้ข่าวสารสิ่งแวดล้อมทางการเมืองในการตัดสินใจเลือกผู้นำทางการเมือง ทั้งในส่วนของ การรับรู้ข่าวสารสภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชน พบว่า ประชาชนมีพฤติกรรมและระดับการรับรู้ข่าวสารสภาพสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับน้อย ควรมีการกระจายข่าวหรือตระหนักถึงการรับรู้ข่าวสารสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น

3. การศึกษาการส่งเสริมให้มีการเลือกตั้งที่มีประสิทธิภาพในการตัดสินใจเลือกผู้นำทางการเมือง ผลการศึกษาภาพรวม พบว่า การส่งเสริมให้มีการเลือกตั้งที่มีประสิทธิภาพในการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง การส่งเสริมให้มีการเลือกตั้งที่มีประสิทธิภาพในการตัดสินใจเลือกผู้นำทางการเมือง พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูดคุย อยู่ในรูปแบบของการวิพากษ์ ผู้นำทางการเมืองต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นก่อนลงมือดำเนินกิจกรรมที่มีผลต่อความเป็นอยู่ของประชาชนอยู่ในระดับน้อย ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมการเลือกตั้งที่มีประสิทธิภาพในการตัดสินใจเลือกผู้นำทางการเมืองเพื่อยกระดับการตัดสินใจให้มากขึ้น

4. การศึกษาประเด็นภาวะผู้นำของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผลการศึกษาภาพรวม พบว่า ด้านฐานะทางเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ประเด็นภาวะผู้นำของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พบว่า ส่วนใหญ่ประชาชนให้ความสำคัญและเป็นประเด็นที่รวบรวมของภาวะผู้นำของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้นำการเมืองทุกระดับต้องจัดสรรทรัพยากรและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารภาวะผู้นำที่จำเป็นแก่ให้ประชาชนรับรู้เพื่อประกอบการตัดสินใจและเพื่อประโยชน์ของประชาชน ความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกับประเด็นภาวะผู้นำของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกับประเด็นภาวะผู้นำของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังนี้

4.1 การรับรู้ข่าวสารในการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกับประเด็นภาวะผู้นำของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก และเป็นความสัมพันธ์ในเชิงบวกและเชิงลบ จึงเป็นทิศทางตรงกันข้ามกัน เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์แต่ละองค์ประกอบ พบว่า ด้านฐานะทางเศรษฐกิจ อยู่ในระดับต่ำมาก เป็นความสัมพันธ์ในเชิงบวก ด้านอาชีพที่มั่นคง มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก เป็นความสัมพันธ์เชิงลบ ด้านการศึกษา มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก เป็นความสัมพันธ์ในเชิงบวก ด้านภาพลักษณ์ มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก เป็นความสัมพันธ์เชิงลบ ด้านการเข้าถึงชุมชน มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก เป็นความสัมพันธ์ในเชิงบวก ด้านประสิทธิภาพในการทำงานกับด้านสังกัดพรรคการเมือง มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก เป็นความสัมพันธ์เชิงลบ ด้านบุคลิกภาพ มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก เป็นความสัมพันธ์เชิงลบ และด้านคุณธรรมจริยธรรม มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก เป็นความสัมพันธ์ในเชิงบวก

4.2 การรับรู้ข่าวสารสิ่งแวดล้อมทางการเมืองในการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกับประเด็นภาวะผู้นำของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก และเป็นความสัมพันธ์ในเชิงบวกและเชิงลบ จึงเป็นทิศทางตรงกันข้ามกัน เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์แต่ละองค์ประกอบ พบว่า ด้านฐานะทางเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก เป็นความสัมพันธ์ในเชิงบวก ด้านอาชีพที่มั่นคง มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก เป็นความสัมพันธ์เชิงลบ ด้านการศึกษา มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก เป็นความสัมพันธ์ในเชิงบวก ด้านภาพลักษณ์กับการเข้าถึงชุมชน มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก เป็นความสัมพันธ์เชิงลบ ด้านประสิทธิภาพในการทำงาน มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก เป็นความสัมพันธ์ในเชิงบวก ด้านสังกัดพรรคการเมือง มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก เป็นความสัมพันธ์เชิงลบ ด้านบุคลิกภาพกับด้านคุณธรรมจริยธรรม มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก เป็นความสัมพันธ์เชิงลบเช่นเดียวกัน

4.3 การส่งเสริมให้มีการเลือกตั้งที่มีประสิทธิภาพในการตัดสินใจเลือกผู้นำทางการเมืองกับประเด็นภาวะผู้นำของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก และเป็นความสัมพันธ์ในเชิงบวกและเชิงลบ จึงเป็นทิศทางตรงกันข้ามกัน เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์แต่ละองค์ประกอบ พบว่า ด้านฐานะทางเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก เป็นความสัมพันธ์ในเชิงบวก ด้านอาชีพที่มั่นคง มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก เป็นความสัมพันธ์เชิงลบ ด้านการศึกษา ด้านภาพลักษณ์ ด้านการเข้าถึงชุมชน ด้านประสิทธิภาพใน

การทำงาน ด้านสังกัดพรรคการเมือง ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรมจริยธรรม มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก เป็นความสัมพันธ์เชิงลบเช่นเดียวกัน จากการศึกษาเมื่อพิจารณาแล้ว พบว่า การรับรู้ข่าวสารในการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การรับรู้ข่าวสารสิ่งแวดล้อมทางการเมืองในการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การส่งเสริมให้มีการเลือกตั้งที่มีประสิทธิภาพในการตัดสินใจเลือกผู้นำทางการเมืองกับประเด็นภาวะผู้นำของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ก็อยู่ในระดับน้อยเช่นเดียวกัน อาจเนื่องมาจากพฤติกรรมประชาชนที่ไม่ได้ให้ความสนใจในเรื่องราวทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีกระบวนการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับทางการเมืองการปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ในเมื่อประชาชนรับรู้ข่าวสารได้ในระดับน้อย อันส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกผู้นำทางการเมืองสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระดับน้อยตามมาด้วย

นอกจากนี้ สำหรับแนวทางในการรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ กับประเด็นภาวะผู้นำของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ควรกระจายและเผยแพร่ข่าวสารในการตัดสินใจเลือกผู้นำทางการเมือง ซึ่งเสนอแนะสอดคล้องกับการศึกษาของ เชษฐ ใจเพชร, ภาวิดา รังษี, และ วินิจ ฝาเจริญ (2565) เรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ปีการศึกษา 2563 ด้านกระบวนการรับรู้ข่าวสารการเมืองจากรัฐบาลมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารน้อย และมักขึ้นอยู่กับความสนใจของแต่ละบุคคล สาเหตุที่ต้องการรับรู้ข่าวสารเพราะอยากทราบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เพื่อปรับตัวและเตรียมรับสถานการณ์ เนื้อหาของข่าวสารที่ติดตามจะเกี่ยวกับปัญหาข้อพิพาทเรื่องเขต โดยรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต และจากการพูดคุยสนทนา แลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสารในหมู่คนใกล้ชิด เพราะหน่วยงานของรัฐบาลในพื้นที่ให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนน้อยมาก ข้อมูลข่าวสาร ที่เผยแพร่ออกไปไม่ตรงกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และมักจะอ้างความมั่นคงเป็นหลักทำให้ประชาชนเกิดความสับสน นอกจากนั้นการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ขาดความต่อเนื่อง ผู้บริหารระดับสูงของรัฐบาลต้องลงไปดูพื้นที่เกิดเหตุจริง ด้วยตนเอง สอดคล้องกับการศึกษาของธีระพงษ์ คงมณี และ วลลภ พิริยวรรณะ (2565) เรื่องการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองต่อการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครของประชากรภายในกรมยุทธโยธาทหารบก โดยเสนอแนะการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองต่อการตัดสินใจเลือกตั้ง พบว่า อยู่ในระดับมาก

หากพิจารณาเป็นรายข้อมีระดับอยู่ในระดับมากทุกข้อ ลำดับแรก ได้แก่ ด้านขั้นตอนการนำข้อมูลที่รับรู้มาใช้ รองลงมาคือด้านขั้นตอนการจัดระบบข้อมูล และลำดับสุดท้ายคือ

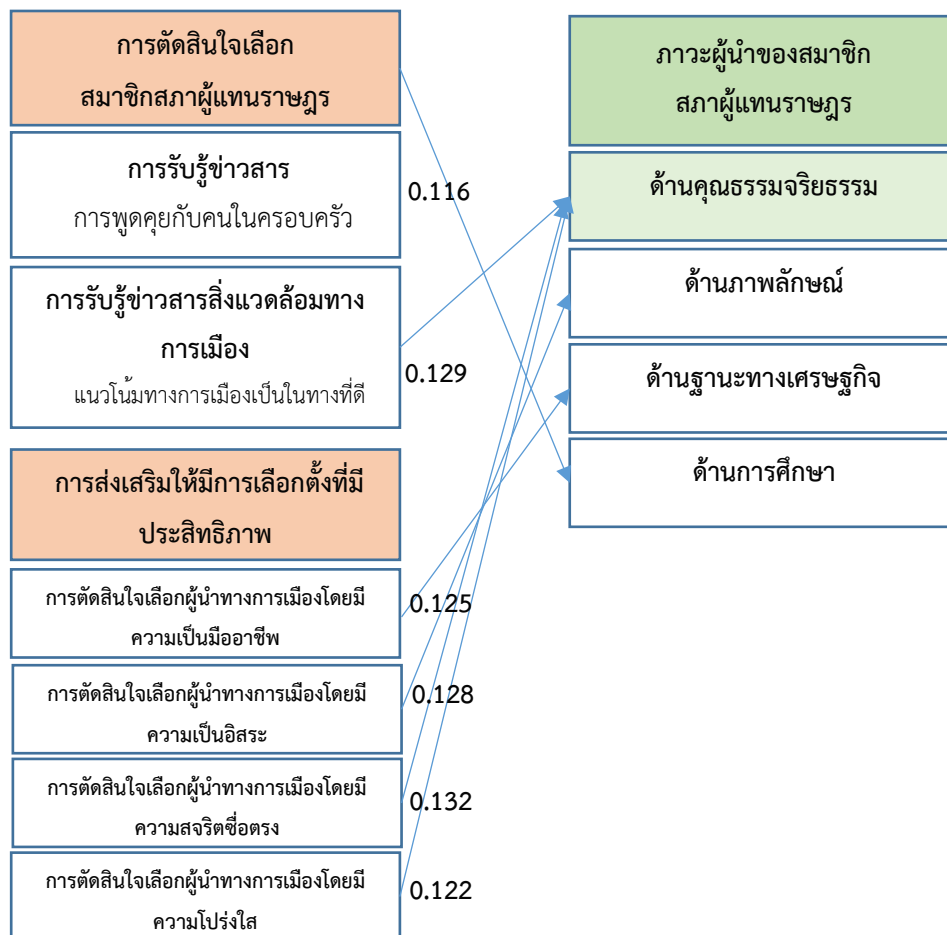
ด้านขั้นตอนการพิจารณาและคัดเลือก สอดคล้องกับการศึกษาของ พระอริการัตน์ดิพงษ์ มหาคมภีร์วิโส (สมหนูน), ประเสริฐ ปอนถิ่น, และ ธิตวุฒิ หมั่นมี (2566) ที่ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลสันกลาง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่น พบว่า ประชาชนที่มี อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นแตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นไม่ต่างกัน

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำวิจัยเรื่อง การตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 ของประชาชนมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทำให้ผู้วิจัยสามารถสกัดองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัย ดังนี้ การรับรู้ข่าวสารด้านต่าง ๆ ของประชาชนทั้งในด้านการเมือง สิ่งแวดล้อม หรือการส่งเสริมให้ประชาชนอยู่ในสถานะที่สามารถเลือกผู้นำทางการเมือง ควรเป็นสิ่งที่ถูกส่งเสริมให้เกิดภาวะการเรียนรู้มากขึ้นในปัจจุบัน เนื่องจากประชาชนยังขาดความกระตือรือร้นในส่วนนี้ รวมถึงองค์กรรอบข้างยังคงขาดการจัดการให้มีกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการเผยแพร่ข่าวสารให้แก่ประชาชนมากนัก ทั้งที่องค์กรเหล่านี้มีความสำคัญอย่างมาก จากการวิจัยที่พบว่า การส่งเสริมให้มีการเลือกตั้งที่มีประสิทธิภาพในการตัดสินใจเลือกผู้นำทางการเมืองกับประเด็นภาวะผู้นำของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ในระดับน้อย ทำให้เห็นว่าถ้าองค์กรเข้ามาสนับสนุนการเรียนรู้และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ทำความเข้าใจมากขึ้น ระดับประสิทธิภาพอาจเพิ่มขึ้นไม่มากนัก และเมื่อประชาชนมีพฤติกรรมในการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองที่มีปริมาณมากขึ้นกว่านี้ย่อมส่งผลต่อระดับของการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทางการเมือง การปกครองท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นด้วย สามารถประยุกต์เป็นตัวแบบจากการศึกษาใช้เชิงองค์ความรู้ได้ดังนี้

ตัวแบบที่ 1 การตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชนมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ภาพที่ 1. การตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชนมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1.1 ควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารทางการเมืองที่ทั่วถึงและเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจให้กับประชาชนในท้องถิ่น เพื่อเป็นการส่งเสริมและแนวทางในการตัดสินใจ

1.2 ควรจัดให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการรับผิดชอบหน้าที่กระจายข้อมูลและข่าวสารทางการเมืองที่ถูกต้องและทั่วถึงให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับรู้ข่าวสารโดยพร้อมเพรียงกัน

1.3 ควรจัดกิจกรรมเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และได้ทำกิจกรรมร่วมกับผู้นำทางการเมือง

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นการรับรู้ข่าวสารสิ่งแวดล้อมทางการเมืองด้านอื่น ๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกผู้นำทางการเมือง

2.2 ศึกษาลักษณะการตัดสินใจรวมกับการรับรู้ข่าวสารในด้านอื่น ๆ เช่น สื่อออนไลน์ สมาชิกพรรคการเมือง เป็นต้น

2.3 ทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่ขึ้นและมีความหลากหลายทางชุมชนที่แตกต่างกัน เช่น กลุ่มตัวอย่างชุมชนเมือง และชุมชนชนานเมือง เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นถึงระดับการตัดสินใจทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง

เอกสารอ้างอิง

กิจบดี ก้องเบญจภูษ. (2562). *กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง* (พิมพ์ครั้งที่ 7).

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เชษฐ ใจเพชร, ภาวิดา รังษี, และ วินิจ ฝาเจริญ. (2565). การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ปีการศึกษา 2563.

วารสารสังคมศาสตร์และศาสตร์รวมสมัย, 3(2), 29-42.

ไชยวัฒน์ เผือกคง. (2563). *ความคิดทางการเมืองไทยและตะวันออก*. กรุงเทพฯ: สามดี ออลล์.

ประหยัด หงส์ทองคำ. (2549). การเลือกตั้งกับระบอบประชาธิปไตย. ใน *ประมวลสาระชุด*

วิชาการเมืองการปกครองไทย หน่วยที่ 4. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ธีระพงษ์ คงมณี, และ วัลลภ พิริยวรรณะ. (2565). การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองต่อการ

ตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครของประชากรภายในกรมยุทธโยธาทหารบก. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 8(2), 307-318.

พระอธิการรัตนติพงษ์ มหาคมภิรวโส (สมหนุ่น), ประเสริฐ ปอนถิ่น, และ ธิติวุฒิ หนัมนี่.

(2566) ภาวะผู้นำการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลสันกลาง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสันติสุขปริทรรศน์*, 4(1), 27-39.

- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2542). การเลือกตั้งในรัฐเสรีประชาธิปไตย. *วารสารศาลรัฐธรรมนูญ*, 1(3), 95-96.
- วัชรกร วาหา. (2562). ปัจจัยที่เป็นเหตุจูงใจในการตัดสินใจไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชน ศึกษากรณีการเลือกตั้งซ่อมพื้นที่เขต 8 จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.
- วินิจ ผาเจริญ. (2565). พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์และการเลือกตั้ง. มหาวิทยาลัยแม่โจ้. สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (2562). ข้อมูลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร. สุราษฎร์ธานี: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.
- สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (2562). ข้อมูลทั่วไปของมุสลิมสุราษฎร์ธานี. สุราษฎร์ธานี: สำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย.
- อังครัตน์ เดชวิฒน์โยธิน. (2565). เงื่อนไขนำไปสู่การก่อรัฐประหารของไทย. *วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ*, 2(3), 335-356.
- Likert, R. (1961). *New Patterns of Management*. New York, NY: McGraw-Hill.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York, NY: Harper & Row.

การพัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ
เพื่อการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชนของผู้นำชุมชน
ในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ *

The Potential Development of Information Technology for
Managing and Developing Communities of Community
Leaders in Mae Taeng District, Chiang Mai Province

ปณยา ลอยมี และ ธรรมพร ตันตรา

Panaya Loymee and Thammaporn Tantra

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

School of Administrative Studies, Maejo University

Corresponding Author, Email: mju6405405020@mju.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้วิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชนของผู้นำชุมชนในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้นำท้องถิ่นผู้นำท้องที่และผู้นำกลุ่มองค์กรชุมชนที่เกี่ยวข้องกับช่องทางการใช้ความรู้ ทักษะ ประสิทธิภาพ 2) เพื่อศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชนของผู้นำท้องถิ่นผู้นำท้องที่และผู้นำกลุ่มองค์กรชุมชน 3) เพื่อศึกษาปัจจัยสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชนของผู้นำท้องถิ่นผู้นำท้องที่และผู้นำกลุ่มองค์กรชุมชน และ 4) เพื่อศึกษาหาแนวทางที่เหมาะสมในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งแบบบูรณาการเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 82 คน

* ได้รับบทความ: 27 กรกฎาคม 2566; แก้ไขบทความ: 27 ตุลาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 31 ตุลาคม 2566

ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำชุมชนทั้ง ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำกลุ่มองค์กรชุมชนมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศระบบสื่อสารเป็นส่วนมาก แต่ยังไม่ได้นำเทคโนโลยีไปปรับใช้กับการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชนมากนัก ปัจจัยเข้ามาสนับสนุนในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ คือ อายุ ระดับการศึกษา ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ค่านิยม ความทันสมัย คุณประโยชน์ต่อการทำงาน และการมีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพการงาน ส่วนแนวทางที่เหมาะสมนั้นประกอบด้วย 1) ควรสร้างผู้นำชุมชนที่มีความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 2) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยควรออกระเบียบกฎหมายจัดสรรงบประมาณ อบรมสัมมนา 3) สถาบันการศึกษาควรจัดบริการวิชาการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศสู่ชุมชน 4) ผู้นำชุมชนควรพัฒนาศักยภาพด้วยตนเอง 5) อำเภอก็ควรใช้เวทีประชุมประจำเดือนให้ความรู้เพิ่มทักษะประสบการณ์ 6) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเป็นเจ้าภาพหลักพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในชุมชน 7) ทุกหน่วยงานองค์กรภาครัฐควรสนองตอบนโยบายด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 8) ควรมีการพัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศผ่านกลุ่มผู้นำทุกภาคส่วน

คำสำคัญ: เทคโนโลยีสารสนเทศ; การบริหารจัดการ; การพัฒนาชุมชน

Abstract

This research article studied the potential development of information technology for managing and developing a community of community leaders in Mae Taeng district, Chiang Mai province. The objectives were 1) to study the use of information technology of local leaders and community organization leaders relating to using knowledge, skills, and experiences, 2) to examine the use of information technology for managing and developing a community of community leaders, 3) to investigate factors supporting the use of information technology for managing and developing a community of community leaders, and 4) to explore the appropriate approaches for applying information technology to community management and development in Mae Taeng district, Chiang Mai province to be

integrated strength. This was the qualitative research and there were 82 key informants.

The results of the research found that: community leaders consisted local leaders, local leaders and leaders of community organizations use information technology in most communication systems but It rarely had been applied to community management and development. The factors supporting the use of information technology included age, education level, knowledge, ability, experience, values, modernity, benefits to work, and career advancement. Moreover, the appropriate guidelines were 1) Should build the community leaders who have information technology skill, 2) department of local administration, department of provincial administration, Ministry of Interior should legislate the law ,regulations, budget allocation, and training seminars, 3) educational institutions should provide academic services in information technology to community, 4) local leaders should improve potential by themselves, 5) the organization of district should use monthly forums to educate and increase skills and experiences, 6) local administrative organizations should be the hosts for developing information technology systems in the community, 7) all government agencies should respond to information technology policies, and 8) information technology potential should be developed through leaders from all sectors.

Keywords: information technology; management; community development

1. บทนำ

ในยุคสมัยของรัฐบาลดิจิทัลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเรื่องสำคัญต่อการบริหารจัดการและการพัฒนาประเทศชาติในทุก ๆ ด้าน เมื่อพิจารณาคุณประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศอาจถือได้ว่ามีความสำคัญต่อคนกลุ่มองค์กร หน่วยงานองค์กร และสังคมชุมชนในทุก ระดับ โดยเฉพาะในเชิงการบริหารจัดการ และการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ ทั้งส่วนของการพัฒนา ด้านบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจมีทักษะในการใช้การใช้เทคโนโลยีในการทำงาน

การติดต่อสื่อสารการประสานงาน การเก็บรวบรวมข้อมูล และการนำมาใช้ในเชิงการบริหารจัดการที่เกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย การวางแผน การจัดทำยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ด้านต่าง ๆ เพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการทำงาน รวมถึงการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาหน่วยงานองค์กรให้ประสบความสำเร็จมีความมั่นคงเข้มแข็งก้าวสู่องค์กรสู่ความเป็นเลิศ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการมีความสำคัญต่อการดำรงไว้ ซึ่งความเจริญก้าวหน้าและการพัฒนาองค์กร การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานในองค์กรอยู่รอดจึงมีความสำคัญและจำเป็นในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ที่มีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยเฉพาะบุคลากรที่มีบทบาทหน้าที่เป็นผู้บริหารหรือผู้นำองค์กรจำเป็นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการบริหารจัดการ การกำหนดนโยบาย การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาองค์กร เพื่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กร (พิเชษฐ์ คุรงค์เวโรจน์, 2537)

นอกจากผู้นำหรือผู้บริหารหน่วยงาน องค์กรจะบริหารจัดการและพัฒนาองค์กรให้มีความเจริญก้าวหน้าบรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามที่มุ่งหวังไว้ร่วมกันแล้ว ในส่วนของชุมชนท้องถิ่นทั้งในระดับหมู่บ้านตำบลและอำเภอ ก็เป็นภาคส่วนสำคัญของประเทศที่จำเป็นจะต้องได้รับการบริหารและพัฒนาให้มีความเจริญก้าวหน้าในทุกด้านในลักษณะชุมชนเข้มแข็ง ดังนั้นผู้นำชุมชนท้องถิ่นจำเป็นจะต้องมีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้ในระดับที่เหมาะสมในการสร้างคุณประโยชน์ต่องานที่รับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ที่ผู้นำต้องรู้เท่าทันโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่การบริหารจัดการสังคมชุมชนต้องเป็นไปตามสถานการณ์โดยมีการใช้เทคนิคเครื่องมือทางการบริหารจัดการสมัยใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้ เพราะตามหลักการฐานคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีสาระสำคัญหรือจุดมุ่งเน้นสู่การพัฒนาองค์กรสังคมชุมชนให้เจริญเติบโตและมีความเข้มแข็ง ทำให้ระบบและวิธีการทำงานมีประสิทธิภาพ ช่วยให้เกิดการประหยัดการพัฒนาบุคลากรช่วยลดระยะเวลาการเรียนรู้เป็นการกระตุ้นบุคลากรให้มีแรงจูงใจในการทำงาน รวมทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้ได้รับความรู้ใหม่ (ชูชัย สมितिไกร, 2538)

ผู้นำชุมชน คือ ผู้นำฝ่ายท้องที่ ผู้นำฝ่ายท้องถิ่น และผู้นำกลุ่มองค์กรชุมชน มีบทบาททั้งที่เป็นทางการตามระเบียบกฎหมายและบทบาททางด้านสังคมที่จะต้องทำงานทางด้านการปกครองการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้านตำบล รวมถึงการมีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการและการพัฒนาหมู่บ้านตำบลในเขตความรับผิดชอบ รวมถึงบทบาททางด้านสังคม

ในฐานะผู้นำชุมชนท้องถิ่นที่ประชาชนคาดหวังในการทำงาน (ศุภชัย ยาวะประภาส, 2547) กล่าวได้ว่าเทคโนโลยีสารสนเทศมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้นำชุมชนทุกภาคส่วนที่จำเป็นต้องใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชน ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้นำชุมชนและมีความเกี่ยวข้องกับการทำงานร่วมกับผู้นำชุมชนทุกภาคส่วนได้เล็งเห็นความสำคัญและมีความจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผู้นำชุมชนกับการพัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้ได้สร้างความรู้ความเข้าใจต่อเทคโนโลยีสารสนเทศ การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการและพัฒนาหมู่บ้านตำบล บัณฑิตสนับสนุนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการทำงานตามบทบาทหน้าที่ การบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชนของผู้นำชุมชน และเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเหมาะสมให้กับผู้นำชุมชนในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องสามารถนำเอาผลการวิจัยในครั้งนี้ในประยุกต์ใช้ได้ตามความเหมาะสมต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้นำท้องถิ่นผู้นำท้องที่และผู้นำกลุ่มองค์กรชุมชนในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ที่เกี่ยวข้องกับช่องทางการใช้ความรู้ ทักษะ ประสพการณ์
2. เพื่อศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชนของผู้นำท้องถิ่นผู้นำท้องที่และผู้นำกลุ่มองค์กรชุมชนในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาปัจจัยสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชนของผู้นำท้องถิ่นผู้นำท้องที่และผู้นำกลุ่มองค์กรชุมชนในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
4. เพื่อศึกษาหาแนวทางที่เหมาะสมในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชนในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ให้มีความเข้มแข็งแบบบูรณาการ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจงโดยคัดเลือกผู้แทนที่มาจากกลุ่มผู้นำชุมชนที่ยังคงดำรงตำแหน่งอยู่ในปัจจุบันและมีความโดดเด่นทางด้านการทำงานตามบทบาทหน้าที่เป็นที่ยอมรับ

ของประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ในชุมชน มีผลงานด้านการบริหารจัดการและพัฒนาชุมชนในเชิงประจักษ์ กลุ่มที่ไม่ใช่ผู้นำชุมชนเป็นกลุ่มคนที่มีประสบการณ์การทำงานร่วมกันกับกลุ่มผู้นำชุมชน รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด 82 คน ได้แก่ ผู้แทนผู้นำชุมชน จำนวน 30 คน ผู้ให้ข้อมูลที่ไม่ใช่ผู้นำชุมชน จำนวน 52 คนที่อยู่ในพื้นที่อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)
2. การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion)
3. การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation)

การวิเคราะห์ข้อมูลและการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาข้อสรุปที่เป็นผลการวิจัยโดยทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูล (Validity data) ทั้งข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ ตรวจสอบคำตอบที่ได้รับมา มีความสอดคล้องและครอบคลุมตรงตามวัตถุประสงค์ จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาความเหมือนความแตกต่างของคำตอบและทำการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมในรูปแบบการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ทำการวิเคราะห์ความหมายสร้างข้อสรุปในลักษณะอุปนัย (Inductive Method) จากนั้นนำเสนอข้อสรุปที่เป็นผลการวิจัยที่สมบูรณ์ในรูปแบบพรรณนา (Descriptive)

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้นำชุมชนในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ สรุปเป็นรายประเด็นได้ดังนี้ ผู้นำชุมชนทั้งในส่วนของผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ และผู้นำกลุ่มองค์กรชุมชน ส่วนใหญ่มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศระบบการสื่อสาร ได้แก่ โทรศัพท์ วิทยุสื่อสาร วิทยุกระจายเสียง โซตทัศน์ มากกว่าการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศระบบคอมพิวเตอร์ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีสารสนเทศระบบสื่อสารผ่านโทรศัพท์มือถือหรือโทรศัพท์ติดตามตัวมากกว่าระบบคอมพิวเตอร์ที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและต้องใช้ความรู้ทักษะประสบการณ์ในการใช้มากกว่า โดยมุ่งเน้นระบบการโทรออกรับเข้า การเล่นไลน์ เฟสบุ๊ค และระบบการรับส่งข้อความ

1. ผลการวิจัยเกี่ยวกับ ความรู้ ความสามารถ ทักษะประสบการณ์ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้นำชุมชนในทุกภาคส่วนของอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าผู้นำชุมชนมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะประสบการณ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและมีการใช้ที่อยู่ในระดับพื้นฐานเท่านั้น เป็นเพราะว่าโอกาสในการเข้าถึงและการได้รับการพัฒนาค่อนข้างมีน้อย ประกอบกับระบบของเทคโนโลยีสารสนเทศขั้นสูงจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาของการเรียนรู้ค่อนข้างยาวนานและต้องอาศัยการมีความรู้ด้านภาษาอังกฤษเข้ามาเกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีอายุค่อนข้างมากในผู้นำรุ่นเก่าอายุและสุขภาพร่างกายไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศขั้นสูง เพราะมักมองว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก

สำหรับโอกาสในการพัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้นำชุมชนในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ นั้นเกิดขึ้นได้ในสองส่วนแรกคือ การฝึกฝนเรียนรู้หาประสบการณ์ด้วยตนเอง ทั้งการฝึกใช้เรียนรู้จากเพื่อนร่วมงาน ลูกหลาน ลูกน้อง และการแสวงหาจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นการพัฒนาศักยภาพเทคโนโลยีสารสนเทศขั้นพื้นฐานเท่านั้น ส่วนที่สองคือ การมีโอกาสดำเนินการพัฒนาศักยภาพจากหน่วยงาน องค์กร สถาบันการศึกษาที่ทำการจัดโครงการฝึกอบรมรวมกับการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชนด้านอื่นด้วย แต่มีไม่มากเพียงพอและต่อเนื่อง

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการและการพัฒนาของผู้นำชุมชน ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ คือใช้ในการสืบค้นข้อมูลเพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจในบางเรื่อง บางประเด็นที่ตนเองและทีมงานไม่มีองค์ความรู้ที่มากเพียงพอ ในผู้นำบางคนบางกลุ่มโดยเฉพาะผู้นำชุมชนที่เป็นคนรุ่นใหม่ที่มีความสนใจใส่ใจต่อการตัดสินใจบนฐานข้อมูลที่เป็นจริงทันยุคสมัยต่อเหตุการณ์บ้านเมืองในยุคของการเปลี่ยนผ่านเปลี่ยนแปลง แต่ผู้นำรุ่นเก่าจะอาศัยผู้ช่วยหรือลูกหลานในการสืบค้นข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจ

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ พบว่าผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ในทุกภาคส่วนที่มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการหมู่บ้านตำบล โดยนำมากำหนดนโยบาย การวางแผนพัฒนา จัดทำแผน การดำเนินโครงการต่างๆ การบริหารจัดการด้านงบประมาณ การบริหารจัดการด้านบุคลากรภายในชุมชน

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการประชาสัมพันธ์และสร้างภาพลักษณ์ ผู้นำชุมชนมีการประชาสัมพันธ์และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีงามให้กับตนเอง กลุ่มทีมงานและหมู่บ้านตำบล

ในลักษณะการสื่อสารผ่านช่องทางต่าง ๆ ทั้งทางการโทรติดต่อประสานงาน ประสานความร่วมมือ การติดต่อสื่อสารการให้ข่าวสารข้อมูลในการดำเนินกิจกรรมโครงการด้านการพัฒนา การสร้างความเข้าใจอันดีทั้งภายในภายนอกชุมชน

3. ผลการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการและพัฒนาชุมชนของผู้นำชุมชนในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ปัจจัยส่วนบุคคล เพศ อายุ และระดับการศึกษาของผู้นำชุมชน พบว่า มีผลต่อการใช้และการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการและการทำงานตามบทบาทหน้าที่ ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำที่เป็นเพศชาย เพศหญิงมีการใช้และเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเท่าเทียมกัน แต่ผู้นำชุมชนที่เป็นเพศหญิงจะมีความคล่องตัวมากกว่าผู้นำผู้ชาย ผู้นำชุมชนที่มีอายุน้อยจะมีความสามารถในการเรียนรู้การใช้และการประยุกต์ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศได้มากกว่าผู้นำชุมชนที่มีอายุมาก เพราะสุขภาพร่างกายที่ยากจะเรียนรู้สิ่งที่ยุ่งยากซับซ้อน

ปัจจัยทางด้านความรู้ความสามารถ ทักษะประสบการณ์ พบว่าทั้งผู้นำชุมชน มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะประสบการณ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในระดับพื้นฐานอย่างไรก็ตามพบว่า กลุ่มผู้นำที่มีอายุก่อนข้าน้อยจะมีความสามารถในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศประยุกต์ใช้กับการทำงาน การบริหารจัดการ และการพัฒนาชุมชนในระดับหมู่บ้านและตำบล ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาระดับอำเภอเป็นอย่างยิ่ง

ปัจจัยทางด้านค่านิยม ความทันสมัย พบว่า มีส่วนสนับสนุนส่งเสริมการใช้และการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้กับการทำงาน การบริหารจัดการ และการพัฒนาชุมชนของผู้นำชุมชนในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยเหตุผลสำคัญที่ว่า การมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทั้งระบบคอมพิวเตอร์และระบบสื่อสารเป็นค่านิยมและความทันสมัยของผู้นำในยุคปัจจุบันที่จำเป็นต้องมีต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้ทันยุคทันเหตุการณ์ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

ปัจจัยทางการได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่าผู้นำชุมชนที่ไม่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะประสบการณ์ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่มากเพียงพอ ผู้นำเหล่านี้ได้รับการช่วยเหลือจากเพื่อนร่วมงานที่ทำงาน ลูกหลาน หน่วยงาน องค์กรพี่เลี้ยง และสถาบันทางการศึกษา ในการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทั้งระบบคอมพิวเตอร์และระบบการสื่อสาร ทั้งในระดับพื้นฐานและระดับสูงทำให้ผู้นำมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการทำงานตามบทบาทหน้าที่ได้มากขึ้น

ปัจจัยทางด้านการก้าวหน้าในอาชีพการงาน ผลการวิจัยเป็นสิ่งบ่งบอกว่า การที่ผู้นำชุมชนในทุกภาคส่วนที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศแล้วส่งผลต่อประสิทธิภาพประสิทธิผลต่อการทำงานตามบทบาทหน้าที่ การทำงานทางด้านสังคมในฐานะผู้นำและนำมาสู่การบริหารจัดการภายในหมู่บ้านและตำบลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางดีขึ้น ส่งผลทำให้หมู่บ้าน ตำบล และอำเภอเกิดการพัฒนาด้านต่าง ๆ ไปได้ดี พึงพอใจต่อรูปธรรมความสำเร็จของผู้นำ จึงทำให้ได้รับความก้าวหน้าในอาชีพการงาน เป็นผู้นำชุมชนที่ได้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น ประชาชนในเขตความรับผิดชอบ ได้รับความไว้วางใจเลือกให้เป็นผู้นำแบบซ้ำๆ สังคมให้การยกย่องชมเชย

4. ผลการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางที่เหมาะสมในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการและพัฒนาชุมชนในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า 1) ควรสร้างผู้นำชุมชนที่มีความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 2) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยควรออกระเบียบกฎหมายจัดสรรงบประมาณ อบรมสัมมนา 3) สถาบันการศึกษาควรจัดบริการวิชาการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศสู่ชุมชน 4) ผู้นำชุมชนควรพัฒนาศักยภาพด้วยตนเอง 5) อำเภอควรใช้เวทีประชุมประจำเดือนให้ความรู้เพิ่มทักษะประสบการณ์ 6) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเป็นเจ้าภาพหลักพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในชุมชน 7) ทุกหน่วยงานองค์กรภาครัฐควรสนองตอบนโยบายด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 8) ควรมีการพัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศผ่านกลุ่มผู้นำทุกภาคส่วน

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้นำชุมชนในอำเภอแม่แตง พบว่า ผู้นำชุมชนที่ภาคส่วนมีการใช้เทคโนโลยีทั้งระบบคอมพิวเตอร์และระบบสื่อสาร แต่สามารถใช้ในระดับเบื้องต้นเท่านั้น เนื่องจากผู้นำชุมชนทุกภาคส่วนมีโอกาสในการพัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศน้อย จึงไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชนเท่าที่ควร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องได้รับโอกาสในการพัฒนาศักยภาพซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีทางด้านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรที่ได้อธิบายว่า การพัฒนาบุคลากรคือกระบวนการที่จะส่งเสริมและเปลี่ยนแปลงผู้ปฏิบัติงานในด้านต่างๆ โดยผลของการพัฒนาศักยภาพจะก่อให้เกิดความรู้ ความสามารถ ทักษะอุปนิสัย ทักษะคนดี และวิธีการในการทำงานที่จะนำไปสู่ประสิทธิภาพในการทำงาน (สมาน รังสิโมกฤษฎ์, 2541) โดยมีความสอดคล้องกับการอธิบายของ

สุปราณี ศรีฉัตรภูมิข (2542) ที่ได้กล่าวถึงการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรที่เป็นกระบวนการที่ได้ออกแบบไว้อย่างมีเป้าหมาย เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีโอกาสเรียนรู้ ฝึกอบรม การศึกษาและการพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และศักยภาพในการทำงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของนักวิชาการไทยทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ คือ สุขุม เฉลยทรัพย์ และคณะ (2548) ที่ได้อธิบายถึงความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารไว้ว่า การสื่อสารเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ ทั้งสื่อการสื่อสาร การสื่อสารโทรคมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศ ล้วนเป็นสิ่งที่เป็ประโยชน์ ดังนั้นผู้นำชุมชนในทุกภาคส่วนจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะการใช้และการนำมาสร้างประโยชน์ โดยที่ผู้นำชุมชนต้องได้รับการพัฒนา

2. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชนของผู้นำชุมชนในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ อันได้แก่ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ การบริหารจัดการ การพัฒนา การประชาสัมพันธ์และการสร้างภาพลักษณ์ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือการสร้างรูปธรรมความสำเร็จด้านการบริหารจัดการ และการพัฒนาชุมชนของผู้นำชุมชนโดยใช้เครื่องมือที่เป็นเทคโนโลยีสารสนเทศมีความสอดคล้องกับแนวคิดทางด้านประโยชน์และความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศที่เป็นแนวความคิดของชัยพจน์ รักราม (2545) ที่ได้ให้แนวความคิดไว้ว่าประโยชน์ของการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้นั้นมีประโยชน์ต่อการเพิ่มความรวดเร็วในการดำเนินงาน ลดปริมาณผู้ดำเนินงาน ประหยัดพลังงาน ระบบการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีระเบียบ ลดข้อผิดพลาดของเอกสาร สร้างความโปร่งใสในการดำเนินงาน ลดปริมาณเอกสาร ลดขั้นตอนในการทำงาน และประหยัดเนื้อที่ในการจัดเก็บเอกสารสำคัญ ดังนั้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศจึงมีความจำเป็นต่อผู้นำชุมชนเป็นอย่างยิ่งเพราะเกิดประโยชน์ทางด้านการดำเนินกิจกรรมโครงการที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล สะดวกรวดเร็ว ประหยัดเวลา ประหยัดงบประมาณ ประการสำคัญเป็นเครื่องมือในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชน โดยมีความสอดคล้องกับแนวความคิดของนักวิชาการอีกท่านหนึ่ง สุขุม เฉลยทรัพย์ (2547) ที่ได้กล่าวไว้ว่าการสื่อสารเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นมากกว่าโทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ แฟกซ์ อินเทอร์เน็ต อีเมล แต่เป็นบริการสำคัญของการสื่อสารโทรคมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศมีผลต่อการใช้งานด้านต่างๆบนผิวโลก ช่วยให้เกิดการประหยัดเวลา ประหยัดเงิน ก่อเกิดประสิทธิภาพด้านการทำงาน การบริหารจัดการและการพัฒนา โดยคุณค่าประโยชน์ของ

เทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าวมานั้นย่อมเป็นที่ประจักษ์ว่าผู้นำยุคใหม่จำเป็นต้องมีศักยภาพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

3. ด้านปัจจัยสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาของผู้นำชุมชน ความรู้ ความสามารถ ทักษะประสบการณ์ของผู้นำชุมชน ค่านิยมความทันสมัยของเทคโนโลยีสารสนเทศ ความก้าวหน้าในอาชีพการงานของผู้นำชุมชน ทั้งนี้การพัฒนาศักยภาพทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้กับผู้นำชุมชนเพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชน จำเป็นต้องมีการจัดหมวดหมู่และมีการวิเคราะห์แยกแยะกลุ่มของผู้นำชุมชนที่มีฐานความรู้ที่แตกต่างกันเพื่อการจัดกิจกรรมโครงการการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนได้อย่างเหมาะสม ตรงกับความต้องการของผู้เรียนคือผู้นำชุมชนที่มีพื้นฐานแตกต่างกัน เช่น ผู้นำชุมชนที่มีอายุค่อนข้างสูง ระดับการศึกษาไม่สูงมากนัก ทักษะประสบการณ์ทางด้านการงานและด้านเทคโนโลยีสารสนเทศยังมีไม่มากเพียงพออาจต้องพัฒนาศักยภาพอย่างเป็นขั้นเป็นตอนแบบค่อยเป็นค่อยไปจากระดับพื้นฐานสู่การพัฒนาในระดับสูงขึ้นไป ส่วนผู้นำชุมชนที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะประสบการณ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศก็ควรมีการจัดโครงการพัฒนาศักยภาพให้สูงขึ้นร่วมกับการพัฒนาองค์ความรู้ด้านอื่นๆ สอดคล้องกับแนวความคิดของอริสโตเติล (Aristotle) ที่ได้กล่าวไว้ว่า สติปัญญาของมนุษย์มิได้สมบูรณ์ด้วยความรู้ แต่เพียงอย่างเดียวต้องเกิดจากการกระทำของตนเองเข้าใจสิ่งแวดล้อมภายในภายนอกอัน ได้แก่ ความต้องการ เป้าหมาย ค่านิยม ความปรารถนา ความรู้ ทศณคติ ความกตัญญูภายในและสิ่งแวดล้อมทางด้านร่างกายและสังคม โดยแนวความคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับ แนวความคิดของฮอนดะ (Honda) ที่ได้กล่าวสรุปไว้ว่ากฎการเรียนรู้คือกฎเกี่ยวกับความพร้อมการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดี เมื่อผู้เรียนมีความพร้อมทางด้านร่างกายและจิตใจโดยมีการรับรู้การจูงใจที่เหมาะสมความรู้เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ โครงสร้าง ที่ได้จากการศึกษาการค้นคว้าการสังเกตและประสบการณ์ (Richmood, 1997 อ้างถึงใน นิยม กิमानุวัฒน์, 2559) ดังนั้นปัจจัยทางด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา และความรู้ ทักษะประสบการณ์ จึงมีผลต่อการพัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้นำชุมชนเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในเชิงบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชน

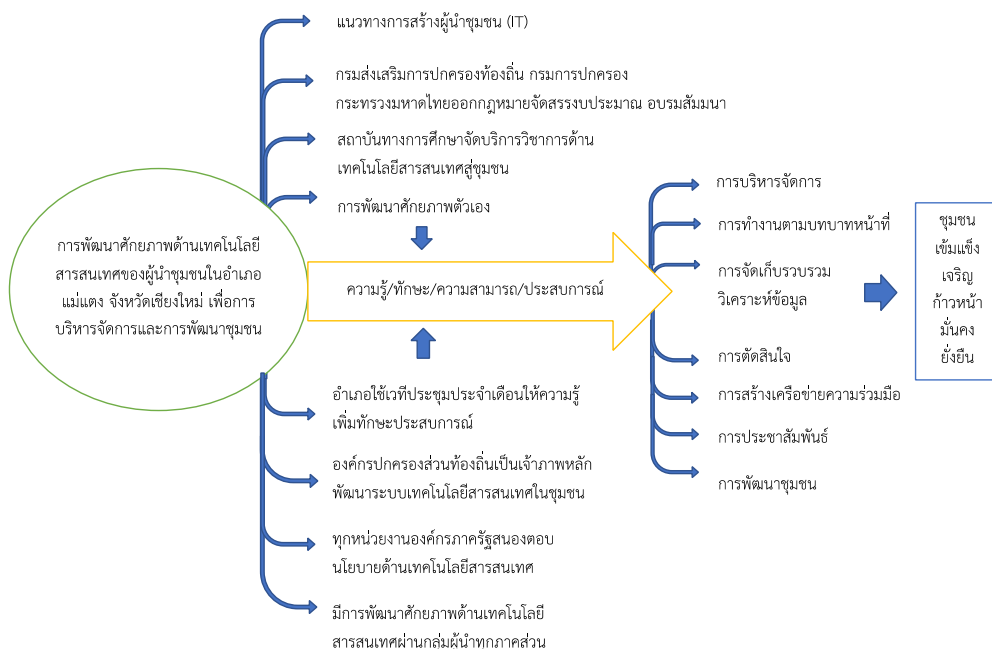
ในส่วนของปัจจัยสนับสนุนด้านค่านิยม ความทันสมัย จะต้องมีความรู้ความเข้าใจและมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการสื่อสารที่เป็นปัจจัยพื้นฐานของคนในสังคมในยุคปัจจุบันที่จำเป็นต้องใช้ สอดคล้องกับ พรพิมล รักษาگانตง (2550)

ได้อธิบายการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศว่าเป็นการใช้การรับรู้ถึงประโยชน์แทนระดับขั้นของบุคคลที่เขาเชื่อว่าเทคโนโลยีสารสนเทศจะสามารถทำให้งานมีประสิทธิภาพ และความง่ายของแต่ละเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งองค์ประกอบของแบบจำลองประกอบด้วย การรับรู้ถึงประโยชน์ การรับรู้ถึงความง่าย เจตคติที่มีต่อการกระทำ ความตั้งใจที่จะนำไปสู่พฤติกรรม ด้วยเหตุผลดังกล่าวการพัฒนาศักยภาพและการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้นำชุมชนต้องอาศัยทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ รวมถึงความทันสมัยและความจำเป็นในการสร้างแรงจูงใจให้กับผู้นำชุมชน

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการการพัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้นำชุมชน สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1. กรอบแนวทางในการพัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยีของผู้นำชุมชน

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 รัฐบาลควรมีการกำหนดนโยบายด้านการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศสู่ผู้นำชุมชน

1.2 รัฐบาลโดยงานที่เกี่ยวข้องและมีบทบาทหน้าที่โดยตรงในระดับกระทรวงควรร่วมกันจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในระดับประเทศอย่างเป็นระบบและครบวงจร

1.3 รัฐบาลควรมีการทบทวนปรับปรุงแก้ไขและพัฒนานโยบายต่างๆ ที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ

1.4 รัฐบาลควรทุ่มงบประมาณ (จัดสรร) เพื่อใช้ในการจัดตั้งศูนย์นวัตกรรมทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในทุกระดับทั่วประเทศ

2. ข้อเสนอแนะเชิงการบริหาร

2.1 หน่วยงาน องค์กร ที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของภาครัฐ จำเป็นต้องสนองต่อนโยบายรัฐบาลเรื่องการสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

2.2 ทุกหน่วยงาน องค์กร กลุ่มผู้นำในทุกภาคส่วน กลุ่มองค์กรชุมชน ชุมชนในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องมีโครงการพัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

2.3 การสร้างเครือข่ายด้านเทคโนโลยีสารสนเทศระหว่างกลุ่มผู้นำชุมชน หน่วยงานที่กำกับดูแล องค์กรภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของผู้นำชุมชนสามารถให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้

2.4 การเปิดตำแหน่งงานทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด

3. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

3.1 ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ และผู้นำกลุ่มองค์กรชุมชนทุกรูปแบบ ต้องศึกษาเรียนรู้และหาโอกาสพัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้กับตนเอง

3.2 อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชมรมผู้ใหญ่วัยเกษียณ กลุ่มองค์กรชุมชนรูปแบบต่าง ๆ ต้องจัดสรรจัดงบประมาณเพื่อดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

3.3 การจัดโครงการเรียนรู้ตามอัธยาศัยตามความต้องการเรียนรู้ของผู้นำชุมชน

3.4 ต้องจัดให้มีศูนย์ไอที (IT) ในหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอเพื่อสร้างความพร้อมให้แก่ผู้นำชุมชนและผู้นำชุมชนรุ่นใหม่สามารถใช้ศูนย์ไอทีในการเรียนรู้และทำงานตามบทบาทหน้าที่ได้

3.5 หน่วยงานต้นสังกัดที่กำกับดูแลผู้นำชนกลุ่มต่างๆ รวมถึงผู้นำชุมชนในทุกภาคส่วน ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนและตัวผู้นำชุมชนในทุกภาคส่วนจำเป็นต้องมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทั้งระบบคอมพิวเตอร์และระบบสื่อสาร

4. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

4.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้กับผู้นำชุมชนชายหญิงทั้งผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำภาคส่วนรัฐเอกชน ในจังหวัดต่าง ๆ ในประเทศ

4.2 ควรมีการศึกษาถึงแนวทางข้อเสนอรูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาศักยภาพของผู้นำโดยแยกประเภทผู้นำ เป็นผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำกลุ่มองค์กรชุมชน ผู้นำภาครัฐ และผู้นำภาคเอกชน

4.3 ควรมีการวิจัยในลักษณะของไปถอดบทเรียนกับผู้นำกลุ่มองค์กรชุมชนหมู่บ้าน ตำบล อำเภอหน่วยงาน องค์กร สถาบันการศึกษา ที่ประสบผลสำเร็จในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการและการพัฒนาจนเกิดรูปธรรมความสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

- ชัยพจน์ รั้งงาม. (2545). จาก IT มาเป็น ICT. วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 13(1), 60-62
- ชูชัย สมितिไกร. (2538). จิตวิทยาการฝึกอบรมบุคลากร. เชียงใหม่: ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิยม กิমানวัฒน์. (2559). การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดเชิงระบบสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีนิพนธ์). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.

- พรพิมล รักษาگانตง. (2550). *การรับรู้ และการใช้ประโยชน์ข้อมูลบนฉลากอาหารของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (มอดินแดง).* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- พิเชษฐ ดุรงค์เวโรจน์. (2537). *แนวทางการพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของประเทศไทย.* กรุงเทพฯ: เซ็นจูรี.
- ศุภชัย ยาวะประภาษ. (2547). *การบริหารบุคคลภาครัฐไทย: กระแสใหม่และสิ่งท้าทาย.* กรุงเทพฯ: จุฑาทอง.
- สมาน รังสิโยภุชญ์. (2541). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล.* กรุงเทพฯ: สวัสดิการสำนักงาน ก.พ.
- สุขุม เฉลยทรัพย์. (2547). *เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อชีวิต.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สุขุม เฉลยทรัพย์, อาภาภรณ์ อังสาชน, เอกอนงค์ คงประสม, บุญลักษณ์ ตำนานจิตร, กาญจนา เผือกคง, ปรีศนา มัชฌิมา, ... บรรพต พิจิตรเนติ. (2548). *เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อชีวิต.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สุปราณี ศรีฉัตรภูมิข. (2542). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

นวัตกรรมการพัฒนาเชิงพื้นที่ย่านสร้างสรรค์บนฐานทุน
ทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อยกระดับมูลค่า
เศรษฐกิจฐานรากของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์จังหวัดแม่ฮ่องสอน *

The Innovation to Develop Creative Districts Based on
Buddhist Principle and Local Culture to Increase the Value
of Grassroot Economy of Ethnic Communities
in Mae Hong Son Province

พระมหาวีรศักดิ์ สุรเมธี, พระพิทักษ์ ฐานิสโร, และ รัตติกง ชาญขำนิ

Phramaha Weerasak Suramedhi, Phra Phithak Thanissaro,
and Rattikorn Chanchumni

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus

Corresponding Author, E-mail: suramatiii@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพย่านสร้างสรรค์ของชุมชน 2) พัฒนา
รูปแบบนวัตกรรมเชิงพื้นที่ย่านสร้างสรรค์บนฐานทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น
เพื่อยกระดับมูลค่าเศรษฐกิจฐานราก 3) ถ่ายทอดรูปแบบนวัตกรรมและการประเมินความรู้ เป็น
รูปแบบการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) กลุ่มนักท่องเที่ยว จำนวน 200 คน และ
2) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 30 คน

* ได้รับบทความ: 27 มิถุนายน 2566; แก้ไขบทความ: 1 พฤศจิกายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 2 พฤศจิกายน 2566

ผลการวิจัยพบว่า 1) ศักยภาพย่านสร้างสรรค์ของชุมชนโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านสิ่งแวดล้อม รองลงมาคือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านกายภาพ และด้านการจัดการตามลำดับ 2) การพัฒนารูปแบบนวัตกรรมเชิงพื้นที่ที่ย่านสร้างสรรค์บนฐานทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้รูปแบบที่มีชื่อเรียกว่า “ECAP Model” มีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ (1) E= Environment (สภาพแวดล้อม) (2) C= Culture (วัฒนธรรม) (3) A= activity (กิจกรรม) และ (4) P= Person and Community (คนและชุมชน) ซึ่งมีองค์ประกอบรวม ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 พัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพบนฐานทุนทางศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นผนวกกับจุดแข็งทางทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างหลากหลายของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนฐานราก องค์ประกอบที่ 2 ยกระดับภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นชนเผ่ามาเชื่อมโยงเป็นเรื่องราวกับสินค้าและกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชน ทำให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้แก่คนในท้องถิ่น องค์ประกอบที่ 3 ขับเคลื่อนกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์จากทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สามารถทำความเข้าใจคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่ องค์ประกอบที่ 4 เสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและความร่วมมือกันภายในชุมชนให้มีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของพื้นที่ สามารถดึงคนสร้างสรรค์มาเข้าร่วมคิดต่อยอดเพื่อสานต่อเอกลักษณ์ย่านชุมชนให้โดดเด่นมากขึ้น และ 3) การประเมินความรู้ของกลุ่มเป้าหมายจากการอบรม พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีคะแนนการอบรมก่อนทดสอบอยู่ในระดับกลาง และหลังการอบรมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ย่านสร้างสรรค์, ทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น, เศรษฐกิจฐานราก

Abstract

This research is a research and development model. The objectives are 1) to study the creative district potential of the community 2) to develop a creative district spatial innovation model based on Buddhist capital and local culture to raise the value of the grassroots economy. The research was carried out in 4 stages,

namely, step 1: basic information study, step 2: tool design and development, step 3, experimentation, and step 4, evaluation and improvement. The tools used were questionnaires, in-depth interviews, and forums. Data were collected and quantitatively analyzed using a computer program, and qualitative data were analyzed by content analysis.

The research results found that: 1) The overall creative district potential of the community was at a high level when considered by each aspect. In descending order of average as follows: Environmental, followed by economic, social, physical and management respectively. 2) The development of creative districts and spatial innovation based on Buddhist capital and local culture was conceived as a model called the "ECAP Model", which is (1) E= Environment, (2) C= Culture, (3) A= Activity, and (4) P= Person and Community, which has common factors as follows: 1. To develop a physical environment based on religious capital and local cultural combined with the diverse natural resource strengths of ethnic communities, 2. To elevate the local wisdom and culture of the tribes to connect stories with products and community tourism activities in order to create jobs and income for local people. 3. To drive experiential tourism activities based on Buddhist capital and local culture for tourists to exchange knowledge, 4. In order to have a sense of belonging to that region, to strengthen the process of involvement and cooperation within the community. And 3) Therefore, assessing the target group's knowledge from the training, it was found that their pre-test training scores were at a medium level and their post-training scores at a high level.

Keywords: Creative District; Buddhist capital and local culture; grassroots economy

1. บทนำ

สภาพการณ์ปัจจุบันประเทศไทยกำลังพยายามอย่างหนักเพื่อค้นหาอัตลักษณ์ สำหรับนำมาสร้างเมืองให้น่าอยู่น่าท่องเที่ยว โดยเริ่มต้นจากทบทวนทุนของเมืองเดิมที่มีอยู่ เช่น ผู้คน ศิลปะ วัฒนธรรม ภูเขา ทะเล น้ำตก วัดวาอาราม พิพิธภัณฑ์ สินค้าท้องถิ่น ภูมิปัญญา ร้านอาหาร ร้านกาแฟ ฯลฯ บางจังหวัดมีทุนที่ดีสามารถต่อยอดได้ไม่ยากนัก แต่บางจังหวัดยังรู้สึกว่าการมีอยู่อย่างยังไม่เพียงพอดึงดูดการท่องเที่ยว ส่งผลเป็นวงจรที่ทำให้เศรษฐกิจของเมืองไม่เจริญเติบโตนัก เพราะขาดกำลังซื้อจากนักท่องเที่ยวและนักลงทุนภายนอกเข้ามาช่วยจับจ่าย ใช้สอยในเมือง หากเมืองต้องการเป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวต้องการเปิดรับนักท่องเที่ยว จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าการสร้างจุดขายของเมืองเป็นสิ่งสำคัญ (พีรตร แก้วลาย, 2556) จุดขายหนึ่งที่น่าสนใจสำหรับเมืองต่างๆ ในประเทศไทยประการหนึ่ง คือการสร้างเมืองให้เป็นย่านสร้างสรรค์ หรือเมืองสร้างสรรค์ (Creative City) ในด้านใดด้านหนึ่งที่ตนเองมีจุดเด่น และหากเมืองแต่ละแห่งต้องการได้รับการยอมรับในระดับโลก ก็จะต้องได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการจากหน่วยงานหลักที่ให้การรับรอง (UNESCO, 2016) ทั้งนี้ หากเมืองต่างๆ ของไทยโดยเฉพาะเมืองรองที่ชุมชนมีวัฒนธรรมหลากหลาย สามารถเข้าไปเชื่อมต่อกับเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ระดับสากล ทั้งในด้านอาหาร วรรณกรรม งานศิลปะ งานฝีมือและอื่น ๆ ได้ สุดท้ายผลลัพธ์จะส่งกลับมาที่เศรษฐกิจของท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนมีงาน มีอาชีพ มีรายได้ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นเมืองชายแดนตะวันตกของภาคเหนือตอนบน บริบทพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เนื่องจากมีกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ได้แก่ ม้ง ลีซู ลาหู่ ลัวะและปกาเกอญอ เป็นต้น ได้อพยพมาอยู่ร่วมกันจึงทำให้เกิดความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมอย่างชัดเจนจนกลายเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) เป็นเมืองที่มีต้นทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ประเพณีภูมิปัญญาพื้นบ้าน แหล่งท่องเที่ยวหรือสินค้าที่มีเอกลักษณ์ และเป็นเมืองที่มีศักยภาพที่ควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุน เช่น มรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา เอกลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรม งานฝีมือ สินค้าเชิงสร้างสรรค์ รวมทั้งมีวิถีชีวิตที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น ซึ่งนับเป็นจุดเด่นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวจากประเทศไทยและต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยว ทำให้มีการขยายการลงทุนในภาคบริการมากขึ้น เกิดการจ้างงาน และกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562) แต่ในขณะเดียวกัน จังหวัดแม่ฮ่องสอนก็เป็นเมืองที่มีปัญหาด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความยากจนและความเหลื่อมล้ำ โดยเป็นปัญหาภาพรวมของจังหวัดที่

ชุมชนในท้องถิ่นและผู้เกี่ยวข้องเห็นว่า เป็นเรื่องสำคัญและเป็นโจทย์ที่ต้องหาแนวทางทางแก้ไข และต้องการพัฒนาร่วมกัน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต สร้างสรรค์เศรษฐกิจชุมชน และสร้างความเข้มแข็งชุมชนจากฐานราก โดยการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนให้เติบโตขึ้นจากฐานทุนทางวัฒนธรรมภายในของพื้นที่ (สำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2564) ซึ่งหากมีการจัดการที่ดีก็ จะทำให้ทุนทางวัฒนธรรมนี้มีความโดดเด่น และสามารถสร้างให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ เป็นการส่งเสริมอาชีพและเพิ่มรายได้ให้กับ ชุมชน ทำให้ชุมชนพึ่งตนเองและสามารถดำรงวิถีชีวิตอยู่ ได้ภายใต้การเปลี่ยนทางสังคมที่เปลี่ยนไปการพัฒนาฐานสร้างสรรคบนฐานทุกทางศาสนาและ วัฒนธรรมท้องถิ่น จึงเป็นความคาดหวังในการที่จะคิดหาวิธีจัดการแก้ไขความยากจนและลด ความเหลื่อมล้ำอย่างถูกต้อง ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง เพื่อให้เศรษฐกิจฐานรากเกิดความเข้มแข็งและ ยั่งยืน ตามนโยบายรัฐบาลในการขับเคลื่อนประเทศโดยใช้กลไกประชารัฐในการพัฒนาเศรษฐกิจ ฐานรากให้สอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อจะยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ ของประชาชนให้ดีขึ้น ชุมชนพึ่งตนเองได้ ด้วยการใช้พลังประชารัฐในระดับกลางและระดับพื้นที่ ภายใต้ความร่วมมือกันของทุกภาคส่วน (Office of the National Economic and Social Development Council, 2018) ซึ่งจะให้เกิดการสร้างอาชีพ ยกระดับรายได้ และกระจาย โอกาสในเชิงรายได้อย่างทั่วถึงลงสู่เศรษฐกิจฐานราก นอกจากนี้ การสร้างคุณค่าเศรษฐกิจย่าน สร้างสรรค์จะทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าท้องถิ่นในชุมชน เกิดกระบวนการผลิตและการ บริการของวิสาหกิจวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการผลิตเชิงพาณิชย์ โดยมี การพัฒนาต่อยอดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองความต้องการและแนวโน้มทางการตลาดของ กลุ่มนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น (คณะอนุกรรมการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานราก, 2559) ดังนั้น คณะ ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของโจทย์ปัญหาดังกล่าว จึงเป็นที่มาของการศึกษาการพัฒนา รูปแบบนวัตกรรมเชิงพื้นที่ย่านสร้างสรรค์บนฐานทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ผ่านการกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อยกระดับมูลค่าเศรษฐกิจฐาน ราก นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นต่อคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของย่านสร้างสรรค์บนฐานทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบนวัตกรรมเชิงพื้นที่ที่ย่านสร้างสรรค์บนฐานทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นในการยกระดับมูลค่าเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์จังหวัดแม่ฮ่องสอน
3. เพื่อถ่ายทอดรูปแบบนวัตกรรมและประเมินความรู้ันวัตกรรมเชิงพื้นที่ที่ย่านสร้างสรรค์บนฐานทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีขั้นตอนของการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การกำหนดพื้นที่การวิจัย คณะผู้วิจัยได้กำหนดบริบทพื้นที่วิจัยและศึกษาข้อมูลภาคสนามในชุมชนท้องถิ่น จำนวน 4 ชุมชน คือ 1) ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์จีนฮ่อ 2) ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่หรือมุเซอดำ 3) ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ 4) ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์จีนยูนนาน ทั้งนี้ เหตุผลของการกำหนดพื้นที่การวิจัยดังกล่าว เนื่องจากชุมชนทั้ง 4 ชุมชน เป็นย่านสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว รวมทั้งทางชุมชนมีความพร้อมเพื่อให้คณะผู้วิจัยทดลองใช้นวัตกรรมการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อยกระดับมูลค่าเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาจากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวทั่วไปที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่ จำนวน 4 ชุมชน ๆ ละ 50 คน รวม 200 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน เนื่องจากเป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่และมีหน้าที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้แก่ ผู้นำชุมชน ราษฎรชุมชน นักวิชาการท่องเที่ยว นักวิชาการชุมชน นักวิชาการศาสนาและวัฒนธรรม ศูนย์พัฒนาราชภูมบน

พื้นที่สูง สำนักงานพัฒนาชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีคฤหะคค์ชุมชน และผู้ประกอบการชุมชนในพื้นที่

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ใช้เครื่องมือวิจัย 2 แบบ คือ 1) เครื่องมือเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวกี่ยวเกี่ยวกับศักยภาพย่านสร้างสรรค์ของชุมชน ตามกรอบตัวบ่งชี้ศักยภาพย่านสร้างสรรค์ของสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ 2) เครื่องมือเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (In-Depth Interview) กี่ยวกับศักยภาพย่านสร้างสรรค์ของชุมชน และรูปแบบนวัตกรรมการพัฒนาเชิงพื้นที่ย่านสร้างสรรค์บนฐานทุนทางพระพุทศาสนาและวัฒนธรรม ส่วนการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) คณะผู้วิจัยสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอความคิดเห็นในการประเมินตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบนวัตกรรมเชิงพื้นที่ย่านสร้างสรรค์ รวมถึงแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาที่สร้างขึ้น

4. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ คณะผู้วิจัยดำเนินการสร้างและตรวจสอบเครื่องมือเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ตามขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่กำหนดไว้ และตรวจสอบคุณภาพเพื่อค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.89 ส่วนการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพิณิจ (face validity)

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยดำเนินการในรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) ซึ่งใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี เพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research : R1) ศักษาข้อมูลพื้นฐานกี่ยวกับทุนทางพระพุทศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น และศักยภาพการพัฒนาเชิงพื้นที่ย่านสร้างสรรค์ ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development :D1) เป็นการออกแบบและพัฒนา (Design and Development : D and D) โดยการสร้างและพัฒนา รูปแบบนวัตกรรมเชิงพื้นที่ย่านสร้างสรรค์บนฐานทุนทางพระพุทศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนในพื้นที่ ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research : R2) เป็นการทดลองใช้หรือนำเครื่องมือที่ได้ไปใช้ (Implementation : I) โดยการจัดอบรมการพัฒนาเชิงพื้นที่ย่านสร้างสรรค์ และขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development :D2) เป็นการประเมินผลและปรับปรุง (Evaluation : E) โดยประเมินผลโดยการสอบถามความเห็นจากผู้กี่ยวข้องกับการใช้นวัตกรรม

เชิงพื้นที่ย่านสร้างสรรค์ และหาแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาวัฒนธรรม โดยจัดสนทนากลุ่มร่วมกับนักวิชาการ ตัวแทนจากชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง

6. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย 1) การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทำแบบทดสอบก่อนอบรม (Pre-test) และหลังอบรม (Post-test) โดยใช้สถิติ t-test นำเสนอด้วยตาราง 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาในเนื้อหาสาระ (Content Analysis) โดยข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม นำมาวิเคราะห์เนื้อหาที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี และการวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็น จัดกลุ่มข้อมูลเพื่อให้ได้ชุดข้อมูลที่สามารถเสนอเป็นข้อเท็จจริง และใช้ประกอบการวิเคราะห์อภิปราย นำเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนา เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

4. สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาศักยภาพย่านสร้างสรรค์ของชุมชน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพย่านสร้างสรรค์ของชุมชน พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาจำแนกรายด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม รองลงมาคือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านกายภาพ และด้านการจัดการ ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพย่านสร้างสรรค์ของชุมชนโดยรวม

ข้อที่	ศักยภาพย่านสร้างสรรค์ของชุมชน	n = 200			ลำดับที่
		$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย	
1	ด้านกายภาพ	3.43	0.70	ปานกลาง	4
2	ด้านเศรษฐกิจ	3.57	0.65	มาก	2
3	ด้านสังคม	3.52	0.65	มาก	3
4	ด้านสิ่งแวดล้อม	3.82	0.67	มาก	1
5	ด้านการจัดการ	3.36	0.63	ปานกลาง	5
รวมเฉลี่ย		3.54	0.66	มาก	

ส่วนสภาพทั่วไปของย่านสร้างสรรค์จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า 1) ด้านสภาพแวดล้อม สภาพพื้นที่ทางกายภาพของชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่หลากหลายกระจายอยู่ทั่วไป มีทุนทางวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนาและความหลากหลาย 2) ด้านวัฒนธรรม ชุมชนมีความหลากหลายของ วัฒนธรรมเนื่องจากได้อยู่อาศัยร่วมกันมาเป็นเวลานาน โดยแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์จะมีวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรมเป็นลักษณะเฉพาะ 3) ด้านกิจกรรม ชุมชนมุ่งเน้นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์ เนื่องจากมีทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทางวัฒนธรรม ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและ ประวัติศาสตร์อันยาวนาน และ 4) ด้านคนและชุมชน คนในชุมชนมีอาชีพและทักษะที่คล้ายกัน มีบ้านสามารถเป็นพื้นที่แสดงงานศิลปะและอัตลักษณ์ของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี จึงได้นำมาเป็น จุดเริ่มต้นของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน

2. รูปแบบนวัตกรรมเชิงพื้นที่ย่านสร้างสรรค์บนฐานทุนทางพระพุทธศาสนาและ วัฒนธรรมท้องถิ่น

การพัฒนาารูปแบบนวัตกรรมเชิงพื้นที่ย่านสร้างสรรค์บนฐานทุนทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง การศึกษาเชิงปริมาณจากกลุ่มนักท่องเที่ยว การศึกษาเชิงคุณภาพจากกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การจัดการอบรม การจัดเวทีเครือข่ายและการขับเคลื่อน ทำให้ได้รูปแบบที่มี ชื่อเรียกว่า “ECAP Model” มีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) E= Environment (สภาพแวดล้อม) 2) C= Culture (วัฒนธรรม) 3) A= activity (กิจกรรม) และ 4) P= Person and Community (คน และชุมชน) ซึ่งมีองค์ประกอบร่วม ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 พัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพบน ฐานทุนทางศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นผนวกกับจุดแข็งทางทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่าง หลากหลายของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนฐานราก องค์ประกอบที่ 2 ยกกระตบภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นชนเผ่ามาเชื่อมโยงเป็นเรื่องราวกับสินค้าและกิจกรรม ท่องเที่ยวของชุมชน ทำให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้แก่คนในท้องถิ่น องค์ประกอบที่ 3 ขับเคลื่อนกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์จากทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ท้องถิ่นเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สามารถทำความเข้าใจคุณค่าทางสังคมและ วัฒนธรรมในพื้นที่ องค์ประกอบที่ 4 เสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและความร่วมมือกันภายใน

ชุมชนให้มีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของพื้นที่ สามารถดึงคนสร้างสรรค์มาเข้าร่วมคิดต่อยอดเพื่อสานต่อเอกลักษณ์ย่านชุมชนให้โดดเด่นมากขึ้น

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบนวัตกรรมเชิงพื้นที่ย่านสร้างสรรค์

จากการทดลองใช้โดยการจัดอบรมความรู้รูปแบบนวัตกรรมการพัฒนาเชิงพื้นที่ย่านสร้างสรรค์ คณะก่อนการอบรม (Pre-test) มีคะแนนเฉลี่ย = 8.68 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.832 (56.87 %) อยู่ในระดับปานกลาง และหลังการอบรมได้ทดสอบหลังการอบรม (Post-test) มีคะแนนเฉลี่ย = 12.89 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.871 (86.23 %) อยู่ในระดับมาก จากคะแนนเต็ม 15 คะแนน ส่วนผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนการอบรมและหลังการอบรมด้วย t-test แบบ dependent ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบว่า เมื่อทดสอบพบว่า $t = 12.645$, $Sig = 0.00$ แสดงให้เห็นว่าคะแนนก่อนและหลังการอบรมเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาศักยภาพย่านสร้างสรรค์ของชุมชน

ศักยภาพของย่านสร้างสรรค์บนฐานทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์ เป็นลักษณะความพร้อมของชุมชนที่เอื้อต่อการพัฒนา การปรับปรุงหรือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง รวมถึงความน่าสนใจของชุมชนนั้นว่า มีเพียงพอที่จะดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจเดินทางไปยังแหล่งชุมชนนั้นหรือไม่ ซึ่งการกำหนดศักยภาพหรือความสำคัญของชุมชนในครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) ศักยภาพเชิงกายภาพ 2) ศักยภาพเชิงเศรษฐกิจ 3) ศักยภาพเชิงสังคม 4) ศักยภาพเชิงสิ่งแวดล้อม และ 5) ศักยภาพเชิงการจัดการ จากผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพของย่านสร้างสรรค์โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมอย่างชัดเจนจนกลายเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด เป็นเมืองที่มีต้นทุนทางศาสนาและวัฒนธรรมชนเผ่า ประเพณี ภูมิปัญญาพื้นบ้าน แหล่งท่องเที่ยวหรือสินค้าที่มีเอกลักษณ์ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นฐานในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนฐานราก เพื่อสร้างอาชีพและรายได้แก่ชุมชนในพื้นที่ได้ นอกจากนี้ยังเป็นเมืองที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นย่านสร้างสรรค์ที่ควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุน เช่น มรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน เอกลักษณ์เชิงพื้นที่ ศิลปวัฒนธรรม งานฝีมือ สินค้าเชิงสร้างสรรค์ รวมทั้งวิถีชีวิตที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น ซึ่งนับเป็นจุดเด่นที่สามารถ

ดิ่งนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว ทำให้มีการขยายการลงทุนในภาคบริการมากขึ้น จนทำให้เกิดการจ้างงาน และกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ กรวรรณ รุ่งสว่าง (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์สถานภาพการเป็นเมืองสร้างสรรค์กรณีศึกษาชุมชนเมืองขอนแก่น ราชบุรีและบางแสน ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนเมืองสร้างสรรค์เป็นชุมชนที่มีสภาพแวดล้อมที่นำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีที่ชาวชุมชน มีอาชีพและทักษะที่คล้ายกันและบ้านสามารถเป็นพื้นที่แสดงงานศิลปะและอัตลักษณ์ของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี จึงสามารถเป็นจุดเริ่มต้นของเศรษฐกิจสร้างสรรค์และอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ซึ่งเป็นการ ผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์แสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ของสถานที่นั้น โดยจะเป็นที่สนใจของกลุ่มที่เรียกว่ามวลชนสร้างสรรค์ ซึ่งต้องการที่จะอยู่อาศัยภายในเมืองที่มีสภาพแวดล้อมดี และมีสิ่งอำนวยความสะดวกเอื้อให้เกิดการคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า ศักยภาพของชุมชนในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีความพร้อมทางด้านทรัพยากร ธรรมชาติที่สมบูรณ์และหลากหลาย มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ที่มีคุณภาพและอุดมสมบูรณ์ มีทุนทางวัฒนธรรมสูงที่สามารถพัฒนาและต่อยอดเป็นพื้นที่สร้างสรรค์ได้ ประชาชนในพื้นที่เป็นเจ้าบ้านที่ดี พร้อมให้การต้อนรับนักท่องเที่ยว ซึ่งส่งผลต่อภาพลักษณ์ที่ดี ดังนั้น จึงทำให้มองเห็นว่า การพัฒนาศักยภาพชุมชนย่านสร้างสรรค์ให้ประสบผลสำเร็จและได้รับการตอบรับที่ดี จะต้องเริ่มจากการพัฒนาพื้นที่เล็ก ๆ อย่างหมู่บ้านไปจนพื้นที่ระดับชุมชนเสียก่อน เพราะการพัฒนาพื้นที่ที่มีอยู่แล้วไม่ใช่เรื่องง่าย ศักยภาพของพื้นที่จึงเป็นโจทย์สำคัญที่ต้องอาศัยความสามารถของชุมชน ทั้งการใช้ประโยชน์จากศักยภาพที่มีอยู่ด้วยองค์ประกอบหลายด้านที่ต้องมาบูรณาการร่วมกัน โดยอาศัยศักยภาพพื้นที่เดิมและความร่วมมือของคนในชุมชนหรือย่านที่มีเป้าหมายจะพัฒนาไปสู่ชุมชนสร้างสรรค์ สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผู้คน ชุมชน กิจการ และวัฒนธรรมดั้งเดิมที่หลากหลาย สามารถนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ สอดคล้องกับ สุพัตรา ราษฎร์ศิริ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาบ้าน รักไทย แม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนบ้านรักไทยเป็นชุมชนหนึ่งในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีอัตลักษณ์ทางภูมิประเทศ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่โดดเด่น สามารถนำมาส่งเสริมการท่องเที่ยวภายใต้กรอบแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม จึงนำมาสู่การนำเสนอแผนพัฒนาชุมชน และการวางแผนพัฒนากายภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว สร้างความสมดุลทางด้านวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมและการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น

นอกจากนี้ จากการศึกษาพบว่า ในพื้นที่ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 4 แห่ง ยังเป็นชุมชนที่มีทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีศักยภาพเพียงพอ สำหรับนำไปสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ประกอบด้วยศาสนวัตถุและศาสนสถาน ได้แก่ อาศรมพระธรรมจาริก พระวิหาร แหล่งเรียนรู้ ได้แก่ โรงเรียนดีใกล้บ้าน กลุ่มทอผ้าศิลปาชีพ การย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติ ภูมิปัญญาสมุนไพรท้องถิ่น การทอผ้าแบบกะเหรี่ยง แหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ศาลหลักเมือง ถ้ำห้วยไร่หรือถ้ำแพ ป่าชุมชนและโป่งหลวง ประเพณีและพิธีกรรม ได้แก่ การแต่งตัว พิธีมัดมือ การเลี้ยงผีไร่ผืนนา ประเพณีการมัดมือก่อนตีข้าว ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ช่างตีเหล็ก ช่างตีเงิน ช่างจักสาน หมอสมุนไพร การย้อมสีผ้าธรรมชาติของชุมชน งานจักสานไม้ไผ่ งานแกะสลักสิ่งของเครื่องใช้ ระบบคุณค่า ค่านิยมและความเชื่อ ได้แก่ วัฒนธรรมและความผูกพันกับเครื่องเงิน การเคารพผีและประเพณีเก่าแก่ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม ค่านิยมเกี่ยวกับการทำนาในฤดูเพาะปลูก การรักษาอาการเจ็บป่วยด้วยการเสี่ยงทาย ความเชื่อเรื่องบ้าน และผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม ได้แก่ เครื่องเงิน ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ งานหัตถกรรมผ้าทอกะเหรี่ยง งานจักสานของชุมชน ทั้งนี้ ทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมดังกล่าว ชุมชนสามารถนำมาจัดการให้มีความพร้อม เพื่อรองรับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ด้วยการสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิก ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนเห็นคุณค่าในทุนทางศาสนาและวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชนของตน สร้างความรู้สึกภาคภูมิใจในทุนทางศาสนาและวัฒนธรรมของตน เพื่อให้เกิดความพยายามในการรักษาสืบทอดสิ่งที่ตั้งงามเหล่านี้ไว้อย่างยั่งยืน

2. รูปแบบนวัตกรรมเชิงพื้นที่ย่านสร้างสรรค์บนฐานทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

จากการสร้างรูปแบบนวัตกรรมเชิงพื้นที่ย่านสร้างสรรค์บนฐานทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ เรียกว่า “ECAP Model” ซึ่งเป็นรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อนำมายกระดับมูลค่าเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ โดยรูปแบบนวัตกรรมเชิงพื้นที่ย่านสร้างสรรค์ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนวัตกรรมกระบวนการ (process innovation) โดยคณะผู้วิจัยได้รูปแบบนวัตกรรมใช้ชื่อว่า “ECAP Model” สามารถนำอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 รูปแบบนวัตกรรมเชิงพื้นที่ย่านสร้างสรรค์ด้านสภาพแวดล้อม

จากการวิจัยพบว่า รูปแบบนวัตกรรมเชิงพื้นที่ย่านสร้างสรรค์บนฐานทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นด้านสภาพแวดล้อม เป็นการพัฒนาสภาพแวดล้อมชุมชนให้เอื้อต่อการยกระดับและขับเคลื่อน

กิจกรรมทางเศรษฐกิจชุมชนฐานรากจากความคิดเชิงสร้างสรรค์ ทั้งนี้ เนื่องจากสภาพแวดล้อมชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของสภาพแวดล้อมสร้างสรรค์ (built-environment) การพัฒนาพื้นที่ย่านสร้างสรรค์ด้านสภาพแวดล้อมจึงเกิดจากความร่วมมือระหว่างภาคชุมชน ภาคเอกชนและภาครัฐ โดยการนำทุนทางศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ ผ่านการพัฒนาสภาพแวดล้อมและการขับเคลื่อนโครงสร้างทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อนำไปสู่การเป็นชุมชนที่มีบรรยากาศเอื้อต่อการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางศาสนาและวัฒนธรรม โดยนำมาผนวกกับจุดแข็งในด้านความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่า จนเกิดเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าพื้นถิ่นและการบริการที่มีความโดดเด่น ทำให้มูลค่าทางเศรษฐกิจชุมชนฐานรากเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ จังหวัดแม่ฮ่องสอนจะมีชุมชนชนเผ่าสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นชุมชนที่มีสภาพแวดล้อมที่นำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดี ชุมชนมีอาชีพและทักษะที่คล้ายกัน โดยสามารถนำบ้านมาเป็นพื้นที่แสดงงานศิลปะและอัตลักษณ์ของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี จึงสามารถเป็นจุดเริ่มต้นของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการผลิตสินค้าที่มีเอกลักษณ์ แสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ของสถานที่ โดยเป็นที่สนใจของกลุ่มที่เรียกว่ามวลชนสร้างสรรค์ซึ่งต้องการที่อยู่อาศัยภายในชุมชนที่มีสภาพแวดล้อมดี

2.2 รูปแบบนวัตกรรมเชิงพื้นที่ย่านสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรม จากการวิจัยพบว่า รูปแบบนวัตกรรมเชิงพื้นที่ย่านสร้างสรรค์บนฐานทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นด้านวัฒนธรรม ควรเน้นขับเคลื่อนความมีชีวิตชีวาทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ ยกกระดับพื้นที่ชุมชนให้มีจุดสนใจที่เป็นเอกลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรม พัฒนาย่านสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรมโดยมุ่งเน้นในมิติด้านชาติพันธุ์ของชุมชน สนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรมชนเผ่าที่หลากหลายให้เป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน ทั้งนี้ เนื่องจากวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ถือเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นโบราณสถานและสิ่งปลูกสร้างดั้งเดิม เครื่องแต่งกาย ภาษา อาหาร เทศกาล ประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าในหลาย ด้าน ทรัพยากรเหล่านี้ให้คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ เพราะเป็นสิ่งที่สามารถสะท้อนให้เห็นเรื่องราวในอดีต บอกเรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์ สามารถปรากฏให้เห็นร่องรอยในปัจจุบัน และยังสะท้อนให้เห็นคุณค่าด้านสุนทรียศาสตร์ เพราะมีความโดดเด่นงดงามที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ไม่ว่าจะเป็นโบราณสถาน ภาษาพูด การแต่งกาย อาหาร พิธีกรรม งานประเพณี และยังมีเครื่องดนตรีที่พบได้เฉพาะที่ชุมชนเหล่านี้เท่านั้น ทรัพยากรเหล่านี้ยังสะท้อนให้เห็นคุณค่าทางสังคม เพราะทำให้เกิดความรักความภูมิใจในความเป็นชาติพันธุ์ของตน

2.3 รูปแบบนวัตกรรมเชิงพื้นที่ย่านสร้างสรรค์ด้านกิจกรรม จากการวิจัยพบว่า รูปแบบนวัตกรรมเชิงพื้นที่ย่านสร้างสรรค์บนฐานทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นด้านกิจกรรม ควรส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์จากทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่ โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว ร่วมเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อทำความเข้าใจคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมของพื้นที่ท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้ง ขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชนที่สามารถให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมเรียนรู้ เช่น ทำอาหาร หัตถกรรม หัตถศิลป์ มีปราชญ์ชุมชนเช่น หมอสมุนไพร พื้นบ้าน หรือผู้มีความรู้ทางประวัติชุมชน โดยมีไกด์ท้องถิ่นที่มีความรอบรู้เรื่องของชุมชน สามารถนำท่องเที่ยวในแต่ละเส้นทางได้ รวมทั้งมีการนำทุนทางศาสนาและวัฒนธรรมชนเผ่ามาเป็นฐานกิจกรรมท่องเที่ยว ทั้งนี้ เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะให้ความสนใจและเยี่ยมชมวิถีชีวิตของชุมชนอย่างใกล้ชิด รูปแบบลักษณะที่น่าสนใจคือ การมุ่งเน้นสร้างนวัตกรรมรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม โดยมีการใช้ทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชนมาเป็นกิจกรรมสร้างสรรค์ที่หลากหลายเพื่อดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว อีกทั้งจังหวัดแม่ฮ่องสอนถือว่ามีความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยว ทั้งโบราณสถาน โบราณคดี วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีการดำเนินชีวิต ล้วนเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวซึ่งเป็นทุนทางสังคมและวัฒนธรรม สามารถนำมาพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ได้และเป็นการท่องเที่ยวที่มีมูลค่าในการหนุนเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

2.4 รูปแบบนวัตกรรมเชิงพื้นที่ย่านสร้างสรรค์ด้านผู้คนและชุมชน จากการวิจัยพบว่า รูปแบบนวัตกรรมเชิงพื้นที่ย่านสร้างสรรค์บนฐานทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นด้านผู้คนและชุมชน ควรสร้างแนวร่วมในการพัฒนาบนพื้นฐานอัตลักษณ์ของสถานที่ของชุมชน ยกกระตือรือร้นการมีส่วนร่วมของชุมชนให้เข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของการพัฒนาเชิงพื้นที่ เสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและความร่วมมือกันระหว่างประชากรที่อยู่ในชุมชน ให้มีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของพื้นที่ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมนี้เป็นกระบวนการสร้างการรับรู้ และรับผิดชอบร่วมกันในการพัฒนาชุมชนย่านสร้างสรรค์ รวมถึงการสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของทรัพยากรในชุมชน ซึ่งสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมได้รับผลกระทบทางบวกและทางลบทั้งทางตรงและอ้อม การมีส่วนร่วมจึงถือเป็นสิ่งสำคัญต่อความสำเร็จของการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเชิงพื้นที่ย่านสร้างสรรค์ของผู้คนและชุมชน รูปแบบการพัฒนาเชิงพื้นที่จึงควรเน้นการสร้างเครือข่ายชุมชนสร้างสรรค์เพื่อ

เป็นแรงสนับสนุนให้ชุมชนสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ มีการสนับสนุนการสร้างสรรค์และต่อยอดนักคิดสร้างสรรค์ โดยนำทุนทางศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน รวมทั้งสนับสนุนประชาชนผู้อยู่อาศัยภายในชุมชนทำกิจกรรมร่วมกันภายในพื้นที่สาธารณะ

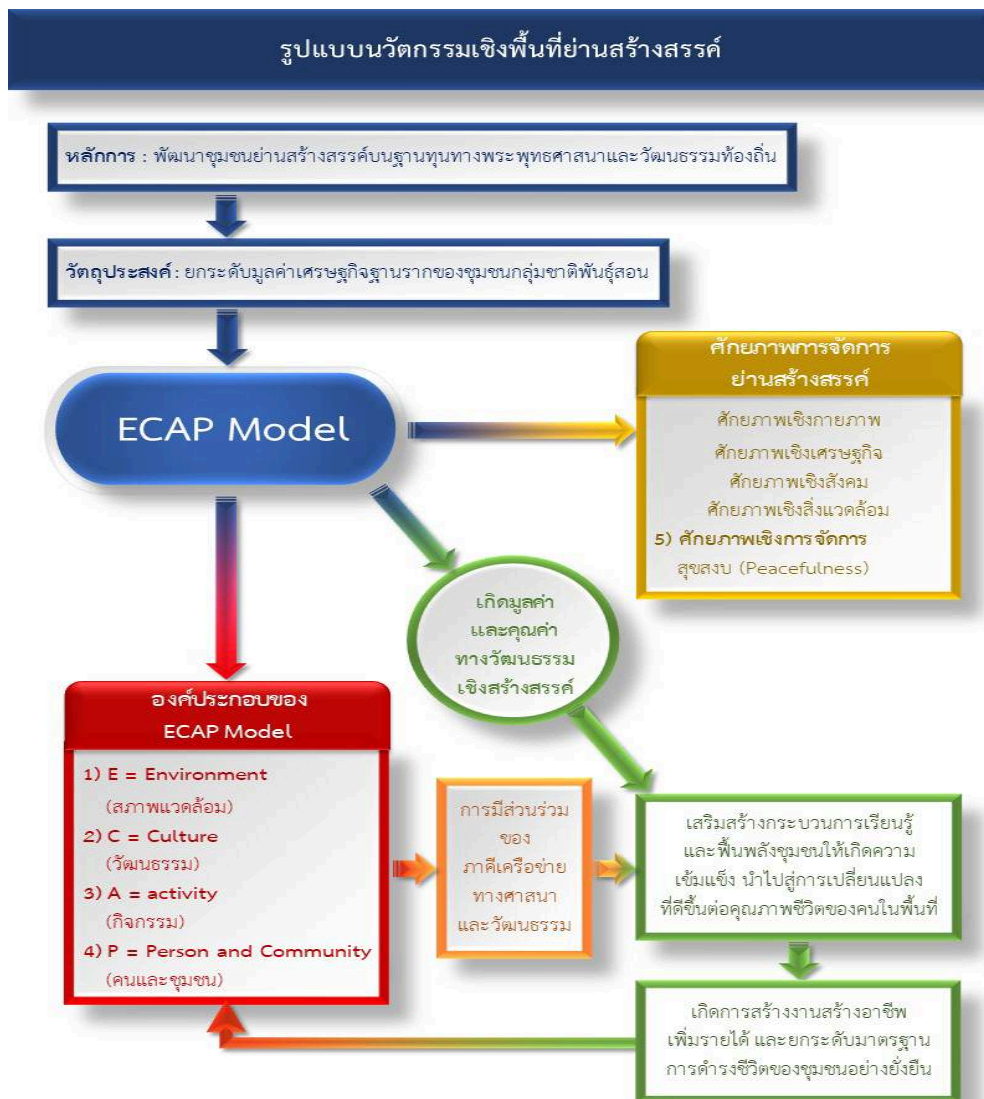
ทั้งนี้ การยกระดับและขับเคลื่อนรูปแบบนวัตกรรมเชิงพื้นที่ย่านสร้างสรรค์บนฐานทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งผลกระทบทำให้เกิดการสร้างอาชีพ ยกระดับรายได้และกระจายโอกาสในเชิงรายได้อย่างทั่วถึงลงสู่เศรษฐกิจฐานราก การสร้างคุณค่าเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าท้องถิ่นในชุมชน เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ การพัฒนาหรือการปรับปรุงผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น เกิดกระบวนการผลิตและการบริการของวิสาหกิจวัฒนธรรมชุมชน สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการผลิตเชิงพาณิชย์ เกิดการลงทุนใหม่ เกิดการจ้างงานเพิ่ม มีการพัฒนาต่อยอด โดยเฉพาะด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการและแนวโน้มทางการตลาดของกลุ่มนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น สามารถต่อยอดผลิตภัณฑ์พื้นถิ่นเชิงสร้างสรรค์สู่ตลาดดิจิทัลที่มีมูลค่าสูง สอดคล้องกับ เกวลิน หนูสุทธิ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานคิดเศรษฐกิจฐานราก พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนนำไปสู่การเสริมสร้างสรณะให้มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบพึ่งพาตนเอง ผนวกกับการเพิ่มมูลค่าทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวบนฐานอัตลักษณ์ของท้องถิ่น และมุ่งเน้นการสร้างความสุขของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว โดยสนับสนุนให้คนในชุมชนมีการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และเกิดความยั่งยืนในชุมชนอย่างแท้จริง

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้เกี่ยวกับศักยภาพการจัดการย่านสร้างสรรค์ของชุมชน และรูปแบบการพัฒนาเชิงพื้นที่ย่านสร้างสรรค์ “ECAP Model” ประกอบด้วย 1) E= Environment (สภาพแวดล้อม) 2) C= Culture (วัฒนธรรม) 3) A= activity (กิจกรรม) และ 4) P= Person and Community (คนและชุมชน) ซึ่งเป็นนวัตกรรมการพัฒนาเชิงพื้นที่ย่านสร้างสรรค์บนฐานทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยสามารถนำไปเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ศักยภาพย่านสร้างสรรค์ของชุมชน เป็นการฟื้นฟูพลังชุมชน

แบบมีส่วนร่วมให้เกิดความเข้มแข็ง นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นต่อคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ เพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าท้องถิ่นในชุมชนจนเกิดการสร้างงานสร้างอาชีพเพิ่มรายได้ และนำข้อมูลการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเชิงพื้นที่ย่านสร้างสรรค์ เพื่อสร้างเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมชนเผ่าในชุมชน โดยมีเส้นทางเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวหลักในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนและจังหวัดใกล้เคียง

ภาพที่ 1. รูปแบบนวัตกรรมเชิงพื้นที่ย่านสร้างสรรค์

7. ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนควรนำรูปแบบนวัตกรรมย่านสร้างสรรค์ไปขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติจริงในพื้นที่ โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วนเพื่อสร้างภาคีเครือข่ายด้านการจัดการพื้นที่สร้างสรรค์บนฐานทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น และเพื่อเป็นแนวทางพัฒนาชุมชนฐานรากทางด้านเศรษฐกิจ ให้เกิดการสร้างอาชีพและกระจายรายได้

2. องค์กรภาคีเครือข่ายทางวัฒนธรรมในพื้นที่ควรระดมความคิดเห็นในการขับเคลื่อนกิจกรรมกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ กิจกรรมสื่อสารสาธารณะ เพื่อถอดรหัสการจัดการพื้นที่สร้างสรรค์ที่เอื้อประโยชน์ในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านธุรกิจ การออกแบบชุมชน ซึ่งสามารถขับเคลื่อนมูลค่าทางสังคมและเศรษฐกิจแก่ชุมชนฐานราก

3. ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ควรนำโมเดลการจัดการพื้นที่สร้างสรรค์จากแต่ละชุมชนที่ได้มีการดำเนินการแล้วมาวิเคราะห์ผลกระทบ ประโยชน์ ข้อได้เปรียบ เพื่อนำมาสร้างรูปแบบเฉพาะที่สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ในการดำเนินการ เพื่อเป็นแนวทางแห่งความสำเร็จ (Key Success)

4. ศูนย์พัฒนาราชภูมบนพื้นที่สูงจังหวัดควรยกระดับแนวทางการพัฒนาย่านสร้างสรรค์มาเป็นแผนตั้งต้นในการหารือร่วมกับชุมชน เพื่อกำหนดกิจกรรมของชุมชนให้เชื่อมโยงกับกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และกิจกรรมบ่มเพาะผู้ประกอบการสร้างสรรค์ชุมชน

5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเชิงพื้นที่สร้างสรรค์ นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อการพัฒนาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของตนเอง เพื่อต่อยอดการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการและแนวโน้มทางการตลาดของกลุ่มนักท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- กรวรรณ รุ่งสว่าง. (2560). *การวิเคราะห์สถานภาพการเป็นเมืองสร้างสรรค์กรณีศึกษาชุมชนเมืองขอนแก่น ราชบุรีและบางแสน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- เกวลิน หนูสุทธิ. (2562). การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานคิดเศรษฐกิจฐานราก. *วารสารการบริหารท้องถิ่น*, 12(3), 482-494.
- คณะอนุกรรมการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานราก. (2559). *การส่งเสริมการพัฒนาระบบเศรษฐกิจฐานราก*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- พีรตร แก้วลาย. (2556). อนาคตเมืองเชียงใหม่: เมื่อการสร้างสรรค์ของท้องถิ่น และเศรษฐกิจโลกเป็นเรื่องเดียวกัน. *นิตยสารคิด*, 4(6), 12-17.
- สำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน. (2564). *แผนพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน (2561-2565) ฉบับทบทวน 2564*. แม่ฮ่องสอน: สำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). *แผนพัฒนาสถิติระดับพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สุพัตรา ราชฤทธิ์ศิริ. (2562). *การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาบ้านรักไทย แม่ฮ่องสอน* (รายงานการวิจัย). ปทุมธานี: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต.
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2018). Draft 20 year strategic framework. Retrieved from www.bedo.or.th/bedo/backend/upload/content/1520496784_7221.pdf
- UNESCO. (2016). Creative Cities Network. Retrieved from <http://en.unesco.org/creative-cities/home>

การจัดการทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น
โดยบูรณาการความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายเพื่อเพิ่ม
ขีดความสามารถของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์จังหวัดแม่ฮ่องสอน *

Buddhist and Local Cultural Capital Management by
Integrating Cooperation with Network Partners to
Increase the Capacity of Ethnic Communities
in Mae Hong Son Province

พระมหาสกุณ มหาวิโร, พระครูปลัดณัฐกร ปฎิภาณเมธี, และ วราภรณ์ ชนะจันทรตา
Phramaha Sakun Mahawiro, Phrakhrupalad Nathakorn Patibhanamedhi
and Waraporn Chanachanta
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus
Corresponding Author, E-mail: skulskul296@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ส่องเคราะห์ทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น และ 2) ศึกษาแนวทางการจัดการทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยบูรณาการความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน พื้นที่วิจัยได้แก่ ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ พื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) กลุ่มนักท่องเที่ยว จำนวน 300 คน ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และ 2) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน

* ได้รับความ: 27 มิถุนายน 2566; แก้ไขบทความ: 1 พฤศจิกายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 2 พฤศจิกายน 2566

ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) ทูนาทางพระพุทธศาสนาของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ประกอบด้วย ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ ศาสนธรรม ศาสนบุคคล และศาสนพิธี ส่วนทุนทางวัฒนธรรมประกอบด้วยแหล่งการเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ระบบคุณค่า ค่านิยม ความเชื่อและความศรัทธาของชุมชน สภาพแวดล้อมทางกายภาพและบริบทเชิงพื้นที่ และผลิตภัณฑ์ทางด้านวัฒนธรรมของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ 2) แนวทางการจัดการทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ควรรื้อฟื้นวัฒนธรรมของชุมชนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อฟื้นฟูวัฒนธรรมของชุมชนที่กำลังเลือนหายไป สืบทอดทุนชุมชนให้สามารถดำรงอยู่ต่อไปในสังคมผ่านการส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นโดยการเรียนรู้และการปลูกฝังจิตสำนึก ปรับประยุกต์เพื่อสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้กลยุทธ์ความเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น จัดสภาพชุมชนให้มีความพร้อมโดยยกระดับกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อส่งเสริมให้สมาชิกเห็นคุณค่าในทุนทางศาสนาและวัฒนธรรม นำเรื่องราวของบุคคลสำคัญ เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ หรือแม้แต่เรื่องเล่าขานสืบต่อกันจนเป็นตำนาน เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนและเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวชุมชน จัดให้มีกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความเชื่อของคนในท้องถิ่น เพื่อสร้างความประทับใจและประสบการณ์ที่แปลกใหม่ พร้อมทั้งนำเสนอข้อมูลของทุนชุมชนด้วยการบอกเล่าเรื่องราวของเจ้าของพื้นที่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้ยอมรับและเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม

คำสำคัญ : การจัดการ; ทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น; ชีตความสามารถ

Abstract

The purpose of this research was: 1) to synthetic the Buddhist capital and local culture and 2) to study the management of Buddhist capital and local culture by integrating cooperation with network partners. It is mixed research. The samples were 1) tourists 300 persons and 2) experts from relevant agencies 15 persons.

The research tools consist of questionnaires, depth interview, and discussion forums. The qualitative data were analyzed by content analysis.

The research results found that: 1) Buddhist capital of ethnic communities consists of religious sites, religious objects, religions doctrine, religious figures, and ceremonies, while cultural capital consists of learning resources, cultural attractions, traditions, rituals, local wisdom, value system, values, beliefs and faith of the community, physical environment, spatial context, and cultural products of ethnic communities. 2) Guidelines for Buddhist capital management and local culture should be revive community culture with relevant agencies to revitalize fading community culture; inherit community capital to be able to continue living in society through passing down from generation to generation through learning and cultivating consciousness; adapt to create local cultural products using local identity strategies; make the community ready by enhancing the community participation process to encourage members to appreciate religious and cultural capital; take the story of an important person, historical stories, or even a legend to be part of driving and increasing the value of community tourism; organize activities that are congruent with the local people's lifestyles and beliefs to generate memorable and novel experiences; present information about community capital by telling the story of the owner of the area for tourists to learn, accept and understand cultural diversity.

Keywords: management; Buddhist capital and local culture; capacity

1. บทนำ

จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดชายแดนตะวันตกของภาคเหนือตอนบน ได้รับการจัดอันดับว่าเป็นจังหวัดที่มีรายได้ต่อครัวเรือนที่ต่ำที่สุดในประเทศไทย และถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มจังหวัดที่มีปัญหาความยากจนเรื้อรัง โดยมีสัดส่วนคนจนร้อยละ 39.21 สูงกว่าค่าเฉลี่ยของ

ประเทศ ร้อยละ 10.53 ขนาดเศรษฐกิจจังหวัด ปี พ.ศ. 2562 มีมูลค่าประมาณ 13,601 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 0.08 ของ GDP ประเทศไทย ประชากรมีรายได้ต่อหัวประมาณ ปีละ 48,132 บาท (สำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2562) โดยปัญหาเชิงพื้นที่ของจังหวัดที่ต้องเร่งพัฒนาคือ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในชุมชน ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รายได้หลักค่อนข้างน้อย ไม่มีทางเลือกในการประกอบอาชีพอื่นหรืออาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ การพัฒนาจึงจำเป็นต้องพิจารณาปลดล๊อคข้อจำกัดของพื้นที่ โดยดำเนินการไปพร้อมกับการสร้างสรรค์เศรษฐกิจชุมชน และให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งจากชุมชนฐานรากอย่างแท้จริง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562) นอกจากนี้ จังหวัดแม่ฮ่องสอนยังเป็นจังหวัดเป้าหมายที่รัฐบาลให้ความสำคัญสูงในการพัฒนาเชิงพื้นที่ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนจากการสร้างงานสร้างรายได้ที่มั่นคง และเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและความยากจนในพื้นที่ ซึ่งเป็นปัญหาโดยภาพรวมของจังหวัดที่ชุมชนในท้องถิ่นและผู้เกี่ยวข้องเห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญ และเป็นโจทย์ที่ต้องหาแนวทางทางแก้ไขและต้องการพัฒนาร่วมกันอย่างเร่งด่วนให้สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่

ทั้งนี้ บริบทและศักยภาพของพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนจะมีลักษณะเฉพาะ โดยมีทุนทางศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งประเพณีและวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายกระจายอยู่ทุกอำเภอ ซึ่งสามารถนำมาเป็นทุนพื้นฐานในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของชุมชนได้ ทุนทางศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอนนี้ จึงจัดเป็นรากฐานที่สำคัญในการส่งเสริมและผลักดันให้นาภูมิปัญญาและภูมิวัฒนธรรมท้องถิ่นของชนเผ่ากลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่มาสู่การสร้างคุณค่าและมูลค่าทางเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนได้ (สำนักพัฒนาอุตสาหกรรมชุมชน กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ส่วนพัฒนาส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชน, 2559) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก โดยมุ่งไปที่การส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม โดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นจุดศูนย์กลางที่เชื่อมโยงกับทุนประเภทอื่น ๆ เพราะทุนทางวัฒนธรรมถือเป็นหัวใจที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) แต่จากการดำเนินการพัฒนาเชิงพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา พบว่า แม้ว่าภาครัฐจะพยายามแสวงหาแนวทางมาตรการและกลไกการแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง แต่ยังไม่สามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจระดับฐานรากได้มากนัก เนื่องจากข้อจำกัดของ

พื้นที่สูงซึ่งเป็นอุปสรรคในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ประชาชนในพื้นที่ยังขาดองค์ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนฐานราก ไม่สามารถพึ่งพาตนเองและจัดการตนเองได้ รวมทั้งการพัฒนาพื้นที่ซึ่งยังขาดการเชื่อมโยงกับภาคีเครือข่ายหลักและการมีส่วนร่วมของประชาคมในพื้นที่ (สำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2562) จากสภาพการณ์ข้างต้นจึงจำเป็นต้องมีการขับเคลื่อนงานวิจัยที่จะตอบโจทย์การพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area – based Development) ในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์จังหวัดแม่ฮ่องสอน ด้วยการพัฒนาพื้นที่ในมิติต่าง ๆ ผ่านทุนทางศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายในการสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายหลักในพื้นที่ คือ ชุมชน วัด โรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคมและภาคธุรกิจเอกชน เพื่อให้ได้แผนความร่วมมือ เป็นการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนากลไกความร่วมมือในการสร้างงานสร้างรายได้ด้วยทุนทางศาสนาและวัฒนธรรม ทั้งนี้ หัวใจสำคัญของการพัฒนาเชิงพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนในครั้งนี้ คือการสานพลังบูรณาการกับประชาชนในพื้นที่ แต่การพัฒนาจะอาศัยเพียงความรู้และประสบการณ์ของประชาชนในพื้นที่อย่างเดียวอาจยังไม่เพียงพอ จำเป็นต้องมีข้อมูลจากงานวิจัยมาหนุนเสริม เพื่อเป็นองค์ความรู้และแนวทางในการจัดการทุนทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งกระบวนการขับเคลื่อนจากภาคีเครือข่ายหลักในชุมชนร่วมกัน ทั้งนี้ การจัดการทางวัฒนธรรมที่นำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดการจัดการวัฒนธรรมที่สืบเนื่องมาจากกระบวนการสำรวจคุณลักษณะของตัววัฒนธรรม เพื่อการสืบทอดและการปรับประยุกต์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน เนื่องจากมุมมองในการพิจารณาวัฒนธรรม จะพิจารณาในฐานะเป็นสื่อของชุมชนที่ใช้เป็นช่องทางการสื่อสารระหว่างคนในกลุ่มชุมชนที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรมของกลุ่ม (Pongkittiwiboon, 2015, p. 147-164)

ดังนั้น คณะผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาวิจัยดังกล่าว จึงเป็นที่มาของการศึกษา การจัดการทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นและการสร้างกลไกความร่วมมือเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายหลักเพื่อหนุนเสริมการพัฒนาเชิงพื้นที่แบบครบวงจรของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยเริ่มต้นจากการสำรวจ บันทึก วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทุนทางศาสนาและวัฒนธรรมในมิติต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ ตลอดจนบุคคล กลุ่มหรือชุมชนทางศาสนา ฯลฯ เพื่อสร้าง ความตระหนักและสร้างการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งศึกษาแนวทางการจัดการทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

เชื่อมโยงภาคีเครือข่ายหลัก เพื่อหนุนเสริมการพัฒนาเชิงพื้นที่แบบครบวงจรของชุมชนจนสามารถพึ่งตนเองและจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์ทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยบูรณาการความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์จังหวัดแม่ฮ่องสอน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีขั้นตอนของการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. **การกำหนดพื้นที่การวิจัย** คณะผู้วิจัยได้กำหนดบริบทพื้นที่วิจัยและศึกษาข้อมูลภาคสนามในชุมชนท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์พื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 3 ชุมชน คือ 1) ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ลีว๊ะ 2) ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง และ 3) ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไท ทั้งนี้ เหตุผลของการกำหนดพื้นที่การวิจัยดังกล่าว เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีศักยภาพเพียงพอ สำหรับนำไปสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นกลุ่มชาติพันธุ์

2. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** สำหรับผู้ให้ข้อมูลเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาจากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวทั่วไปที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชน จำนวน 3 ชุมชน ๆ ละ 100 คน รวม 300 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาจากกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้นำชุมชนกลุ่ม ชาติพันธุ์ ประชาชนทั่วไป พระสงฆ์ ปราชญ์ชุมชน มัคคุเทศก์ชุมชน เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคลากรทางการศึกษา

และภาคีเครือข่ายทางวัฒนธรรมในพื้นที่ จำนวน 3 ชุมชน ๆ ละ 5 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน โดยการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากในพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามเป็นหลัก เนื่องจากเป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่และมีหน้าที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ใช้เครื่องมือวิจัย 2 แบบ คือ 1) เครื่องมือเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ ประกอบด้วย (1) การจัดการชุมชน (2) การจัดการเรื่องราว (3) การจัดการกิจกรรม (4) การจัดการสื่อสาร และ (5) การจัดการผลกระทบ เป็นลักษณะคำถามปลายปิด (Closed-ended questions) ให้เลือกตอบโดยใช้มาตราส่วนประเมินค่า (Numerical Rating Scale) มี 5 ระดับ 2) เครื่องมือเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (In-Depth Interview) เกี่ยวกับทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ และการจัดการทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยบูรณาการความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย และแบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) เกี่ยวกับแนวทางการจัดการทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อวิเคราะห์จัดทำเป็นองค์ความรู้สำหรับนำไปเป็นแนวทางยกระดับและขับเคลื่อนในการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ผู้วิจัยได้ขอจริยธรรมวิจัยจากมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หมายเลขข้อเสนอการวิจัย ว 273/2565 และได้ทำหนังสือขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูล ไปยังชุมชนที่เป็นพื้นที่เป้าหมาย โดยมีการอธิบายรายละเอียดโครงการวิจัย ชี้แจง วัตถุประสงค์ 2) ผู้วิจัยและคณะไปพบกลุ่มตัวอย่าง พร้อมกับสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 3) ผู้วิจัยอธิบายรายละเอียดโครงการวิจัย ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม โดยการนัดพบประชุม และทำการเก็บข้อมูล ด้วยการบันทึกเสียงและการจดบันทึกข้อมูล 4) ตรวจสอบความถูกต้องและถอดเทป ก่อนนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย 1) การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอด้วยตาราง และอธิบายเพิ่มเติม 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาในเนื้อหาสาระ (Content Analysis) โดยข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารข้อมูลจาก

การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม นำมาวิเคราะห์เนื้อหาที่มีความสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และการวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็น จัดประเภท/กลุ่มข้อมูลเพื่อให้ได้ชุดข้อมูลที่สามารถเสนอเป็นข้อเท็จจริง และใช้ประกอบการวิเคราะห์อภิปราย นำเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนา เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้

4. สรุปผลการวิจัย

1. การสังเคราะห์ทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

ทุนทางพระพุทธศาสนาของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประกอบด้วย ศาสนสถาน ได้แก่ วัด สำนักสงฆ์ และอาศรมพระธรรมจาริก ศาสนวัตถุ ได้แก่ เจดีย์ วิหาร พระอุโบสถ วัตถุมงคล และพิพิธภัณฑสถานธรรม ได้แก่ หลักการ แนวคิด และหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ศาสนบุคคล ได้แก่ พระสงฆ์ อุบาสกอุบาสิกา ผู้อาวุโส และปราชญ์ชุมชน ศาสนพิธี ได้แก่ กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และประเพณีท้องถิ่น สว่นทุนทางวัฒนธรรม ประกอบด้วยแหล่งการเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ระบบคุณค่า ค่านิยม ความเชื่อและความศรัทธาของชุมชน สภาพแวดล้อมทางกายภาพ และบริบทเชิงพื้นที่ และผลิตภัณฑ์ทางด้านวัฒนธรรมของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ สถานที่สำคัญได้แก่ วัดพระธาตุดัมมิกราช อาศรมพระธรรมจาริก ศาลหลักเมือง ถ้ำห้วยไร่หรือถ้ำแพ ป่าชุมชนและโป่งหลวง บ่อน้ำทิพย์ และถ้ำประตูเมือง

2. แนวทางการจัดการทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2.1 ด้านการจัดการชุมชน ควรส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนเห็นคุณค่าทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชนของตน เตรียมความพร้อมทางด้านการวางแผนและแนวทางการปฏิบัติการร่วมกันของชุมชนและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยมุ่งเน้นการจัดการที่สร้างการเติบโตในทุกมิติที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมและได้ประโยชน์ร่วมกัน ค้นหาคุณค่าของชุมชนโดยนำเสนอ อัตลักษณ์ของชุมชน ส่งเสริมชุมชนให้มีความพร้อมเป็นแหล่งท่องเที่ยว และมีผลิตภัณฑ์ของชุมชน

2.2 ด้านการจัดการเรื่องราว ควรสำรวจและเรียบเรียงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญในท้องถิ่นของตน นำเสนอเรื่องเล่าตำนานที่เล่าขานสืบต่อกันมาตามความเชื่อของคนใน

ท้องถิ่น ค้นหาอัตลักษณ์ของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อสร้างและสื่อสารวัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เชื่อมโยงไปยังผลิตภัณฑ์ชุมชนสำหรับเพิ่มมูลค่าให้แก่แหล่งท่องเที่ยว

2.3 ด้านการจัดกิจกรรม ควรให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสประสบการณ์กิจกรรมชุมชนที่แตกต่างหลากหลาย โดยมุ่งเน้นจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต เน้นการนำต้นทุนทางศาสนาและวัฒนธรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาสร้างเป็นกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้รับความรู้สึกที่ดีจากการท่องเที่ยวชุมชน และอยากที่จะกลับมาท่องเที่ยวในชุมชนอีก ทั้งนี้ กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนควรประกอบด้วยกิจกรรมทางสังคมและกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

2.4 ด้านการจัดการสื่อสาร ควรจัดตั้งศูนย์ข้อมูลทางวัฒนธรรมของชุมชนเพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ทุนทางศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ข้อมูลทั่วไป กิจกรรม กฎระเบียบต่าง ๆ และกติกาของชุมชน สร้างผู้สื่อความหมายในท้องถิ่น ซึ่งเป็นคนในพื้นที่หรือในชุมชน ทำหน้าที่บอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว มุ่งเน้นการสื่อสารภายในชุมชนเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของชุมชนจากรุ่นสู่รุ่น การสื่อสารผ่านผู้นำชุมชนที่มีอิทธิพลทางความคิด

2.5 ด้านการจัดการผลกระทบ ควรให้ข้อมูลแนะนำชุมชนตนเองที่ถูกต้องและน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว ส่งเสริมการอนุรักษ์และหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณีภูมิปัญญาบรรพบุรุษที่สืบทอดกันมา มุ่งเน้นการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน โดยส่งเสริมให้การพัฒนาชุมชนเป็นไปอย่างช้าแต่มั่นคง ไม่ให้การท่องเที่ยวเข้ามาปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตหรือสภาพแวดล้อมมากเกินไป ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพิจารณาาร่วมกัน โดยสร้างความตระหนักต่อผลกระทบที่เกิดขึ้น

2.6 ด้านการรื้อฟื้น ควรมีการนำทรัพยากรวัฒนธรรมหรือกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชนที่สูญหายหรือมีแนวโน้มที่จะสูญหาย รวมทั้งนำกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่สามารถพัฒนาหรือขยายขอบเขตของการจัดงานนั้น ๆ มาเข้าสู่กระบวนการจัดการเพื่อการอนุรักษ์ รื้อฟื้น หรือฟื้นฟูให้กลับมาอีกครั้ง หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณในการฟื้นฟูประเพณีพื้นบ้านของชุมชน

2.7 ด้านการสืบทอด ควรสืบสานและถ่ายทอดกิจกรรมทางวัฒนธรรมหรือทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีความเป็นไปได้หรือโอกาสที่สามารถประชาสัมพันธ์ออกสู่สาธารณะ เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว เศรษฐกิจชุมชน หรือแสดงอัตลักษณ์ชุมชนออกไป โดยจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น วิดีทัศน์ เว็บไซต์ วารสาร เพื่อเป็นการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์

2.8 ด้านการปรับประยุกต์ ควรนำทุนทางศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อมาเป็นทุนสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่น โดยใช้กลยุทธ์ความเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นสร้างเป็นการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เน้นคุณภาพ และสอดแทรกเอาภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่นเข้าไป มีการเชื่อมโยงทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้ากับระบบเศรษฐกิจและการบริหารจัดการยุคใหม่

2.9 ด้านการส่งเสริมการเผยแพร่ ควรสนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาและวัฒนธรรม โดยให้มีการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยสื่อและวิธีการต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ให้เกิดเครือข่ายการสืบสานและพัฒนาภูมิปัญญาของชุมชน เพื่อจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ผลิตสื่อออนไลน์เพื่อการเผยแพร่และส่งเสริมวัฒนธรรม โดยการจัดทำสื่อที่มีคุณภาพสำหรับการเผยแพร่วัฒนธรรมของชุมชน และใช้สื่อที่หลากหลายในการเผยแพร่วัฒนธรรม

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. การสังเคราะห์องค์ความรู้ทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

จากการสังเคราะห์องค์ความรู้พบว่า ทุนทางพระพุทธศาสนาของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนประกอบด้วยศาสนสถาน ศาสนวัตถุ ศาสนธรรม ศาสนบุคคล และศาสนพิธี ส่วนทุนทางวัฒนธรรมประกอบด้วยแหล่งการเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ระบบคุณค่า ค่านิยม ความเชื่อและความศรัทธาของชุมชน สภาพแวดล้อมทางกายภาพและบริบทเชิงพื้นที่ และผลิตภัณฑ์ทางด้านวัฒนธรรมของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ เนื่องจากทุนทางศาสนาและวัฒนธรรมจัดเป็นทรัพยากรที่สะสมอยู่ในระบบ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม วัตถุสิ่งของ รวมไปถึงแนวทางการดำเนินชีวิตของชุมชนบ้านตามาที่ชาวบ้านเข้าไปมีส่วนร่วมและช่วยกันสืบทอด และนำความรู้เผยแพร่ให้กับคนรุ่นหลังได้รู้ถึงการนำทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ได้แก่ การปลูกป่า การบวชป่า การเลี้ยง ศาลปู่ตา การทำความสะอาดแหล่งน้ำสาธารณะ เป็นต้น ดังนั้น ทุนทางวัฒนธรรมเหล่านี้หากบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพก็จะก่อให้เกิดประโยชน์ สามารถใช้เพื่อความอยู่รอด หรือเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในทางเศรษฐกิจทำให้เกิดผลในการกระจายรายได้ให้กับชุมชน สร้างความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นให้กับชาวบ้านที่นำทุนเหล่านั้นมาใช้ในการสร้างอาชีพให้กับตัวเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญารัตน์ แก้วมกล (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่า การใช้ทุน

ทางวัฒนธรรม เป็นเครื่องมือยุทธวิธีที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยมีแนวทางการจัดการหลากหลาย ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ กรณีศึกษาชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชุมชน ได้แก่ ชุมชนตำบลบ้านตุน จังหวัดพะเยา ชุมชนบ้านวังหอน จังหวัดนครศรีธรรมราช และชุมชนในจังหวัดหนองคาย โดยนำทรัพยากรต้นทุนทางวัฒนธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อมที่มีอยู่เดิม ในพื้นที่มาปรับใช้ พัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรม และสร้างผลกระทบด้านบวกต่อการพัฒนาในระดับประเทศ

2. แนวทางการจัดการทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

จากการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ควรเป็นการดำเนินงานของชุมชนโดยบูรณาการความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในชุมชนพื้นที่ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อนำทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไปยกระดับและขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานของชุมชนให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญของการจัดการเพื่อเป็นกลไกสำหรับเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ 1) การจัดการชุมชน เป็นการจัดชุมชนให้มีความพร้อมเพื่อรองรับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยเน้นขับเคลื่อนกระบวนการมีส่วนร่วมให้สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดูแลทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว 2) การจัดการเรื่องราวเป็น การนำเรื่องราวของท้องถิ่นมาเป็นหัวข้อในการจัดการท่องเที่ยวหรือสื่อสารให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ 3) การจัดการกิจกรรม เป็นการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสประสบการณ์ที่แตกต่างหลากหลาย สร้างความดึงดูดและความน่าสนใจในการท่องเที่ยว 4) การจัดการสื่อสาร เป็นการนำเสนอเรื่องราวของทุนทางวัฒนธรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปสัมผัสอย่างลึกซึ้ง ด้วยการบอกเล่าจากเจ้าของพื้นที่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้ ยอมรับและเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม และ 5) การจัดการผลกระทบ เป็นการคำนึงถึงผลกระทบ ทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน เพื่อฟื้นฟูและรักษาทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ให้คงความสมบูรณ์มากที่สุด สอดคล้องกับอารีวรรณ หัสติน (2563) ได้ศึกษา การจัดการทางวัฒนธรรมเพื่อการดำรงอยู่ของการละเล่นพื้นบ้านไทยพวน กรณีศึกษา จังหวัดนครนายกและจังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า จังหวัดนครนายกเป็นจังหวัดที่มีทุนทางสังคมสูง ในขณะที่จังหวัดสระบุรีเป็นจังหวัดที่มีทุนทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง ด้านการจัดการทางวัฒนธรรมเพื่อการดำรงอยู่ของการละเล่นพื้นบ้านไทยพวน มีกระบวนการจัดการทางวัฒนธรรม

ที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ ด้านการจัดการเพื่อการรื้อฟื้นวัฒนธรรม ด้านการจัดการเพื่อการสืบทอดวัฒนธรรม ด้านการจัดการเพื่อการปรับประยุกต์และด้านการจัดการ เพื่อการส่งเสริมเผยแพร่ อย่างไรก็ตาม การจัดการวัฒนธรรมของทั้งสองจังหวัดมีความแตกต่างกันที่จุดเริ่มต้น จังหวัดนครนายกเริ่มต้นจากการจัดการเพื่อการรื้อฟื้นวัฒนธรรม จังหวัดสระบุรีเริ่มต้นจากการจัดการเพื่อการสืบทอด วัฒนธรรม หัวใจสำคัญที่ทำให้การจัดการทางวัฒนธรรมการเล่นพื้นบ้านไทยพวนของทั้งสองจังหวัดประสบความสำเร็จ คือ ความร่วมมือร่วมใจของคนในวัฒนธรรมและการมีเครือข่ายทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง

ทั้งนี้เนื่องจากการสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนแบบพึ่งพาตนเป็นกระบวนการส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนมี การรวมตัวกัน วิเคราะห์ วิจัยปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง เพื่อร่วมกันแสวงหาทางเลือก หรือ ทางออกของปัญหา การรวมตัวกันของสมาชิกในชุมชน กลุ่มองค์กรประชาชนให้ก่อเกิดพลังในการดำเนินกิจกรรมในชุมชน โดยประชาชนในชุมชนผ่านการถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ การพัฒนาความคิด จิตสำนึก และความตระหนักของผู้นำชุมชน สมาชิกในชุมชนให้สามารถคิด ปฏิบัติ ตัดสินใจ อย่างเป็นอิสระที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองในการจัดการตนเองให้มีสภาพที่ดีขึ้น โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนโดยกระบวนการแบบพึ่งพาตน สอดคล้องกับขวดี โกศล (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ในการรวมตัวของประชาชนในท้องถิ่นทำให้เกิดพลังของกิจกรรมทางด้านการเมืองในการต่อรองใช้พลังของการรวมตัวของชาติพันธุ์ ขับเคลื่อนนโยบายต่าง ๆ ของรัฐร่วมกับคนในท้องถิ่นในเชิงสร้างสรรค์ในทางเศรษฐกิจได้ ต่อยอดที่มาจากทุนทางสังคม ได้กำหนดขอบเขตนำพื้นที่ทางวัฒนธรรมมารวมกลุ่ม โดยมีเป้าหมายนำวัฒนธรรมมาเป็นแนวทางพัฒนาเป็นพื้นฐานต่อยอด ในเรื่องของสังคม คือการสร้าง ความเข้มแข็งความอบอุ่น สร้างความสามัคคีในชุมชนโดยใช้วัฒนธรรมหล่อหลอม เป็นการสร้าง รายได้และสามารถยึดเป็นอาชีพหลักและเสริมซึ่งนำวัฒนธรรมไปผนวกกับเรื่องเศรษฐกิจ สร้าง ให้เป็นเมืองของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนอกจากนี้ จากการวิจัยยังพบว่า แนวทางการจัดการ ทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ยังมีองค์ประกอบที่สำคัญสำหรับนำมาประยุกต์ใช้ ในการนำไปขับเคลื่อนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ ได้แก่ การรื้อฟื้น การสืบทอดทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้เนื่องจากการรื้อฟื้น อนุรักษ์ อารักขาและสืบทอดวัฒนธรรม จะเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวทางสังคมที่คนท้องถิ่น

คนพื้นเมือง กลุ่มชาติพันธุ์ และหน่วยงานด้านวัฒนธรรมเข้ามามีบทบาทสำคัญในการปลูกจิตสำนึก ร่วมรณรงค์ให้สังคมและหน่วยงานของรัฐเห็นคล้อยตามและให้การสนับสนุนโดยมุ่งหวังที่จะทำให้วัฒนธรรมที่กำลังเลือนหายหรือเสื่อมสภาพกลับมามีชีวิตใหม่ ทั้งนี้การฟื้นฟูประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ ของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ยังเป็นกระบวนการที่ทำให้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชุมชนสามารถมองเห็นได้ อีกทั้งยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงการบอกเล่าเรื่องราวของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีตำแหน่งในสังคม โดยดึงความเป็นชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ออกจากบริบทท้องถิ่นสู่การกลายเป็นสินค้าวัฒนธรรม ผ่านการประดิษฐ์ประเพณีที่ผูกโยงกับการนิยาม อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ การฟื้นฟู โดยการเลือกสรรภูมิปัญญาที่กำลังสูญหาย หรือที่สูญหายไปแล้วมาทำให้มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในท้องถิ่น โดยเฉพาะพื้นฐานทางจริยธรรม คุณธรรม และค่านิยม รวมทั้งเร่งพัฒนาบูรณะ ฟื้นฟูมรดก และสินทรัพย์ทางศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวใหม่ในพื้นที่

ส่วนการจัดการเพื่อการส่งเสริมเผยแพร่วัฒนธรรมเป็นกลไกสำคัญที่เอื้อต่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรม เพราะถ้าไม่มีการเผยแพร่ก็ไม่มีการบริโภค หากไม่มีการบริโภควัฒนธรรมก็จะหายไปโดยอัตโนมัติ ดังนั้นการส่งเสริมการเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น จึงเป็นสิ่งจำเป็นต้องขยายช่องทางกลุ่มผู้บริโภคให้มากขึ้น โดยเผยแพร่ความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมชนเผ่าทำให้เกิดการเรียนรู้ ตลอดจนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิตด้านภาษา การแต่งกาย ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมการแต่งกายชนเผ่า ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่บรรพบุรุษได้สรรค์สร้างความเป็นเอกลักษณ์ ความเป็นรากเหง้าของชนเผ่า จนเกิดภาษา วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ เป็นมรดกที่ตกทอดจากบรรพบุรุษ รุ่นสู่รุ่น อนุชนคนรุ่นหลังจึงต้องร่วมกันสืบสานเพื่อความยั่งยืน นอกจากนี้ควรส่งเสริมหลักสูตรวัฒนธรรมศึกษา โดยการสอดแทรกเนื้อหาและกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมลงในหลักสูตรการเรียนการสอน และให้สถานศึกษาเป็นหน่วยงานหลักในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานศึกษาเพื่อส่งเสริม รวมทั้งควรผลิตสื่อออนไลน์เพื่อการเผยแพร่และส่งเสริมวัฒนธรรม โดยการจัดทำสื่อที่มีคุณภาพสำหรับการเผยแพร่ วัฒนธรรมของชุมชน และใช้สื่อที่หลากหลายในการเผยแพร่วัฒนธรรม เช่น สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อมัลติมีเดีย เป็นต้น สอดคล้องกับ จิรายุทธ ประเสริฐศรี (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาสื่อมัลติมีเดียเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สำหรับเยาวชนจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า การพัฒนาสื่อมัลติมีเดียเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สำหรับเยาวชนจังหวัดบุรีรัมย์ มีคุณภาพโดยรวมอยู่ใน

ระดับดี สื่อมัลติมีเดียที่ผู้ศึกษาได้พัฒนาขึ้นมีประโยชน์ สามารถนำไปเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นให้แก่เยาวชนจังหวัดบุรีรัมย์และผู้สนใจผ่านสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้เกี่ยวกับทุนทางพระพุทธศาสนาประกอบด้วยศาสนสถาน ศาสนวัตถุ ศาสนธรรม ศาสนบุคคลและศาสนพิธี ส่วนทุนทางวัฒนธรรมประกอบด้วยแหล่งการเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ระบบคุณค่า ค่านิยม ความเชื่อและความศรัทธาของชุมชน สภาพแวดล้อมทางกายภาพเชิงพื้นที่ และผลิตภัณฑ์ทางด้านวัฒนธรรมของชุมชน รวมทั้งองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการจัดการทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งนี้ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยสามารถนำไปจัดสภาพของชุมชนให้มีความพร้อมด้วยการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการส่งเสริมให้สมาชิกเห็นคุณค่าในทุนทางศาสนาและวัฒนธรรม นำเรื่องราวของบุคคลสำคัญ เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ชุมชน หรือแม้แต่เรื่องเล่าขานสืบต่อกันจนเป็นตำนาน เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนและเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวของชุมชน สร้างความดึงดูดและความน่าสนใจในการท่องเที่ยว โดยจัดให้มีกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเชื่อของคนในท้องถิ่น และนำเสนอข้อมูลของทุนชุมชนด้วยการบอกเล่าเรื่องราวของเจ้าของพื้นที่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้ยอมรับและเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม

ภาพที่ 1. องค์ความรู้แนวทางการจัดการทุนทางพระพุทธศาสนา
และวัฒนธรรมท้องถิ่น

7. ข้อเสนอแนะ

1. ภาคีเครือข่ายทางวัฒนธรรมควรร่วมกันบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนการจัดการทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีอยู่ โดยรัฐมีหน้าที่สนับสนุนด้านงบประมาณ ด้านประชาสัมพันธ์ และด้านสถานที่ ส่วนภาคประชาชนมีหน้าที่สร้างสรรค์กิจกรรมชุมชน ประเพณี หรือนำมาประยุกต์พัฒนาเพื่อเปลี่ยนทุนทางวัฒนธรรมมาเป็นทุนทางเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน

2. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรยกระดับการจัดการทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนไปใช้ สำหรับเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการในพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวและเพิ่มความสามารถทางการแข่งขันทางการท่องเที่ยวให้กับชุมชนนั้น ๆ

3. หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ควรบูรณาการความร่วมมือกันส่งเสริมและสนับสนุนในการอนุรักษ์ธรรมชาติ วิถีชีวิตวัฒนธรรมพื้นบ้าน และการพัฒนาอัตลักษณ์ทุนทางศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ ให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางและมีชื่อเสียงในระดับประเทศ

4. วัดและชุมชนควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนที่สมดุลเชิงพื้นที่และเวลา โดยการสร้างการรับรู้สินค้า บริการ และแหล่งท่องเที่ยวเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวนอกฤดูกาล อาทิ การจัดกิจกรรม/เทศกาล/ งานประเพณีเฉพาะถิ่นในแต่ละเดือน การสร้างค่านิยมของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

5. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรเข้ามามีบทบาทเอื้อให้เกิดองค์กรที่รับผิดชอบในการจัดการทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนโดยตรง ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบควรเป็นหน่วยงานในรูปแบบคณะกรรมการที่มาจากตัวแทนทุกภาคส่วน โดยเป็นองค์กรในรูปแบบคณะกรรมการ เนื่องจากมีกระบวนการทำงานแบบปรึกษาหารือ เป็นการเปิดโอกาสให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างสมาชิกในกลุ่มอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

กัญญารัตน์ แก้วกมล. (2562). การใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน.

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 11(1), 75-91.

จิรายุท ประเสริฐศรี. (2557). การพัฒนาสื่อมัลติมีเดียเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสำหรับเยาวชนจังหวัดบุรีรัมย์. รมยสาร, 12(1), 43-55.

ชวดี โกศล. (2561). การบริหารจัดการทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย. วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ, 6(2), 64-73.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน. (2562). แผนพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน (พ.ศ.2561-2565).

แม่ฮ่องสอน: สำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). แผนพัฒนาสถิติระดับพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

- สำนักพัฒนาอุตสาหกรรมชุมชน กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ส่วนพัฒนาส่งเสริมการตลาด
ผลิตภัณฑ์ชุมชน. (2559). ทู่นวัฒนธรรมไทยสู่การสร้างสรรค์เศรษฐกิจ. *อุตสาหกรรม
สาร*, 58(6), 5-7. สืบค้นจาก
[https://ejournal.dip.go.th/dip/images/ejournal/fd2eaa1aedd740f4b4e32346
220a000d.pdf](https://ejournal.dip.go.th/dip/images/ejournal/fd2eaa1aedd740f4b4e32346220a000d.pdf)
- อารีวรรณ หัสดิน. (2563). การจัดการทางวัฒนธรรมเพื่อการดำรงอยู่ของการละเล่นพื้นบ้านไทย
พวน กรณีศึกษาจังหวัดนครนายกและจังหวัดสระบุรี. *วารสารมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม*, 11(1), 331-344.
- Pongkittiwi boon, S. (2015). Inheritance of Eng-Ko Folk media to enhance the
identity of Thai-Chinese community in Chonburi Province. *Warasamsastr*,
8(1), 147-164.

**การพัฒนาธรรมนูญชุมชนประมงยั่งยืน
ตำบลนาปะขอ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง ***

**Developing Sustainable Fishery Community Charter of
Napakho Subdistrict, Bangkaew District, Pattalung Province**

ศันสนีย์ จันทร์อานูภาพ¹, ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ²,
วราภรณ์ ทนงศักดิ์³, สุภฎา ศิริรัฐนิคม⁴ และ ทวีเดช ไชยนาพงษ์⁵
Sansanee Chanarnupap¹, Chonlada Sangmanee Sirisatidkid²,
Waraphorn Tanongsak³, Suphada Kiriratnikom⁴ and Thaweedet Chainapong⁵
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ^{1,2}
คณะวิทยาศาสตร์และนวัตกรรมดิจิทัล มหาวิทยาลัยทักษิณ^{3,4,5}
Faculty of Humanities and Social Sciences Thaksin University^{1,2}
Faculty of Science and Digital Innovation Thaksin University^{3,4,5}
Corresponding Author, Email: schonlada2516@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาธรรมนูญชุมชนประมงยั่งยืนโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม พื้นที่วิจัยคือ ตำบลนาปะขอ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง ซึ่งประชากรส่วนใหญ่พึ่งพาทะเลสาบสงขลาในการดำรงชีพ แต่ทะเลสาบสงขลาในปัจจุบันเกิดความเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว จำเป็นต้องใช้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการแก้ไขปัญหา การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามใช้วิธีจัดเวทีชุมชนและการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อนำมาสู่การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ระยะเวลาดำเนินงาน 8 เดือน (เมษายน – พฤศจิกายน 2566)

* ได้รับความเห็นชอบ: 14 พฤศจิกายน 2566; แก้ไขบทความ: 19 มกราคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 23 มกราคม 2567

ผลการวิจัยพบว่า เจตนารมณ์สำคัญในการจัดทำธรรมนูญชุมชนประมงยั่งยืนของตำบลนาปะขอ คือ เพื่อสร้างจิตสำนึกและเป็นข้อตกลงร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ตั้งอยู่บนฐานของทรัพยากรสัตว์น้ำและชายฝั่ง โดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบนิเวศของทะเลสาบสงขลา สารสำคัญของธรรมนูญชุมชนมี 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูทะเลสาบสงขลา 2) ด้านการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในทะเลสาบสงขลาอย่างยั่งยืน 3) ด้านการจัดการมลพิษ และภัยคุกคามจากมนุษย์ 4) ด้านการเสริมพลังอาสาสมัคร การจัดตั้งกลุ่มและสร้างเครือข่าย 5) ด้านการเสริมพลังสิทธิชุมชนเพื่อการสืบสาน รักษา ต่อยอด อาชีพ วิถีชีวิตภูมิปัญญา ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนประมง และ 6) ด้านการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ ซึ่งตำบลนาปะขอใช้คณะกรรมการประจำตำบล เป็นกลไกในการขับเคลื่อน ทำให้ธรรมนูญชุมชนประมงยั่งยืนสามารถเป็นเครื่องมือสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาทะเลสาบสงขลาได้

คำสำคัญ: ธรรมนูญชุมชน; ประมงยั่งยืน; การมีส่วนร่วม

Abstract

The research aimed to develop a sustainable fishery community charter through a participatory process. The study area was Napakho subdistrict, Bangkaew District, Pattalung Province. Given the target population's heavy reliance on Songkhla Lake for their livelihoods, there was an urgent need for the participation of all sectors to address its current rapid deterioration. Employing an action research method, the researchers collected field data through community forums and workshops, subsequently subjecting it to content analysis. The research spanned eight months, from April to November 2023.

The results revealed that the primary objective of formulating the community charter for sustainable fishery in Napakho subdistrict was to cultivate awareness and secure a collective agreement to foster the community's economic development. This development was to be based on the sustainable utilization

of aquatic animal and coastal resources, while minimizing harm to the Songkhla Lake ecosystem. The community charter encapsulated six key aspects: 1) conservation and restoration of Songkhla Lake, 2) sustainable resource utilization in Songkhla Lake, 3) management of pollution and human-induced threats, 4) empowerment of volunteers and the establishment of their groups and networks, 5) reinforcement of community rights to sustain, uphold, and expand the careers, ways of life, wisdom, traditions, and culture of the fishery community, and 6) mitigation of risks from natural disasters. Spearheaded by the subdistrict committee, this sustainable fishery community charter was envisioned as a tool to instigate change and foster community participation in addressing problems and developing Songkhla Lake.

Keywords: community charter; sustainable fisheries; participation

1. บทนำ

ตำบลนาปะขอ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง มีจำนวนประชากรประมาณ 10,286 คน จำนวนครัวเรือน 3,641 ครัวเรือน แบ่งพื้นที่ออกเป็น 14 หมู่บ้าน ลักษณะทางกายภาพของตำบลนาปะขอเป็นที่ราบลุ่มทะเลสาบสงขลา ชาวบ้านส่วนใหญ่นิยมทำประมง โดยเฉพาะหมู่ที่ 1 หมู่ที่ 3 หมู่ที่ 9 หมู่ที่ 11 และหมู่ที่ 14 ซึ่งมีพื้นที่ติดกับทะเลสาบ ส่วนการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เช่น ปลาดุก ปลานิล ฯลฯ และการแปรรูปสัตว์น้ำ เช่น ปลาดุกร้า ปลาแดดเดียว ฯลฯ สามารถพบเห็นได้ในทุกหมู่บ้าน (องค์การบริหารส่วนตำบลนาปะขอ, 2564)

คณะผู้วิจัยทำการสำรวจพื้นที่และจัดวงสนทนาร่วมกับผู้นำชุมชนและชาวประมงในตำบลนาปะขอ เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2566 พบว่า ทะเลสาบสงขลา มีเนื้อที่ครอบคลุม 3 จังหวัด คือ นครศรีธรรมราช (2 อำเภอ) สงขลา (12 อำเภอ) และพัทลุง (ทั้งจังหวัด) นอกจากด้านประมงแล้ว ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ยังมีการใช้ประโยชน์ ดังนี้ 1) เป็นที่อยู่อาศัยของครัวเรือนกว่า 11,193 ครัวเรือน 2) เป็นพื้นที่เกษตรกรรมและอุตสาหกรรม อาทิ นาข้าว นากุ้ง บ่อปลา สวนยางพารา สวนผลไม้ ท่าเรือน้ำลึก โรงงานแปรรูปยาง ฯลฯ ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งด้านการจัดการน้ำในบางพื้นที่ ระหว่างภาคประมงกับภาคเกษตรกรรม หรือภาคอุตสาหกรรม และ

3) เป็นพื้นที่ป่า ได้แก่ ป่าพรุ ป่าชายเลน และยังมีพืชน้ำปกคลุมทั่วไป อันเป็นที่อยู่ของนกน้ำและสัตว์น้ำหายากหลายชนิด เช่น โลมาอิรวดี เต่ากระอันและนกตะกรุม เป็นต้น กรมป่าไม้จึงประกาศเขตห้ามล่าสัตว์ป่า อาทิ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย (พ.ศ. 2518) เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบสงขลาหรืออุทยานนกน้ำคูขุด (พ.ศ. 2519) และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวงจังหวัดพัทลุง-สงขลา (พ.ศ. 2561) ส่วนด้านประมง เป็นการทำให้ประมงชายฝั่งหรือประมงพื้นบ้านชาวประมงใช้เรือหัวโทงขนาดเล็ก เครื่องมือจับสัตว์น้ำ เช่น ข่าย แห ไซ เบ็ด เป็นต้น สัตว์น้ำเศรษฐกิจที่สำคัญในพื้นที่ ได้แก่ ปลาหัวอ่อน ปลาหัวโหม่ง ปลานิล ปลาชี่ตัง กุ้งหัวมัน และกุ้งก้ามกราม ด้วยทะเลสาบสงขลาเป็นทะเลสาบแบบเปิด ด้านหนึ่งเป็นปากแม่น้ำซึ่งเป็นที่ไหลรวมของลำคลองหลายสาย อีกด้านหนึ่งติดกับทะเลอ่าวไทย เมื่อถึงฤดูน้ำหลาก ปริมาณน้ำฝนและน้ำจากลำคลองต่าง ๆ จะไหลบ่าลงสู่ทะเลสาบ ผลักดันน้ำเค็มออกสู่ทะเลอ่าวไทย ทำให้น้ำในทะเลสาบเป็นน้ำจืด ขณะที่ในหน้าแล้ง ปริมาณน้ำจืดที่ไหลลงสู่ทะเลสาบมีน้อย น้ำทะเลหนุนสูงขึ้น ทำให้น้ำในทะเลสาบเป็นน้ำเค็มหรือน้ำกร่อย ทะเลสาบสงขลาจึงเป็นทะเลสาบสามน้ำ ลักษณะการทำประมงจึงมีความแตกต่างไปตามการเปลี่ยนแปลงของน้ำในทะเลสาบ ส่วนฤดูน้ำ แดง (กันยายน – พฤศจิกายน) กรมประมงออกกฎหมายห้ามเครื่องมือจับสัตว์น้ำบางประเภทในช่วงสัตว์น้ำวางไข่ เช่น เบ็ด ยอ ไซ เป็นต้น หากฝ่าฝืนจะมีโทษปรับ (กรมประมง, 2566) สำหรับฤดูมรสุม (พฤศจิกายน – ธันวาคม) จะมีคลื่นลมแรง เรือเล็กไม่สามารถออกทะเลได้ ครั้วเรือนชาวประมงจึงมีอาชีพเสริมอย่างอื่นด้วย เช่น ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ รับจ้าง เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและแปรรูปสัตว์น้ำ สินค้าประมงแปรรูปที่ขึ้นชื่อ เช่น ปลาตุกร้า ปลาหัวโหม่งแดดเดียว เป็นต้น แหล่งรับซื้อสินค้าประมงแปรรูปที่สำคัญตั้งอยู่ในอำเภอเขาชัยสน ครั้วเรือนชาวประมงส่วนใหญ่ ทั้งชายและหญิง จะมีความสามารถในการจับสัตว์น้ำและแปรรูปสัตว์น้ำ ซึ่งได้รับการถ่ายทอดทักษะจากรุ่นสู่รุ่น เมื่อจับสัตว์น้ำได้แล้วจะส่งขายให้กับแพปลาในตำบลซึ่งมีอยู่ 3 แห่งทางแพปลาเป็นผู้กำหนดราคาซื้อสัตว์น้ำ กรณีสัตว์น้ำไม่ได้ขนาด แพปลาจะไม่รับซื้อ ครั้วเรือนชาวประมงจะนำไปบริโภคหรือแปรรูปขายต่อไป แพปลายังมีความสำคัญในฐานะเป็นผู้สนับสนุนปัจจัยการผลิตให้กับครั้วเรือนชาวประมงด้วย เช่น ค่าเชื้อเพลิงสำหรับการออกเรือ ค่าซ่อมบำรุงเรือ ฯลฯ ทำให้ครั้วเรือนชาวประมงมีภาระผูกพันที่จะต้องขายสัตว์น้ำให้กับแพปลาเพื่อใช้คืนเงินยืม

เสียงสะท้อนของชาวประมงในตำบลนาปะขอเกี่ยวกับความเสื่อมโทรมของทะเลสาบสงขลา สอดคล้องกับรายงานเรื่อง วิฤตทะเลสาบสงขลาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของ

คณะกรรมการการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (2559) และ รายงานสภาวะการทำการประมงและผลการจับสัตว์น้ำในปี 2554 และ 2555 หลังการฟื้นฟู ทรัพยากรประมงในทะเลสาบสงขลา วารินทร์ ธนาสมหวัง และ อรัญญา อัสวอารีย์ (2555) พบว่า ทะเลสาบสงขลามีความเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว ภัยคุกคามที่สำคัญมี 2 ประเภทคือ ภัยคุกคามที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ เช่น ความเสื่อมโทรมของป่าพรุและป่าชายเลน อันเกิด จากการบุกรุกเพื่อการเกษตรกรรม การทำประมงด้วยเครื่องมือทำลายล้าง การปล่อยน้ำเสียของ โรงงานอุตสาหกรรมและฟาร์มปศุสัตว์ เหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ ปริมาณสัตว์น้ำและชนิดของสัตว์น้ำลดลง การสูญเสียความสามารถในการกักเก็บน้ำของพื้นดิน ทำให้เมื่อฝนตกหนักจึงเกิดการชะล้างพังทลายของหน้าดิน ซึ่งนำไปสู่การตกละลอกและการตื้น เชนของทะเลสาบในที่สุด ภัยคุกคามอีกประเภทหนึ่งคือภัยคุกคามที่เกิดจากธรรมชาติ ความเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศทำให้ปริมาณน้ำฝนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น คลื่นลมแรง ส่งผลต่อการเกิดอุทกภัยในพื้นที่ และการพังทลายของชายฝั่ง (คลังความรู้ทรัพยากรทางทะเล และชายฝั่ง, 2566)

การดำเนินงานที่ผ่านมา ภาครัฐมีความพยายามในการแก้ไขปัญหาพื้นที่กลุ่มน้ำ ทะเลสาบสงขลาอย่างต่อเนื่อง เครื่องมือหลักที่ใช้ในการแก้ไขปัญหา คือ การจัดให้มีกลไกการบริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการเป็นการเฉพาะและใช้แผนแม่บทหรือแผนยุทธศาสตร์ เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ เริ่มต้นตั้งแต่ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524) รัฐบาลมีมติให้แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารและพัฒนาสิ่งแวดล้อม ทะเลสาบสงขลา เพื่อดูแลการแก้ไขปัญหาและพัฒนาทะเลสาบสงขลา ต่อมามีการจัดทำแผน แม่บทกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ระยะ 10 ปี (พ.ศ. 2548 – 2559) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นกรอบ ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพื้นที่กลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาให้คืนสภาพความ อุดมสมบูรณ์ และใช้เป็นฐานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างยั่งยืน ซึ่งจากการ ประเมินและติดตามผลพบว่า การดำเนินงานหลายประเด็นไม่บรรลุเป้าหมาย อุปสรรคสำคัญคือ ขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ประเด็นการมีส่วนร่วมเป็นปัญหาหลักที่มีผลต่อ ความสำเร็จของการขับเคลื่อนการดำเนินงานในภาพรวม (สำนักงานนโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ม.ป.ป)

การวิจัยนี้ต้องการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาและ พัฒนาทะเลสาบสงขลา โดยเลือก “ธรรมนูญชุมชน” เป็นเครื่องมือในการตอบโจทย์ปัญหาวิจัย

คำว่า ธรรมนูญชุมชน หมายถึง กติกาหรือข้อตกลงที่เกิดจากการมีจิตสำนึกร่วมกัน หัวใจสำคัญของธรรมนูญชุมชนคือ การจัดรูปแบบของอำนาจใหม่ ให้เกิดปฏิบัติการและยอมรับร่วมกันในเงื่อนไข กฎเกณฑ์ และมาตรการควบคุมต่าง ๆ ตัวอย่างธรรมนูญชุมชน เช่น ธรรมนูญสุขภาพตำบลหนองยาว อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ใช้หลักการมีส่วนร่วม สะท้อนเจตนารมณ์และพันธะร่วมกันในการกำหนดกรอบทิศทางและเป้าหมายของการพัฒนาระบบสุขภาพของคนในตำบล เป็นต้น (สำนักสนับสนุนสภาพองค์กรชุมชน, 2559) คณะผู้วิจัยเลือกตำบลนาปะขอ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง เป็นพื้นที่วิจัย เนื่องจากเป็นชุมชนประมงที่พึ่งพาความอุดมสมบูรณ์ของทะเลสาบสงขลา แต่ที่ผ่านมา การอนุรักษ์และฟื้นฟูทะเลสาบมักจะกระทำในระดับครัวเรือน ต่างคนต่างทำ ด้วยเหตุนี้ การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมโดยใช้ธรรมนูญชุมชน จะช่วยให้เกิดพลังในการสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในพื้นที่ เป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในระดับชุมชนก่อน แล้วจึงค่อยยกระดับการมีส่วนร่วมในระดับจังหวัด และระดับเครือข่ายลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาต่อไป

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “บางแก้วโมเดล : ประมงพื้นบ้านแก้จน” ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.) ประจำปีงบประมาณ 2566

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาธรรมนูญชุมชนประมงยั่งยืนโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) ตามแนวคิดของเคมมิสและแมกทากาด (Kemmis & Mc Taggart, 1990) ซึ่งการดำเนินงานประกอบด้วย 4 ขั้นตอนสำคัญคือ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Act) การสังเกต (Observe) และการสะท้อนผล (Reflect) โดยมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน คณะผู้วิจัยเริ่มต้นแสวงหาความร่วมมือกับกำนันและผู้ใหญ่บ้านก่อนเป็นอันดับแรก จากนั้นจึงได้ขออนุญาตจัดเวทีชุมชน กลุ่มเป้าหมายหลักคือ

ครัวเรือนชาวประมงในพื้นที่ ซึ่งเป็นกลุ่มอาชีพที่พึ่งพาทะเลสาบสงขลา คณะผู้วิจัยใช้เวทีชุมชนเป็นกลไกในการสร้างจิตสำนึกร่วม โดยวิทยากรจะชวนให้ครัวเรือนชาวประมงสะท้อนย้อนคิดถึงวิถีชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับทะเลสาบสงขลา ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับทะเลสาบ และแนวทางการฟื้นคืนความอุดมสมบูรณ์ของทะเลสาบเพื่อความมั่นคงทางอาหารและความยั่งยืนของอาชีพประมง เวทีชุมชนถูกจัดขึ้น 4 ครั้ง ระหว่างวันที่ 20-23 พฤษภาคม 2566 โดยใช้ศาลาอเนกประสงค์หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 9 หมู่ที่ 11 และหมู่ที่ 14 เป็นสถานที่ประชุม มีจำนวนกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมรวมทั้งสิ้น 103 คน

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติ คณะผู้วิจัยเสนอให้ตำบลเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเวทีชุมชนและยกร่างเป็นธรรมนูญชุมชนประมงยั่งยืน การประชุมเชิงปฏิบัติการจัดขึ้นเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2566 ณ โรงแรมอนันตารีสอร์ท จังหวัดพัทลุง จำนวนผู้เข้าร่วม 30 คน ประกอบด้วย กำนันสารวัตรกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนครัวเรือนชาวประมงจากทุกหมู่บ้าน และตัวแทนหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลนาปะขอ สำนักงานประมงอำเภอบางแก้ว สำนักงานเกษตรอำเภอบางแก้ว สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางแก้ว และประธานขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดพัทลุงซึ่งมีประสบการณ์การจัดทำธรรมนูญชุมชน จากนั้น กำนันจึงขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการประจำตำบลนาปะขอเพื่อการประกาศใช้ธรรมนูญชุมชนประมงยั่งยืน

ขั้นตอนที่ 3 การสังเกต คณะผู้วิจัยสังเกตติดตามการตอบสนองของชุมชน โดยเน้นปฏิบัติการชุมชนที่ตอบสนองต่อธรรมนูญชุมชนประมงยั่งยืน ระยะเวลาติดตามผล 6 เดือน นับตั้งแต่การจัดเวทีชุมชน เดือนพฤษภาคม – เดือนพฤศจิกายน 2566

ขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนผล คณะผู้วิจัยสะท้อนผลกระบวนการมีส่วนร่วมของตำบลนาปะขอ ต่อเวทีบูรณาการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตเขตทรัพยากรภูมิโนะทะเลชายฝั่ง เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2566 ณ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง จังหวัดพัทลุง โดยมีตัวแทนครัวเรือนชาวประมงตำบลนาปะขอเข้าร่วมการประชุมด้วย เพื่อเตรียมขยายผลการมีส่วนร่วมจากระดับชุมชน เป็นระดับจังหวัด และระดับลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

ธรรมนูญชุมชนประมงยั่งยืนตำบลนาปะขอ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง ซึ่งเกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง มีสาระสำคัญดังนี้

คำว่า “ประมงยั่งยืน” ในธรรมนูญชุมชนหมายถึง การทำประมงในระดับที่สามารถควบคุมและรักษาปริมาณสัตว์น้ำในทะเลสาบสงขลาให้มีจับได้อย่างต่อเนื่อง เป็นการประมงที่ปฏิบัติตามข้อกำหนดทางกฎหมาย ไม่ส่งผลเสียให้เกิดภาวะที่ไม่สมดุลของระบบนิเวศในทะเลสาบ เป็นการทำประมงที่ยังคงไว้ซึ่งแหล่งที่อยู่อาศัยและระบบนิเวศของสัตว์น้ำหรือที่สนับสนุนให้ทรัพยากรสัตว์น้ำยังอยู่ในสภาพดี เพื่อให้คนรุ่นต่อไปสามารถทำประมงได้

เจตนารมณ์สำคัญในการจัดทำธรรมนูญชุมชนประมงยั่งยืน คือ เพื่อสร้างจิตสำนึกและเป็นข้อตกลงร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ตั้งอยู่บนฐานของทรัพยากรสัตว์น้ำและชายฝั่งโดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบนิเวศของทะเลสาบสงขลา ตำบลนาปะขอกำหนดให้ “คณะกรรมการประจำตำบล” เป็นกลไกในการขับเคลื่อนธรรมนูญชุมชนประมงยั่งยืน กล่าวคือ การประกาศใช้ธรรมนูญชุมชนประมงยั่งยืนจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการประจำตำบลซึ่งมีกำนันเป็นประธาน โดยผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่เป็นผู้นำการสื่อสารสร้างความเข้าใจอันดีกับชาวบ้านในพื้นที่ เพื่อให้การขับเคลื่อนชุมชนประมงยั่งยืนเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งตำบล ส่วนการยกเลิกหรือแก้ไขปรับปรุงธรรมนูญชุมชนประมงยั่งยืน บางส่วนหรือทั้งฉบับ สามารถกระทำได้โดยผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการประจำตำบลเช่นกัน และเมื่อได้รับความเห็นชอบแล้ว ให้เลขานุการคณะกรรมการประจำตำบลบันทึกไว้เป็นหลักฐานในรายงานการประชุม และประชาสัมพันธ์ให้ทราบโดยทั่วกัน

สาระสำคัญของธรรมนูญชุมชนประมงยั่งยืนมี 6 ด้าน สรุปได้ดังนี้

1. ด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูทะเลสาบสงขลา

1.1 ด้านการอนุรักษ์ กำหนดให้ 1) มีการประกาศเขตอนุรักษ์เป็นระยะทางห่างจากฝั่ง 300 เมตร นับจากชายฝั่งทะเลสาบสงขลา 2) เขตอนุรักษ์เป็นเขตห้ามทำการประมงด้วยเครื่องมือทำลายล้าง แต่อนุญาตให้ใช้เครื่องมือบางประเภทได้ เช่น เบ็ด ตะแกรง สวิง ซ้อน สุ่ม ฉมวก ส้อม ไซ ตุ่ม อีจู้ เป็นต้น 3) สร้างจิตสำนึกอนุรักษ์ในลักษณะ “คนอยู่ได้ สัตว์น้ำอยู่ดี” และ (4) ไม่สนับสนุนสิ่งปลูกสร้างที่ลู่ล้าพื้นที่ป่าชายเลน

1.2 ด้านการฟื้นฟู กำหนดให้ 1) ฟื้นฟูแหล่งอนุบาลหรือแหล่งหลบภัยของสัตว์น้ำวัยอ่อน 2) มีแผนงานด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนและทรัพยากรสัตว์น้ำในทะเลสาบสงขลา โดยเฉพาะสัตว์น้ำเศรษฐกิจ และ 3) สร้างการมีส่วนร่วมในพื้นที่เพื่อขับเคลื่อนการฟื้นฟูป่าชายเลนและทรัพยากรสัตว์น้ำในทะเลสาบสงขลา

2. ด้านการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในทะเลสาบสงขลาอย่างยั่งยืน

2.1 ด้านการใช้ประโยชน์ กำหนดให้ 1) ปฏิบัติตามกฎหมายและมาตรการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในฤดูน้ำแดง 2) มีการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำพื้นถิ่นและปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำพื้นถิ่นลงในแหล่งน้ำธรรมชาติ 3) ลด ละ เลิก เครื่องมือจับสัตว์น้ำที่ผิดกฎหมาย และ 4) อนุรักษ์การหยุดจับซื้อบริโภค สัตว์น้ำวัยอ่อน

2.2 ด้านการเพิ่มมูลค่าสัตว์น้ำ กำหนดให้ 1) คริวเรือนชาวประมงได้รับการพัฒนาทักษะผู้ประกอบการ 2) ส่งเสริมการรวมกลุ่มของครัวเรือนชาวประมงเพื่อการเป็นผู้ประกอบการ 3) ส่งเสริมให้เกิดกลไกหรืออำนาจในการต่อรองในห่วงโซ่การผลิต 4) จัดทำฐานข้อมูลเพื่อการวางแผนการผลิต และ 5) พัฒนาสินค้าอัตลักษณ์ของชุมชนประมง

3. ด้านการจัดการมลพิษและภัยคุกคามจากมนุษย์

3.1 ด้านการจัดการมลพิษ กำหนดให้ 1) มีแผนงานด้านการจัดการขยะ วัชพืช และมลพิษ 2) มีการตรวจสอบคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติ และ 3) สร้างข้อตกลงร่วมเกี่ยวกับการระบายน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่

3.2 ด้านภัยคุกคามจากมนุษย์ กำหนดให้ 1) ช่วยกันเฝ้าระวังการลักลอบใช้สัตว์น้ำ การใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำผิดกฎหมาย และการลักลอบทำประมงพาณิชย์ในเขตทะเลชายฝั่งซึ่งเป็นพื้นที่ทำกินของประมงพื้นบ้าน และ 2) หมั่นตรวจสอบสภาพปากคลองและเร่งลอกปากคลองที่ตื้นเขินเพื่อให้ชาวประมงสามารถนำเรือเข้าและออกทะเลสาบได้

4. ด้านการเสริมพลังอาสาสมัคร การจัดตั้งกลุ่มและเครือข่าย

4.1 ด้านการเสริมพลังอาสาสมัคร กำหนดให้ 1) จัดตั้งอาสาสมัคร และพัฒนาสมรรถนะของอาสาสมัครในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติ และ 2) จัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนการทำงานของอาสาสมัครในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติ

4.2 ด้านการจัดตั้งกลุ่มและเครือข่าย กำหนดให้ 1) จัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรขับเคลื่อนงานอนุรักษ์ และ 2) ขยายเครือข่ายและมีสภาองค์กรเครือข่ายทำหน้าที่นำปัญหา อุปสรรค หรือข้อขัดแย้ง สู่การหาทางออกร่วมกัน

5. ด้านการเสริมพลังสิทธิชุมชน เพื่อการสืบสาน รักษา ต่อยอด อาชีพ วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนประมงในตำบลนาปะขอ

5.1 ด้านการเสริมพลังสิทธิชุมชน กำหนดให้ 1) มีการเฝ้าระวังผลกระทบจากนโยบาย การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม 2) มีตัวแทนภาคประชาชน ร่วมติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลโครงการพัฒนาต่าง ๆ ในพื้นที่ 3) ไม่สนับสนุนโครงการที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต ระบบนิเวศ ประเพณี วัฒนธรรม ความมั่นคงทางด้านอาหารและอาชีพประมง และ 4) กรณีที่มี ปัญหาความขัดแย้ง ให้มีการแต่งตั้งคณะทำงานโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่ เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหา

5.2 ด้านการสืบสานวิถีชีวิต ภูมิปัญญา ประเพณีวัฒนธรรม และอาชีพประมง กำหนดให้ 1) มีการยกย่องเชิดชูเกียรติบุคคลต้นแบบเพื่อเป็นแบบอย่างแก่คนรุ่นหลัง เช่น ปราชญ์ชุมชนประมงด้านการต่อเรือ ด้านการถักแหหรืออวน ฯลฯ และจัดให้มีการถ่ายทอด ภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น 2) มีการพัฒนาฝีมือแรงงานครัวเรือนชาวประมงยากจน 3) จัดทำหลักสูตร ทองถิ่น ส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมและอาชีพประมง และ 4) ส่งเสริมการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม และสอดคล้องกับภูมินิเวศในพื้นที่

6. ด้านการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ กำหนดให้มีการจัดการภัยพิบัติ ทางธรรมชาติ เพื่อลดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของชุมชนประมง ทั้งระยะก่อนเกิดภัย ระยะขณะเกิดภัย และระยะหลังเกิดภัย

จากการสังเกตและติดตามผล คณะผู้วิจัยพบว่าชุมชนมีปฏิบัติการที่ตอบสนองต่อ ธรรมณูญชุมชนประมงยั่งยืน ดังนี้ 1) ด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูทะเลสาบสงขลา พบว่า ขบวนการ ชุมชนหมู่ที่ 1 มีการจัดทำบ้านปลาจำนวน 9 หลัง เพื่อเป็นแหล่งอนุบาลและหลบภัยของ สัตว์น้ำวัยอ่อน 2) ด้านการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในทะเลสาบสงขลาอย่างยั่งยืน พบว่า สำนักงานประมงอำเภอบางแก้ว ร่วมกับ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีการตรวจตรา สอดส่องดูแลการใช้ เครื่องมือจับสัตว์น้ำในช่วงฤดูน้ำแดง พร้อมให้ความรู้กับชาวบ้าน โดยพบการฝ่าฝืนกระทำ ความผิดบ้าง แต่เจ้าพนักงานใช้วิธีการตักเตือนมากกว่าการปรับ 3) ด้านการจัดการมลพิษและ ภัยคุกคามจากมนุษย์ พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลนาปะขอมีการจัดทำแผนลอกปากคลองที่ ตื้นเขิน ซึ่งคาดว่าจะสามารถเริ่มดำเนินการได้หลังฤดูน้ำแดง เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสัตว์น้ำ วางไข่ อีกทั้งยังขอความร่วมมือกลุ่มผู้เลี้ยงปลาถูกเกษตรกรแปลงใหญ่ ให้บำบัดน้ำเสียก่อนปล่อย ลงสู่แหล่งน้ำ 4) ด้านการเสริมพลังอาสาสมัคร การจัดตั้งกลุ่มและเครือข่าย พบว่า คณะกรรมการ

ประจำตำบลเห็นว่าธรรมนูญชุมชนประมงยั่งยืนเป็นสิ่งใหม่ จำเป็นต้องอาศัยฝ่ายปกครองในการขับเคลื่อน จึงไม่ได้มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ในระยะแรกนี้ แต่ให้ใช้กลไกฝ่ายปกครองในการสร้างความเข้าใจธรรมนูญชุมชนประมงยั่งยืน และให้กำนัน สารวัตรกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้านที่ได้รับมอบหมาย เป็นตัวแทนในการเข้าร่วมประชุมเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง 5) ด้านการเสริมพลังสิทธิชุมชน เพื่อการสืบสาน รักษา ต่อยอด อาชีพ วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนประมงในตำบลนาปะขอ พบว่า โรงเรียนบ้านหาดไข่เต่า ได้ตกลงความร่วมมือกับตำบลนาปะขอ ในการสืบสาน รักษา ต่อยอด วิถีชุมชนประมงยั่งยืน กิจกรรมแรกคือ พัฒนาทักษะการเลี้ยงปลาในกระชังให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งส่วนใหญ่มาจากครัวเรือนยากจน ผลผลิตที่ได้สนับสนุนกองทุนอาหารกลางวันนักเรียนผู้มีรายได้น้อย และ 6) ด้านการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลนาปะขอร่วมกับคณะผู้วิจัยได้ทำการพัฒนาฐานข้อมูลเพื่อการวางแผนลดความเสี่ยงจากอุทกภัย เนื่องจากตำบลนาปะขอเกิดอุทกภัยเป็นประจำในช่วงฤดูมรสุม แต่หน่วยงานท้องถิ่นและรัฐยังไม่มีนโยบายเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากภัยพิบัติทางธรรมชาติที่มีต่อผู้ประกอบการอาชีพประมง แตกต่างจากเกษตรกรอื่น ๆ ที่เมื่อสวน ไร่ นา ปศุสัตว์ เสียหายจากภัยพิบัติจะได้รับการเยียวยา

คณะผู้วิจัย สะท้อนผลกระทบของการสร้างการมีส่วนร่วมของตำบลนาปะขอในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาทะเลสาบสงขลา ต่อเวทีบูรณาการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตเขตทรัพยากรภูมินิเวศน์ทะเลชายฝั่ง โดยมีตัวแทนครัวเรือนชาวประมงตำบลนาปะขอเข้าร่วมด้วย ผลการประชุมพบว่า ที่ประชุมเห็นชอบให้นำกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมและธรรมนูญชุมชนประมงยั่งยืนตำบลนาปะขอ เป็น “ต้นแบบ” นำสู่การขยายผลให้ครอบคลุมพื้นที่ 6 ตำบล 3 อำเภอ ของจังหวัดพัทลุง ได้แก่ อำเภอปากพะยูน (ตำบลเกาะนางคำ ตำบลเกาะหมาก ตำบลปากพะยูน และตำบลฝาละมี) อำเภอเขาชัยสน (ตำบลจองถนน) และอำเภอบางแก้ว (ตำบลนาปะขอ) โดยหวังผลให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาทะเลสาบสงขลา จากระดับชุมชน สู่ระดับจังหวัด และระดับลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาในที่สุด

5. อภิปรายผลการวิจัย

ปฏิบัติการชุมชนที่เกิดขึ้นข้างต้นแสดงให้เห็นว่า “ธรรมนูญชุมชน” สามารถเป็นเครื่องมือให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาทะเลสาบสงขลาได้ ที่ผ่านมามีเครื่องมือหลักที่ใช้ในการแก้ไขปัญหา คือ การจัดให้มีกลไกการ

บริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการเป็นการเฉพาะและใช้แผนแม่บทหรือแผนยุทธศาสตร์เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นการดำเนินงานแบบบนลงล่าง (Top – down change) คือ ผู้บริหารจะเป็นผู้ริเริ่มในการเปลี่ยนแปลง แล้วค่อยถ่ายทอดการเปลี่ยนแปลงลงมา การดำเนินงานวิธีนี้ยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่คาดหวังได้ เนื่องจากขาดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน จำเป็นต้องอาศัยการดำเนินงานแบบล่างขึ้นบนร่วมกับ ธรรมนูญชุมชนเป็นการดำเนินงานแบบล่างขึ้นบน (Bottom – up change) เป็นความร่วมมือแบบไม่มีระดับชั้น (Non-hierarchical model) เน้นให้ประชากรฐานรากของ ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมมากที่สุด วิธีนี้จะทำให้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้เร็วและมีประสิทธิภาพ (สุปราณี ธรรมพิทักษ์, 2561) ธรรมนูญชุมชนยังช่วยเสริมสร้างความเป็นพลเมือง ความเป็นประชาธิปไตย (ธัญญ์ณภัทร์ เจริญพานิช และ เพ็ญพร ตั้งปฏิการ, 2563) และความเป็นปึกแผ่นทางสังคมด้วย (ยศวดี จิวนุช และ กฤชวรรณ โล้วชรินทร์, 2564)

อย่างไรก็ตาม การตอบสนองของคนในชุมชนต่อธรรมนูญชุมชนประมวงยังยืแนจจำแนกได้เป็น 5 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มผู้ร่วมริเริ่ม เป็นกลุ่มที่ให้การยอมรับธรรมนูญชุมชนเร็วที่สุด อีกทั้งยังเป็นกลุ่มที่ช่วยสื่อสารสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นในชุมชนด้วย 2) คนกลุ่มแรกที่ทดลองนำไปใช้เป็นกลุ่มที่มีทัศนคติเชิงบวกต่อการเปลี่ยนแปลง ยินดีเปิดใจกระทำในสิ่งใหม่ 3) กลุ่มผู้คล้อยตามในการนำไปใช้ เป็นกลุ่มที่ต้องใช้มวลชนช่วยให้เกิดการยอมรับ ซึ่งในตอนแรกจะนิ่ง ไม่ตอบรับหรือปฏิเสธ แต่รอดูปฏิกิริยาของคนอื่น เมื่อเห็นกลุ่มอ้างอิงของตนเองยอมรับ ก็จะคล้อยตามได้ง่าย 4) กลุ่มที่ถูกบีบให้ต้องนำไปใช้ เป็นกลุ่มที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขบางอย่าง ทำให้ไม่มีทางเลือกหรือปฏิเสธได้ และ 5) กลุ่มที่ปฏิเสธหรือไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งพบว่ามียู่แต่ไม่มากนัก จำเป็นต้องใช้ความยืดหยุ่น ประนีประนอม เพื่อให้การสร้างความเปลี่ยนแปลงเป็นไปด้วยความสมัครใจ

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

หลักสำคัญของการพัฒนาธรรมนูญชุมชน คือ “การมีส่วนร่วม” ที่ต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในชุมชนได้เข้ามาร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตาม และร่วมได้ประโยชน์ในฐานะหุ้นส่วนของการขับเคลื่อนธรรมนูญชุมชนในพื้นที่ ซึ่งธรรมนูญชุมชนจะนำสู่การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะที่จะเกิดขึ้นในชุมชนต่อไป การยกร่างธรรมนูญชุมชนนั้นจะต้องมีความสอดคล้องกับบริบทชุมชนที่มีความแตกต่างกัน และจะต้องสะท้อนเจตนารมณ์ของคนในพื้นที่

เพื่อให้ธรรมนูญชุมชนเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง เช่นกรณีตำบลนาปะขอ คณะผู้วิจัยสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาทะเลสาบสงขลา โดยใช้ “ธรรมนูญชุมชน” เป็นเครื่องมือ ธรรมนูญชุมชนประมงยั่งยืนตำบลนาปะขอ เป็นการสร้างค่านิยมหรือบรรทัดฐานทางสังคมให้เป็นที่ประจักษ์ว่า สิ่งใดคือสิ่งที่ชุมชนพึงประสงค์ และสิ่งใดคือสิ่งที่ชุมชนไม่พึงประสงค์ โดยยังไม่มีกำหนดบทลงโทษ ธรรมนูญชุมชนในช่วงบุกเบิกจำเป็นต้องมีความยืดหยุ่นและประนีประนอมสูง เพื่อให้การขับเคลื่อนเป็นไปด้วยความสมัครใจหวังผลหลักด้านการสร้างจิตสำนึกร่วม ไม่เฉพาะแต่คนในชุมชนเท่านั้น แต่รวมถึงผู้คน นักเดินทาง หรือนักท่องเที่ยว ที่เข้ามาในชุมชนด้วย

7. ข้อเสนอแนะ

การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาทะเลสาบสงขลา ต้องเข้าถึงแก่นของการมีส่วนร่วม ซึ่งโคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1981) เสนอว่าการมีส่วนร่วมนั้น สมาชิกของชุมชนต้องมีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร 2) การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามสิ่งที่ได้ตัดสินใจร่วมกัน 3) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานอย่างเป็นธรรม และ 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ประเด็นคือ จะสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างไร คณะผู้วิจัยเสนอว่าต้องเชื่อมโยงกระบวนการมีส่วนร่วมกับประโยชน์ทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ทำให้สมาชิกของชุมชนมองเห็นผลและรับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม ตัวอย่างเช่น องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) โดยประกาศให้ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และผนวกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 142 แห่ง ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน (พรไพลิน จุลพันธ์, 2566) ตำบลนาปะขอและตำบลอื่นในพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อาจใช้โอกาสนี้กระตุ้นชุมชนให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายทางสังคม อันจะนำไปสู่การฟื้นฟูทะเลสาบสงขลา ตลอดจนอนุรักษ์วิถีชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญที่สุดในทางกลับกันต้องให้สมาชิกของชุมชนมองเห็นผลเสียร้ายแรงของการขาดจิตสำนึกร่วม

ในธรรมนูญชุมชนประมงยั่งยืน เนื่องจากจะเป็นอุปสรรคต่อการถ่ายทอดจิตสำนึก รวมไปถึงนักท่องเที่ยวที่กำลังจะเข้ามาในชุมชนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมประมง. (2566). กรมประมงออกประกาศฉบับใหม่ “ฤดูน้ำแดง 2566” ให้อำนาจคณะกรรมการประมงประจำจังหวัดปรับพื้นที่ - เครื่องมือได้ตามความเหมาะสม คัมครองสัตว์น้ำจืดมีไข่ทั่วประเทศ เริ่ม 16 พ.ค. 65 นี้. สืบค้นจาก https://www4.fisheries.go.th/dof/news_local/1210/179679
- คลังความรู้ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2566). ทะเลสาบสงขลา (2564). สืบค้นจาก https://km.dmcr.go.th/c_218/d_19707
- ธัญญ์ณภัทร์ เจริญพานิช, และ เพ็ญพร ตั้งปฏิการ. (2563). ธรรมนูญชุมชน: เครื่องมือของการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน กรณีศึกษาจังหวัดพิษณุโลก. *Rajabhat Journal of Sciences, Humanities and Social Sciences*, 20(1), 128-140.
- พรไพสิน จุลพันธ์. (2566, 21 มีนาคม). "พิพัฒน์" ดันพื้นที่พิเศษลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ดึงบฯ 5.4 พันล้าน ลง 142 อบท. กรุงเทพฯธุรกิจ. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/business/business/1058796>
- ยศวดี จิวนุช, และ กฤษวรรณ โล้วชรินทร์. (2564). ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมกับธรรมนูญชุมชน: การศึกษาเปรียบเทียบหมู่บ้านต้นแบบกับหมู่บ้านข้างเคียงในจังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิคสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 6(2), 414-421.
- วารินทร์ ธนาสมหวัง, และ อรัญญา อัสวารี. (2555). สถานะการทำการประมงและผลการจับสัตว์น้ำในปี 2554 และ 2555 หลังการฟื้นฟูทรัพยากรประมงในทะเลสาบสงขลา. สืบค้นจาก <https://www4.fisheries.go.th/doffile/fkey/ref2832>
- สภานิติบัญญัติแห่งชาติ คณะกรรมาธิการการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2559). *รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง วิฤตทะเลสาบสงขลาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (ม.ป.ป). ระบบนิเวศทะเลสาบ
สงขลา. สืบค้นจาก https://chm-thai.onep.go.th/?page_id=2613

สำนักสนับสนุนสภาพองค์กรชุมชน. (2559). ชุดความรู้การจัดทำธรรมนูญตำบลสู่การจัดการ
ตนเอง. สืบค้นจาก [https://web.codi.or.th/wp-
content/uploads/2019/05/book-KNOW-180859.pdf](https://web.codi.or.th/wp-content/uploads/2019/05/book-KNOW-180859.pdf)

สุปราณี ธรรมพิทักษ์. (2561). มุมมองเชิงทฤษฎีของการนำนโยบายไปปฏิบัติ. *รวมสาร*, 16(2),
501-517.

องค์การบริหารส่วนตำบลนาปะขอ. (2564). แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2566 – 2570. สืบค้นจาก
[https://napakho.go.th/datacenter/doc_download/a_211122_133104.
pdf](https://napakho.go.th/datacenter/doc_download/a_211122_133104.pdf)

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1981). *Rural Development Participation: Concept
and Measures for Project Design Implementation and Evaluation*.
New York: Cornell University Press.

Kemmis, S. & McTaggart, R. (1990). *The action research planner*. Geelong: Deakin
University Press.

**แนวทางการจัดทำกิจกรรมโครงการสนับสนุนการสร้าง
ความร่วมมือระหว่างองค์การภาครัฐ ภาคเอกชน และ
ภาคประชาสังคม เพื่อเป็นฐานรองรับทำประโยชน์สาธารณะ
ตำบลบ้านเป้า อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ***

**Guidelines for the Preparation of Activities and Projects for
Contribute the Cooperation Between the Local
Government, the Private Sectors and Civil Society to
Support the Public Benefit in Ban Pao Subdistrict,
Mae Taeng District, Chiang Mai Province**

ประวิทย์ สวัสดิ์รักษา และ สุริยจรัส เตชะตันมินสกุล

Prawit Sawatdiraksa and Suriyajaras Techatanminasakul

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

School of Administrative Studies, Maejo University

Corresponding Author, Email: jarasm45@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อประเมินระบบโครงการสนับสนุนการสร้างความร่วมมือ 2) เพื่อศึกษาอิทธิพลเชิงสาเหตุของปัจจัยต่อผลผลิตโครงการระหว่างองค์การภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม 3) เพื่อศึกษาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดทำโครงการเพื่อเป็นฐานรองรับ

* ได้รับบทความ: 12 พฤษภาคม 2566; แก้ไขบทความ: 16 สิงหาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 17 สิงหาคม 2566

การทำประโยชน์สาธารณะ ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและการสนทนากลุ่มย่อย ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามโดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวม 92 คน ได้แก่ บุคลากรค่ายมวยบัญชาเมฆ ประชาชนตำบลบ้านเป่า อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ และผู้นำภาคประชาสังคม

ผลการศึกษาพบว่า โครงการมีการจัดกิจกรรมวิ่งมาราธอนเส้นทางธรรมชาติอุทยานศรีลานนา เส้นทางระบบชลประทานเขื่อนแม่งัด และการจัดแข่งขันชกมวยไทย ผลการประเมินโครงการพบว่า ด้านผลผลิต (Output) คือ ทุกภาคส่วนมีความพึงพอใจ โครงการบรรลุวัตถุประสงค์ ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่ เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างบัวขาววิลเลจและชุมชน ประชาชนในพื้นที่บ้านเป่าหันมาให้ความสนใจในการออกกำลังกาย ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา ตามลำดับ ด้านผลลัพธ์ (Outcome) ทำให้บัวขาววิลเลจและชุมชนบ้านเป่าเป็นที่รู้จักของคนไทยและคนต่างชาติ และได้เผยแพร่วัฒนธรรมไทยและวิถีชีวิตของผู้นคนที่อยู่ในชุมชน เกิดความร่วมมือกันจัดกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์และสานสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชน นำเงินรายได้จากการจัดงานมาสนับสนุนกิจการสาธารณกุศลในพื้นที่ และมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเที่ยวในพื้นที่ตำบลบ้านเป่ามากขึ้นตามลำดับ ด้านผลกระทบ (Impact) พบว่าทำให้หลายภาคส่วนหันมาให้ความสำคัญกับทุนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น หน่วยงานภาครัฐให้ความสนใจพื้นที่บ้านเป่ามากขึ้น เกิดอาชีพใหม่ให้กับชุมชนมากขึ้นและทำให้ที่ดินมีมูลค่าสูงขึ้นตามลำดับ

ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลผลิตของ ได้แก่ เหตุผลความจำเป็น การวางแผนโครงการและภาคส่วนความร่วมมือ โดยมีค่าอิทธิพลเชิงสาเหตุเท่ากับ 0.39 0.29 และ 0.20 ตามลำดับ คือ 1) ด้านเหตุผลและความจำเป็นในการดำเนินโครงการ คือ เป็นโครงการที่ใช้โอกาสจากจุดแข็งของพลังละมุนทุนมนุษย์ คือ รต.สมบัติ บัญชาเมฆ (บัวขาว) เป็นเจ้าของโครงการ สอดคล้องกับจุดแข็งของชุมชนที่มีทุนธรรมชาติอุดมสมบูรณ์และความต้องการการพัฒนาของผู้นำและประชาชน คือ ประชาสัมพันธ์พื้นที่ การพัฒนาการท่องเที่ยว และการพัฒนาวิสาหกิจรองรับการท่องเที่ยว สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ การส่งเสริมสุขภาพ การส่งเสริมด้านกีฬา การอนุรักษ์ธรรมชาติและการท่องเที่ยว เป็นโครงการที่สนับสนุนในการสร้างความร่วมมือของหลายภาคส่วนในพื้นที่ 2) ด้านการวางแผนโครงการพบว่ามีการประชุมเพื่อระดมสมองในการวางแผนโครงการ ได้กำหนดโครงการให้มีความเหมาะสม มีการประสานงานเพื่อสร้างความร่วมมือภาคส่วนในการจัดทำโครงการ กำหนดแผนตารางเวลา

ระยะเวลาในการนำโครงการสู่การปฏิบัติงานอย่างชัดเจน เป็นโครงการที่มีการเขียนโครงการ ได้แก่ การเขียนหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์โครงการมีความเหมาะสม และ 3) ด้านภาคส่วนความร่วมมือ โครงการได้รับการความร่วมมือทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรภาคประชาสังคม

คำสำคัญ: ความร่วมมือภาคีสาธารณะ; พลังชุมชน; การบริหารโครงการ

Abstract

This research study is a mixed method research between qualitative research and quantitative research. And has the following objectives: 1) to assess the system of project supporting cooperation building between the local government, the private sectors and civil society 2) to study the causal of the context factors, input factors, and process factors influence to output of project. 3) To study the appropriate approaches for the preparation of projects to serve as a foundation for public utilization. the tools used in the study were semi-structured interviews and small group discussions. The population provided important information, totaling 92 people, including Banchamek boxing camp personnel. People of Ban Pao Subdistrict, Mae Taeng District, Chiang Mai Province, sector leaders, locality leaders, local leaders and civil society leaders.

The results of the project evaluation found that the Sri Lanna Natural Park marathon activity project Mae Ngad Dam Irrigation System Route and boxing matches It is a successful project in the implementation of the project, which is the output (Output), that is, all sectors are satisfied. achieve objectives Contributes to stimulating the economy in the area There was a good relationship between Buakaw Village and the community which would lead to good cooperation in the development of the area in the future. causing people in the Ban Pao area to turn their attention to exercising Help promote sport tourism Ban Pao community is

known to both Thais and foreigners. and spread Thai culture and the way of life of people in the community respectively many activities and able to build good relations with the community Use the proceeds from the event to support local charitable activities. and more tourists came to visit Ban Pao sub-district area, respectively. In terms of impact, it was found that many sectors turned to pay more attention to natural capital and the environment. Causing government agencies to pay more attention to the Ban Pao area create more new jobs for the community It caused famous people to buy more land in the area and made land prices in Ban Pao sub-district worth respectively.

Factors that had a causal influence on the project's output, sorted by causal influence, were the necessity of the project and sector cooperation, project planning. The causal influence was 0.39, 0.29, and 0.20, respectively, that is, 1) the reasons and the necessity of the project, it was found that it was a project that took advantage of the strength of human capital softness, Lt. Sombat Banchamek (Buakaw). This is consistent with the strength of the area with abundant natural capital. And in line with the needs of the development of leaders and people, namely public relations in the area. tourism development and the development of enterprises to support tourism in line with government policy Development of the creative economy health promotion sports promotion nature conservation and tourism It is a project that supports the cooperation of many sectors in the area. 2) In terms of project planning, it was found that there were brainstorming meetings to use as data or information for project planning, setting or selecting suitable projects. There is a coordination to create sectoral cooperation and participation in the preparation of the project. set schedule plan The timeline for bringing the project into operation is clear or appropriate. Persons responsible for carrying out activities must be clearly defined. It is a writing project, including writing principles and reasons. Writing project objectives is appropriate and

3) cooperation sectors. The project has received cooperation from many sectors, namely, government, private sector and civil society organizations.

Keywords: public partnership cooperation; soft power; project management

1. บทนำ

กล่าวได้ว่าภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมเป็นภาคส่วนที่มีบทบาทในการทำประโยชน์เพื่อสาธารณะโดยภาครัฐถือได้ว่าเป็นภาคที่มีบทบาทในการจัดบริการสาธารณะมากที่สุดแต่อย่างไรก็ตามก็มีข้อจำกัดทำให้ไม่สามารถที่จะจัดการบริการสาธารณะได้อย่างครบถ้วนทั่วถึงจึงทำให้ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมหันเข้ามามีบทบาทในการจัดบริการสาธารณะในหลายรูปแบบ ได้แก่ สมาคม มูลนิธิ องค์กรเอกชน และองค์กรภาคประชาชน เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม (Public Private Partnership) เพื่อบูรณาการในการบริหารและจัดการเชิงสาธารณะ ได้แก่ กิจกรรมเพื่อสังคม งานจิตอาสา การจัดกิจกรรมการกุศล ดังนั้นเพื่อสนับสนุนแนวความคิดดังกล่าว ค่ายมวยบัญชาเมฆจึงได้จัดทำกิจกรรมโครงการสนับสนุนการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อเป็นฐานรองรับทำประโยชน์สาธารณะ ตำบลบ้านเป่า อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ในวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ในนาม Buakaw Village Fight & Buakaw Mountain Marathon โดยมีกิจกรรมสำคัญ คือ การวิ่งการกุศล และ การชกมวยการเพื่อการกุศล โดยมีผู้เข้าร่วมโครงการ คือ 1) ประชาชนตำบลบ้านเป่า อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ประชาชนในภูมิภาคอื่นที่สนใจ และ 2) ผู้นำภาคส่วนที่เข้าร่วมโครงการหลายภาคส่วน ทั้งนี้เพื่อตอบวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการและผลการประเมินจะใช้เป็นสารสนเทศในการบริหารและจัดการโครงการในอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลผลิตของโครงการสนับสนุนการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อเป็นฐานรองรับทำประโยชน์สาธารณะ

2. เพื่อศึกษาอิทธิพลเชิงสาเหตุของปัจจัยด้านเหตุผลและความจำเป็นในการดำเนินโครงการ ปัจจัยด้านการวางแผนโครงการและปัจจัยด้านภาคส่วนความร่วมมือที่มีผลต่อผลผลิตของโครงการ

3. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดทำกิจกรรมโครงการสนับสนุนการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์การภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสม(Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีจำนวนประชากรในการวิจัย 3,715 คน ใช้สูตรของ Taro Yamane (1967) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 97 คน ด้านการพัฒนาเครื่องมือวิจัยเริ่มด้วยศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำแบบสอบถามไปเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และนำร่างแบบสอบถามไปปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำแบบสอบถามตามที่ได้รับการปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Tryout) กับผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 16 คน หรือ ร้อยละ 10 เพื่อนำมาหาค่าความตรงเชิงโครงสร้าง(Construct Validity) และคำนวณหาความเชื่อมั่น (Reliability) หรือ ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha) ดังนี้

1.1 ผลการคำนวณหา ความเชื่อถือได้ (Reliability) ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแอลฟาครอนบาค (Cronbach's α) พบว่า กลุ่มตัวแปรปัจจัยที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อผลผลิตของโครงการฯ ได้แก่ ปัจจัยบริบท มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 ปัจจัยนำเข้า มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92 ปัจจัยกระบวนการ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93 และ กลุ่มตัวแปรผลผลิตของโครงการ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 ซึ่งทั้งหมด มากกว่า 0.7 แปลว่า แบบสอบถามมีความเชื่อมั่น

1.2 ค่าความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ค่าความสัมพันธ์ของข้อคำถามรายข้อกับกลุ่มข้อคำถามรวม (Item – Total analysis) พบว่า กลุ่มตัวแปรปัจจัยที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อผลผลิตของโครงการฯ ได้แก่ ปัจจัยบริบท มีค่าอยู่ระหว่าง 0.43-0.84 ปัจจัยนำเข้า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.35-0.84 ปัจจัยกระบวนการ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.29-0.84 และ กลุ่มตัวแปรผลผลิตของโครงการ มีมีค่าอยู่ระหว่าง 0.45-0.86 ซึ่งทั้งหมด โดยรวมมากกว่า 0.295 แปลว่า แบบสอบถามแต่ละข้อมีความตรงเชิงโครงสร้างทฤษฎี หรือ ข้อคำถามแต่ละข้อเป็นกลุ่มเดียวกัน

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อระบบการทำงานของโครงการ ได้แก่ ปัจจัยบริบท ปัจจัยนำเข้า ปัจจัยกระบวนการ และปัจจัยผลผลิต โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistic) เพื่อหาค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์ค่าอิทธิพลเชิงสาเหตุของปัจจัยบริบท ปัจจัยนำเข้า และปัจจัยกระบวนการ โดยใช้สถิติอนุมาน (Inference Statistic) ได้แก่ เทคนิคสมการถดถอยเชิงเส้นพหุ (Multiple Regression Analysis : MRA) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษา พบว่า โครงการมีการจัดกิจกรรมวิ่งมาราธอนเส้นทางธรรมชาติอุทยานศรีลานนา เส้นทางระบบชลประทานเขื่อนแม่งัด และมีการจัดแข่งขันชมรมมวยไทย ผลการประเมินโครงการเป็นโครงการที่ประสบผลสำเร็จเป็นที่ยอมรับของทุกภาคส่วน และผลการวิเคราะห์อิทธิพลเชิงสาเหตุของปัจจัยด้านเหตุผลและความจำเป็นในการดำเนินโครงการ ปัจจัยด้านการวางแผนโครงการและปัจจัยด้านภาคส่วนความร่วมมือ โดยใช้เทคนิคสมการถดถอยเชิงเส้นพหุ ดังนี้

ตาราง 1 ค่าอิทธิพลเชิงสาเหตุของปัจจัยต่อผลผลิตของโครงการ

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์จากคะแนนดิบ		ค่าสัมประสิทธิ์รูปคะแนนมาตรฐาน	ค่าสถิติที (t)	ค่าความน่าจะเป็น (Sig.T)
	B	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่	0.98	0.32		3.11	0.00
ด้านเหตุผลและความจำเป็นในการดำเนินโครงการ	0.35	0.08	0.39	4.22	0.00
การวางแผนโครงการ	0.28	0.10	0.29	2.73	0.01
ภาคส่วนความร่วมมือ	0.17	0.08	0.20	2.17	0.03

หมายเหตุ: $R = 0.78$, $R^2 = 0.61$ Sig F = 0.000

จากตาราง 1 สามารถอธิบายค่าสถิติ ดังนี้เมื่อพิจารณาค่าสถิติ R เท่ากับ 0.78 แปลว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามร้อยละ 78 และค่าสถิติ $R^2 = 0.61$ หมายถึง ตัวแปรอธิบายตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามได้ร้อยละ 61 ส่วน Sig F เท่ากับ .000 แสดงว่าตัวแปรอิสระมีอิทธิพลหรือส่งผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 99 ส่วนค่า Sig T ของตัวแปรอิสระทุกตัวพบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.00 ถึง 0.03 แสดงว่า ตัวแปรอิสระทุกตัว ส่งผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 ถึง 97 และผลการวิเคราะห์อิทธิพลเชิงสาเหตุพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงสาเหตุต่อผลผลิตของโครงการ ได้แก่ การวางแผนโครงการ เหตุผลความจำเป็นของโครงการ และ ภาควิชาความร่วมมือ อิทธิพลเชิงสาเหตุเท่ากับ 0.39 0.29 และ 0.20 ตามลำดับ

แนวทางที่เหมาะสมในการบริหารโครงการ คือ ให้ความสำคัญกับเหตุผลความจำเป็นของโครงการ การวางแผนโครงการ และการสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของภาคส่วนและประชาชนในพื้นที่ ตลอดจนข้อเสนอต่อภาครัฐบาลและภาคประชาสังคม คือ ควรใช้จุดแข็งและโอกาสของพลังละมุนของบุคคลที่มีชื่อเสียงเป็นองค์ประกอบในการวางยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่และการดึงดูดให้ภาคส่วนมีความร่วมมือในการพัฒนาประเทศและเชิงพื้นที่

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาประเมินโครงการพบว่ามีการจัดการวิสาหกิจชุมชน และการชกมวยเพื่อการกุศล เป็นโครงการที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินโครงการ กล่าวคือ ด้านผลผลิต (Output) ทุกภาคส่วนมีความพึงพอใจและโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ คือ มีส่วนช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่ เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างบัวขาววิลเลจและชุมชน ทำให้ประชาชนในพื้นที่บ้านเป่าหันมาให้ความสนใจในการออกกำลังกาย ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา ตามลำดับ ด้านผลลัพธ์ (Outcome) ทำให้บัวขาววิลเลจและชุมชนบ้านเป่าเป็นที่รู้จักของคนไทยและคนต่างชาติ เผยแพร่วัฒนธรรมไทยและวิถีชีวิตของผู้คนที่อยู่ในชุมชน เกิดความร่วมมือกันจัดกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์และสามารถสานสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชน นำเงินรายได้จากการจัดงานมาสนับสนุนกิจการสาธารณกุศลในพื้นที่ และมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเที่ยวในพื้นที่ตำบลบ้านเป่ามากขึ้น ตามลำดับ ด้านผลกระทบ (Impact) พบว่า ทำให้หลายภาคส่วนหันมาให้ความสำคัญกับทุนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ทำให้หน่วยงานภาครัฐให้ความสนใจพื้นที่

บ้านเป่ามากขึ้น ทำให้เกิดอาชีพใหม่ให้กับชุมชนมากขึ้น และทำให้ที่ดินมีมูลค่าสูงขึ้น ตามลำดับ ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงสาเหตุต่อผลผลิตของโครงการ ได้แก่ 1) เหตุผลและความจำเป็นของโครงการ พบว่า เป็นโครงการที่ใช้โอกาสจากจุดแข็งของพลังละมุนทุนมนุษย์ คือ รต.สมบัติ บัญชาเมฆ (บัวขาว) สอดคล้องกับจุดแข็งของตำบลบ้านเป่าที่มีทุนธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ และความต้องการการพัฒนาของผู้นำและประชาชน รวมถึงนโยบายของรัฐบาล และเป็นโครงการที่สนับสนุนการสร้างร่วมมือของหลายภาคส่วนในพื้นที่ 2) การวางแผนโครงการพบว่ามี การประชุมเพื่อระดมสมองในการวางแผนโครงการ การเลือกโครงการ มีการประสานงานในการ จัดทำโครงการ กำหนดแผนตารางเวลา ระยะเวลาในการนำโครงการสู่การปฏิบัติงานอย่าง เหมาะสม กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมไว้อย่างชัดเจน และเป็นโครงการที่มีการ เขียนอย่างเหมาะสม และ 3) ภาคส่วนความร่วมมือ โครงการได้รับการความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรภาคประชาสังคม

เมื่อพิจารณาผลผลิตของโครงการและปัจจัยที่ส่งผลต่อผลผลิตของโครงการในข้างต้น สอดคล้องกับแนวคิดของประเทศไทยได้กำหนดเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์การพัฒนาตามแนวทาง ของการบริหารภาครัฐแนวใหม่ คือ การพัฒนาระบบบริหารโดยให้ระบบราชการทำงานอย่างมี ประสิทธิภาพประสิทธิผล และส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกันในรูปแบบระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนอื่นๆ (Public-Private- Partnership: PPP) และให้ภาคเอกชนแข่งขัน เข้ามาจัดบริการสาธารณะแทนภาครัฐ (Contestability) ในภารกิจของภาครัฐที่สามารถ ดำเนินการแทนได้ รวมถึงเปิดให้องค์กรภาคประชาสังคมและชุมชนสามารถเข้ามาเป็น ผู้จัดบริการสาธารณะแทนภาครัฐ โดยอาศัยการจัดทำข้อตกลงร่วมในรูปแบบการดำเนินงานใน ลักษณะและรูปแบบและแนวทางการบริหารงานแบบเครือข่าย (Networked Governance) ทำให้เกิดการเชื่อมโยงระบบการทำงานระหว่างองค์กรก่อให้เกิดการทำงานอย่างรวดเร็ว (สถาบัน พระปกเกล้า, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับ สุริยจรัส เตชะตันมึนสกุล (2563) ระบุว่า ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมมีบทบาทในการสร้างประโยชน์เพื่อสาธารณะหรือส่วนรวม โดยด้านองค์กรภาคเอกชนมีการจัดบริการสาธารณะผ่านกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) และการทำธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business) ส่วนภาคประชาสังคม (Civil Society) มีบทบาทในการบริหารและการจัดการสาธารณะในระดับตำบล หมู่บ้าน และ ชุมชนเมืองในรูปแบบกิจกรรมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม (Public Private Partnership) เพื่อบูรณาการในการบริหารและจัดการเชิงสาธารณะทั้งมุ่งหวัง

กำไรและไม่มุ่งหวังกำไรซึ่งโครงการบัวขาววิลเลจก็ถือได้ว่ามีแนวทางทำธุรกิจเพื่อสังคม คือ คั้นกำไร และยังสอดคล้องแนวคิดของ Osborne (2010) ที่กล่าวว่าแนวคิดการจัดการปกครอง สาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance :NPG) คือ การบริหารปกครองสาธารณะโดย ให้ความสำคัญกับการสร้างความร่วมมือของภาคีสาธารณะ คือ ภาครัฐ เอกชน และ ภาคประชาชน

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยทำให้ผู้วิจัยได้พบองค์ความรู้จากการวิจัยดังนี้

1. การให้ความสำคัญกับพลังละมุน (Soft Power) ที่สามารถดึงดูดทำให้หลายภาค ส่วนเกิดความร่วมมือกัน ได้แก่ ภาครัฐ เอกชน และประชาชน ทำให้การนำโครงการสู่การปฏิบัติ เกิดผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ ที่สำคัญยิ่งคือโครงการได้สร้างโอกาสให้พื้นที่เกิดความ ร่วมมืออย่างมีพลัง

2. การจัดทำโครงการในการพัฒนาให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายต้องให้ความสำคัญ กับบริบทโครงการ การวิเคราะห์เหตุผลความจำเป็นของโครงการและความชัดเจนและความ เป็นไปได้ของวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ รวมถึงการวิเคราะห์ต้นทุนน้ำ กลางน้ำและ ปลายน้ำ ของการทำโครงการทำให้พื้นที่เกิดความสำเร็จในการพัฒนา

3. ต้นแบบที่สำคัญในการสร้างพลังในการบริหารจัดการโครงการเพื่อสร้างความ ร่วมมือในการพัฒนา คือโครงการที่สนับสนุนในการสร้างความร่วมมือของหลายภาคส่วนในพื้นที่ ในการบริการและการจัดการการพัฒนาาร่วมกัน ได้แก่ ส่วนภาครัฐ ส่วนภาคเอกชน และภาค ประชาสังคมที่เป็นรูปธรรม

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1.1 การบริหารการพัฒนาเพื่อทำประโยชน์เชิงสาธารณะควรให้ความสำคัญกับพลัง ละมุนแลกเปลี่ยนพลังของบุคคลสาธารณะเพื่อสร้างพื้นฐานความสัมพันธ์ให้เกิดความร่วมมือ

1.2 ในการพัฒนาโครงการควรให้ความสำคัญกับทุนที่มีอยู่ในชุมชนคือ ทุนธรรมชาติ ทุนวัฒนธรรม และทุนมนุษย์

2. ข้อเสนอแนะในการบริหารโครงการ

1. การพัฒนาโครงการควรให้ความสำคัญกับเหตุผลและความจำเป็นของการดำเนินโครงการให้เพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาและสนองต่อความต้องการในการพัฒนา

2. ด้านการวางแผนโครงการควรมีการวางแผนโครงการ เลือกโครงการให้มีความเหมาะสม มีการประสานงานเพื่อสร้างความร่วมมือ กำหนดแผนตารางเวลา กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมอย่างชัดเจน และมีการเขียนโครงการอย่างเหมาะสม

3. การนำโครงการสู่การปฏิบัติต้องให้ความสำคัญกับภาคีเครือข่ายสาธารณะเพื่อสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วม

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาพบว่าโครงการก่อให้เกิดความร่วมมือของหลายภาคส่วนในพื้นที่ ทำให้พื้นที่เกิดโอกาสในการพัฒนา ดังนั้น ในการวิจัยพัฒนาให้เกิดความต่อเนื่อง ได้แก่ การเชื่อมโยงเส้นทางของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในพื้นที่และโครงการบัวขาววิลเลจ

เอกสารอ้างอิง

สถาบันพระปกเกล้า. (2563). การบริหารภาครัฐแนวใหม่. สืบค้นจาก

<http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=การบริหารงานภาครัฐแนวใหม่>

สุริยจรัส เตชะตันมินสกุล. (2561). *การประเมินผลโครงการ*. เชียงใหม่: วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

Osborne, S. P. (2010). Introduction: The (New) Public Governance: A Suitable Case for Treatment?. In S. P. Osborne (Eds.), *The New Public Governance?: Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance* (pp.1-6). London: Routledge.

Yamane, T. (1967). *Statistics, An Introductory Analysis* (2nd ed.). New York, NY: Harper and Row.

ยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อสร้างความร่วมมือในการพัฒนา
บัวขาววิลเลจให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของโลกด้านการศึกษา
การเกษตรอาหารปลอดภัยและศิลปวัฒนธรรมมวยไทย
ตามแนวทางการทำธุรกิจเพื่อสังคมและ
กิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม *

Development Strategy to Create Cooperation in the
Development of Buakaw Village as a World Tourism on
Education, Safe Agriculture, and Muay Thai Arts and
Culture According to Social Business and Corporation
Social Responsibilities

สมบัติ บัญชาเมฆ และ สุริยจรัส เตชะตันมินสกุล

Sombat Banchamek and Suriyajaras Techatunminasakul

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

School of Administrative Studies, Maejo University

Corresponding Author, E-mail: mju6205405011@mju.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาบัวขาววิลเลจให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของโลกด้านการศึกษา การเกษตรอาหารปลอดภัย และศิลปวัฒนธรรมมวยไทย ตามแนวทางการทำธุรกิจเพื่อสังคมและกิจกรรม

* ได้รับความเห็นชอบ: 12 พฤษภาคม 2566; แก้ไขบทความ: 12 กันยายน 2566; ตีพิมพ์: 14 กันยายน 2566

Received: May 12, 2023; Revised: September 12, 2023; Accepted: September 12, 2023

ความรับผิดชอบต่อสังคม 2) เพื่อนำยุทธศาสตร์การพัฒนาการสู่การปฏิบัติ โดยการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาและการนำยุทธศาสตร์การพัฒนาสู่การปฏิบัติ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษา การนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ พบว่า การยุทธศาสตร์การพัฒนาการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาบัวขาววิลเลจให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของโลกด้านการศึกษา การเกษตรอาหารปลอดภัย และศิลปวัฒนธรรมมวยไทย ตามแนวทางการทำธุรกิจเพื่อสังคมและกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นโครงการที่ทุกภาคส่วนให้การสนับสนุนในการพัฒนา เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับทิศทางนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวด้วยพลังชุมชน 5F และเป็นโครงการที่พัฒนานับจุดแข็งและโอกาสประเทศไทย คือ บัวขาวเป็นนักมวยมีศักยภาพและชื่อเสียงที่เป็นที่ยอมรับในระดับโลก มีชื่อเสียงด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมมวยไทยที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับในระดับโลก มีทุนธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีชื่อเสียงการผลิตอาหารเลี้ยงโลก โครงการทำธุรกิจเพื่อสังคมช่วยปัญหาลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และโครงการมีความเป็นไปได้ในการลงทุน

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์การพัฒนา; แหล่งท่องเที่ยวของโลก; การเกษตรปลอดภัย; ศิลปวัฒนธรรมมวยไทย; ธุรกิจเพื่อสังคม

Abstract

This study has 2 objectives were: 1) To formulate a development strategy to create cooperation in developing Buakaw Village as a world tourist attraction in terms of education, food safety agriculture, and the arts and culture of Muay Thai according to the guidelines for social business and social responsibility activities, 2) To implement the development strategy into practice. by formulating development strategies and implementing development strategies. It is qualitative research.

The result of implementing the strategy was found that the development strategy created cooperation in developing Buakaw Village to become a world tourist attraction in terms of education. food safety agriculture

and the arts and culture of Muay Thai According to the guidelines for social business and social responsibility activities, it was found that it was a project that all sectors supported the development. It is a creative economy development that is in line with the direction of the policy to stimulate the tourism economy with the soft power of 5F (Food Film Fashion Fighting Festival) and is a project developed based on Thailand's strengths and opportunities, namely Buakaw, a boxer with potential and world-class reputation. famous for tourism Muay Thai culture that is famous and recognized in the world. There is abundant natural capital. and is famous for food production in the world and social business projects help reduce economic and social inequality. and the project is feasible for investment.

Keywords: development strategy; world tourist attraction; safe agriculture; Muay Thai art and culture; social business

1. บทนำ

กรมการท่องเที่ยว (2561, น. 7) ระบุว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยยังคงมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง และมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทย ประเทศไทยยังคงมีศักยภาพและโอกาสทางการท่องเที่ยวมากมาย อาทิ ความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ โดยในปี พ.ศ. 2560 World Economic Forum: WEF ได้จัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยอยู่อันดับที่ 32 จาก 137 ประเทศ (world economic forum, 2017) สูงขึ้นจากอันดับของปีที่ผ่านมา โดยประเทศไทยมีคะแนนภาวะเศรษฐกิจมหภาคและโครงสร้างพื้นฐานที่ดีขึ้น ซึ่งอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ ของประเทศไทยอย่างมาก ปี พ.ศ. 2559 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีผลกระทบทางตรงต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย คิดเป็นมูลค่า 1.29 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 9.20 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) อีกทั้งมีการเติบโตโดยเฉลี่ยร้อยละ 6.7 ต่อปี ต่อเนื่องไปถึงปี พ.ศ. 2570 ซึ่งคาดว่า ในปี

พ.ศ. 2570 อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะมีมูลค่าประมาณ 2.71 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 14.30 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (กรมการท่องเที่ยว, 2561, น. 7)

ซึ่งแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ที่ส่งผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย การพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความสอดคล้องและตอบรับกับแนวโน้ม การท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไปถือว่าเป็นความได้เปรียบทางการแข่งขัน จากการวิเคราะห์ข้อมูล ทูตัญญู พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีนและอินเดียซึ่งมีพฤติกรรมการใช้จ่ายสินค้าของที่ระลึก เสื้อผ้า และผลิตภัณฑ์จากยางพารา ทำให้อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นด้วย การเติบโตของกลุ่มนักท่องเที่ยวสูงอายุที่มีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ การเติบโตของประชากรกลุ่มชนชั้นกลางที่ให้ความสำคัญกับความคุ้มค่าของเงิน (Value-for Money) และการเติบโตของกลุ่มนักท่องเที่ยว Generation-Y และ Generation-Z ที่ชอบการสื่อสารและใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน เป็นโอกาสให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลด้านการท่องเที่ยว ด้านความท้าทายในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย ด้วยแนวโน้มของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประเทศไทยควรเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มต่าง ๆ และกำหนดแนวทางการพัฒนาสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว ให้สามารถตอบสนองต่อความคาดหวังและสอดคล้องกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไป ซึ่งจากการศึกษาวิเคราะห์จากแนวโน้มสถานการณ์การท่องเที่ยว ประเทศไทยควรให้ความสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว โดยเฉพาะพัฒนาการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวจากตลาดใหม่ที่มีศักยภาพ (กรมการท่องเที่ยว, 2558, น. 5) จังหวัดเชียงใหม่กลายเป็น เมืองท่องเที่ยวที่ผู้คนทั่วโลกต่างใฝ่ฝันอยากมาเยือน กล่าวได้ว่า หลังจากภาพยนตร์เรื่อง Lost In Thailand ที่ถ่ายทำในประเทศไทย โดยมีสถานที่ (location) เด่น คือ จังหวัดเชียงใหม่ เข้าฉายประเทศจีน เมื่อ ปี ค.ศ. 2012 ทำให้พฤติกรรมนักท่องเที่ยวจีนสมัยใหม่อยากมาเยือนจังหวัดเชียงใหม่เป็นจำนวนมาก เหตุผลหนึ่งคืออยากมาตามรอยหนัง อีกเหตุผลคือ นักท่องเที่ยวจีนมีความเชื่อในประเทศไทย ภายหลังจากรัฐบาลจีนอนุญาตให้ชาวจีนมาเที่ยวในเมืองไทยเป็นประเทศแรกๆ ในปี พ.ศ.2558 พบว่า นักท่องเที่ยวจีนมาเที่ยวในเมืองไทยเป็นอันดับหนึ่ง คือ มีจำนวนมากถึง 2.8 ล้านคน กรมการท่องเที่ยว (2561, น. 13) และในปัจจุบัน ร้อยโท สมบัติ บัญชาเมฆ หรือ บัวขาว เป็นนักมวยที่มีชื่อเสียงโด่งดังทั้งในประเทศไทยและระดับโลก ได้ครอบครองที่ดินในตำบลสันป่าเปา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ และตั้งชื่อว่า

บัวขาววิจเลจ ถือว่าเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างชาติที่มีความสนใจด้านศิลปวัฒนธรรม และกีฬามวยไทยได้เป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตามการจะสร้างแหล่งท่องเที่ยวระดับโลกนั้นจำเป็นต้องมีปัจจัยที่เข้ามาเกี่ยวข้องหลายอย่าง และในการสร้างแหล่งท่องเที่ยวควรมีรูปแบบใหม่ที่น่าสนใจและเหมาะสมกับความต้องการของโลกในยุคปัจจุบัน เช่น ด้านการศึกษา การเกษตรอาหารปลอดภัย ศิลปวัฒนธรรมมวยไทย การทำธุรกิจเพื่อสังคม จึงวางยุทธศาสตร์ที่จะพัฒนาบัวขาววิจเลจให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับโลก ตามแนวทางธุรกิจเพื่อสังคม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาร่วมมือในการพัฒนาบัวขาววิจเลจให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของโลกด้านการศึกษา การเกษตรอาหารปลอดภัย และศิลปวัฒนธรรมมวยไทย ตามแนวทางการทำธุรกิจเพื่อสังคมและกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม

2. เพื่อนำยุทธศาสตร์การพัฒนาร่วมมือในการพัฒนาบัวขาววิจเลจให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของโลกด้านการศึกษา การเกษตรอาหารปลอดภัย และศิลปวัฒนธรรมมวยไทย ตามแนวทางการทำธุรกิจเพื่อสังคมและกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมสู่การปฏิบัติ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มย่อย มีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลสองชนิดคือ ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการจัดเวทีสนทนากลุ่มย่อย และข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ แนวคิด ทฤษฎีที่เป็นเอกสาร หนังสือ สิ่งตีพิมพ์ต่างๆ หนังสือราชการ ข้อมูลจากสื่อออนไลน์ และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ตามลักษณะข้อมูลคือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลปริมาณ (Quantitative Analysis) คือ การวิเคราะห์ข้อมูลด้านการเงินเพื่อคำนวณหา 2 ส่วน คือ 1) งบดุลของกิจการ ประกอบด้วย จำนวนเงินลงทุน จำนวนเงินทุนของกิจการ และจำนวนหนี้สินของกิจการ 2) งบกำไรขาดทุน ได้แก่ รายได้ รายจ่าย และกำไรของกิจการ 3.การคำนวณหาตัวชี้วัดทางการเงินเพื่อประเมินความเป็นไปได้ทางการเงิน โดยเทคนิคการวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ (Cost – Benefit Analysis) ซึ่งมีตัวชี้วัดทางการเงิน 5 ตัว ได้แก่ ระยะเวลาคืนทุน (Pay Back Period :PP (ยิ่งเร็วยิ่งดี) มูลค่าปัจจุบัน (Net

Present Value: NPV(มากกว่าศูนย์) มีอัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (Internal rate Return of Scale: IRR) (มากกว่าดอกเบี้ยเงินกู้)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) ที่ได้จากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อจัดหมวดหมู่และการตีความหมายตามประเด็นการวิจัย

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาสรุปตามวัตถุประสงค์และประเด็นย่อย มีรายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัญหาเชิงการพัฒนา มีอยู่ 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การวิเคราะห์หน่วยท้องถิ่น หรือ หน่วยพัฒนาปัญหาเป้า (Target Problem) ที่มีองค์ประกอบของการพัฒนาการสร้างความร่วมมือ โดยการวิเคราะห์ปัญหาเป้าหมายนั้น ประยุกต์จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกโครงการ หรือกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง วิฤติ และโอกาส โดยใช้เครื่องมือคือกระบวนการกลุ่มโดยการระดมสมองจากผู้แทนภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อสรุปของการเป็นโครงการที่สามารถช่วยกระตุ้นด้านเศรษฐกิจ ช่วยสนับสนุนด้านกีฬา ศิลปะ มวยไทย ส่งเสริมสนับสนุนด้านสาธารณสุขเกี่ยวกับสุขภาพร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และเป็นโครงการที่สามารถกระตุ้นด้านการท่องเที่ยวได้ในรูปแบบใหม่ ระยะที่ 2 การระบุปัญหาเป้าเป็นการระบุสภาพปัญหาการพัฒนาการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาบัวขาววิลเลจ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของโลกด้านการศึกษา การเกษตรปลอดภัย ศิลปวัฒนธรรมมวยไทย ตามแนวทางการทำธุรกิจเพื่อสังคมโดยมีการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง จุดวิฤติ และโอกาส แล้วนำเอาจุดแข็งและโอกาสมากำจัดจุดอ่อน ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดเป็นปัญหาเป้าต่อไป

2. กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา จากผลของการวิจัยได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ทั้งหมด 4 ยุทธศาสตร์ ที่ประกอบด้วย 1) ยุทธศาสตร์การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน วิฤติและโอกาส เพื่อวิเคราะห์บริบทโดยมีการระบุเหตุผลและความจำเป็นในการจัดตั้งและพัฒนาโครงการบัวขาววิลเลจ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของโลก 2) ยุทธศาสตร์การศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการพัฒนาบัวขาววิลเลจ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับโลก 3) ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม และ 4) ยุทธศาสตร์การระดมทุนเพื่อใช้ในการลงทุนพัฒนาบัวขาววิลเลจ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโลกทางการศึกษา การเกษตรปลอดภัย ศิลปวัฒนธรรมมวยไทย ในรูปแบบการเป็นธุรกิจเพื่อสังคม

3. การนำยุทธศาสตร์ด้านต่าง ๆ สู่การปฏิบัติ สามารถนำมาสรุปเป็นรายประเด็นของแต่ละยุทธศาสตร์ได้ คือ มีโครงการที่ใช้โอกาสจากการมีจุดแข็งด้านทุนมนุษย์ คือ ความมีชื่อเสียงด้านการเป็นนักมวยไทยของ ร้อยโทสมบัติ บัญชาเมฆ ในชื่อนักมวย (บัวขาว บัญชาเมฆ) ที่เป็นบุคคลต้นแบบในหลายด้านที่เป็นที่ยอมรับของคนทั่วโลก ทำให้ก่อเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาโครงการ ประกอบกับการที่ทีมงานที่เข้มแข็งมีศักยภาพด้านการบริหารจัดการ และจุดแข็งด้านทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เป็นโครงการที่ตรงกับความต้องการพัฒนาของผู้นำและประชาชนในพื้นที่ เป็นโครงการที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐ ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ การส่งเสริมสุขภาพ การส่งเสริมด้านการกีฬา การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยว เป็นโครงการที่สนับสนุนในการสร้างความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่ ในการบริหารและการจัดการเชิงพัฒนาแบบมีส่วนร่วม และเป็นโครงการที่เป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมด้านมวยไทย ให้มีการสืบทอดส่งผลต่อจากรุ่นสู่รุ่น

4. จุดอ่อนและข้อจำกัดของโครงการที่ผ่านมา คือ โครงการพัฒนายังไม่มีการวิเคราะห์หาจุดแข็ง จุดอ่อน วิกฤติ และโอกาสของโครงการอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน ไม่ได้วิเคราะห์กำหนดเหตุผลหรือความจำเป็น และการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ รวมถึงการวิเคราะห์องค์กร การบริหารจัดการการวางตำแหน่งขององค์กร การกำหนดรูปแบบองค์กร การจัดโครงสร้างองค์กรและการบริหารจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ รวมถึงการวิเคราะห์ด้านเทคนิคเกี่ยวกับที่ดินที่ตั้ง การจัดอาคารสถานที่ การกำหนดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ การกำหนดวัสดุอุปกรณ์ การวิเคราะห์ด้านตลาดที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์คู่แข่ง การวิเคราะห์ลูกค้า การบริหารและการส่งเสริมการขาย การวิเคราะห์ด้านการลงทุน การต้นทุน และผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ ผลตอบแทนทางด้านสังคม ตลอดจนโครงการพัฒนายังไม่มีการวางแผนการสร้างความร่วมมือกับชุมชนยังเป็นรูปธรรม และเป็นทางการ ประการสำคัญโครงการพัฒนายังไม่มีแผนการระดมทุนที่ชัดเจน

5. การวิเคราะห์โอกาส พบว่า โครงการยังมีโอกาสเพราะว่าประเทศไทยและจังหวัดเชียงใหม่ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่คนทั่วโลกรู้จักและนิยมเดินทางมา ประกอบกับรัฐบาลมีแนวนโยบายให้การสนับสนุนส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ภายใต้้นโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ประการสำคัญคือ หุ่นส่วนโครงการพัฒนา คือ ร้อยโทสมบัติ บัญชาเมฆ เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงใน

ระดับโลกเป็นแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวทั่วโลกสนใจ ตลอดจนการมีเครือข่ายการพัฒนาที่ครอบคลุมทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม ในขณะที่การวิเคราะห์เกี่ยวกับอุปสรรคพบว่า สถานการณ์ระบาดของโควิด 19 สถานการณ์ทางเศรษฐกิจของโลกตกต่ำและการเกิดสงครามในต่างประเทศ มีผลต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้งของโลกและไทย

6. ยุทธศาสตร์การศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการพัฒนาบัวขาววิลเลจ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของโลกด้านการศึกษา ด้านเกษตรปลอดภัย ด้านศิลปวัฒนธรรมมวยไทย ตามแนวทางการทำธุรกิจเพื่อสังคม มีรายละเอียด ดังนี้

6.1 การวิเคราะห์ด้านการวิเคราะห์ด้านการบริหารและการจัดการโครงการ พบว่าโครงการจัดตั้งรูปแบบบริษัท คือ บริษัทปัญญาเมฆ จำกัด มุ่งเน้นการนำพลังละมุน (Soft Power) ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนธรรมชาติ และทุนทางวัฒนธรรมสู่การพัฒนาเป็นธุรกิจสร้างสรรค์ สนับสนุนการเศรษฐกิจสร้างสรรค์เชิงการท่องเที่ยว ดังที่กล่าวมาเบื้องต้น โดยการดำเนินธุรกิจมีการแบ่งผลกำไร ทั้งนี้เพื่อคืนกำไรสู่ชุมชนสนับสนุนการทำประโยชน์เพื่อสาธารณะโดยการให้ทุนการศึกษา การให้การสนับสนุนกิจกรรมสาธารณะของชุมชน และการส่งเสริมช่วยเหลือคนยากจนชายขอบตามโอกาสสมควร นอกจากนี้บัวขาววิลเลจมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศไทยและจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งการพัฒนาโครงการต้องให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบัน โดยต้องมีการวิเคราะห์องค์การทั้งทางด้านการบริหารจัดการ การตำแหน่งองค์กรการกำหนดรูปแบบองค์กร การจัดโครงสร้างองค์กรการจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์

6.2 การวิเคราะห์ด้านเทคนิคและโอกาสทางการการตลาดและเศรษฐกิจ พบว่า ธุรกิจของบัวขาววิลเลจเป็นธุรกิจเที่ยวเชิงการศึกษา การเกษตรและอาหารปลอดภัย และเชิงศิลปวัฒนธรรมมวยไทย ตรงกับนโยบาย 5F คือ Fight Food Fashion Film และ Festival ของรัฐบาล ตลอดจนตรงกับทิศทางของการใช้พลังละมุน โดยโครงการอาศัยชื่อเสียงของบัวขาวปัญญาเมฆ ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวในระดับโลก โดยส่งเสริมการขายผ่านสื่อออนไลน์และเครือข่าย ในการวิเคราะห์ด้านการตลาดที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์คู่แข่ง สินค้าและบริการด้านการส่งเสริมการขายเน้นการขายผ่านบริษัทนำเที่ยว และ กลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยว

6.3 การวิเคราะห์ด้านเทคนิค ได้แก่ การวิเคราะห์ที่ดินที่ตั้ง การจัดอาคารสถานที่ ภูมิทัศน์ การวางระบบเทคโนโลยี การจัดวัสดุอุปกรณ์ โดยแนวคิดในการพัฒนาถูกนำมาเขียนเป็นแบบแผนภาพของภูมิทัศน์และสถาปัตยกรรม ตามแนวคิดแหล่งท่องเที่ยวในระดับโลก

ด้านการศึกษา อาหารปลอดภัย และศิลปะมวยไทย ไว้จำนวน 5 รูปแบบ ภายในบัวขาววิลเลจ ประกอบด้วย รูปปั้นบัวขาว การสัมผัสกับชีวิตบัวขาว พิพิธภัณฑ์มวยไทย โรงเรียนกีฬา การทำเกษตรปลอดภัย การเลี้ยงช้าง การขี่เกวียนช้าง การแสดงช้าง การแสดงศิลปวัฒนธรรม การสอนชกมวย การแสดงศิลปะมวยไทย การบริการอาหารเครื่องดื่ม และการขายของที่ระลึกจากผลิตภัณฑ์ชุมชนและบัวขาว

6.4 การวิเคราะห์ทางการเงินเพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ในการการลงทุน พบว่า การพัฒนาบัวขาววิลเลจคาดว่าจะใช้เงินลงทุนจำนวน 120,000,000 ล้านบาท เป็นทุนของเจ้าของ จำนวน 65,500,000 บาท และหนี้สินจากการกู้ยืมเงินมาลงทุนจำนวน 55,000,000 ล้านบาท เมื่อพิจารณาความเป็นไปได้ทางการเงิน พบว่า เมื่อพิจารณาตัวชี้วัดทางการเงิน พบว่ากิจการมีความเป็นไปได้ในการลงทุน กล่าวคือ 1) มีอัตราส่วนหนี้สินต่อทุน (Debt Equity Ratio : DER) เท่ากับ 0.85 ซึ่งอยู่ในสัดส่วนที่เหมาะสม คือ มีทุนมากกว่าหนี้สิน 2) มีมูลค่าปัจจุบัน (Net Present Value : NPV) เท่ากับ 10,324,183 ล้านบาท ซึ่งมากกว่าศูนย์ แปลว่า รายได้ในอนาคตของกิจการแปลงมาเป็นมูลค่าปัจจุบัน จำนวน 130,324,183 บาท มีค่ามากกว่า จำนวนเงินลงทุน 120,000,000 บาท คิดเป็นจำนวนสุทธิ 10,324,183 บาท 3) มีอัตราผลตอบแทนภายในจากการลงทุน (Internal Rate Return of Scale: IRR) เท่ากับ 11.50 ซึ่งมากกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ คือ ร้อยละ 7 แปลว่า เงินลงทุนหนึ่งร้อยบาท ให้ผลตอบแทนจำนวน 11.5 บาท 4) ระยะเวลาคืนทุน (Pay Back Period: PP) เท่ากับ 3 ปี 2 เดือน ซึ่งถือว่ากิจการสามารถคืนทุนได้เร็วกว่า 5 ปี และ 5) ด้านแหล่งเงินทุน พบว่า กิจการเป็นโครงการที่น่าสนใจคาดว่าจะหาผู้ร่วมทุนได้โดยเร็ว

6.5 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความร่วมมือภาคส่วน อันประกอบด้วย ภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม ในการพัฒนาบัวขาววิลเลจ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของโลกด้านการศึกษา การเกษตรอาหารปลอดภัย ได้เริ่มต้นจากการศึกษาแนวทางในการจัดตั้งวิทยาลัยเทคโนโลยีกีฬา บัญชาเมฆ ขึ้นในบัวขาววิลเลจ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสทางด้านการศึกษาให้แก่ผู้ต้องการที่จะศึกษาเล่าเรียนทางด้านการกีฬาที่เกี่ยวข้องกับศิลปะมวยไทย ทั้งหลักสูตรระยะสั้นระยะยาว อีกทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้แก่ผู้ด้วยโอกาสทางด้านการศึกษาทั้งคนไทยและกลุ่มชนเผ่าต่าง ๆ โดยรับทุนผ่านมูลนิธิบัญชาเมฆ ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาที่ได้ทั้งภาควิชาการตามเกณฑ์มาตรฐานทางด้านการศึกษาของรัฐและภาคปฏิบัติการในการชกมวยไทย สำหรับด้านการเกษตรปลอดภัยที่เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านการทำเกษตร เพื่อผลิตอาหารปลอดภัย

ไว้เป็นอาหารสำหรับบุคลากร ทำเป็นอาหารให้นักท่องเที่ยว โดยผู้ผลิตคือ นักเรียนจากวิทยาลัย เทคโนโลยีการกีฬาสุขภาพเมฆ เกษตรกร กลุ่มเกษตรกรที่อยู่รอบบริเวณ บัวขาววิลเลจ และการเกษตรแบบทั่วไปในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ และเป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์แบบครบวงจร เพื่อผลิตอาหารปลอดภัยโดยมีการวางแผนการผลิตและแผนการบริโภค และแผนการตลาดที่สอดคล้องทั้งหลักวิชาการและการปฏิบัติการ

6.6 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างและพัฒนาให้บัวขาววิลเลจ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรม ศิลปะมวยไทยแบบครบวงจร ที่เป็นทั้งแหล่งเรียนรู้ศิลปะมวยไทย เวทีการแข่งขันการชกมวยไทยตามมาตรฐานสากล และการนำนักเรียนนักมวยไทยไปชกในเวทีทั้งในระดับประเทศและต่างประเทศ ซึ่งเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของไทยให้คงอยู่สืบต่อไป รวมถึงการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นศิลปะมวยไทยให้เป็นที่รู้จักในระดับโลก โดยใช้ บัวขาววิลเลจ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีพลัง (Soft Power) ส่วนการทำให้บัวขาววิลเลจ เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับโลกที่มีการบริหารจัดการหรือมีรูปแบบของการทำธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) ในลักษณะของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างกำไรที่เป็นตัวเงิน เพื่อนำมาพัฒนาธุรกิจต่อและคืนกำไรให้กับสมาชิกผู้ถือหุ้นเป็นรายบุคคล กลุ่มบุคคล กลุ่มองค์กรชุมชน หน่วยงาน องค์กร สถาบันต่าง ๆ และการทำธุรกิจแบบมีความรับผิดชอบต่อสังคมและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทุกระดับ ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ โดยที่ทุกภาคส่วนที่เข้าร่วมได้ประโยชน์ร่วมกันด้วยความเป็นธรรม

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับการสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนา เพื่อสร้างความร่วมมือในการพัฒนาพื้นที่บัวขาววิลเลจ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโลกด้านการศึกษา การเกษตรอาหารปลอดภัย และวัฒนธรรมมวยไทย ตามแนวธุรกิจเพื่อสังคม ได้ประยุกต์แนวคิดทฤษฎีระบบ สอดคล้องกับตามแนวคิดของ เฉลียว บุรีภักดี (2542, น. 4-5) ว่าเป็นไปได้และเห็นด้วยกับการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาบัวขาววิลเลจเป็นแหล่งท่องเที่ยวโลกได้อย่างแท้จริง โดยต้องอาศัยพลังร่วมของทุกฝ่ายทั้งในส่วนของรัฐบาลภายใต้หน่วยงานต่าง ๆ ภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาสังคมในทุกกระดับ เพราะการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโลกย่อมนำมาซึ่งผลประโยชน์ของชาติในทางเศรษฐกิจ การศึกษา วัฒนธรรม การกีฬา การท่องเที่ยว สุขภาพอนามัย และการประชาสัมพันธ์ สร้างภาพลักษณ์ที่ดีงามของประเทศไทย

ให้ชาวโลกได้รับรู้ได้มากขึ้นโดยใช้ศิลปะมวยไทยเป็นจุดแข็งและจุดขายที่สำคัญ สำหรับประเทศไทย

2. การนำยุทธศาสตร์การพัฒนาบัวขาววิลเลจสู่การปฏิบัติ สอดคล้องกับความคิดเห็นของศาสตราจารย์ ดร.สุเนตร ปุติณธรานนท์ (สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2563) ผู้เชี่ยวชาญประวัติศาสตร์จากศูนย์พุทธวัฒนธรรมและนวัตกรรมทางสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้กล่าวว่า การนำเสนอบัวขาว บัญชาเมฆ ควรนำเสนอในทุก ๆ ด้านที่บัวขาวเป็นเพื่อประโยชน์ต่อการสร้างแรงบันดาลใจ ที่แสดงให้เห็นบัวขาวในด้านการมีระเบียบวินัย หัวใจเข้มแข็งมีความเสียสละ และสร้างประโยชน์ให้กับสังคมในหลายรูปแบบ ดังนั้น คนอย่าง บัวขาว บัญชาเมฆ ควรเป็นมากกว่านักมวยดัง ควรนำมาเป็นทุนเพื่อเพิ่มคุณค่าประโยชน์ให้กับสังคมและประเทศชาติ

3. ตามหลักแนวคิดทฤษฎีที่กลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมที่มีอยู่มีบุคคลธรรมดา กลุ่มบุคคล ชุมชน หรือนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย ซึ่งสามารถดำเนินกิจการเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายสินค้าหรือบริการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลักของกิจการ และมีการจดทะเบียนตามระเบียบกฎหมาย ไม่ใช่ธุรกิจเชิงทุนนิยมเพื่อกำไรสูงสุด และเป็นไปเพื่อประโยชน์ของคนใดคนหนึ่งและของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของนักวิจัยชื่อ จตุพร จุ้ยใจงาม (2557, น. 1229-1230) ที่ได้ให้แนวความคิดว่าบริบทของระบบทุนนิยมสมัยใหม่มาจากการเจริญเติบโตของการพัฒนาอุตสาหกรรม เป็นหลักอาศัยกลยุทธการแย่งชิงเป็นหลัก รวมถึงการเบียดเบียนสังคมสิ่งแวดล้อม การโน้มน้าวให้รัฐบาลออกนโยบายสาธารณะเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ของคนกลุ่มธุรกิจ ซึ่งยุทธศาสตร์การพัฒนาบัวขาววิลเลจให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโลก ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องไม่มุ่งหวังให้เกิดธุรกิจแบบทุนนิยมเต็มรูปแบบ

4. จากยุทธศาสตร์การพัฒนาบัวขาววิลเลจให้เป็นแหล่งเรียนรู้แบบครบวงจร ทั้งด้วยการศึกษา การกีฬาสาธิตสนุข ศิลปวัฒนธรรม การสร้างอาหารปลอดภัย และแหล่งท่องเที่ยวระดับโลกที่เป็นธุรกิจเพื่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดนักวิชาการชาวต่างประเทศที่ชื่ออัลเฟรด มาร์แชล ได้กล่าวว่า การศึกษา เป็นการลงทุนที่สูงกว่าการลงทุนในรูปแบบอื่น ๆ เพราะผลตอบแทนที่ได้จากการศึกษาคือ การพัฒนาคน พัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และสร้างวัฒนธรรมที่ดีงาม (พิชญ์สินี ชมพุดำ 2542, น. 10)

5. การทำเกษตรอินทรีย์ เพื่อผลิตอาหารปลอดภัยเพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้และได้ผลผลิตเพื่อการบริโภคตามผลการวิจัยนั้น สอดคล้องกับแนวความคิดของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธรรมพร ตันตรา ที่ได้กล่าวในเวทีประชุมเสวนา (ธรรมพร ตันตรา, สัมภาษณ์,

11 พฤศจิกายน 2563) ว่า การที่แหล่งท่องเที่ยวบัวขาววิลเลจ สามารถทำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ครบวงจรโดยมีการจัดพื้นที่ให้มีศูนย์เรียนรู้ด้านการทำ เกษตรอินทรีย์ เพื่อผลิตอาหารปลอดภัย โดยมีการเชื่อมโยงกับเกษตรกรและผู้สนใจในหมู่บ้าน ตำบล ในอำเภอแม่แตง และอำเภอใกล้เคียงถือว่าเป็นสิ่งดีและยอดเยี่ยมเป็นอย่างมาก เพราะตอบโจทย์ได้ในหลายมิติในเชิงของการพัฒนาที่สอดคล้องกับสถานการณ์ในยุคปัจจุบัน ถ้าสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรมจะเป็นประโยชน์ทั้งส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวม และสอดคล้องกับแนวคิดของ เสรี พงศ์พิศ (2547) แนวคิดเกี่ยวกับการทำศูนย์เรียนรู้ต้นแบบเกษตรอินทรีย์เพื่อผลิตอาหารปลอดภัย เป็นแนวคิดที่มีความเชื่อมโยงกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่ได้ชี้แนะแนวทางในการพัฒนาประเทศให้เป็นไปตามลำดับขั้น โดยสร้างความพอมีพอกินให้แก่ราษฎร โดยเฉพาะเกษตรกรซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ มุ่งให้เกิดความพอมีพอกินหรือพอเพียงในครัวเรือน นำไปสู่การรวมกลุ่มก่อให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือของบุคคล แหล่งทุน และภาคธุรกิจ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจแบบคุณธรรม เสริมสร้างจิตใจของคนในชาติดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร ความมีสติปัญญาและความรอบคอบประชาชนในทุกภาคส่วน สามารถนำไปปฏิบัติได้ด้วยความสำเร็จในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต

6. สำหรับการทำให้บัวขาววิลเลจเป็นแหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรมมวยไทยนั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ รุ่ง แสงอุดม (2559, น. 59-71) ได้กล่าวถึง สถานการณ์มวยไทยในประเทศไทย โดยระบุว่า มวยไทยเป็นศิลปะการต่อสู้ด้วยมือเปล่าและเป็นกีฬาประจำชาติไทยที่ได้รับความสนใจจากชาวไทยโดยทั่วไป โดยถือว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของคนไทยที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นเพื่อแสดงถึงการต่อสู้ของคนไทย ต่อมาเมื่อมีการยกระดับการจัดการแข่งขันมวยไทยให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป จึงมีการพัฒนามวยไทยเพื่อการอาชีพขึ้น กีฬามวยไทยนอกจากเป็นกีฬาแล้วยังเป็นศิลปะการต่อสู้ประจำชาติไทย และได้รับความนิยมทั้งไทยและต่างประเทศ และสอดคล้องกับแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร. สุเนตร ชุตินธรานนท์ (สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2563) ได้กล่าวว่า การทำให้มวยไทย เป็นส่วนขับเคลื่อน และสร้างคุณประโยชน์ทางด้านศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี รวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่นให้เป็นที่รู้จักนานาประเทศ โดยใช้ความมีชื่อเสียงของบัวขาว ภูมิปัญญาให้เป็นประโยชน์ เพื่อส่วนรวมเป็นสิ่งดีและพึงกระทำอย่างยิ่ง และยังสอดคล้องกับ ดร. ศักดิ์ชาย ทับสุวรรณ (สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2563) ผู้เชี่ยวชาญด้านมวยไทยและมวยสากล ได้ให้แนวความคิดเพิ่มเติมว่าการดำเนินกิจกรรม โครงการต่าง ๆ เกี่ยวกับมวยไทยเพื่อ

ผลักดันมวยไทยสู่การท่องเที่ยวแบบครบวงจรมวยไทยจะต้องเป็นหนึ่งในห้าองค์ประกอบ ในการกระตุ้นการท่องเที่ยวที่ประกอบด้วย 5F คือ Fight Food Fashion Film และ Festival โดยมี การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของศิลปะมวยไทย เช่น กางเกง นวม ฯลฯ ร่วมกับการนำเสนอพิธีกรรมที่งดงามของมวยไทย ซึ่งได้แก่ การไหว้ครู ซึ่งตรงกันกับแนวคิดของ ดร.สุปรานี ดุปตาสา (สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2563) ที่ได้ให้แนวความคิดในเวทีสัมมนา ประเด็นมวยไทย สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ด้านการส่งออกและการท่องเที่ยว โดยกล่าวว่า ทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับมวยไทยต้องช่วยกันสร้างมวยไทยให้มีมาตรฐาน เป็นที่ยอมรับในระดับประเทศ ระดับอาเซียน และระดับโลก และเห็นด้วยกับการดำเนินการ ให้เกิดศูนย์กลางศูนย์เรียนรู้ศิลปะมวยไทยในประเทศไทย ให้เกิดเป็นรูปธรรม โดยแกนจัดให้มี ผลิตภัณฑ์มวยไทย ในขณะที่ พลเอก ธนะศักดิ์ ปฏิมาประกร (สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2563) ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ประเทศไทยควรให้ความสำคัญกับการนำศิลปะมวยไทย วัฒนธรรม ไทยมรดกไทย ให้ก้าวสู่การเป็นมรดกโลกโดยผ่านกรรมการของยูเนสโก (UNESCO) ด้วยเหตุผล มวยไทยเป็นของเก่าดั้งเดิมมีความโดดเด่นไม่มีอะไรมาทดแทนได้ และมีความสำคัญระดับโลกใน ความเป็นศิลปวัฒนธรรมที่งดงามมีการสืบทอด

7. ในการพัฒนาบัวขาววิลเลจให้ทำธุรกิจเพื่อสังคมเชื่อว่า จะบรรลุตามวัตถุประสงค์ และเข้าเป้าหมายประสบความสำเร็จเป็นรูปธรรมได้อย่างแน่นอน เพราะไม่ได้ทำธุรกิจการ ท่องเที่ยวเพื่อคนใดคนหนึ่ง กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และไม่ใช้การทำธุรกิจเพื่อมุ่งหวังกำไรที่เป็นตัวเงิน สูงสุด (Maximize Profit) และไม่ใช้การทำธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีการแบ่งแยกชนชั้น ด้วยมูลค่า เงินตรา แต่เป็นการเปิดโอกาสให้คน กลุ่มคนทุกระดับเข้ามาเป็นสมาชิกภายใต้การสร้างสรรค์สิ่ง ที่ดีให้กับสังคมและประเทศชาติ โดยธุรกิจเพื่อสังคมช่วยแตะเบรคหรือชะลอกระแสทุนนิยม สามานย์ให้ช้าลง สร้างดุลด้านการพัฒนา ลดความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจและการลงทุน และมุ่งเน้นการกลับมาให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์โดยแก่นแท้ ประการสำคัญรูปธรรม ธุรกิจหรือวิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถสร้างตลาดทุนในสังคมได้

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการศึกษาทำให้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา บัณฑิตวิไล ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของโลกด้านการศึกษา การเกษตรอาหารปลอดภัย และศิลปวัฒนธรรม มวยไทยตามแนวทางการธุรกิจเพื่อสังคม และกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม คือ เป็นการสร้างรูปธรรมของการสร้างโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพลังละมุน คือ จากบุคคลที่มีชื่อเสียงมีบทบาทต่อสาธารณะระดับโลก ทุนวัฒนธรรม และทุนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาสร้างสรรค์เศรษฐกิจตามนโยบายกระตุ้นการท่องเที่ยวเศรษฐกิจสร้างสรรค์ตามนโยบาย 5F ของรัฐบาล คือ Fight Food Fashion Film และ Festival ตลอดจนการสนับสนุนการจัดทำธุรกิจเพื่อสังคมเพื่อการบรรเทาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในสังคมไทย

7. ข้อเสนอแนะ

1. รัฐบาลควรให้การสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพลังละมุน จากทุนในสังคมทั้งทุนมนุษย์ และทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. บัณฑิตวิไลควรแสดงให้เห็นสังคมเชื่อมั่นรับรู้ถึงการเป็นธุรกิจเพื่อสังคมแท้จริง โดยผลของการดำเนินโครงการพัฒนาต่าง ๆ ต้องเกิดประโยชน์ทั้งส่วนตนและส่วนรวม
3. บัณฑิตวิไลควรมีความพยายามสูงสุดในการนำยุทธศาสตร์การพัฒนาสู่การปฏิบัติเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง
4. องค์กรที่มีบทบาทต่อสาธารณะในจังหวัดเชียงใหม่ ควรให้การสนับสนุนโครงการพัฒนาบัณฑิตวิไลตามยุทธศาสตร์การพัฒนา

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2558). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของประเทศ พ.ศ.2560–2564. กรุงเทพฯ: พิมพ์พลี พรินติ้ง.
- กรมการท่องเที่ยว. (2561). แผนยุทธศาสตร์พัฒนาการท่องเที่ยว (พ.ศ. 2561-2564) ของกรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: วีไอพีก็อปปีปริน.

- จตุพร จุ้ยใจงาม. (2557). กิจการเพื่อสังคม แนวโน้มระบอบทุนนิยมสมัยใหม่ กรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จ. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ Veridian มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 7(3), 124-137.
- เฉลียว บุรีภักดี. (2542). *ทฤษฎีระบบและการพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ.
- พิชญ์สินี ชมพุดำ. (2542). การวิเคราะห์ความต้องการศึกษาต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดการศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- รุจ แสงอุดม. (2559). *แนวทางการพัฒนามวยไทยเพื่อรองรับการเป็นกีฬาสากล*. กรุงเทพฯ: หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- เสรี พงศ์พิศ. (2547). *ร้อยคำที่ควรรู้*. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- World Economic Forum. (2017). The Global Competitiveness Report 2017-2018. Retrieved from <https://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf>

การจัดการทรัพยากรเกษตรบนที่ลาดเชิงเขาด้วยปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียง และการขยายผลสู่ชุมชน
กรณีศูนย์เรียนรู้ ฮอมบุญอโศก บ้านป่าไผ่ ตำบลไทรย้อย
อำเภอเด่นชัยจังหวัดแพร่ *

Agricultural Resource Management on the Foothill Slope
Guided by the Sufficiency Economy Philosophy and
Community Extension: A Case of Homboon Asoka Learning
Center Banpapai, Sai Yoi Subdistrict, Denchai District,
Phrae Province

อำนวย คลีไบ¹, วชรพงษ์ วัฒนกุล², มนัส สุวรรณ³, และ ภัทรวุฒิ สมยานะ⁴
Amnuay kleebai¹, Watcharapong Wattanakul², Manut Suwan³, and Phatharawuth Somyana⁴
สาขาวิชาศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่¹
คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่²
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่³
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่⁴
Science for Sustainable Local Development, Chiang Mai Rajabhat University¹
Faculty of Agricultural Technology, Chiang Mai Rajabhat University²
Graduate School, Chiang Mai Rajabhat University³
Faculty of Management Science, Chiang Mai Rajabhat University⁴
Corresponding Author, E-mail: homboon6424@gmail.com

* ได้รับบทความ: 23 สิงหาคม 2566; แก้ไขบทความ: 18 กันยายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 19 กันยายน 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยแบบผสมผสานในการจัดการทรัพยากรเกษตรบนที่ลาดเชิงเขาด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการขยายผลสู่ชุมชนที่ศูนย์เรียนรู้ฮ่อมบุญโสภ จังหวัดแพร่ ด้วยการถอดบทเรียนโดยผู้วิจัย แบบสอบถามและบทสัมภาษณ์กับเกษตรกรที่ศูนย์เรียนรู้ฯ 17 คนและผู้เข้ารับการอบรมที่ศูนย์เรียนรู้ฯ 226 คน

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรรุ่นบุกเบิกพบปัญหาเกี่ยวกับการขาดความรู้ด้านการจัดการเกษตร การเพาะปลูกพืชเชิงเดี่ยวทำให้ดินเสื่อมโทรมและไม่มีความมั่นคงในอาชีพ เมื่อผู้นำชุมชนน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกได้แก่ 1) เปลี่ยนจากแสวงหาความร่ำรวยเป็นการใช้ชีวิตอย่างมีศีลธรรม 2) เปลี่ยนจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยวเป็นการปลูกพืชผสมผสานที่เหมาะสมกับพื้นที่เพื่อลดความเสี่ยง 3) เพิ่มความหลากหลายทางสิ่งแวดล้อมด้วยการปลูกพืชท้องถิ่น ไม้ยืนต้น พืชท้องถิ่นเพื่อความพอเพียงด้านแหล่งอาหาร 4) พัฒนาแหล่งน้ำซับในรูปสระพวงตามแนวที่ราบเชิงเขาและเชื่อมต่อเป็นระบบประปาภูเขาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันด้านแหล่งน้ำ หลังจากดำเนินงานกว่า 20 ปี ศูนย์เรียนรู้ฯ มีกิจกรรมการเกษตรที่เหมาะสมและพอเพียง ผลการประเมินการเปลี่ยนแปลงวิถีปฏิบัติของผู้รับการอบรมด้วยวิธีแมคนีมาร์พบว่าผู้รับการอบรมได้ปรับเปลี่ยนวิถีปฏิบัติในพื้นที่ของตนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) ในด้านการจัดการดิน น้ำ และป่าไม้ การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการทรัพยากรของศูนย์เรียนรู้ฯ พบว่าเหมาะสมมากในด้านเศรษฐกิจ (4.44 ± 0.67) สังคม (4.92 ± 0.68) และสิ่งแวดล้อม (4.39 ± 0.71) แสดงให้เห็นว่าการจัดการทรัพยากรเกษตรบนที่ลาดเชิงเขาด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถพลิกฟื้นพื้นที่ที่เสื่อมโทรมให้มีความอุดมสมบูรณ์ได้อย่างพอเพียงเหมาะสมกับบุคคลและชุมชน

คำสำคัญ: ที่ลาดเชิงเขา; ทรัพยากรเกษตร; ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This mixed-method research, conducted at the Hom Bun Asoke Learning Center in Phrae Province, focused on agricultural resource management on the foothill slope guided by the Sufficiency Economy Philosophy and community extension. Data collection methods included personal experiences, questionnaires, and interviews with 17 farmers. Additionally, 226 participants who received training at the center.

The results revealed that the study identified initial challenges faced by pioneering farmers, including limited agricultural knowledge, poverty, and soil erosion due to single-crop cultivation. However, as community leaders embraced the Sufficiency Economy Philosophy, positive changes emerged: 1) Transitioning from pursuing material wealth to ethical living. 2) Shifting from single crop to diversified farming practices suitable for the terrain to mitigate risks. 3) Enhancing environmental diversity by cultivating perennial fruit trees, local vegetables, and indigenous plants for food security. 4) Developing natural water collecting ponds as a hillside irrigation system for water resilience. Over two decades, the center successfully promoted sustainable agriculture. The McNemar test showed significant ($P < 0.05$) improvements in soil, water, and forest management among training recipients. The resource management model at the learning center received high scores for economics (4.44 ± 0.67), society (4.92 ± 0.68), and the environment (4.39 ± 0.71). In conclusion, this Sufficiency Economy Philosophy guided approach effectively revitalized degraded land, meeting the needs of both individuals and the community.

Keywords: foothill slopes; agricultural resources; sufficiency economy philosophy

1. บทนำ

แนวทางสำคัญแนวทางหนึ่งสำหรับการสร้างความยั่งยืนให้กับงานเกษตรกรรม คือ การจัดการทรัพยากรเกษตรให้เหมาะสมตามบริบทของแต่ละพื้นที่ เช่น พื้นที่ราบทั่วไป เป็นพื้นที่ที่ภาครัฐได้มีบริการสนับสนุนค่อนข้างทั่วถึง ทั้งองค์ความรู้ ปัจจัยการผลิต การตลาด มีระบบจ่ายน้ำด้วยระบบของชลประทานในพื้นที่บางส่วน อย่างไรก็ตามสำหรับในพื้นที่ลาดเชิงเขา ซึ่งเป็นพื้นที่นอกเขตชลประทานมักประสบปัญหาทั้งด้านรูปแบบการใช้ที่ดินและแหล่งน้ำสำหรับการเกษตร (อานนท์ ยอดญาติไทย และ อาทิตยา สุตา, 2563) นอกจากนั้นถึงแม้จะมีการจัดหาแหล่งน้ำที่พอเพียง แต่เกษตรกรก็ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดการการเกษตรที่เหมาะสมกับพื้นที่ โดยมุ่งเน้นแต่การผลิตเพื่อการจำหน่ายเป็นหลัก ขาดหลักความมีเหตุผล ความพอประมาณ รวมถึงการป้องกันความเสี่ยงหรือความการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ซึ่งหากเกษตรกรได้มีการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้จักช่วยให้การจัดการทรัพยากรในพื้นที่ดังกล่าวเป็นไปได้อย่างเหมาะสม

ในกรณีศึกษาการจัดการของศูนย์เรียนรู้ในพื้นที่ลาดเชิงเขาของบ้านป่าไผ่ ตำบลไทรย้อย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดแพร่ ที่มีการดำเนินการต่อเนื่องกว่า 20 ปี เกษตรกรในอดีตพบปัญหาการขาดแคลนแหล่งน้ำ พื้นที่เสื่อมโทรมและยากจน แต่ปัจจุบันสามารถพลิกฟื้นพื้นที่ให้เหมาะสมกับการเกษตรที่พอเพียงกับบุคคลและชุมชน ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาถึงรูปแบบและแนวทางในการดำเนินการของชุมชนเพื่อนำมาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพลวัตการเปลี่ยนแปลงภูมิกายภาพและภูมิสังคมกับการจัดการทรัพยากรเกษตรของพื้นที่ศูนย์เรียนรู้ระหว่างปี พ.ศ. 2525-2534
2. เพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จของการจัดการทรัพยากรเกษตรบนที่ลาดเชิงเขาเพื่อกลไกที่ยั่งยืนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์เรียนรู้ระหว่างปี พ.ศ. 2535 – 2565
3. เพื่อศึกษาการขยายผลการนำรูปแบบการจัดการทรัพยากรเกษตรของผู้ผ่านการอบรมไปปรับใช้ในพื้นที่ของตนเอง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในการเขียนเล่าเรื่อง ผู้มีส่วนร่วมจำนวน 17 คน และมีผู้ที่ผ่านการอบรมจากศูนย์เรียนรู้หอมนบุญโสภณ จำนวน 510 คน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Hendel (อ้างถึงใน มนัส สุวรรณ, 2556) ที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้ตัวอย่าง 226 คน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้เครื่องมือและวิธีการในการดำเนินกิจกรรมวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

2.1 การเขียนเล่าเรื่อง (Story Telling) ประสพการณ์ (วีระ นิจิไตรรัตน์, 2553) การจัดการทรัพยากรเกษตรของศูนย์เรียนรู้หอมนบุญโสภณ

2.2 แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) และสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ใช้ข้อคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เก็บข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของพื้นที่บ้านป่าไผ่ การประกอบอาชีพของเกษตรกร และผลที่เกิดจากการประกอบอาชีพ

2.3 แบบสอบถาม เก็บข้อมูลเกี่ยวกับการนำรูปแบบการจัดการทรัพยากรเกษตรของศูนย์เรียนรู้ของผู้ที่ผ่านการอบรมไปปรับใช้

2.4 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามด้วยวิธีคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ (Item Object Congruence: IOC) กับผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2553) และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha α) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, น. 117) ได้ค่าเท่ากับ 0.948

2.5 ทำการประเมินรูปแบบการจัดการทรัพยากรเกษตรบนที่ลาดเชิงเขาด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการเก็บรวบรวมภาคสนาม จากเอกสาร และการเล่าเรื่องมาจัดระเบียบข้อมูล และกำหนดประเด็นการวิเคราะห์ข้อมูล โดยยึดตามแนวทางวัตถุประสงค์ของการดำเนินการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) หาค่า ร้อยละ ค่าความถี่ และ

ค่าเฉลี่ยและประเมินการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติด้านการเกษตรในรูป “ก่อนและหลัง” (Before and After) ของผู้เข้ารับการอบรม โดยวิธีของแมคนีมาร์ (McNemar Test for Significance of Changes) (ชนินันท์ พุกฤษ์ประมุข และ สุชาดา บวรกิตวงศ์, 2562) และผู้รับการอบรมประเมินความเหมาะสมในการนำรูปแบบการจัดการทรัพยากรเกษตรของศูนย์เรียนรู้ฯ ไปปรับใช้ ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และปัญหาในความยุ่งยากของการนำรูปแบบไปปฏิบัติและปัญหาด้านความเหมาะสมของสภาพพื้นที่ที่นำรูปแบบไปปรับใช้ด้วยมาตราส่วนประเมินค่า (Linkert Scale) คะแนนเต็ม 5

การแปรผลข้อมูล ดังนี้ (Best and Kahn, 1988, pp. 246-247)

คะแนนเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง นำไปปรับใช้/มีความเหมาะสมมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง นำไปปรับใช้/มีความเหมาะสมมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง นำไปปรับใช้/มีความเหมาะสมปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง นำไปปรับใช้/มีความเหมาะสมน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง นำไปปรับใช้/มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

4. สรุปผลการวิจัย

1. พลวัตการเปลี่ยนแปลงภูมิกายภาพและภูมิสังคมของพื้นที่ศูนย์เรียนรู้หอมบุญโฮก ระหว่างปี พ.ศ. 2525 – 2534

ปี พ.ศ. 2525 บ้านป่าไผ่เป็นชุมชนขนาดเล็กมีจำนวนครัวเรือนประมาณ 50 ครัวเรือน เป็นผู้ที่อยู่พวยพามาจากพื้นที่อื่นทั้งหมด เนื่องจากสภาพภูมิประเทศโดยรอบของหมู่บ้านเป็นเขาสูงวางตัวเป็นแนวยาวในทิศเหนือ-ใต้ ทำให้เกิดสภาพพื้นที่เป็นที่ลาดเชิงเขาขนานตามเชิงเขา เกษตรกรทำไร่ข้าวโพดเป็นอาชีพหลัก โดยผลผลิตลดลงไม่คุ้มค่าต่อการลงทุน หลังจากดำเนินการมาได้ 5 ปี เกษตรกรได้ปรับเปลี่ยนเป็นการปลูกพืชสวน เช่น มะขามหวาน มะม่วง และลำไย ซึ่งพบว่าผลผลิตไม่มีคุณภาพและไม่มีตลาดรับซื้อ และด้วยสภาพความยากจนในปี พ.ศ. 2530-2534 เกษตรกรส่วนใหญ่ตัดโค่นพืชสวนออก และปลูกมันสำปะหลังเพื่อหารายได้หลัก รวมทั้งการตัดต้นไม้บนเขาสูงเพื่อเผาถ่านขายเป็นรายได้ชั่วคราว ส่งผลกระทบบ้างให้เกิดสภาวะพื้นที่เสื่อมโทรมอย่างรุนแรง เกษตรกรขาดแคลนน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภคในช่วง

ฤดูแล้ง รวมถึงแหล่งอาหารที่มีตามธรรมชาติทั้งพืชพื้นบ้านและสัตว์น้ำต่าง ๆ ที่มีตามลำห้วย ลดลง ความเป็นอยู่ของชาวบ้านอยู่ในสภาพยากจน ขาดความมั่นคงและไม่มีภูมิคุ้มกัน

2. บทเรียนของการจัดการทรัพยากรเกษตรบนที่ลาดเชิงเขาเพื่อกลีกรมที่ยั่งยืนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์เรียนรู้ห้อมบุญโศก

จากการถอดบทเรียนพบว่าในปี พ.ศ. 2532 ผู้นำชุมชนได้รับฟังการบรรยายเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเริ่มพิจารณานำมาปรับใช้โดยการเปลี่ยนแปลงตนเอง รวมถึงเผยแพร่แนวคิดสู่คนในครอบครัว และขยายวงกว้างสู่ชุมชน ทำให้สามารถปรับเปลี่ยนพื้นที่ทำการเกษตรที่เสื่อมโทรมเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ (ดังแสดงในภาพที่ 2) โดย

2.1 ปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิถีการดำเนินชีวิต

2.1.1 การเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift) ของตนเอง จากเดิมมุ่งแสวงหาทรัพย์ให้ได้จำนวนมาก ปรับเปลี่ยนมาใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย ใช้ศีลเป็นกรอบสำหรับดำเนินชีวิต ยึดถือ “คุณธรรมและจริยธรรม”

2.1.2 การเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิต เป็นการปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตเป็นผู้ที่มีความเป็นอยู่อย่างพอประมาณ ขยัน ประหยัด ใช้จ่ายเฉพาะสิ่งที่มีความจำเป็น ตั้งตนอยู่ในศีล 5 เป็นขั้นต่ำ ไม่มีอบายมุข การฝึกฝนปฏิบัติดังกล่าวเพื่อเป็นแนวทางป้องกันความเสี่ยงเพราะเกษตรกรอาจมีรายได้ไม่แน่นอน จึงเป็นสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเอง

2.1.3 ผู้นำแสวงหาความรู้ทักษะตลอดเวลาเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมการเกษตรมีความเหมาะสมกับสภาพของพื้นที่

2.2 ปรับเปลี่ยนการทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาทำเกษตรผสมผสาน (การมีเหตุผลตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง) การใช้เหตุผลโดยพิจารณาถึงประโยชน์ด้านอื่นของไม้ผล เช่น เป็นแหล่งปุ๋ยอินทรีย์ ช่วยลดการกัดเซาะของหน้าดินในพื้นที่ลาดเอียง กิ่งที่ตัดแต่งสามารถเป็นแหล่งพลังงานในการหุงต้มอาหาร เป็นฟืนเลี้ยงให้กับพืชชนิดอื่น

2.3 สร้างความหลากหลายทางนิเวศของพืชให้กับพื้นที่ เป็นการอนุรักษ์กิจกรรมการปลูกพืชและผักสวนครัวที่ดีที่เกษตรกรรุ่นก่อนได้ทำไว้ เสริมผักพื้นบ้านหลากหลายชนิดมาปลูกเสริมเพื่อเพิ่มความมั่นคงด้านแหล่งอาหาร จัดการปลูกพืชที่ต้องการน้ำน้อยปลูกบนพื้นที่เนินสำหรับพืชต้องการน้ำมากปลูกในที่ลุ่ม การดำเนินการดังกล่าวใช้หลักของความพอประมาณและสร้างภูมิคุ้มกันตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้สามารถรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงด้าน

ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น ทั้งนี้การดำเนินการใช้ระยะเวลาเพียง 4-5 ปี สามารถสร้างแหล่งอาหาร หมุนเวียนเพียงพอต่อการบริโภคได้ตลอดปี

2.4 พัฒนาแหล่งน้ำเป็นระบบประปาภูเขาเพื่อเพิ่มความชุ่มชื้นในพื้นที่ และสร้างป่า เพื่อฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม (ภูมิคุ้มกันและแสวงหาความรู้)

2.4.1 ผู้นำชุมชนแสวงหาความรู้ด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ โดยการหาแหล่ง น้ำซับที่มีในพื้นที่และพัฒนาสร้างสระเก็บน้ำขนาดเล็กเพื่อรองรับน้ำซับและวางระบบการจ่ายน้ำ ผ่านท่อเข้าสู่แปลงเกษตรในระบบประปาภูเขา การดำเนินการดังกล่าวทำให้สามารถใช้ประโยชน์ พื้นที่ทางเกษตรได้ตลอดทั้งปี และได้ขยายการใช้ประโยชน์สู่เกษตรกรที่มีพื้นที่อยู่โดยรอบ ก่อให้เกิดความร่วมมือในการช่วยกันพัฒนาแหล่งน้ำในกลุ่มน้ำขนาดเล็ก พื้นที่ประมาณ 100 ไร่ มี สระน้ำกระจายในแปลงต่าง ๆ จำนวน 15 สระและเชื่อมต่อการใช้งาน ระหว่างสระด้วยระบบท่อ ส่งน้ำเป็นระบบสระพวง เป็นการเปลี่ยนแปลงภูมิกายภาพจากพื้นที่เสื่อมโทรมเป็นพื้นที่อุดม สมบูรณ์ และเกิดสังคมที่ร่วมกันพัฒนาพื้นที่โดยไม่ต้องรอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานใด ๆ ดัง แสดงในภาพที่ 1

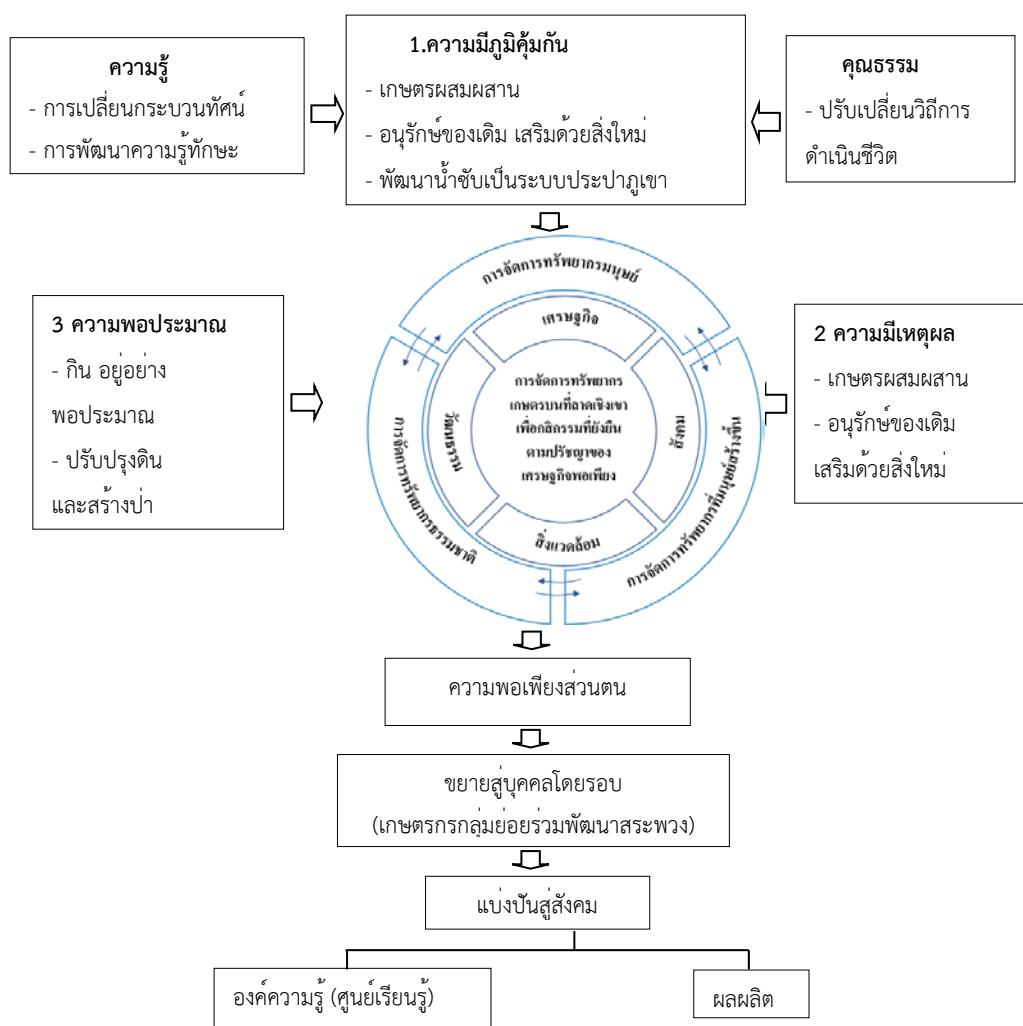

ภาพที่ 1. แสดงการมีส่วนร่วมของเกษตรกรกลุ่มย่อยในการพัฒนาลุ่มน้ำขนาดเล็ก จากแหล่งน้ำซับสู่ระบบประปาภูเขา

2.4.2 การจัดการทรัพยากรดิน ผู้นำชุมชนได้นำรูปแบบการใช้วัสดุที่มีในพื้นที่เป็น หลัก เช่น ใบไม้จากไม้ผล ฟาง และการปลูกพืชตระกูลถั่วหลังฤดูเก็บเกี่ยวข้าว รวมถึงการหว่าน ปอเทืองเพื่อไถกลบเป็นปุ๋ยพืชสด

ผลการดำเนินการตลอด 20 ปีถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2565) ได้รูปแบบการจัดการทรัพยากรเกษตรบนที่ลาดเชิงเขาด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกรณียุทธศาสตร์อมบุญโสภณ บ้านป่าไผ่ ตำบลไทรย้อย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดแพร่ ซึ่งเมื่อทำการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านพบว่ารูปแบบมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ทั้งในทางเศรษฐกิจเท่ากับ 4.96 ทางเทคนิควิธีการเท่ากับ 4.90 ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติเท่ากับ 4.90 ความสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเท่ากับ 4.92 ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2. รูปแบบการจัดการทรัพยากรเกษตรบนที่ลาดเชิงเขาด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. การนำรูปแบบการจัดการทรัพยากรเกษตรไปปรับใช้ของผู้เข้ารับการอบรมจากศูนย์เรียนรู้หอมบุญอโคศ

ผลการนำรูปแบบหรือวิธีการจัดการทรัพยากรเกษตรไปปรับใช้ของผู้เข้ารับการอบรมจำนวน 226 คน โดยการประเมินด้วยแบบสอบถามและทดสอบการเปลี่ยนแปลงของการปฏิบัติการจัดการดิน น้ำ ป่าไม้ และแนวคิดส่วนบุคคล ได้แสดงไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของการปฏิบัติการจัดการดิน น้ำ ป่าไม้ และแนวคิดส่วนบุคคลของผู้เข้ารับการอบรมจากศูนย์เรียนรู้หอมบุญอโคศ จำนวน 226 คนโดยใช้วิธีการทดสอบของแมคนีมาร์ (McNemar Test for Significance of Changes)

การจัดการดินเพื่อ การเกษตร	ก่อนอบรม				หลังอบรม				เปลี่ยน จากไม่ ปฏิบัติ เป็น ปฏิบัติ (D)	เปลี่ยน จาก ปฏิบัติ เป็นไม่ ปฏิบัติ (A)	χ ²
	ปฏิบัติ		ไม่ปฏิบัติ		ปฏิบัติ		ไม่ปฏิบัติ				
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	จำนวน	
1. ปรับปรุงดินให้ สมบูรณ์ก่อนทำ การเกษตร	111	49.1	115	50.9	219	96.9	7	3.1	108	0	106.0*
2. วางแผนการใช้น้ำ อย่างเหมาะสมกับฤดูกาล	131	58.0	95	42.0	201	88.9	25	11.1	70	0	68.0*
3. ปลุกป่าผสมผสานเพื่อ สร้างสมดุลแก่ธรรมชาติ	81	35.8	145	64.2	149	65.9	77	34.1	68	0	66.0*
4. ความคิดในการ แสวงหาทรัพยากรอื่นจำนวน มาก ๆ เพื่อจะได้มี ความสุข	118	52.2	108	47.8	66	29.2	160	70.8	8	60	38.3*

* แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$)

A = จำนวนผู้รับการอบรมที่มีความคิดเห็นก่อนให้การอบรมว่าได้ผลดี (+) แต่เมื่อได้รับการอบรมแล้วมีความเห็นว่าไม่ได้ผล (-) D = จำนวนคนที่มีความคิดเห็นก่อนให้การอบรมว่าไม่ได้ผล (-) แต่หลังจากได้รับการอบรมกลับมีความเห็นว่าได้ผลดี (+)

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า ผู้ผ่านการอบรมให้ความสำคัญต่อปรับปรุงดินให้สมบูรณ์ก่อนทำการเกษตรมากกว่าด้านอื่น โดยมีการเปลี่ยนแปลงจากการไม่ปฏิบัติเป็นปฏิบัติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจำนวน 108 คน ($P < 0.05$, $\chi^2 = 106.0$) รองลงมาคือการวางแผนการใช้น้ำอย่างเหมาะสมกับฤดูกาล มีการเปลี่ยนแปลงเป็นปฏิบัติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจำนวน 70 คน ($P < 0.05$, $\chi^2 = 68.0$) สำหรับการปลูกป่าผสมผสานเพื่อสร้างสมดุลแก่ธรรมชาติ มีการเปลี่ยนแปลงเป็นปฏิบัติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจำนวน 68 คน ($P < 0.05$, $\chi^2 = 66.0$) ในทางกลับกันความคิดในการแสวงหาทรัพยากรสินจำนวนมาก ๆ เพื่อจะได้มีความสุข มีการเปลี่ยนจากเคยปฏิบัติเป็นไม่ปฏิบัติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จำนวน 60 คน ($P < 0.05$, $\chi^2 = 38.3$)

ความเหมาะสมในการนำรูปแบบการจัดการทรัพยากรเกษตรของศูนย์เรียนรู้ไปปรับใช้พบว่า มีความเหมาะสมทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ดังแสดงผลไว้ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเหมาะสมและปัญหาในการนำใช้รูปแบบการจัดการทรัพยากรเกษตรของศูนย์เรียนรู้ฯ ไปปรับใช้ของผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมด้าน เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จำนวน 226 คน เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Linkert Scale) 5 ระดับ

ผลของความเหมาะสมในการนำรูปแบบการจัดการทรัพยากรเกษตรไปปรับใช้ด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
1. ด้านเศรษฐกิจ มีความมั่นคงทางด้านอาหารของครัวเรือน	4.44	0.67	มาก
2. ด้านสังคม พัฒนาความรู้ตนเองสำเสมอ และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้อื่น	4.92	0.68	มากที่สุด
3. ด้านสิ่งแวดล้อม จิตสำนึกและความตระหนักในผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม	4.39	0.71	มาก
4. ปัญหาความยุ่งยากของการนำรูปแบบไปปฏิบัติ	2.16	0.68	น้อย
5. ปัญหาด้านความเหมาะสมของสภาพพื้นที่ที่นำรูปแบบไปปรับใช้	3.44	0.67	ปานกลาง

ทั้งนี้จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่านอกจากความเหมาะสมในการนำรูปแบบของศูนย์เรียนรู้ไปปรับใช้ในพื้นที่อื่นแล้ว การประเมินพบว่าปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการนำรูปแบบไปปรับใช้มีความยุ่งยากในระดับน้อย (2.16 ± 0.68) และปัญหาด้านความเหมาะสมของสภาพพื้นที่ที่นำรูปแบบไปปรับใช้อยู่เพียงในระดับปานกลาง (3.44 ± 0.67)

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. รูปแบบการจัดการทรัพยากรเกษตร

1.1 การปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิถีการดำเนินชีวิต เป็นการปรับเปลี่ยนแนวคิดของผู้นำโดยน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ และเห็นว่าชีวิตไม่จำเป็นต้องแสวงหาทรัพย์ให้ได้จำนวนมากตามที่เคยมุ่งแสวงหามาก่อนนั้นก็ได้ เป็นการเปลี่ยนแปลงในระดับชั้นจิตตปัญญาศึกษา เป็นไปเพื่อการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเอง นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระดับที่ใหญ่ขึ้น (ประเวศ วะสี, 2550) ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจึงปรับเปลี่ยนมาใช้วิถีชีวิตแบบเรียบง่าย มุ่งหวังเพียงให้มีเพียงพอ ไม่ขาดแคลน ในพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ได้ตรัสถึงความพอเพียงว่า “คำว่าพอเพียง มีความหมายอย่างหนึ่งมีความหมายกว้างไปอีก ไม่ได้หมายถึงการมีสำหรับใช้เท่านั้น แต่มีความหมายว่า พอมี พอกิน” (จตุรงค์ บุณยรัตนสุนทร และ มนัส โกมลथा, 2552)

1.2 การปรับเปลี่ยนการทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาทำเกษตรผสมผสาน เป็นการลงมือปฏิบัติตามแนวคิดที่มีการปรับเปลี่ยน ซึ่งได้ตระหนักถึงผลกระทบจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยวบนพื้นที่ลาดเอียง ในการศึกษาของณัชชภัทร พาณิช, ทิพธิญา ภาวะพรหม, และสวรส พิชหมอ (2560) เห็นว่าการปลูกพืชเชิงเดี่ยวบนพื้นที่ลาดชัน ใช้สารเคมีกำจัดหญ้าในปริมาณที่มากของชาวบ้านตำบลอบ อำเภอกู่ซาง จังหวัดน่าน ส่งผลต่อสภาพของดินเสื่อมโทรมกระทบต่อผลผลิตลดลงโดยลำดับ แต่หากมีการบริหารจัดการที่ดี เช่น กรณีการใช้ที่ดินในพื้นที่โครงการหลวงอ่างขาง พัฒนารูปแบบการเพาะปลูกเป็นแบบชลประทานสามารถปลูกได้ตลอดปี (ประเสริฐศักดิ์ กุมภีพงษ์, 2564) ซึ่งเป็นการนำหลักความมีเหตุผล พอประมาณและความมีภูมิคุ้มกันของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ ทั้งนี้ในการศึกษาของ ชยุต อินทร์พรหม (2561); ชญานนท์ มิ่งสมร (2566) เห็นว่าปัจจัยของความสำเร็จในงานด้านเกษตรกรรมเกษตรกรต้องเป็นผู้ที่ขวนขวายแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ การรับรู้ข่าวสารเพื่อเพิ่มทักษะการ

ประกอบอาชีพ รวมถึงมีภาวะความเป็นผู้นำที่กล้าคิด กล้าทำ กล้าเปลี่ยนแปลงตนเอง โดยมีการ
น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ ดังนั้นแนวทางที่ได้ดำเนินการในเบื้องต้นมี
2 แนวทาง คือ

1.2.1 การอนุรักษ์สิ่งเดิมที่มีอยู่ ในที่นี้หมายถึงไม้ผลต่าง ๆ ไม่ได้ตัดโค่นออก
ดังกรณีของเกษตรกรที่อยู่โดยรอบ แต่ได้ใช้เหตุผลในการพิจารณาถึงประโยชน์ด้านอื่นของตนไม่
เหล่านี้นี้ ดังกรณีพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ได้ตรัสถึง ป่า 3 อย่าง
ประโยชน์ 4 อย่าง ประโยชน์ด้านหนึ่ง คือ ใช้สำหรับทำฟืนและช่วยด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ
(ปราโมช ศีตะโกเศศ และ รัตนา โพธิ์สุวรรณ, 2556) การมีไม้ยืนต้นในสวนเสมือนเป็นจุดเริ่มต้น
ของการสร้างป่าที่สามารถให้ผลประโยชน์ในระยะยาว เช่น ตัวอย่างครอบครัวนายช่วงจันทร์
อุษาพรหม จังหวัดสกลนคร พบว่าในป่ามีการปลูกพืชหลากหลายชนิด แต่พืชที่มีความโดดเด่นใน
การใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันคือพืชสมุนไพรมีมากถึง 38 ชนิด (นพดล หงส์สุวรรณ, รัตนา
อินทาเกท, ไกรศรี ศรีทรัพย์ไทย, กนิษฐา ธรรม, สุทธิธิดา พรรักษา, และ ภคมาศ ตั้งสุวรรณกุล,
2563) การใช้ประโยชน์ด้านอื่นโดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพดิน คือการนำ
เศษกิ่งไม้ หรือใบที่ร่วงหล่นมาทำปุ๋ย เช่น ชุมชน สะลวง-ชีเหล็ก อำเภอมะนัง จังหวัด
เชียงใหม่ มีการใช้ประโยชน์วัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรสำหรับการปลูกผักกาดหอม (สามารถ
ใจเตี้ย, 2562)

1.2.2 การสร้างเสริมสิ่งใหม่ เป็นรูปแบบของการปลูกพืชเสริมในสวนไม้ผลที่มี
อยู่เดิม โดยมุ่งเน้นปลูกพืชที่ใช้สำหรับทำอาหาร สัมพันธ์กับวาระการประชุมอาหารโลก
กรุงโรม ประเทศอิตาลี (Food and Agriculture Organization of the United Nations
[FAO], 1996) ซึ่งเห็นว่าทุกคนในทุกระดับตั้งแต่ระดับบุคคลถึงระดับโลกควรเข้าถึงอาหารที่
เพียงพอและปลอดภัย และเพื่อให้เกิดความยั่งยืนมีการเลือกปลูกพืชผักพื้นบ้านที่มีความแข็งแรง
(กิ่งแก้ว ทิศตั้ง, 2562) มีความหลากหลายในพันธุ์พืช (Maitra et al., 2021) โดยผลผลิตที่ได้มี
การให้ประโยชน์หมุนเวียนข้ามฤดู (Boyabatli, Nasiry, & Zhou, 2018) ขณะเดียวกันเพื่อให้
การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ได้อย่างเต็มที่รวมถึงช่วยลดการดูแลพืชมีการเลือกปลูกพืชตามความ
เหมาะสมกับสภาพที่ เช่น พื้นที่ลุ่มควรปลูกพืชชนิดใด ที่ดอนปลูกพืชชนิดใด สอดคล้อง
การศึกษาของ Rajovic & Bulatovic (2016) ได้กล่าวถึงการปรับตัวการปลูกพืชของเกษตรกร
ประเทศมอนเตเนโกร โดยใช้รูปแบบการแบ่งเขตพื้นที่ให้มีความเหมาะสมสำหรับการทำเกษตร
พื้นที่ภูมิประเทศต่ำเหมาะสำหรับปลูกผลไม้และผักบางชนิด พื้นที่เป็นเขาระดับกลาง

เหมาะสำหรับใช้เป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ ป่าสน ข้าว และธัญพืชพวกถั่วต่าง ๆ สำหรับพื้นที่เขาสูงใช้สำหรับเป็นแหล่งท่องเที่ยว ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์

1.3 การพัฒนาแหล่งน้ำเป็นระบบประปาภูเขาเพื่อเพิ่มความชุ่มชื้นในพื้นที่ และสร้างป่าเพื่อฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมเป็นการจัดการตามลำดับชั้นความสำคัญตามหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในหัวข้อ “ทำงานตามลำดับชั้น” (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ [สำนักงาน กปร.], 2563) ทั้งนี้ได้พิจารณาถึงทรัพยากรต้นทุนที่มีอยู่ในพื้นที่ การมีแหล่งน้ำจำเป็นต้องพัฒนาให้เป็นแหล่งน้ำสำหรับใช้ในการเกษตร ในพระราชดำริได้มีการกล่าวถึงความสำคัญของน้ำเช่นกัน คือ “...ถ้ามีน้ำ คนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำ คนอยู่ไม่ได้...” (ปราโมช ศีตะโกเศศ และ รัตนา โพธิสุรารณ, 2556) เช่น ชุมชนต้นน้ำอำเภอกุเพียง อำเภอกำแพงแสน และอำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน มีการสร้างฝายชะลอน้ำ อ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก รวมทั้งประปาภูเขา เพื่อใช้ในการบริโภคและการทำเกษตรกรรม (เยาวเรศ เชาวน์พูนผล และ ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์, 2562) การมีแหล่งน้ำส่งผลให้ในพื้นที่แห่งนี้สามารถปลูกพืชหมุนเวียนได้ตลอดทั้งปี และได้แบ่งปันน้ำให้กับเกษตรกรที่มีพื้นที่ติดต่อกัน ทำให้เกิดรายได้เสริมจากการปลูกผักสวนครัวจำหน่าย ช่วยลดปัญหาความยากจน สอดคล้องการศึกษาของ เพชร ชัยศรี (2556) พบว่าความยากจนของเกษตรกรในสังคมชนบทภาคเหนือตอนบนรายได้พิเศษหรืออาชีพเสริมเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความยากจนของเกษตรกร

นอกจากนี้การได้จัดสรรพื้นที่บางส่วนเพื่อสร้างป่าในรูปแบบของวนเกษตร มีความหลากหลายในพันธุ์พืชส่งผลให้ระบบนิเวศได้รับการฟื้นฟูให้กลับมา มีความสมบูรณ์ขึ้นอีกครั้ง เป็นรูปแบบที่มีการดำเนินการในชุมชนตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีเกษตรกรผู้ทำวนเกษตร ทั้งสิ้น 59 ครัวเรือน (พงษ์พิชัย กลัดวัง, สุรินทร์ อันพรม, และ วิพัทธ์ จินตนา, 2561)

2. การขยายผลสู่ชุมชน

2.1 การขยายสู่เกษตรกรโดยรอบพื้นที่ เป็นรูปแบบการแบ่งปันทรัพยากรน้ำที่ได้พัฒนาให้มีขึ้นในพื้นที่แบ่งปันให้กับเกษตรกรที่มีพื้นที่ติดต่อกัน ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้เสริมจากการปลูกผักในในช่วงฤดูแล้ง เป็นการให้โดยไม่ได้หวังผลตอบแทนสอดคล้องหลักการทรงงานด้าน “ขาดทุนคือกำไร” (สำนักงาน กปร., 2563) ต่อมาเกษตรกรกลุ่มย่อยดังกล่าวได้รวมช่วยกันพัฒนาแหล่งน้ำให้มีมากขึ้นกระทั่งมีเพียงพอต่อการใช้สำหรับการเกษตรในพื้นที่ตลอดทั้งปี ส่วนนี้จึงเป็นกำไรที่ทำให้สามารถพลิกฟื้นพื้นที่เสื่อมโทรมกลับมามีความอุดมสมบูรณ์ สอดคล้อง

กับรามเมศร์ พรหมชาติ (2564) พบว่าชุมชนบ้านกองพระทราย จังหวัดบุรีรัมย์ ร่วมกันพัฒนาพื้นที่สาธารณะ 15 ไร่ เป็นทรัพยากรร่วมของหมู่บ้านให้กลายเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ทั้งด้านการจัดการน้ำ การทำเกษตรอินทรีย์ การทำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ เป็นการวางแผนร่วมแรงร่วมใจกันทำงานเพื่อแก้ปัญหาของชุมชนร่วมกัน หรือกรณีของชุมชนบ้านหนองแต้ จังหวัดสุพรรณ ได้นำรูปแบบการบริหารจัดการน้ำโคกหนองนาสันติศึกษาโมเดลเป็นทางเลือกสามารถช่วยแก้ปัญหาให้มีน้ำใช้ในพื้นที่ของตนองได้เพียงพอตลอดทั้งปี (จุฑาทิพ ทองสุข และ พระครูปลัดอดิศักดิ์ วชิรปญโญ, 2566)

2.2 การขยายสู่สังคมทั่วไป ผลการสร้างพื้นที่ที่มีความหลากหลายในพันธุ์พืชและมีความมั่นคงทางอาหารทำให้หลายภาคส่วนให้ความสนใจมาศึกษาดูงาน ดังกรณีตัวอย่างของปราชญ์เกษตรของแผ่นดิน เช่น นายจันทร์ที ประทุมภา นายวิบูรณ์ เข้มเฉลิม หรือนายสมศักดิ์ เครือวัลย์ เป็นต้น (กองนโยบายเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรและเกษตรกรรมยั่งยืน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2565) การนำรูปแบบการจัดการทรัพยากรเกษตรส่วนใดส่วนหนึ่งของศูนย์เรียนรู้ไปปรับใช้ทำให้ผู้ผ่านการอบรมเกิดการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติโดยให้ความสำคัญต่อการปรับปรุงดินก่อนปลูกพืชและได้ตระหนักถึงการสร้างความมั่นคงทางอาหารที่ปลอดภัยให้กับตนเอง (สมนึก ปัญญาสิงห์, เศกสรรค์ ยงวนิชย์, และ พุทธรักษ์ ปราบนอก, 2557) สิ่งเหล่านี้สอดคล้องเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มขึ้นของ “ความมั่นคงทางอาหารทั้งระบบ” (Da Silva, 2014, p.11)

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

1. การปรับเปลี่ยนการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของผู้นำจากเดิมมุ่งแสวงหาทรัพยากรให้ได้จำนวนมาก ปรับเปลี่ยนมาใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย ใช้ศีลเป็นกรอบสำหรับดำเนินชีวิต และน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการทำเกษตรที่ราบเชิงเขาโดยการปรับเปลี่ยนการปลูกพืชเชิงเดี่ยวเป็นปลูกพืชแบบผสมผสาน

2. ความร่วมมือของเกษตรกรกลุ่มย่อยในการพัฒนาแหล่งน้ำซับในบริบทของที่ลาดเชิงเขาในรูปแบบของสระพวง และแบ่งปันการใช้น้ำเข้าสู่แปลงเกษตรของสมาชิกด้วยระบบประปาภูเขา ส่งผลให้สามารถพลิกฟื้นจากพื้นที่แห้งแล้งเป็นพื้นที่ที่มีน้ำเพียงพอสำหรับการเกษตรได้ตลอดทั้งปี เป็นการช่วยเหลือตนเองโดยไม่ต้องรอรับการช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการ

7. ข้อเสนอแนะ

1. ในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยมีบริบทของตลาดเชิงเขาที่มีจุดเกิดน้ำซับจำนวนมาก การรวมกลุ่มของเกษตรกรที่มีพื้นที่ใกล้เคียงจุดเกิดน้ำซับและร่วมกันพัฒนาแหล่งน้ำจะมีพลังในการพัฒนามากกว่าการแยกกันทำ
2. ผู้นำกลุ่มควรมีการปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิถีการดำเนินชีวิต โดยน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ เป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กองนโยบายเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรและเกษตรกรรมยั่งยืน.

(2565). *ปรัชญาเกษตรเศรษฐกิจพอเพียง*. สืบค้นจาก

<https://www.moac.go.th/philosopher-philosopher-suffice>

กิ่งแก้ว ทิศติง. (2562). ชุมชนบ้านปางกับการจัดการความมั่นคงด้านอาหาร. *วารสารสหวิทยาการ*, 16(1), 62-89.

จตุรงค์ บุญรัตนสุนทร, และ มนัส โกมลทา. (2552). *วิเคราะห์นโยบายรัฐระดับต่าง ๆ รวมทั้งภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคมจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (พ.ศ. 2540 - 2549) เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

จุฑาทิพ ทองสุก, และ พระครูปลัดอดิศักดิ์ วชิรปญโญ. (2566). รูปแบบการบริหารจัดการน้ำโคกหนองนาสันติศึกษาโมเดล โดยพุทธสันติวิธี ของชุมชนบ้านหนองแต้ จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 11(3), 1109-1125.

ชญาณนท์ มิ่งสมร. (2566). *การปฏิบัติตามรูปแบบเกษตรผสมผสานของเกษตรกร ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.

ชนินันท์ พงษ์ขจรมูล, และ สุชาดา บวรกิตติวงศ์. (2562). รวมบทประยุกต์การใช้สถิติทดสอบไคสแควร์กับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 14(2), 1-16.

ชยุต อินทร์พรหม. (2561). เศรษฐกิจพอเพียงกับเกษตรทฤษฎีใหม่ประยุกต์ ทำนา 1 ไร่ ได้ 1 แสน. *วารสารพัฒนาสังคม*, 20(2), 1-15.

- ณัชชภัทร พาณิช, ทิพธิญา ภาวะพรหม, และ สวรรส พิษหมอ. (2560). การพัฒนารูปแบบการทำเกษตรกรรมที่เหมาะสมกับพื้นที่ต้นน้ำโครงการสวมหมวกใส่รองเท้าให้ภูเขาหัวโล้น จังหวัดน่าน. น่าน: วิทยาลัยชุมชนน่าน.
- นพดล หงส์สุวรรณ, รัตนา อินทาเกท, ไกรศรี ศรีทรัพย์ไทย, กนิษฐา ธรรม, สุทธิตรา พรรักษา, และ ภคมาศ ตั้งสุวรรณกุล. (2563). การสำรวจการใช้สมุนไพรในป่าครอบครัว: กรณีศึกษาป่าครอบครัวนายช่วงจันทร์ อูชาพรหม. วารสารแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 18(3), 9-14.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2553). สถิติวิเคราะห์เพื่อการวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดักท์.
- ประเวศ วะสี. (2550). วิถีมนุษย์ในศตวรรษที่ 21: ศูนย์ หนึ่ง เก้า (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สวนเงิน มีมา.
- ประเสริฐศักดิ์ กุมภีพงษ์. (2564). ผลกระทบของการส่งเสริมการเกษตรที่สูงของมูลนิธิโครงการหลวงที่มีต่อการตั้งถิ่นฐานและการใช้ที่ดิน: กรณีศึกษาสถานีเกษตรหลวงอ่างขาง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ปราโมช ศีตะโกเศศ, และ รัตนา โพธิ์สุวรรณ. (2556). พระราชปรัชญา. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- พงษ์พิชัย กลัดวัง, สุรินทร์ อันพรหม, และวิพัทธ์ จินตนา. (2561). ความหลากหลายของพืชในระบบวนเกษตรและความมั่นคงทางอาหารของชุมชนตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่. วารสารวนศาสตร์, 38(1), 145-155.
- เพชร ชัยศรี. (2556). ศึกษารูปแบบและกระบวนการลดภาวะความยากจนของผู้เข้าไม่ถึงโอกาสในสังคมชนบทภาคเหนือตอนบน. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 8(2), 121-141.
- เยาวเรศ เขาวนพูนผล, และ ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์. (2562). พลวัตการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนในจังหวัดน่าน. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต, 7(1), 24-34.

- ราเมศร์ พรหมชาติ. (2564). รูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรร่วม เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนบ้านกองพระทราย ตำบลปะคำ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 16(2), 35-54.
- วีระ นิจไตรรัตน์. (2553). คู่มือการถอดองค์ความรู้ชุมชน. สืบค้นจาก <https://roypalang.org/sites/default/files/attach-files/khuumuuekaarthdngkhkhwaamruuchumchn.pdf>
- สมนึก ปัญญาสิงห์, เสกสรรค์ ยวงนิชย์, และ พุทธรักษ์ ปราบนอก. (2557). ตัวแบบการจัดการการพัฒนาเพื่อความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวเกษตรกรที่ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 2(1), 11-22.
- สามารถ ใจดี. (2562). การพัฒนาวัสดุปลูกพืชจากวัสดุเหลือใช้ในชุมชนที่เหมาะสมสำหรับระบบเกษตรปลอดภัย. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ [สำนักงานกปร.]. (2562). *หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร*. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- อานนท์ ยอดญาติไทย, และ อาทิตยา สุตา. (2563). แก้วกัญทิพย์แล้งบนดอยสูง...ด้วยความร่วมมือของทุกภาคส่วน. สืบค้นจาก <https://www.hrди.or.th/Articles/Detail/66>
- Agroecology for Food Security and Nutrition Proceedings of the FAO International Symposium. 18-19 September 2014, Rome, Italy
- Best, J, w., & Kahn, J, V. (1988). *Research in Education* (7th ed.) (pp.246-247). New Delhi: Prentice-Hall of India.
- Boyabatli, O., Nasiry, J., & Zhou, Y. (2019). Crop Planning in Sustainable Agriculture: Dynamic Farmland Allocation in the Presence of Crop Rotation Benefits. *Management Science*, 65(5), 2060-2076.
- Food and Agriculture Organization of the United Nations. (1996). Rome Declaration on World Food Security and World Food Summit Plan of Action Retrieved from <https://www.fao.org/3/w3613e/w3613e00.htm>
- Da Silva, J, G. (2014). Agroecology for Food Security and Nutrition. In *Proceedings of the FAO International Symposium* (p. 11). Rome: FAO.

Maitra, S., Hossain, A., Brestic, M., Skalicky, M., Ondrisik, P., Gitari, H., ... Jena, J. (2021). Intercropping - A Low Input Agricultural Strategy for Food and Environmental Security. *Agronomy*, 1(2), 343.
<https://doi.org/10.3390/agronomy11020343>

Rajović, G., & Bulatović, J. (2016). Zoning as a Condition of Sustainable Agriculture Northeastern Montenegro: A Case Study. *Rocznik Ochrona Środowiska*, 18, 65-88.

แนวทางและสภาพการจัดการที่ดินอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน
ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ *

The Guidelines and Condition of Land Management by
Participation of the Community in OnTai Subdistrict,
San Kamphaeng District, Chiang Mai Province

สยาม ราชวัตร¹, จรินทร์ทิพย์ ตริยตรึงตรีคุณ², และ ธาตุกร ขำขันมะลี³

Sayam Rachawat¹, Charinthip Traitrungritkhun², and Thagoon Khakhanmali³

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่¹

คณะมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่^{2,3}

Faculty of Humanities Chiang Mai University¹

Faculty of Humanities and Social Sciences Chiang Mai Rajabhat University^{2,3}

Corresponding Author, Email: sayam50@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการที่ดินของชุมชนตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการที่ดินอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการที่ดินโดยชุมชน ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยงานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและผสมผสานกับเชิงปริมาณโดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาคือ เก็บข้อมูลโดยการเก็บแบบสอบถามในระดับครัวเรือน การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มย่อย

* ได้รับความเห็นชอบ: 15 สิงหาคม 2566; แก้ไขบทความ: 16 กันยายน 2566; ตีพิมพ์: 25 กันยายน 2566

Received: August 15, 2023; Revised: September 16, 2023; Accepted: September 25, 2023

จากการศึกษาพบว่า มีปัจจัยที่ส่งผลต่อสถานะปัญหาการจัดการที่ดินของชุมชนที่ส่งผลมากที่สุดอยู่ 2 ปัจจัย ดังนี้ คือ 1) การวางแผนการเงินในครัวเรือนกับสถานะปัญหาการจัดการที่ดินของชุมชนโดยเฉพาะ 2) รูปแบบการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินกับสถานะปัญหาการจัดการที่ดินของชุมชน ทำให้ไม่ทราบถึงถึงอนาคตของการใช้ที่ดินตนเอง ด้านตัวชี้วัดการมีส่วนร่วมในการจัดการที่ดิน คือ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และการประเมินผล โดยชาวบ้านมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางมีแนวโน้มไปทางน้อย แนวทางการพัฒนาการจัดการที่ดินโดยชุมชนด้านกฎหมาย คือ ควรมีการออกกฎหมายเฉพาะในการจัดการปัญหาที่ดินของชุมชนและควรมีการจัดการอบรมให้ความรู้กฎหมาย ด้านการมีส่วนร่วม มีวางแผนการยกระดับให้ชาวบ้านเป็นผู้ประกอบการ การพัฒนารูปแบบกระบวนการติดตามผลเป็นการสร้างความเชื่อมั่นว่าชาวบ้านจะได้รับประโยชน์จากกระบวนการมีส่วนร่วม

คำสำคัญ: สถานะปัญหาการจัดการที่ดิน; สภาพการจัดการที่ดิน; การมีส่วนร่วม; สำนักการเป็นเจ้าของชุมชน

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the land management problems of the community in On Tai subdistrict, San Kamphaeng district, Chiang Mai province 2) to study the land management conditions by participation of the community in On Tai subdistrict, San Kamphaeng district, Chiang Mai province and 3) to propose guidelines for the development of community-based land management in On Tai subdistrict, San Kamphaeng district, Chiang Mai province This research uses qualitative research methods combined with quantitative data analysis by using descriptive statistics. Data collection by questionnaires at the household level, in-depth interviews, and focus group discussions.

The result found that there were two factors that most affected the land management problems in the community as follows: 1) household financial planning and the land management problems in the community. 2) the form of

land ownership and the problems of community land management This makes them not aware of the future of their own land use. The indicators of participation in land management were participation in receiving benefits and evaluation. The villagers' participation was at a moderate level with a tendency towards low. The guidelines for developing community-based land management on the legal section are that there should declare specific laws to manage community land problems and there should provide legal knowledge training for community. Participation: there should be planning to upgrade villagers to become entrepreneurs. Developing a monitoring process model ensures that villagers will benefit from the participatory process.

Keywords: land management problems; land management conditions; participation; sense of community ownership

1. บทนำ

ปัญหาที่ดินนับเป็นหนึ่งในอุปสรรคต่อการพัฒนาสังคมไทยมายาวนานและเกิดขึ้นได้หลายรูปแบบเช่น ความขัดแย้งเรื่องแนวเขตที่ดินระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชน ปัญหาการกระจายการถือครองที่ดิน การไร้ที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย การสูญเสียพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการทำการเกษตร ปัญหาการบริหารจัดการที่ดิน ปัญหาชุมชนแออัด ฯลฯ เหล่านี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยเป็นระยะเวลานาน (ดรณศักดิ์ ตติยะลาภะ และ เจตน์จ ชุณหะวัณ, 2560) ประเทศไทยได้มีความพยายามหาแนวทางการจัดการปัญหาที่ดินมานับตั้งแต่นโยบายการใช้กรรมสิทธิ์ที่ดิน พ.ศ. 2525 นโยบายที่ดิน พ.ศ. 2530 และนโยบายการบริหารจัดการที่ดินของประเทศ พ.ศ. 2546 แต่การดำเนินการแก้ไขไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร อันเกิดจากหลายปัจจัยทั้งจากตัวนโยบาย และกฎหมาย รวมไปถึงผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ (เครือข่ายวิชาการเพื่อการปฏิรูป, 2556) เพราะฉะนั้นจึงมีนักวิชาการสายการพัฒนาได้ทำการศึกษาวิจัยเพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการในรูปแบบใหม่ นอกเหนือจากมาตรการทางกฎหมาย โดยการดึงเอาศักยภาพของชุมชนผู้ประสบกับปัญหาที่ดินเช่น อัตลักษณ์ วัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเชื่อ ระบบสังคม ฯลฯ

ออกมาใช้เพื่อจัดการกับปัญหาที่ดิน เช่น แนวคิดป่าชุมชน ที่เป็นการผลักดันให้เห็นว่าวัฒนธรรมของชุมชนผู้อยู่ร่วมกับป่าและทรัพยากรชุมชนมาอย่างช้านานย่อมมีกระบวนการอนุรักษ์ได้ดีกว่าผู้อื่นที่พยายามจะนำพื้นที่ป่าของชุมชนไปใช้ประโยชน์ทางอื่นและลดสิทธิต่อพื้นที่ป่าของชุมชนลงอาจจะนำมาซึ่งปัญหามากมายโดยเฉพาะแหล่งอาหาร แนวคิดป่าชุมชนจึงเป็นการนำองค์ความรู้ของชาวบ้านมาใช้เป็นเครื่องมือในการต่อรองกับอำนาจภายนอก (เสน่ห์ จามริก และ ยศ สันตสมบัติ, 2536) ถึงแม้งานวิจัย “ป่าชุมชนในประเทศไทยกับแนวทางการพัฒนา” ดังกล่าวจะผ่านมากกว่า 26 ปีแล้ว แต่ยังคงเป็นผลงานที่นำเสนอรูปแบบการพัฒนาและการจัดการที่ดินที่เป็นคุณประโยชน์ต่อนักพัฒนารุ่นใหม่ๆ ต่อการศึกษาประเด็นเรื่อง ปัญหาที่ดิน เพราะเป็นการขยายองค์ความรู้ว่า ชุมชน ไม่ใช่เพียงผู้ถูกกระทำเท่านั้นแต่พวกเขาสามารถนำเครื่องมือภายในชุมชนมาใช้เพื่อจัดการกับปัญหาของตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540

หนึ่งในอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศไทยที่ได้ระบุลงในแผนยุทธศาสตร์ชาติไทย 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) ก็คือ กับดักความเหลื่อมล้ำ (Inequality Trap) คือ ช่องว่างของรายได้และโอกาสของคนจนและคนรวยมีระยะห่างออกากันมากขึ้น โดยประเมินจากหลายตัวชี้วัดซึ่งแน่นอนว่าการถือครองที่ดินเป็นตัวชี้วัดสำคัญของการประเมินสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำของประเทศไทยโดยพบว่า ร้อยละ 10 ของคนรวยสุด ถือครองที่ดินจำนวน 58.33 ล้านไร่ ในขณะที่ร้อยละ 10 ของคนจนสุด ถือครองที่ดินจำนวน 0.07 ล้านไร่ (ภักดี รัตนมุขย์, 2561) การแก้ไขปัญหาดินจึงถือเป็นหนึ่งในการลดภาวะความเหลื่อมล้ำของประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะที่ดินถือเป็นทรัพย์สินที่จะแสดงความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครัวเรือนได้ ซึ่งถ้าหากมีความเหลื่อมล้ำของการถือครองที่ดินมากเกินไปก็จะทำให้การกระตุ้นเศรษฐกิจโดยมาตรการต่าง ๆ ของรัฐ ไม่ทั่วถึงประชากรทุกคน (เทียมทัน อุณหะสุวรรณ, 2538) กล่าวคือกลุ่มนายทุนผู้ถือครองที่ดินจะได้รับผลประโยชน์ไปแต่เพียงฝ่ายเดียวในขณะที่ชาวบ้านผู้ผลิตก็ทำได้เพียงสร้างรายได้ให้พอเลี้ยงชีพไปวันๆ ซึ่งถ้าหากปล่อยไปเช่นนี้ ประเทศไทยก็จะต้องเผชิญกับกับดักความเหลื่อมล้ำไปอย่างไม่จบสิ้น เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาหาเงื่อนไขหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อสถานะปัญหาที่ดินและสถานการณ์การจัดการที่ดินเพื่อหาข้อจำกัดอุปสรรครวมถึงศักยภาพของชุมชนที่เผชิญกับปัญหาที่ดิน และพัฒนาไปสู่การหาแนวทางการป้องกันมิให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำของการถือครองที่ดิน (พงษ์ทิพย์ สำราญจิต, 2548)

จากการลงพื้นที่เพื่อทำการประเมินสภาพปัญหาโดยทั่วไปของชุมชนตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ของผู้วิจัย พบว่า ปัญหาสำคัญที่สุดของพื้นที่นี้และชาวบ้าน รวมถึงหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องการให้เร่งแก้ไขมากที่สุดก็คือ ปัญหาที่ดิน ปัจจุบันชาวบ้านตำบลออนใต้ ได้ทำการขายที่ดินส่วนใหญ่ของตนเองให้กับนายทุนไปมากกว่า ร้อยละ 50 แต่ในขณะที่ตนเองก็ต้องทำอาชีพเกษตรกรรมเพื่อเลี้ยงชีพและต้องอาศัยที่ดินในการทำ กิน จึงต้องเช่าที่ดินของตนเองที่ขายให้กับนายทุนเพื่อทำการเกษตร แน่นอนว่าผลผลิตทาง การเกษตรเป็นสินค้าที่ราคาไม่มีเสถียรภาพเป็นสินค้าโภคภัณฑ์ที่ราคาขึ้นอยู่กับอุปสงค์และ อุปทานของตลาด รวมทั้งมีการขายสินค้าผ่านพ่อค้าคนกลางไม่ใช่ว่าขายไปยังผู้บริโภคโดยตรง เพราะฉะนั้นนอกจากชาวบ้านจะไม่มีอำนาจในที่ดินทำกิน แล้วยังไม่สามารถกำหนดราคาผลผลิต ตนเองได้ ทำให้รายได้ไม่พอต่อการดำรงชีวิตต้องกู้เงินมีหนี้สินวนเวียนไปเป็นวัฏจักรความ ยากจนอย่างไม่จบสิ้น และอีกหนึ่งปรากฏการณ์ที่กำลังจะเกิดขึ้นกับชุมชนตำบลออนใต้ ก็คือการ สร้างสนามบินนานาชาติแห่งใหม่ของจังหวัดเชียงใหม่ ตำบลออนใต้คือหนึ่งในพื้นที่บริเวณ ใกล้เคียงกับสนามบินใหม่ซึ่งจะทำให้พื้นที่ดังกล่าวกลายเป็นแหล่งที่ดึงดูดผู้คนและเหมาะแก่การ ทำธุรกิจ จึงมีแนวโน้มว่าพื้นที่ของชาวบ้านที่ขายให้กับนายทุนจะถูกนำไปสร้างเป็นแหล่งธุรกิจ อื่น ๆ ที่ไม่ใช่เพื่อการเกษตร การแก้ไขปัญหาเบื้องต้นโดยรัฐคือการเข้ามาจำกัดขอบเขตการ ขยายตัวของบ้านจัดสรร ซึ่งสิ่งที่ตามมาคือการอยู่ร่วมกันของผู้ประกอบการกับชาวบ้าน

จากปรากฏการณ์ดังกล่าวผู้วิจัยได้ตระหนักต่อสภาพปัญหาเป็นอย่างยิ่ง เพราะเมื่อเกิด การพัฒนาพื้นที่ให้กลายเป็นเมือง คือ มีธุรกิจที่หลากหลาย มีแหล่งประกอบธุรกิจเพิ่มมากขึ้น การแบ่งงานกันทำที่ชัดเจน การเข้ามาของประชากรแฝง ๆ องค์กรประกอบต่างๆเหล่านี้จะยังเป็ นการทำให้ระยะห่างของโอกาสและรายได้ระหว่างชาวบ้านกับนายทุนเพิ่มมากขึ้น ถ้าหากไม่มี วิธีการในการตั้งรับกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น เพราะฉะนั้นงานวิจัยฉบับนี้จึงต้องการทราบ ถึงสภาพของปัญหาที่ดินของชุมชนออนใต้ว่าเป็นอย่างไร และปัจจุบันสภาพการใช้ การจัดการ การวางแผนกับที่ดินของชุมชนเป็นอย่างไร เพื่อมุ่งค้นหาข้อจำกัด อุปสรรค รวมถึงศักยภาพ ของชุมชนออนใต้ที่มีและนำมาพัฒนาไปสู่แนวทางการจัดการปัญหาที่ดินของตนเอง โดยใช้ แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเครื่องมือหรือขับเคลื่อนการจัดการปัญหาที่ดินทั้งใน ระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาวต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาวะปัญหาการจัดการที่ดินของชุมชน ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการที่ดินอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการที่ดินโดยชุมชน ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. **ข้อมูลด้านเอกสาร** ผู้วิจัยได้ค้นคว้าสืบค้นและรวบรวมจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ตำบทยกกฎหมาย หนังสือ ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทความในวารสารวิชาการต่าง ๆ ตลอดจนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประชุมเรื่องจัดการปัญหาที่ดิน แล้วนำเอกสารมาแยกให้ได้ประเด็นเนื้อหาสาระ เป็นข้อมูลเพื่อให้ได้รายละเอียดของข้อมูลเรื่องจัดการปัญหาที่ดิน

2. **ข้อมูลการสังเกต** ผู้วิจัยได้สังเกตบริบทของประชาชนตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ว่ามีลักษณะเป็นอย่างไรและมีวิธีจัดการปัญหาที่ดินในพื้นที่ของตนเองอย่างไรบ้าง และได้สังเกตการดำเนินงานของภาครัฐว่าเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริม สนับสนุนหรือไม่อย่างไร ประชาชนมีความพร้อมหรือไม่ในการที่จะจัดการปัญหาที่ดินของตนเอง

3. **ข้อมูลจากการสนทนาแบบกลุ่มเจาะจงและกลุ่มย่อย** ผู้วิจัยจะดำเนินการโดยการเข้าไปสนทนากลุ่มย่อยโดยแยกเป็นกลุ่มละ 10 – 20 คน โดยเจาะจงเลือกตัวแทนชุมชนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key information) เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯ โดยมีการสอบถามถึงปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก (รายละเอียดตามกรอบแนวคิดการวิจัย) เพื่อประเมินสถานการณ์ปัญหาและรูปแบบการจัดการที่ดินของชุมชนในปัจจุบัน และพัฒนาสู่การสร้างกระบวนการต้นแบบอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน

4. **ข้อมูลการสัมภาษณ์เจาะลึก** ดำเนินการโดยโทรศัพท์ติดต่อเบื้องต้นกับผู้นำชุมชนเพื่อนัดสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยมีการกำหนดกรอบในการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรเฉพาะที่เกิดปัญหาที่ดินโดยมีการบันทึกข้อมูลด้วยการจดบันทึกและขออนุญาตอัดเสียงเทปเพื่อถอดคำต่อคำเพื่อให้ได้ข้อมูลประกอบที่ครบถ้วนและเพื่อทราบประเด็นปัญหาเบื้องต้นทางกฎหมายจัดการ

ปัญหาที่ดินและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์แบบเจาะลึก ได้ใช้การตั้งคำถามพร้อมให้ข้อมูลเบื้องต้นและตั้งคำถามให้เลือกตอบหรืออธิบายเพิ่มเติมรวมถึงข้อเสนอแนะอื่น ๆ ถ้ามี

5. ข้อมูลแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นการเก็บข้อมูลสถิติของชุมชนออนไลน์ โดยแบ่งประเด็นออกเป็น 3 ตอนตามกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้ ตอนที่ 1 สภาวะปัญหาที่ดินกับสภาพการจัดการที่ดินของชุมชน ตอนที่ 2 ปัจจัยภายนอกชุมชนกับสภาวะปัญหาที่ดินของชุมชนตอนที่ 3 สภาพการจัดการที่ดินอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการใช้วิธีการสุ่มแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non probability Sampling) เลือกตัวอย่างแบบสะดวกสบาย (Convenience หรือ Accidental Sampling) และการเลือกตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) โดยอาศัยเครือข่ายทางสังคมในการเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง คืออาศัยการลงพื้นที่จำนวน 3 วันโดยสลับวันและช่วงเวลา เพื่อให้ได้คุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลที่หลากหลาย

4. สรุปผลการวิจัย

1. สภาวะปัญหาการจัดการที่ดินของชุมชน

1.1 การวางแผนการเงินในครัวเรือนกับสภาวะปัญหาการจัดการที่ดินของชุมชน

ปัจจัยที่เป็นสาเหตุสำคัญที่สุดของสภาวะปัญหาที่ดินของชาวบ้านชุมชนตำบลออนใต้ คือ ภาระหนี้สินซึ่งเป็นปัจจัยภายในของชุมชนคิดเป็นร้อยละ 31.2 ซึ่งสอดคล้องกับการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก เนื่องจากตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันชาวบ้านตำบลออนใต้เป็นสังคมเกษตรกรรม รายได้หลักมาจากการขายผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งชาวบ้านไม่เคยหลุดออกจากฐานะผู้ผลิตสินค้าต้นน้ำซึ่งไม่มีโอกาสในการต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลาง (นายทุนภาคการเกษตร) ได้ ทำให้รายได้ไม่แน่นอน ต้องกู้ยืมเงินทั้งในและนอกระบบ เมื่อเงินไม่พอใช้จ่ายก็ต้องรับจ้างทั่วไปเพื่อเป็นรายได้เสริมตามข้อมูลตารางแผนการเงินในครัวเรือน จะเห็นได้ว่าชาวบ้านมีรายได้น้อยคือต่ำกว่า 5,000 บาท ต่อเดือน ถึงร้อยละ 32.9 และมีรายได้ไม่เพียงพอหรือเพียงพอเป็นบางช่วงคิดเป็นร้อยละ 36.5 และ 37.9 ตามลำดับ ซึ่งถือว่าเป็นสภาวะที่เป็นปัญหา จนกระทั่งเมื่อมีการพัฒนาเมืองเชียงใหม่ให้กลายเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ ไทย รวมถึงการประกาศโครงการสร้างสนามบินนานาชาติเชียงใหม่แห่งที่สองบริเวณใกล้เคียงกับตำบลออนใต้ ราคาที่ดินของตำบลออนใต้ก็ได้พุ่งสูงขึ้น จึงทำให้ชาวบ้านเริ่มนำที่ดินของตนเองมาขายให้กับนายทุน

1.2 รูปแบบการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินกับสถานะปัญหาการจัดการที่ดินของชุมชน

รูปแบบการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินของชาวบ้านมีฐานะเป็นเพียงผู้เช่าตามสัญญาของนายทุนเท่านั้น จึงนำมาซึ่งปัญหาสำคัญของสถานะการจัดการที่ดินต่อมาคือ การไม่ทราบถึงอนาคตของการใช้ที่ดินตนเอง ที่กล่าวเช่นนั้นคือ สัญญาเช่าที่ดินระหว่างนายทุนกับชาวบ้าน มีการเช่าที่ดินแบบปากเปล่าถึงร้อยละ 20.9 และเช่าที่ดินโดยมีการทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรตามที่นายทุนผู้ให้เช่ากำหนด ถึงร้อยละ 28.8 แสดงให้เห็นว่าอำนาจการต่อรองของชาวบ้านที่มีต่อการจัดการที่ดินกับนายทุนมีน้อยมาก ที่น่าสนใจคือการครอบครองที่ดินประเภททำโดยวากากับนายทุนมักจะเป็นที่ดินประเภท ส.ป.ก. 4-01 หนังสือแสดงสิทธิการทำเกษตรแต่ตกเป็นมรดกลูกหลานได้โดยตรงต่อสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร และ ส.ค. 1 หนังสือแสดงสิทธิการครอบครองที่ดินเปล่า เพราะที่ดินประเภท ส.ป.ก. 4-01 ไม่สามารถซื้อขายได้ตามกฎหมายเนื่องจากถูกระบุให้เป็นพื้นที่ของรัฐ แต่ชาวบ้านที่อ้างสิทธิของการเข้าถึงทรัพยากรที่ดินก่อนรัฐก็ได้ทำการขายให้กับนายทุน และนายทุนก็ได้รับซื้อมาโดยที่ไม่ได้ทำสัญญาซื้อขายตามกฎหมาย

2. สภาพการจัดการที่ดินอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน

2.1 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

เหล่านี้เป็นตัวชี้วัดการมีส่วนร่วมในการจัดการที่ดินของชุมชนอันได้อย่างยั่งยืน คือจากการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามพบว่า ชาวบ้านมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางมีแนวโน้มไปทางน้อยซึ่งมีค่าเฉลี่ยรวมเพียง 2.65 และ 2.55 ตามลำดับซึ่งแสดงให้เห็นว่า ระดับการร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามตรวจสอบ (Delegated Power) ระดับการควบคุมโดยประชาชน (Citizen Control) อยู่ในระดับที่น้อย ซึ่งจากข้อมูลสถิติพบว่ามีส่วนร่วมที่อยู่ในระดับน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับรูปแบบการมีส่วนร่วมอื่น ๆ คือการที่ชาวบ้านประเมินผลร่วมกับภาครัฐในการจัดการปัญหาที่ดินโดยประยุกต์ใช้กฎหมายที่ดินรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 คิดค่าเฉลี่ยได้ 2.47 สาเหตุมาจากชาวบ้านขาดความรู้ในด้านกฎหมายที่ดิน และมองว่าการใช้กฎหมายเป็นเรื่องไกลตัว เกรงว่าจะต้องเสียเงินขึ้นโรงขึ้นศาล และยังไปกว่านั้นนายทุนก็มีบทบาทในฐานะผู้มีเครือข่ายกับหน่วยงานรัฐยังเป็นการกดทับบทบาทของชาวบ้านในฐานะผู้มีส่วนได้เสียในการมีส่วนร่วมการจัดการที่ดินอีกด้วย ที่สำคัญและต้องได้รับการพัฒนาอย่างยิ่งคือชาวบ้านไม่มี

รูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อการวางแผนประเมินหรือติดตามผลต่อการดำเนินงานด้านการจัดการที่ดินในระยะยาว ไม่ทราบว่าจะอนาคตจะเกิดการเปลี่ยนแปลงอะไร ไม่ได้มองว่าการวางแผนเพื่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมระยะยาวมีความจำเป็น จึงไม่มีกระบวนการประเมินดังกล่าว ซึ่งในอนาคตจะเกิดปัญหา เนื่องจากเมื่อนายทุนเริ่มมีการนำที่ดินไปใช้ประโยชน์ จะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงในหลายมิติ แต่ถ้าหากชาวบ้านมีการวางแผนรับมือโดยการมีส่วนร่วมไว้ก่อนแล้ว ผลกระทบที่จะเกิดในเชิงลบก็จะอาจจะถูกเปลี่ยนเป็นเชิงบวกได้ นั่นก็คือ “การฉวยโอกาสจากนายทุน”

2.2 บทบาทของผู้มีส่วนได้เสียต่อสภาพการจัดการที่ดินอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน

คำที่ถูกสังเคราะห์จากงานวิจัยครั้งนี้คือ “สำนึกการเป็นเจ้าของของชุมชน” ซึ่งเป็นตัวสำคัญของการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อสภาพการจัดการที่ดิน เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่า ชาวบ้านมีสำนึกการเป็นเจ้าของของชุมชนมากที่สุด แต่กลับขาดพลังอำนาจในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงให้เกิดพัฒนาได้อย่างยั่งยืน เพราะตนเองขาดอำนาจด้านการเข้าถึงทุนและทรัพยากรที่ดินในชุมชน เมื่อเทียบกับผู้มีส่วนได้เสียอย่างนายทุน ส่วนผู้มีอำนาจสูงสุดในการเข้าถึงทรัพยากรที่ดินของชุมชนอย่างนายทุนกลับขาดสำนึกการเป็นเจ้าของของชุมชน และไม่ได้ให้ความสำคัญกับบทบาทการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่ดินในชุมชนร่วมกับชาวบ้านเท่าที่ควร รอเพียงการประสานระหว่างตัวแทนของตนเองซึ่งก็คือภาครัฐที่ตนเองมีเครือข่ายอยู่เป็นตัวกลางเท่านั้น ทำให้บทบาทของภาครัฐอย่างเทศบาลตำบลออนใต้ตกอยู่ในสถานะย่อนแอ เพราะต้องประสานความร่วมมือทั้ง 2 ฝ่าย แต่ทั้งนี้สิ่งที่งานวิจัยครั้งนี้ต้องการคือ การเข้ามามีส่วนร่วมกันทั้งสามผู้มีส่วนได้เสียโดยเฉพาะระหว่างนายทุนผู้เป็นเจ้าของที่ดินส่วนใหญ่ของชุมชนตามกฎหมายและชาวบ้านผู้เป็นเจ้าของชุมชนโดยสำนึก มาร่วมกันหาแนวทางการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป เพื่อเป็นการยกระดับสำนึกการเป็นเจ้าของของชุมชนของนายทุนที่จะต้องมองว่าเราเป็นเจ้าของที่ดินชุมชนออนใต้ เราก็คือส่วนหนึ่งของชุมชนออนใต้แล้วเราจะช่วยพัฒนาชุมชนออนใต้อย่างไรให้ชาวบ้านที่เป็นเจ้าของเดิมได้รับประโยชน์ร่วมกับตนเองในระยะยาวต่อไป เพื่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขทั้งนายทุนและชาวบ้านในฐานะผู้เป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน

2.3 แนวทางการพัฒนาการจัดการที่ดินโดยชุมชน

ด้านกฎหมาย คือควรมีการออกกฎหมายเฉพาะในการจัดการปัญหาที่ดินของชุมชนการเพิ่มบทบาทของชุมชนในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักและ

กระบวนการยุติธรรมทางเลือกและ ควรมีการจัดการอบรมให้ความรู้กฎหมายเฉพาะในเรื่องการจัดการ ปัญหาที่ดิน ความรู้ทั่วไปเบื้องต้นในเรื่องทรัพย์สินและที่ดิน

ด้านการมีส่วนร่วม – ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อยกระดับการมีส่วนร่วมกับการจัดการปัญหาที่ดิน

1) วางแผนการยกระดับให้ชาวบ้านเป็นผู้ประกอบการ เพื่อที่จะรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในชุมชน เป็นกระบวนการเพิ่มรายได้ให้กับชาวบ้าน จากสถานการณ์ที่นายทุนจะปรับเปลี่ยนที่ดินเป็นแหล่งธุรกิจใหม่ๆ (การฉวยโอกาส หรือ ส่วนแบ่งทางการตลาดมาลงสู่ชุมชน)

2) การพัฒนารูปแบบกระบวนการติดตามผลการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐเพื่อการันตีว่าชาวบ้านจะได้รับการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจริงเป็นการสร้างความเชื่อมั่นว่าชาวบ้านจะได้รับประโยชน์จากกระบวนการมีส่วนร่วมของตนเอง

5. อภิปรายผลการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะปัญหาการจัดการที่ดินของชุมชนที่ส่งผลมากที่สุดอยู่ 2 ปัจจัยจากทั้งหมด 6 ปัจจัย ดังนี้ คือ 1) การวางแผนการเงินในครัวเรือนกับสถานะปัญหาการจัดการที่ดินของชุมชน โดยเฉพาะ ภาระหนี้สินคิดเป็นร้อยละ 31.2 และ 2) รูปแบบการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินกับสถานะปัญหาการจัดการที่ดินของชุมชน คือ สัญญาเช่าที่ดินระหว่างนายทุนกับชาวบ้าน มีการเช่าที่ดินแบบปากเปล่าถึงร้อยละ 20.9 ทำให้ไม่ทราบถึงอนาคตของการใช้ที่ดินตนเองซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศิริพร สัจจามันท์, อรพรรณ ศรีเสาวลักษณ์ ณ บางช้าง, พิษณุ จงวัฒนากุล, ณัฐวุฒิ พลศรี, และ มนต์รี แดงศรี (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในประเทศไทย โดยผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรผู้เช่ามีแนวโน้มมีหนี้สินมากกว่าเกษตรกรเจ้าของที่ดิน

สภาพการจัดการที่ดินอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ตัวชี้วัดการมีส่วนร่วมในการจัดการที่ดินของชุมชนอ่อนด้อยอย่างยิ่งในงานวิจัยครั้งนี้ คือ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) และ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามพบว่า ชาวบ้านมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางมีแนวโน้มไปทางน้อยซึ่งมีค่าเฉลี่ยรวมเพียง 2.65 และ 2.55 ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ระดับการร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามตรวจสอบ (Delegated Power) ระดับการควบคุมโดยประชาชน (Citizen Control) อยู่ใน

ระดับที่น้อย คำที่ถูกสังเคราะห์จากงานวิจัยครั้งนี้คือ “สำนักการเป็นเจ้าของชุมชน” ซึ่งเป็นตัวสำคัญของการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อสภาพการจัดการที่ดิน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มูลนิธิสถาบันที่ดิน โดย วารินทร์ วงศ์หาญเชาว์ และคณะ (2548) ได้ศึกษาเรื่องระบบการจัดการที่ดินในระดับท้องถิ่น โดยคนในชุมชนต้องมีความเข้มแข็งร่วมกันในการแก้ไขปัญหาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับร่วมตัดสินใจและระดับการควบคุมโดยประชาชน

แนวทางการพัฒนาการจัดการที่ดินโดยชุมชน ด้านกฎหมาย คือควรมีการออกกฎหมายเฉพาะในการจัดการปัญหาที่ดินของชุมชนการเพิ่มบทบาทของชุมชนในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักและกระบวนการยุติธรรมทางเลือกและ ควรมีการจัดการอบรมให้ความรู้กฎหมายเฉพาะในเรื่องการจัดการ ปัญหาที่ดิน ความรู้ทั่วไปเบื้องต้นในเรื่องทรัพย์สินและที่ดิน ด้านการมีส่วนร่วมคือการวางแผนการยกระดับให้ชาวบ้านเป็นผู้ประกอบการ เพื่อที่จะรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในชุมชน เป็นกระบวนการเพิ่มรายได้ให้กับชาวบ้าน จากสถานการณ์ที่นายทุนจะปรับเปลี่ยนที่ดินเป็นแหล่งธุรกิจใหม่ๆ การพัฒนารูปแบบกระบวนการติดตามผลการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐเพื่อการันตีว่าชาวบ้านจะได้รับการแก้ไขปัญหาตามจริงเป็นการสร้างความเชื่อมั่นว่าชาวบ้านจะได้รับประโยชน์จากกระบวนการมีส่วนร่วมของตนเอง และ ทุกครั้งที่มีการจัดการกระบวนการมีส่วนร่วม จะต้องมีการประเมินผลที่เป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของภาคภูมิ พันธุ์รัตน์ (2564) เรื่อง แนวทางการจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการที่ดินร่วมกันระหว่างภาครัฐและประชาชน ซึ่งการออกกฎหมายและการแก้ไขกฎหมายที่สำคัญ ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการที่ดิน จะต้องมีความสอดคล้องและให้ความสำคัญต่อบทบัญญัติในส่วนที่มีการเพิ่มตัวแทนและบทบาทของประชาชนที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

เมื่อพิจารณาถึงผลการศึกษา องค์ความรู้ที่ได้รับคือข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นกับประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ของเทศบาลออนใต้ อ.สันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ประสบปัญหาความเลื่อมล้ำในด้านเศรษฐกิจ อันเป็นผลจากการที่นายทุนเข้ามากว้านซื้อที่ดินเพื่อการลงทุน ในการรองรับความเจริญที่จะเข้ามาพร้อมกับการสร้างสนามบินนานาชาติแห่งที่สองของจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อประชาชนเห็นว่าการขายที่ดินให้กับนายทุนเท่ากับว่าตนได้รับรายได้เป็นเงินก้อนขนาดใหญ่ แต่ในระยะยาวขาดการตระหนักรู้ว่าจะขาดไปซึ่งที่ดินทำกิน อันเป็นรายได้หลักที่มีมาแต่ช้านาน ดังนั้นจึงต้องผันแปรตนเองจากผู้ผลิตในภาคการเกษตรที่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง

กลายเป็นเกษตรกรที่ต้องเช่าที่ทำกินของตนจากนายทุนซึ่งทำให้เกิดความยั่งยืนในระบบการผลิตทั้งเพื่อยังชีพและพาณิชย์ จนอาจต้องมีการปรับตัวผันตัวเองไปเป็นแรงงานทั้งในและนอกภาคการเกษตร ซึ่งปรากฏการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นโดยทั่วไปในพื้นที่เขตชนบทของประเทศไทย เป็นการตอกย้ำว่าโดยทั่วไปแล้วเมื่อระบบทุนนิยมได้ไหลบ่าเข้ามาในพื้นที่ใดก็ตาม ได้นำพาความเจริญทางวัตถุและความล่มสลายของสังคมชาวนามาด้วยเช่นกัน ส่วนปรากฏการณ์ในด้านกฎหมายว่าด้วยการครอบครองและกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นเห็นได้ว่าเมื่อประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในกฎหมายที่ดิน ย่อมเป็นการเปิดช่องว่างให้นายทุนเอารัดเอาเปรียบมีการซื้อขายที่ดินที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย รวมไปถึงการกู้ยืมเงินเพื่อนำมาลงทุนในภาคเกษตรจากนายทุนที่เหล่าบรรดาเกษตรกรได้ประสบกับสัญญาที่เป็นไม่เป็นธรรม ถึงอย่างไรก็ตามหนทางในการแก้ไขปัญหาข้างต้นนั้น จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นประชาชน กลุ่มนายทุน และหน่วยงานภาครัฐ เช่น เทศบาลตำบลออนใต้ ในการร่วมมือกันแก้ไขปัญหา โดยต้องเพิ่มการมีส่วนร่วมจากทางฝั่งของประชาชนให้มากขึ้น ให้ขึ้นมาอยู่ในระดับการร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามตรวจสอบ (Delegated Power) และระดับการควบคุมโดยประชาชน (Citizen Control) ถ้าระดับการมีส่วนร่วมสามารถพัฒนามาถึงสามระดับนี้ได้จะทำให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า“สำนักการเป็นเจ้าของชุมชน” ซึ่งเป็นตัวสำคัญของการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อสภาพการจัดการที่ดิน โดยก่อให้เกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืนในการแก้ไขปัญหาที่ดินได้ในทุกมิติ

7. ข้อเสนอแนะ

1. ต้องให้ผู้มีส่วนได้เสียทั้ง หน่วยงานรัฐ (เทศบาลตำบลออนใต้) กับ นายทุนผู้เป็นเจ้าของที่ดินตามกฎหมายกว่าร้อยละ 80 เข้าร่วมในการประชุมหมู่บ้านเป็นประจำ เพื่อร่วมรับฟังและแลกเปลี่ยน ในประเด็นหรือข้อกำหนดที่ต้องปฏิบัติตามเกี่ยวกับที่ดินของชุมชนร่วมกัน (สร้างการเคารพกฎของชุมชนร่วมกัน)

2. ทุกครั้งที่มีการจัดการกระบวนการมีส่วนร่วม จะต้องมีการประเมินผลที่เป็นรูปธรรม เช่น แบบสอบถาม แบบสำรวจความคิดเห็น ฯ จากทุกฝ่ายเพื่อยืนยันผลลัพธ์ของกระบวนการมีส่วนร่วมว่าเป็นไปตามที่คาดหวังหรือไม่และจะต้องแก้ไขปรับปรุงต่อไปอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- เครือข่ายวิชาการเพื่อการปฏิรูป. (2556). รายงาน: ภาพรวมปัญหาที่ดิน และแนวทางแก้ไข. สืบค้นจาก <http://v-reform.org/v-report/ภาพรวมปัญหาที่ดิน-และเน/>
- ดร.ณัฏฐ์ ตติยะลาภะ, และ เจตน์ คชฤทธิ์. (2560). การจัดการที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน: กรณีศึกษา ตำบลพืชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี. *วารสารวิจัยและพัฒนา วลัยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 12(2), 299-311.
- เทียมทัน อุณหะสุวรรณ. (2538). *การควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เกษตรกรได้รับกรรมสิทธิ์จากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- พงษ์ทิพย์ สำนัญจิต. (2548). *ที่ดินทำกินและเสรีภาพ*. กรุงเทพฯ: Back L cad Publishing.
- ภักดี รัตนมุขย์. (2561). *ตอบโจทย์ประเทศไทย?*. กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.
- ภาคภูมิ พันธุ์รัตน์. (2564). *แนวทางการจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการที่ดินร่วมกันระหว่างภาครัฐและประชาชน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพฯ.
- วารินทร์ วงศ์หาญเขาว์, อิทธิพล ศรีเสาวลักษณ์, อรพรรณ ณ บางช้าง, อาบ นคะจิต, ทิพวรรณ บุญย์เพิ่ม, วีระชัย นาควิบูลย์วงศ์, และ สติติพงษ์ สุดชูเกียรติ. (2548). *การศึกษาระบบการจัดการที่ดินในระดับท้องถิ่น* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันที่ดิน.
- ศิริพร สัจจามันท์, อรพรรณ ศรีเสาวลักษณ์ ณ บางช้าง, พิชญ์ จงวัฒนากุล, ณัฐฉา พลศรี, และ มนตรี แดงศรี. (2559). *โครงการศึกษาสภาพการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในประเทศไทย* (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- เสน่ห์ จามริก, และ ยศ สันตสมบัติ. (2536). *ป่าชุมชนในประเทศไทย แนวทางการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

การศึกษารูปแบบการบริหารการเงินของธุรกิจ (SMEs) ขนาดเล็กในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน *

Study on the Financial Management Model of Small SME Business in Mae Hong Son Province

บุปผา คำนวน

Bupha Kumnuan

วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Mae Hong Son College, Chiang Mai Rajabhat University

Email: bupha_kum@cmru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารเงินและการจัดการทางการเงินของผู้ประกอบการ SMEs ขนาดเล็กในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน 2) เพื่อสร้างรูปแบบของการบริหารการเงินของธุรกิจ SMEs ขนาดเล็กในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือผู้ประกอบการที่อยู่ในความส่งเสริมของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประจำปี 2562-2563 จำนวน 140 คน โดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการ SMEs ขนาดเล็กในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการทางการเงินด้านการวางแผนทางการเงินที่ยังไม่ถูกต้องตามหลักการบริหารทางการเงิน ขาดระบบในการดำเนินธุรกิจตามหลักวิชาการ มีแบบฟอร์มในการบันทึกบัญชีในการบริหารการเงินที่ไม่สอดคล้องกับรูปแบบมาตรฐานเป็นที่ยอมรับทั่วไป จากผลการศึกษาข้างต้นได้นำไปสู่รูปแบบในการบริหารการเงินโดยออกแบบรูปแบบสมุดบัญชีจำนวน

* ได้รับบทความ: 19 มิถุนายน 2566; แก้ไขบทความ: 14 กันยายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 15 กันยายน 2566

6 บัญชี ประกอบด้วย 1) สมุดบัญชีรายรับ 2) สมุดบัญชีรายจ่าย 3) สมุดบัญชีคุมสินค้า 4) สมุดบัญชีคุมวัตถุดิบ 5) สมุดงบทันทุนสินค้า 6) สมุดงบกำไรขาดทุน โดยการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการ SMEs ในการออกแบบรูปแบบสมุดบัญชีในการบันทึกบัญชีเพื่อให้ตรงกับความต้องการ สามารถนำไปใช้ได้จริงในกิจการและทำให้สามารถวางแผนทางการเงินได้

คำสำคัญ: รูปแบบ; การบริหารการเงิน; ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

Abstract

The purposes of this research were 1) To study money management and financial management of Small Medium Enterprise (SMEs) businesses in Mae Hong Son province. 2) To create a model of financial management of small medium enterprise (SMEs) businesses in Mae Hong Son province. The sample group used in this research are 140 entrepreneurs who supported by office of provincial commercial affair Mae Hong Son province in 2019-2020 by using a questionnaire form as a tool to collect data.

The results showed that small medium enterprise (SMEs) businesses in Mae Hong Son Province have knowledge and understanding of financial management in terms of financial planning that is not yet in accordance with financial management principles. Lack of system for conducting business according to academic principles. There are forms of accounting in financial management that do not conform to the generally accepted standard format. From the results of the above study, it has led to a model of financial management by designing a book of 6 accounts, consisting of 1) Revenue Account 2) Expense Account 3) Inventory Control Account 4) Raw Material Control Account 5) Manufacturing Cost Statement 6) Income statement by participation of SMEs entrepreneurs in designing the format of the account book for accounting records to meet the needs It can be used in real life and makes financial planning possible.

Keywords: format; financial management; small and medium enterprises (SMEs)

1. บทนำ

ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ปี พ.ศ. 2561 – 2564) ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน (สำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2564) โดยได้พิจารณาถึงความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) นโยบายของรัฐบาล ยุทธศาสตร์ของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 ระยะ 4 ปี (พ.ศ. 2561 – 2564) และแนวทางการพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิต (Mae Hong Son : The Valley of Charm) โดยมีเป้าหมาย “คนแม่ฮ่องสอนต้องอยู่ได้อย่างมีความสุข พึ่งพาตนเองได้ เข้าถึงบริการสาธารณสุขหาแหล่งรายได้ใหม่เพื่อยกระดับฐานเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน” โดยมีการกำหนดแนวทางการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และการสร้างสรรค์เศรษฐกิจใหม่เพื่อสร้างรายได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งการอนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม การปลูกฝังจิตสำนึกเด็ก เยาวชน และประชาชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยการจัดการแบบบูรณาการให้คงความอุดมสมบูรณ์ยั่งยืน และส่งเสริมการใช้พลังงานที่เหมาะสม

การจัดทำแผนยุทธศาสตร์จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ปี พ.ศ. 2561 – 2564) ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน: วิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ ตัวชี้วัด ประเด็นยุทธศาสตร์ (พ.ศ. 2561- 2564) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) ซึ่งประกอบด้วย วิสัยทัศน์ “เมืองแห่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เปิดประตูสู่ตะวันตก ยกระดับคุณภาพชีวิต พัฒนาเศรษฐกิจให้ยั่งยืน บนพื้นฐานแห่งความพอเพียง” ซึ่งในแผนยุทธศาสตร์จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ปี พ.ศ. 2561 – 2564) ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ตามยุทธศาสตร์ที่ 2 : ส่งเสริมและพัฒนากิจการการลงทุน และการค้าขายแดน เป้าประสงค์ที่ 2 ส่งเสริมพัฒนาสนับสนุนผลิตภัณฑ์และผู้ประกอบการของจังหวัดแม่ฮ่องสอนให้มีศักยภาพสามารถแข่งขันได้ ตัวชี้วัดที่ 2 : ร้อยละรายได้ของผู้ประกอบการที่เพิ่มขึ้น กลยุทธ์ 2.1 ส่งเสริมสนับสนุน พัฒนายกระดับผลิตภัณฑ์ นวัตกรรม และมาตรฐาน เพื่อสามารถแข่งขันได้ กลยุทธ์ 2.2 พัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการให้สามารถแข่งขัน ซึ่งกระบวนการในการส่งเสริมศักยภาพของผู้ประกอบการของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ที่ 2 และ

เป้าประสงค์ที่ 2 ต้องมีการส่งเสริมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ขณะนี้ผู้ประกอบการจดทะเบียนจัดตั้งนิติบุคคลของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 ซึ่งประกอบไปด้วยจังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน และ แม่ฮ่องสอน ในปี 2559 การจดทะเบียนจัดตั้งนิติบุคคลของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 ในปี 2559 มีทั้งสิ้น 3,076 ราย เพิ่มขึ้นจากปี 2558 จำนวน 478 ราย คิดเป็น 18.40% ซึ่งจังหวัดที่มีการจดทะเบียนจัดตั้งสูงสุด คือ จังหวัดเชียงใหม่ รองลงมาคือ ลำปาง ลำพูน และแม่ฮ่องสอน ตามลำดับ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาแนวโน้มการจดทะเบียนจัดตั้งเฉลี่ย พบว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยในปี 2560 มีจำนวนการจดทะเบียนจัดตั้ง เฉลี่ยต่อเดือนสูงกว่าปี 2559 คิดเป็น 3.45% ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวนผู้ประกอบการที่จดทะเบียน จำนวน 452 คิดเป็น 1.94 % จำนวนทุนจดทะเบียน 960.05 ล้านบาท คิดเป็น 0.56 % ขนาดธุรกิจในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 ส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ถึง 99.35% และประกอบธุรกิจบริการสูงสุด คิดเป็น 55.68% รองลงมาคือขายส่ง/ปลีก 31.52% และธุรกิจการผลิต 12.80% ตามลำดับ (กรมพัฒนาธุรกิจ, 2559)

จากข้อมูลในการจดทะเบียนจัดตั้งนิติบุคคลของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ยังมีอัตราส่วนที่น้อยเพื่อให้เกิดการส่งเสริมศักยภาพของผู้ประกอบการของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ให้เป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ปี พ.ศ. 2561 – 2564) ต้องมีการส่งเสริมศักยภาพของ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ให้สามารถมีขีดความสามารถในการแข่งขัน และให้เกิดความยั่งยืนของผู้ประกอบการ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มีบทบาทสำคัญในระดับธุรกิจภาคประชาชนที่นำไปสู่การกระจายรายได้ที่ดีขึ้น การทำธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) สิ่งที่สำคัญไม่แพ้การบริหารจัดการภายในองค์กรก็คือ การบริหารการเงิน เนื่องจากในธุรกิจ SME กระแสเงินที่ไหลผ่านกิจการมักจะหมุนเวียนอย่างรวดเร็ว และมักจะมีรูปแบบและการเดินของการไหลของเงินที่เป็นรอบซ้ำๆ กัน ปัญหาที่ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มักจะต้องเจอเกี่ยวกับการบริหารการเงินอย่างไม่มีประสิทธิภาพให้กับธุรกิจก็คือ การเข้าถึงแหล่งทุนการบริหารจัดการกับเงินทุนหมุนเวียน ตลอดจนการจัดทำระบบการควบคุมที่มีประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการทำวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารการเงินของธุรกิจ (SMEs) ขนาดเล็กในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตามที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อให้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่มีอยู่เกิดความเข้มแข็งสามารถยกระดับธุรกิจที่มีอยู่ให้ก้าวไปสู่ธุรกิจขนาด

ที่ใหญ่ขึ้นสามารถนำกิจการไปสู่การเติบโตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน รวมทั้งผลักดันให้เกิดธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เพิ่มขึ้น เพื่อสร้างรายได้ที่ดีขึ้นกับชาวจังหวัดแม่ฮ่องสอนต่อไปตามแผนยุทธศาสตร์จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ปี พ.ศ. 2561 – 2564) ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารเงินและการจัดการทางการเงินของ ผู้ประกอบการ SMEs ขนาดเล็กในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อสร้างรูปแบบของการบริหารการเงินของธุรกิจ SMEs ขนาดเล็กในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยในรูปแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ใช้แบบสอบถามและวิธีการสัมภาษณ์แบบรายบุคคลและการสัมภาษณ์แบบกลุ่มหรือการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้คำตอบในประเด็นที่หลากหลายและมีความสัมพันธ์ สอดคล้องกับการดำเนินงานในปัจจุบัน คือ รูปแบบการบริหารการเงินของธุรกิจธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ขนาดเล็กในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีหน่วยวิเคราะห์ในการศึกษา (Unit of Analysis) คือ ผู้ประกอบการ SMEs ขนาดเล็กในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน แหล่งที่มาของข้อมูลมาจาก 2 แหล่ง คือ 1) ข้อมูลทุติยภูมิได้จากเอกสารและรายงานการประชุมที่เกี่ยวข้องของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน หนังสือ ตำรา วารสารและสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ 2) ข้อมูลจากแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ SMEs ขนาดเล็กในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ผู้วิจัยได้เลือกใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบการ SMEs ขนาดเล็กในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยใช้ข้อมูลปี 2562- 2563 ที่อยู่ในความส่งเสริมของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 1,866 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ประกอบการ SMEs ขนาดเล็กประกอบด้วย 7 อำเภอ คือ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน อำเภอปาย อำเภอปางมะผ้า อำเภอขุนยวม อำเภอลำต้นอ่อน อำเภอแม่สะเรียง และอำเภอสบเมย โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ประกอบการ SMEs ขนาดเล็กของแต่ละอำเภอ

อำเภอละ 20 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 140 คน เพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสอบถามและการสัมภาษณ์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียด 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจต่อการวางแผนด้านการเงิน

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจ และการบริหารเงินและการจัดการทางการเงินของ ผู้ประกอบการ SMEs ขนาดเล็กในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ส่วนที่ 4 ข้อมูลเบื้องต้น ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารการเงินเพื่อสร้างรูปแบบของการบริหารการเงินของธุรกิจ SMEs ขนาดเล็กในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

3. วิธีการรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษารูปแบบการบริหารการเงินของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ขนาดเล็กในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 ผู้วิจัยได้จัดประชุมและฝึกอบรมผู้ช่วยนักวิจัย เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ เนื้อหาของแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ และวิธีการสัมภาษณ์ รวมถึงวัตถุประสงค์ในการสอบถามและสัมภาษณ์ผู้ประกอบการและได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความชัดเจนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

3.2 ผู้วิจัยได้ประสานผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs ขนาดเล็ก จากรายชื่อผู้ประกอบการ SMEs ที่อยู่ในความส่งเสริมของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อบันทึกหมายวันและเวลาในการสัมภาษณ์

3.3 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์จากการเก็บข้อมูลเชิงพื้นที่เพื่อนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล (data analysis) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) กำหนดกรอบการวิเคราะห์ ผ่านการวิเคราะห์

เชิงบรรยาย วิเคราะห์ข้อคิดเห็นที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และเอกสารหรือการจดบันทึก ข้อมูลต่าง ๆ แล้วนำมาเขียนบรรยายสรุปตามหัวข้อด้านต่าง ๆ

การสังเคราะห์ข้อมูล (synthesis analysis) ผู้วิจัยได้นำผลของการวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษารูปแบบการบริหารการเงินของธุรกิจ (SMEs) ขนาดเล็ก ตามประเด็นของวัตถุประสงค์ การวิจัย และนำข้อมูลประเด็นจากการวิเคราะห์มาสังเคราะห์ เพื่อบูรณาการและหาปัจจัยหรือ องค์ประกอบต่าง ๆ ในการสร้างเป็นรูปแบบการบริหารการเงินของธุรกิจขนาดกลางและ ขนาดย่อม (SMEs) ขนาดเล็กที่เหมาะสมกับพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาการบริหารเงินและการ จัดการทางการเงินของ ผู้ประกอบการ SMEs ขนาดเล็กในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารเงินและการจัดการทางการเงินของ ผู้ประกอบการ SMEs ขนาดเล็กในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ผู้ประกอบการ SMEs ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจ ในการบริหารจัดการทางการเงินด้านการวางแผนทางการเงินที่ยังไม่ถูกต้องตามหลักการบริหาร ทางการเงิน ในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินนั้นค่อนข้างมีข้อจำกัดเนื่องจาก ผู้ประกอบธุรกิจ SME ขาดอำนาจในการต่อรอง อุปสรรคในเรื่องของเงื่อนไขในการอนุมัติวงเงินกู้ การวางแผนการเงินยังมีกระบวนการที่ยังไม่ถูกต้อง ไม่มีการจัดทำแผนธุรกิจ ขาดความมีวินัย ทางการเงินในเรื่องของความต่อเนื่องในการจดบันทึกบัญชีจึงไม่สามารถแจกแจงรายรับรายจ่าย ของธุรกิจได้ แบบฟอร์มในการบันทึกบัญชีไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ มีการปิดบังข้อมูล และมีการปรับปรุงตัวเลขในการบันทึกบัญชีรายรับรายจ่าย เนื่องจากมีความกังวลเกี่ยวกับเรื่องต้นทุน ทางด้านภาษีจึงเป็นผลให้ไม่สามารถสะท้อนผลการดำเนินงานของกิจการที่แท้จริงได้ การจัดสรร การใช้เงินทุน ไม่ได้มีการกระจายเงินลงทุนไปในรูปแบบการลงทุนในรูปแบบอื่น เนื่องจากไม่กล้า เสี่ยงและมีความไม่มั่นใจกับสถานการณ์ปัจจุบันในเรื่องของโรคอุบัติใหม่โควิด 19 และ สถานการณ์การทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และเทคโนโลยี ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ด้านการจัดหาเงินทุนเนื่องจากผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs ส่วนใหญ่มีลักษณะการประกอบการ แบบเจ้าของคนเดียวในการจัดหาเงินทุนในการดำเนินกิจการมาจากเงินส่วนตัวมากกว่าที่จะ จัดหาเงินทุนมาจากแหล่งอื่น มีการจัดหาเงินทุนจากการก่อหนี้ระยะสั้นโดยจากการได้รับ สินเชื่อทางการค้าหรือเจ้าหนี้ทางการค้า และมีการจัดหาเงินระยะยาวจากการกู้ยืมเงินจาก

สถาบันการเงินค่อนข้างน้อย เนื่องจากข้อจำกัดจากเงื่อนไขในการอนุมัติให้กู้ยืม ด้านการควบคุมทางการเงิน มีการควบคุมทางการเงินโดยมีการวางแผนและควบคุมทางการเงินแต่ยังไม่สอดคล้องกับรูปแบบมาตรฐานเป็นที่ยอมรับทั่วไป แบบฟอร์มที่ใช้ในการจัดทำทางการเงินที่ยังไม่เป็นระบบ ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการบันทึกบัญชีในการควบคุมทางการเงิน ด้านการบริหารจัดการ กิจการไม่มีการกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการและหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน ขาดองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการ วิธีการ และการนำไปสู่การปฏิบัติจริง ไม่มีการกระจายอำนาจการบริหาร จึงทำให้ไม่สามารถตัดสินใจหรือแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อสร้างรูปแบบของการบริหารการเงินของธุรกิจ SMEs ขนาดเล็กในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหารการเงิน เพื่อสร้างรูปแบบของการบริหารการเงินของธุรกิจ SMEs ขนาดเล็กในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า การจัดทำการบันทึกบัญชีรายรับ และรายจ่ายไม่ได้มีการจัดทำการบันทึกบัญชีที่เป็นระบบ ไม่มีการบันทึกบัญชีอย่างสม่ำเสมอทำให้ไม่ทราบผลการดำเนินงานที่ผ่านมาว่ามีการใช้จ่ายอะไรบ้าง การจัดทำเอกสารรับเงิน ไม่ได้มีการจัดทำบิลเงินสด เมื่อมีการรับเงินค่าสินค้า ยังไม่มีแบบฟอร์มที่ชัดเจนในการใช้สำหรับการบันทึกรายการที่เกิดขึ้น เช่น สมุดคุมสินค้า สมุดคุมวัตถุดิบ เป็นต้นนอกจากนี้การจัดเก็บเอกสาร ไม่ได้มีจัดเก็บเอกสารไว้เป็นหมวดหมู่ ทำให้เกิดเอกสารสูญหาย ไม่สามารถจดบันทึกรายการได้ ส่งผลทำให้รายงานทางการเงินที่ออกมาไม่สมบูรณ์ ด้านรูปแบบของการบริหารการเงิน ผู้ประกอบการ SMEs ยังขาดความรู้ในการจัดทำบัญชีที่เป็นรูปแบบ ขาดรูปแบบบัญชีที่เหมาะสมตามที่ต้องการ รูปแบบการบันทึกบัญชีที่ผ่านมาไม่เอื้อต่อการดำเนินงาน ไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่อง และไม่มีเวลาในการทำบัญชีเนื่องจากมีข้อจำกัดที่ไม่สามารถดำเนินการได้ จากปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้กำหนดรูปแบบและสร้างรูปแบบของการบริหารการเงินของธุรกิจ SMEs ขนาดเล็กในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนขึ้น โดยออกแบบสมุดบัญชีระบบใหม่ 6 บัญชี ประกอบด้วย 1) สมุดบัญชีรายรับ 2) สมุดบัญชีรายจ่าย 3) สมุดบัญชีคุมสินค้า 4) สมุดบัญชีคุมวัตถุดิบ 5) สมุดงบทันทุนสินค้า และ 6) สมุดงบกำไรขาดทุน โดยที่ผู้ประกอบการ SMEs ได้มีส่วนร่วมในการในการออกแบบรูปแบบบัญชี และเอกสารในการบันทึกบัญชีเพื่อให้ตรงกับความต้องการเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ได้จริงในกิจการ

5. อภิปรายผลการวิจัย

ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการบริหารเงินและการจัดการทางการเงินของผู้ประกอบการ SMEs ขนาดเล็กในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ด้านการวางแผนทางการเงินผู้ประกอบการยังมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการทางการเงินด้านการวางแผนทางการเงินที่ยังไม่ถูกต้องตามหลักการบริหารทางการเงิน การเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินนั้นค่อนข้างมีข้อจำกัด ด้านการจัดสรรการใช้เงินทุนไม่ได้มีการกระจายเงินลงทุนไปในรูปแบบการลงทุนในรูปแบบอื่น เนื่องจากไม่มีองค์ความรู้ในกระบวนการในการจัดสรรการใช้เงินทุน ไม่กล้าเสี่ยงที่จะนำเงินทุนของกิจการไปลงทุนในรูปแบบการลงทุนอื่นเพื่อสร้างรายได้เพิ่ม อันเนื่องมาจากสถานการณ์ปัจจุบันในเรื่องของโรคอุบัติใหม่โควิด 19 และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และเทคโนโลยี ด้านการจัดหาเงินทุนผู้ประกอบการมีลักษณะการประกอบการแบบเจ้าของคนเดียวเป็นส่วนใหญ่ในการจัดหาเงินทุนในการดำเนินกิจการ มาจากเงินลงทุนส่วนตัว การจัดหาเงินทุนจากมาจากการก่อหนี้ระยะสั้นโดยจากได้รับสินเชื่อทางการค้า หรือเจ้าหนี้ทางการค้า และมีการจัดหาเงินทุนจากการจัดหาเงินระยะยาวจากการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินค่อนข้างน้อย เนื่องจากข้อจำกัดจากเงื่อนไขในการอนุมัติให้กู้ยืม ด้านการควบคุมทางการเงิน ผู้ประกอบการมีการวางแผนและควบคุมทางการเงินที่ยังไม่สอดคล้องกับรูปแบบมาตรฐานเป็นที่ยอมรับทั่วไป ไม่มีแบบฟอร์มในการจัดทำงบการเงินที่เป็นระบบ และยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการบันทึกบัญชีในการควบคุมทางการเงิน ด้านการบริหารจัดการ กิจการไม่มีโครงสร้างการบริหารจัดการที่นำมาใช้ได้จริง ผู้ประกอบการบางรายยังขาดความรู้และความเข้าใจในการบริหารจัดการกิจการ รวมถึงวิธีการบริหารและการนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง การตัดสินใจในกิจการขึ้นอยู่กับสมาชิกบางรายเท่านั้น ผู้ประกอบการยังขาดทักษะในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าในด้านการบริหารจัดการของกิจการ

ข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างรูปแบบของการบริหารการเงินของธุรกิจ SMEs ขนาดเล็กในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ด้านรูปแบบการบัญชี ยังไม่มีรูปแบบการบัญชีที่ใช้ในการบริหารการเงินทำให้ข้อมูลทางบัญชีไม่เพียงพอต่อการใช้ในการบริหารการตัดสินใจซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของพุทธรณ สุวรรณอาสน์ (2554) ได้วิจัยเรื่องการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพทางบัญชีและการเงินแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาธุรกิจชุมชนกลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดง ตำบลสง่าบ้านอำเภออดอยสะแก จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ทางกลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดง ยังไม่มีระบบบัญชีทำให้ผู้วิจัยต้องเข้าไป ให้ความรู้และให้คำปรึกษาตลอดระยะเวลาที่ทดลองปฏิบัติออกแบบระบบ

บัญชีขึ้น ด้านการบันทึกบัญชี ไม่มีการบันทึกบัญชีอย่างสม่ำเสมอทำให้ไม่ทราบผลการดำเนินงานที่ผ่านมาว่ามีการใช้จ่ายอะไรบ้าง ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ นภาพร เคลื่อนเพชร (2557) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบัญชีให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรและอินทรีย ตำบลสันมหาพน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า วิสาหกิจชุมชนไม่ได้มีการบันทึกรายรับรายจ่ายทุกวัน และไม่ได้มีการบันทึกอย่างต่อเนื่อง วิสาหกิจยังไม่มีแบบฟอร์มที่ใช้ในการบันทึกรายการที่เกิดขึ้น ผู้รับผิดชอบในการจัดทำบัญชียังขาดพื้นฐานความรู้ในด้านการบันทึกบัญชี ด้านการจัดเก็บเอกสาร ไม่ได้มีจัดเก็บเอกสารไว้เป็นหมวดหมู่ ทำให้เกิดเอกสารสูญหาย ไม่สามารถจดบันทึกรายการได้ ส่งผลทำให้รายงานทางการเงินที่ออกมาไม่สมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บันเนย ศรีแก้ว, วิภาภรณ์ ศรีหาธาตุ, และ ปิยะณัฐ ฤณพุทธดม (2559, น. 121) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบบัญชีการเงินวิสาหกิจชุมชน ทอผ้าสีธรรมชาติ: กรณีศึกษากลุ่มบ้านหนองหัววัว ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า การปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่างไม่มีการกำหนดผังงาน และกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบที่เหมาะสมตามหลักการควบคุมภายใน อีกทั้งยังสอดคล้องกับสัจจวัฒน์ วรโยธา, มนัสดาชัยสวณียาภรณ์, วิลาสินี แสงคำพระ, และ มงคล กิตติวุฒิไกร (2561, น. 81) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาระบบบัญชีในการบริหารเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน ของกลุ่มเย็บผ้าฝ้ายพื้นเมืองบ้านกกไธดำบคำชะอี อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร ผลการศึกษาพบว่า 1) ลักษณะการประกอบการเป็นรูปแบบวิสาหกิจชุมชนเพื่อหารายได้ให้กับครอบครัว มีสภาพปัญหาในการจัดทำบัญชี คือมีคู่มือบัญชีกลุ่มผู้ผลิตหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ แต่ไม่นำมาถือปฏิบัติ เนื่องจากมีความซับซ้อนและมีภาระหน้าในการผลิตสินค้าให้เพียงพอต่อความต้องการของลูกค้าทำให้ไม่มีการลงบัญชีตามคู่มือ จะมีเพียงการบันทึกรายรับ-รายจ่าย ซึ่งไม่มีการจัดทำอย่างเป็นระบบ ไม่มีการอ้างอิงเอกสาร ไม่มีหลักฐานการเบิกจ่ายเงิน ไม่มีการควบคุมปริมาณสินค้าข้อมูลที่ได้จึงขาดความน่าเชื่อถือ

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงข้อสรุปที่บ่งชี้ชัดว่าในการศึกษารูปแบบการบริหารการเงินของธุรกิจ (SMEs) ขนาดเล็กในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้น ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจ การบริหารเงินและการจัดการทางการเงินของผู้ประกอบการ SMEs ขนาดเล็กในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้น การที่ได้รับการส่งเสริมด้านการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะเพื่อให้

เกิดความรู้ความเข้าใจสามารถเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติและพัฒนาในการบริหารจัดการทางการเงินของธุรกิจให้ธุรกิจเกิดความเข้มแข็ง นอกจากนั้นผลจากการศึกษาวิจัยนี้จะมีประโยชน์สำหรับการนำไปใช้เป็นต้นแบบหรือแนวทางรูปแบบในการบริหารจัดการการเงินที่ถูกต้องตามหลักการบริหารทางการเงิน สามารถที่จะดำเนินการทางธุรกิจให้มั่นคงและอยู่รอดได้ ภายใต้สถานการณ์ที่ไม่สามารถควบคุมได้ รวมทั้งเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังสามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้อย่างยั่งยืน

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

สถานการณ์ที่ไม่สามารถควบคุมได้เช่นวิกฤตการณ์เชื้อไวรัสโควิด-19 ที่มีมาตรการควบคุมด้านต่าง ๆ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลาและเป็นไปอย่างรวดเร็ว ปัจจัยเหล่านี้เป็นข้อจำกัดการดำเนินงานของผู้ประกอบการเป็นอย่างมาก สิ่งที่คุณประกอบการต้องการคือการได้รับการส่งเสริมด้านองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการทางการเงิน มาตรฐานการผลิตสินค้า นวัตกรรมและเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้ประกอบการสามารถกระจายสินค้าได้มากขึ้น รวมถึงเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคได้หลายกลุ่มเพื่อเพิ่มฐานลูกค้า กิจกรรมสามารถอยู่รอดได้

2. ข้อเสนอแนะงานวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาการใช้ประโยชน์จากข้อมูลลงต้นทุนการผลิต และงบรายได้ และค่าใช้จ่าย ว่าสามารถใช้ข้อมูลวิเคราะห์ทางการเงินได้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลในด้านการบริหารการเงินของกิจการ เช่น ความสามารถในการกำไร การบริหารต้นทุน เพื่อนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์ไปเปรียบเทียบกับคู่แข่ง ที่ผลิตสินค้าประเภทเดียวกัน เพื่อให้ทราบว่าควรจะปรับปรุงในส่วนใดบ้าง เพื่อให้สามารถแข่งขันคู่แข่งได้

2.2 ควรทำการศึกษากระบวนการจัดการด้านการบัญชี การเงินการจัดการการตลาด ว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนปรับปรุงกลุ่มให้มีความเข้มแข็ง และมีการวางแผนการปฏิบัติงานที่ดีในทุกด้าน

2.3 ควรทำการศึกษาวิจัยที่ส่งเสริมการให้องค์ความรู้แก่ผู้ประกอบการ เช่น การใช้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ การควบคุม

มาตรฐานการผลิต การพัฒนามาตรฐานการบริการ เพื่อให้เกิดความมั่นคงในการดำเนินธุรกิจ
ให้ผู้ประกอบการสามารถพึ่งพาตนเองได้

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาธุรกิจ. (2559). สถิติข้อมูล. สืบค้นจาก <https://www.dbd.go.th/common-article/2#>

นภาพร เคลื่อนเพชร. (2557). การพัฒนาระบบบัญชีให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรอินทรีย์ ตำบลสันมหาพน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บันเฉย ศรีแก้ว, วิภากรณ์ ศรีหาธาตุ, และ ปิยะณัฐ ฤณพุดตม. (2559). การพัฒนารูปแบบบัญชีการเงินวิสาหกิจชุมชนทอผ้าสีธรรมชาติ: กรณีศึกษากลุ่ม บ้านหนองหัววัว ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วารสารวิชาการสมาคม สถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 22(2), 121-130.

พุทธรณ สุวรรณอาสน์. (2554). การพัฒนาศักยภาพด้านบัญชีการเงินของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มตัดเย็บ บ้านดอกแดง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

สัจจวัฒน์ วรโยธา, มนัสดา ชัยสวณียากรณ์, วิลาสินี แสงคำพระ, และ มงคล กิตติวุฒิกโร.

(2561). การพัฒนาระบบบัญชีในการบริหารเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของกลุ่มเย็บผ้าฝ้ายพื้นเมือง บ้านกกไถ ตำบลคำชะอี อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 8(2), 81-89.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (ฉบับย่อ). กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ.

สำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน. (2564). แผนยุทธศาสตร์จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ปี พ.ศ.2561-2564). สืบค้นจาก <https://www.maehongson.go.th/new/document/ยุทธศาสตร์-ปี-พ-ศ-2561-2564/>

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการซ้ำของผู้ป่วย
กลุ่มติดเตียงกรณีศึกษาสถานพยาบาลดูแลผู้สูงอายุและ
ผู้มีภาวะพึ่งพิงของเนิร์สซิงโฮมแคร์ในจังหวัดเชียงใหม่ *
Factors Influencing the Decision to Repurchase
of Bedridden Patients: A Case Study of the
Care Center for the Elderly and Dependent People
of Nursing Home Care in Chiang Mai

กรรณิการ์ วิฑูรย์

Kannika Witoon

คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด

Faculty of Business and Technology, Stamford International University

Email: kannikaruksud@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นและความคิดเห็น รวมถึงระดับความสำคัญและความสำคัญของปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ ปัจจัยด้านทัศนคติ ปัจจัยด้านความพึงพอใจ ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ ปัจจัยด้านความจงรักภักดีของลูกค้า และปัจจัยด้านการตัดสินใจใช้บริการซ้ำ ของผู้ป่วยกลุ่มติดเตียงและครอบครัวของผู้ป่วยกลุ่มติดเตียงที่มีต่อเนิร์สซิงโฮมแคร์ในจังหวัดเชียงใหม่ และ 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยแต่ละปัจจัยของตัวแปร ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการซ้ำของผู้ป่วยกลุ่มติดเตียงและครอบครัวของผู้ป่วยกลุ่มติดเตียงที่มีต่อเนิร์สซิงโฮมแคร์ในจังหวัดเชียงใหม่

* ได้รับความเห็นชอบ: 3 กรกฎาคม 2566; แก้ไขบทความ: 3 ตุลาคม 2566; ตอปรับตีพิมพ์: 4 ตุลาคม 2566

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงปริมาณจะใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง 100 คน ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์สถิติเชิงอ้างอิงด้วยสถิติสหสัมพันธ์แบบถดถอยพหุคูณ และการวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง 15 คน ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ และแบบเฉพาะเจาะจงตามลำดับ พร้อมวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการบรรยายเชิงพรรณนา โดยใช้การตีความ เปรียบเทียบ และอธิบายความสัมพันธ์

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านทัศนคติ ปัจจัยด้านความพึงพอใจ และปัจจัยด้านความจงรักภักดีมีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสถานบริบาลดูแลผู้สูงอายุและผู้มีภาวะพึ่งพิงของเนิร์สซิงโฮมแคร์ในจังหวัดเชียงใหม่ซ้ำ หรือ มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกใช้บริการซ้ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 หรือ ยอมรับสมมติฐานที่ 1 สมมติฐานที่ 2 และสมมติฐานที่ 4 ส่วนปัจจัยด้านคุณภาพบริการ ไม่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสถานบริบาลดูแลผู้สูงอายุและผู้มีภาวะพึ่งพิงของเนิร์สซิงโฮมแคร์ในจังหวัดเชียงใหม่ซ้ำ หรือ ไม่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกใช้บริการซ้ำ หรือ ปฏิเสธสมมติฐานที่ 3

คำสำคัญ : การตัดสินใจ; ใช้บริการซ้ำ; ผู้ป่วยติดเตียง; ผู้สูงอายุ; ผู้มีภาวะพึ่งพิง; สถานบริบาลผู้สูงอายุ; สถานบริบาลผู้มีภาวะพึ่งพิง

Abstract

The objectives of this study were to study about opinions including the level and importance of various factors, including the attitude factor, satisfaction factor, service quality factor, loyalty factor and factors in decision to repeat service of bedridden patients and families of bedridden patients towards Chiang Mai Nursing Home Care and to study the correlation of each factor of the variables that affect the decision to use the service again.

This research is a Mixed Methods research including; Quantitative research use questionnaire to collected data with a sample of 100 people using purposive sampling and data analysis by descriptive statistics with frequency, percentage, mean, and standard deviation and analyze reference statistics using multiple regression correlation. Qualitative research use a structured interview to collected data with a sample of 15 people and using stratified sampling purposive sampling and data analyze with descriptive narratives using interpretation, comparison, and explanation of relationships

The research results; Attitude factors, Satisfaction factor and Loyalty factors has an effect on the decision to repeat service Nursing Home Care in Chiang Mai or there was statistically significant relationship of 0.05, or accepts the Hypothesis 1 Hypothesis 2 and Hypothesis 4. Except, Service Quality factors, there was no effect on the decision to repeat service Nursing Home Care in Chiang Mai or there was no statistical significance at all or rejects the Hypothesis 3.

Keywords: decision; repurchase; bedridden patients; elderly peoples; dependent peoples; the care center for the elderly; the care center for the dependent peoples

1. บทนำ

เมื่อประเทศไทยมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เกินร้อยละ 10 หรืออายุ 65 ปีขึ้นไป เกินร้อยละ 7 ถือว่าประเทศนั้นได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) และจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) เมื่อสัดส่วนดังกล่าวเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 20 (วิทมา ธรรมเจริญ, 2555) สำหรับประเทศไทยในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ให้คำนิยามไว้ว่า ผู้สูงอายุคือผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป (ไพโรจน์ วงศ์วุฒิวัฒน์, 2551) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) คาดว่า ประชากรของประเทศไทยจะเพิ่มขึ้นเป็น 70.65 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2568 และจะค่อย ๆ ลดลงเป็น 70.63 ล้านคนในปี พ.ศ. 2573 โดยจะมีแค่ประชากรวัย

สูงอายุเพิ่มขึ้นกว่า 3 เท่า จาก 4.02 ล้านคนในปีพ.ศ. 2533 เป็น 17.74 ล้านคนในปี พ.ศ. 2573 เมื่อคิดเป็นสัดส่วนจะเพิ่มจากร้อยละ 7.36 เป็นร้อยละ 25.12 และตามนิยามของสังคมผู้สูงอายุ

สำหรับจังหวัดเชียงใหม่ มีผู้สูงอายุมากเป็นอันดับที่ 3 ของประเทศ โดยในปี พ.ศ. 2564 มีจำนวนผู้สูงอายุจำนวน 349,755 คน (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564) เมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุร่างกายและจิตใจมีการเปลี่ยนแปลงทำให้ต้องมีการปรับตัว เมื่อร่างกายเสื่อมถอย ปัญหาทางสุขภาพก็จะตามมา ด้านสุขภาพบางอย่างจำเป็นต้องใช้ทักษะทางการแพทย์และพยาบาลในการดูแล ซึ่งทำให้ครอบครัวไม่สามารถดูแลได้อย่างเต็มที่ (ชมพูนุท พรหมภักดี, 2556) จึงหันไปใช้บริการสถานบริบาลดูแลผู้สูงอายุในภาคเอกชน ซึ่งในจังหวัดเชียงใหม่มีความพร้อมทางด้านการบริการทางการแพทย์ ปัจจุบันสถานบริบาลดูแลผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงของภาคเอกชน มีจำนวน 43 แห่ง เพิ่มขึ้นจากปีพ.ศ. 2560 ซึ่งเพิ่มขึ้น 2 เท่าตัว ในระยะเวลาเพียง 3 ปี แม้สถานบริบาลดูแลผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงของภาคเอกชนเป็นธุรกิจที่เติบโตขึ้นเป็นอย่างมาก แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ (ชยุต รัชตะวรรณ, 2559)

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า ธุรกิจสถานบริบาลผู้สูงอายุมีแนวโน้มเติบโตในอนาคต เพราะโครงสร้างประชากรที่กำลังจะเปลี่ยนไป จากการเป็นผู้ให้บริการสถานบริบาลเนิร์สซิงโฮมแคร์ในจังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่ พ.ศ.2559 ถึง ปัจจุบัน หรือ ในระยะเวลา 7 ปี ของผู้วิจัย พบว่า ผู้ป่วยติดเตียงส่วนใหญ่เป็นผู้ป่วยสูงอายุที่มีอาการเกี่ยวกับระบบประสาทและสมอง สื่อสารความต้องการและเคลื่อนไหวร่างกายไม่ค่อยได้ กลุ่มนี้มีอาการคงที่หรือทรุดลง หากมีโรคแทรกซ้อนอื่นที่รักษาไม่หายก็อาจติดเชื้อ และชักหมดสติได้ จึงจำเป็นต้องได้รับการดูแล และสังเกตอาการอย่างใกล้ชิด ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการซ้ำของผู้ป่วยกลุ่มติดเตียง กรณีศึกษาสถานบริบาลดูแลผู้สูงอายุและผู้มีภาวะพึ่งพิงเชียงใหม่เนิร์สซิงโฮมแคร์ เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุง และพัฒนาการให้บริการของสถานบริบาลฯ ให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการได้ดียิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทัศนคติที่มีต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการซ้ำสถานบริบาลดูแลผู้สูงอายุและผู้มีภาวะพึ่งพิงของเนิร์สซิงโฮมแคร์ในจังหวัดเชียงใหม่ของผู้ป่วยกลุ่มติดเตียงและครอบครัวของผู้ป่วยกลุ่มติดเตียง

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการซ้าสถานบริการดูแลผู้สูงอายุ และผู้มีภาวะพึ่งพิงของเนิร์สซิงโฮมแคร์ในจังหวัดเชียงใหม่ของผู้ป่วยกลุ่มติดเตียงและครอบครัวของผู้ป่วยกลุ่มติดเตียง

3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อคุณภาพการบริการภายในสถานบริการดูแลผู้สูงอายุและผู้มีภาวะพึ่งพิงของเนิร์สซิงโฮมแคร์ในจังหวัดเชียงใหม่ของผู้ป่วยกลุ่มติดเตียงและครอบครัวของผู้ป่วยกลุ่มติดเตียง

4. เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าที่มีต่อสถานบริการดูแลผู้สูงอายุและผู้มีภาวะพึ่งพิงของเนิร์สซิงโฮมแคร์ในจังหวัดเชียงใหม่ของผู้ป่วยกลุ่มติดเตียงและครอบครัวของผู้ป่วยกลุ่มติดเตียง และนำเอาไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินธุรกิจ และตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน คือ การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ผู้ป่วยกลุ่มติดเตียงที่กำลังใช้บริการหรือเคยใช้บริการอยู่ในสถานบริการเนิร์สซิงโฮมแคร์ในจังหวัดเชียงใหม่ที่สามารถสื่อสารและโต้ตอบ และ 2) ครอบครัวของผู้ป่วยกลุ่มติดเตียงที่เป็นผู้ให้การดูแลหรือรับผิดชอบชีวิตของผู้ป่วยกลุ่มติดเตียง ซึ่งผู้วิจัยทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนของกลุ่มตัวอย่างนี้ ผู้วิจัยจึงกำหนดจำนวนประชากรที่จะใช้ในการศึกษาวิจัยทั้ง 2 รูปแบบ ดังนี้

1.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยจะใช้สูตรการคำนวณประชากรกลุ่มตัวอย่างของ Green SB. ดังนี้

$$n = 50 + 8 (m)$$

โดย n แทน ขนาดกลุ่มตัวอย่าง
 m แทน จำนวนตัวแปรต้น

$$n = 50 + 8 (4)$$

$$n = 50 + 32$$

$$n = 82$$

แทนค่า

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 82 คน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการผิดพลาดหรือการโน้มเอียงของข้อมูล (Bias) ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อถือของงานวิจัย ผู้วิจัยจึงเพิ่มกลุ่มตัวอย่างอีก 18 คน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 100 คน ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ดุลยพินิจในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามที่เห็นสมควร โดยอาศัยความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ในวิชาชีพพยาบาล ทั้งคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย เข้ามาตัดสินใจเลือกกลุ่มตัวอย่าง เหมาะสมที่จะให้ข้อมูลได้ถูกต้อง และแม่นยำมากที่สุด

1.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 ท่าน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่าง 2 ขั้นตอน ดังนี้

การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ป่วยกลุ่มติดเตียงที่เคยใช้บริการหรือกำลังใช้บริการอยู่ในสถานบริบาลเนิร์สซิงโฮมแควร์ในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นผู้ป่วยที่ยังมีสถานะทางสมองเป็นปกติซึ่งสามารถให้การสื่อสาร และโต้ตอบหรือการสนทนาได้ปกติ จำนวน 5 ท่าน

กลุ่มที่ 2 ครอบครัวผู้ป่วยกลุ่มติดเตียงที่เป็นผู้ให้การดูแลหรือรับผิดชอบชีวิตของผู้ป่วยกลุ่มติดเตียงที่กำลังใช้บริการหรือเคยใช้บริการจากสถานบริบาลเชียงใหม่เนิร์สซิงโฮมแควร์ จำนวน 10 ท่าน

การสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ดุลยพินิจในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามที่เห็นสมควร โดยอาศัยความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ในวิชาชีพพยาบาล ทั้งคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย เข้ามาตัดสินใจเลือกกลุ่มตัวอย่าง เหมาะสมที่จะให้ข้อมูลได้ถูกต้อง และแม่นยำมากที่สุด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการวิจัยสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ โดยออกแบบแบบสอบถามตามปัจจัยของตัวแปรที่ต้องการศึกษา และทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Test-Retest Reliability) โดยทดลอง (Try Out) กับประชากร ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ จำนวน 30 ชุด ว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือ และมีความเชื่อมั่นที่สูงเพียงพอที่จะสามารถนำแบบสอบถามและผลของแบบสอบถามนี้ไปใช้ในการวิจัยได้ เมื่อแบบสอบถามนั้นสามารถใช้ได้ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมผลแบบสอบถามตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ แล้วทำการประมวลผล และสรุปผลข้อมูลแบบสอบถาม โดยใช้การวิเคราะห์ผลกับโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์สถิติเชิงอ้างอิงสำหรับทดสอบสมมติฐาน ด้วยสถิติถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression)

2.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นเครื่องมือในการวิจัยสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ออกแบบแบบสัมภาษณ์ตามปัจจัยของตัวแปรที่ต้องการศึกษา และใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Source Triangulation) มาใช้ในการตรวจสอบความแม่นยำ ความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ และเพื่อให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือ เมื่อแบบสัมภาษณ์สามารถใช้ในการวิจัยได้ ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง และสรุปผลข้อมูลสัมภาษณ์ ด้วยวิธีการบรรยายเชิงพรรณนา ลดทอนขนาดและปริมาณข้อมูล การตีความ การอุปนัย การจำแนกชนิดของข้อมูล และการเปรียบเทียบข้อมูล

4. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็น และความคิดเห็นรวมถึงระดับความสำคัญ และความสำคัญของปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ปัจจัยด้านทัศนคติ ปัจจัยด้านความพึงพอใจ ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ ปัจจัยด้านความจงรักภักดีของลูกค้า และปัจจัยด้านการตัดสินใจใช้บริการซ้ำ ของผู้ป่วยกลุ่มติดเตียงและครอบครัวของผู้ป่วยกลุ่มติดเตียงที่มีต่อเนิร์สซิงโฮมแคร์ในจังหวัดเชียงใหม่ และ 2) เพื่อศึกษาสหสัมพันธ์ของปัจจัยแต่ละตัวแปร ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการซ้ำของผู้ป่วยกลุ่มติดเตียงและครอบครัวของผู้ป่วยกลุ่มติดเตียงที่มีต่อเนิร์สซิงโฮมแคร์ในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งได้ผลการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์หรือปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างจากแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 45-54 ปี มีระดับการศึกษาสูงสุดอยู่ที่ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว/อาชีพอิสระ มีรายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 50,001 บาทขึ้นไป และมักใช้สิทธิในการรักษาของสิทธิประกันสังคม/บัตรทองเข้ารับบริการในสถานพยาบาล

ผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างจากแบบสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ซึ่งมีอายุระหว่าง 44-73 ปี มีสถานภาพสมรส จบการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพเป็นผู้ที่เกษียณอายุแล้ว รองลงมาคือ ประกอบอาชีพข้าราชการ และธุรกิจส่วนตัว ตามลำดับ และส่วนใหญ่มีรายได้ประมาณ 30,000-100,000 บาท

2. ปัจจัยด้านทัศนคติ

ผลการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจากแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีมากหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าสถานบริการเชียงใหม่เนิร์สซิงโฮมแคร์ มีความโดดเด่นเรื่องสถานบริการมีแพทย์มีจรรยาบรรณสูง พร้อมให้การรักษาย่างเต็มที่มากที่สุด

ผลการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีกับสถานบริการเนิร์สซิงโฮมแคร์ในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่ตรงกันว่าตั้งแต่ที่เข้าใช้บริการสถานบริการฯพบข้อดีมากกว่าข้อเสีย โดยเฉพาะด้านการให้บริการในการดูแล ตรวจ รักษา บำบัด พื้นฟูผู้ป่วยด้วยบุคลากรทางการแพทย์ สหสาขาวิชาชีพ และเจ้าหน้าที่ที่มีความใกล้ชิด และมีความเอาใจใส่ในรายละเอียดของผู้ป่วยอย่างมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า บุคลากรทางการแพทย์ สหสาขาวิชาชีพ และเจ้าหน้าที่ของสถานบริการฯ มีความพร้อมในการให้บริการเป็นอย่างมาก รวมถึงการมีอุปกรณ์และเครื่องมือทางการแพทย์ที่ทันสมัย ครบวงจร มีสิ่งแวดล้อมโดยรวมที่ดีต่อผู้ป่วย และมีอัตราค่าบริการมีความเหมาะสมหรือสมเหตุสมผลกับการให้บริการ

แต่อย่างไรก็ตามผู้ให้บริการต้องการให้มีการพัฒนา ปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเรื่องของเทคโนโลยีทางการแพทย์ ควรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อประสิทธิภาพในการตรวจรักษา บำบัด พื้นฟูผู้ป่วย พร้อมพัฒนาความสามารถบุคลากร เพื่อลดความผิดพลาดในการปฏิบัติหน้าที่ดูแลผู้ป่วย ให้การดูแลมีประสิทธิภาพสูงสุด

3. ปัจจัยด้านความพึงพอใจ

ผลการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจากแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจในการใช้บริการสถานบริการเนิร์สซิงโฮมแคร์ในจังหวัดเชียงใหม่มากที่สุด โดยเฉพาะในเรื่องความใส่ใจด้านระบบและการดูแลในเรื่องความปลอดภัยของผู้ป่วยของสถานบริการฯ นับว่าเป็นสิ่งที่สร้างความพึงพอใจสูงสุดให้แก่กลุ่มตัวอย่างมากที่สุด

ผลการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจในการใช้บริการกับสถานบริการเนิร์สซิงโฮมแคร์ในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นอย่างมาก ซึ่งภาพรวมของสถานบริการกลุ่มตัวอย่างให้คะแนนเฉลี่ยสูงถึง 8.8 คะแนน โดยเฉพาะเรื่องของการให้บริการโดยรวมของบุคลากรทางการแพทย์ สหสาขาวิชาชีพ และเจ้าหน้าที่ในการดูแล ตรวจ รักษา บำบัด และฟื้นฟูด้วยความพร้อมและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด มีความเอาใจใส่ทั้งครอบครัวและญาติผู้ป่วย และผู้ป่วย ไม่ว่าจะเป็นการ

ติดต่อสื่อสารที่รวดเร็ว เพื่อติดต่อสอบถามหรือแจ้งอาการและสถานะของผู้ป่วยใน ณ เวลานั้น รวมถึงการส่งต่อผู้ป่วยไปยังโรงพยาบาลใกล้เคียงเพื่อเข้ารับการรักษาโรค เมื่อเกิดกรณีฉุกเฉิน ทางสถานบริบาลฯ ก็สามารถทำได้รวดเร็ว อย่างไรก็ตามพบว่ากลุ่มตัวอย่างบางรายมีความไม่พึงพอใจในบางเท่านั้น เช่น ต้องการให้ปรับปรุงห้องพักรักษาผู้ป่วยให้มีความกว้างขวางมากขึ้นเพื่อลดความแออัด ต้องการให้ปรับปรุงเมนูอาหารไม่ให้ความจำใจ และปรับปรุงสถานที่จอดรถที่ต้องการให้ปรับปรุงเพื่อความสะดวกในการเข้าเยี่ยมเยียนผู้ป่วยให้มากขึ้นเท่านั้น

4. ปัจจัยด้านคุณภาพการให้บริการ

ผลการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจากแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เห็นว่าคุณภาพการให้บริการทั้ง 5 ด้าน ของสถานบริบาลเนิร์สซิงโฮมแคร์ในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดว่ามีความสำคัญอย่างมากหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าสถานบริบาลฯนี้มีครบครัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า **ด้านความเชื่อถือในการบริการ** การที่มีแพทย์มีชื่อเสียง มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง สามารถวินิจฉัยโรคได้ถูกต้อง และน่าเชื่อถือได้เป็นสิ่งที่เห็นว่ามีคุณภาพการบริการมากที่สุด รองลงมาคือ **ด้านการเอาใจใส่ผู้รับบริการ** การที่บุคลากรทางการแพทย์ มีความเอาใจใส่ผู้รับบริการ โดยสามารถตอบคำถาม หรือข้อสงสัยที่ซักถามได้อย่างละเอียด ด้วยความยินดีเป็นสิ่งที่เห็นว่ามีคุณภาพการบริการมากที่สุด **ด้านการรับประกันการให้บริการ/การสร้างความมั่นใจ** โดยการที่แพทย์มีการแจ้งผลการตรวจ/ข้อมูลทางด้านสุขภาพ และวิธีการรักษาให้ทราบโดยละเอียด และชัดเจน เป็นสิ่งที่เห็นว่ามีคุณภาพการบริการมากที่สุด **ด้านความรวดเร็วของการบริการ** การที่บุคลากรทางการแพทย์ให้การดูแลและการตอบรับกับผู้ใช้บริการอย่างสุภาพและเท่าเทียมเป็นสิ่งที่เห็นว่ามีคุณภาพการบริการมากที่สุด **ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ / การบริการที่สัมผัสได้** คือทำเลที่ตั้งของสถานบริบาลฯ ดี สะดวกต่อการเดินทาง เป็นสิ่งที่เห็นว่ามีคุณภาพการบริการมากที่สุด ตามลำดับ

ผลการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เห็นว่าคุณภาพการให้บริการทั้ง 5 ด้านของสถานบริบาลเนิร์สซิงโฮมแคร์ในจังหวัดเชียงใหม่ มีความสำคัญในทุกด้านซึ่งสิ่งที่กลุ่มตัวอย่าง ไม่ว่าจะเป็น **ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการหรือการบริการที่สัมผัสได้** หรือการบริการในการดูแลที่ผู้ป่วย ไม่ว่าจะเป็นพื้นฐานในการดูแลรอบด้าน มีการเอาใจใส่ในรายละเอียด มีความใกล้ชิด และมอบความรักความอบอุ่นให้แก่ผู้ป่วยทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน **ด้านความเชื่อถือในการบริการ** คุณภาพการบริการของบุคลากรทางการแพทย์ สหสาขาวิชาชีพ และเจ้าหน้าที่มีประสบการณ์สูง มีความเชี่ยวชาญ

ให้บริการ ดูแล ตรวจ รักษา ผู้ป่วยตลอด 24 ชั่วโมง อย่างเต็มความสามารถด้วยอุปกรณ์และเครื่องมือทางการแพทย์ที่มีความพร้อม **ด้านความรวดเร็วของการบริการ** สถานบริบาลฯ มีความรวดเร็วในการบริการมาก ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 สถานบริบาลฯ มีมาตรการป้องกันและการปฏิบัติให้แก่เจ้าหน้าที่ และผู้ป่วยได้อย่างรวดเร็ว พร้อมเตรียมพื้นที่สำหรับผู้ป่วยโรคโควิด-19 มีการจัดการและแยกผู้ป่วยออกจากผู้ป่วยคนอื่นอย่างรวดเร็วเพื่อไม่ให้เกิดการแพร่ระบาด รวมถึงเมื่อผู้ป่วยเกิดอาการเจ็บป่วยหรือเกิดเหตุฉุกเฉิน สถานบริบาลฯ ก็สามารถติดต่อกับโรงพยาบาลใกล้เคียงเพื่อย้ายผู้ป่วยเพื่อให้ได้รับการรักษาโดยเร็วและทันท่วงทีภายในเวลาไม่กี่นาที **ด้านการรับประกันการให้บริการหรือการสร้างความมั่นใจ** ผู้ป่วยมีสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิตที่ดีขึ้นกว่าก่อนเข้าใช้บริการ ซึ่งเกิดจากการได้รับการดูแลโดยบุคลากรทางการแพทย์ สหสาขาวิชาชีพ ที่มีประสบการณ์สูงและมีความเชี่ยวชาญ และเจ้าหน้าที่ที่ผ่านการฝึกอบรมมาเป็นอย่างดี ทำให้มั่นใจได้ว่าผู้ป่วยจะได้รับการดูแล ตรวจรักษาที่ดี และมีประสิทธิภาพสูงสุด **และด้านการเอาใจใส่ผู้รับบริการ** การที่บุคลากรทางการแพทย์ สหสาขาวิชาชีพ และเจ้าหน้าที่ที่มีความเอาใจใส่ผู้ป่วย ทำให้คุณภาพชีวิตและสุขภาพจิตผู้ป่วยดีขึ้น สามารถต่อสู้กับสภาวะร่างกายที่เป็นอยู่ได้ดีกว่าก่อนการเข้ารับบริการ

5. ปัจจัยด้านความจงรักภักดีของลูกค้า

ผลการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจากแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความจงรักภักดีกับสถานบริบาลเนิร์สซิงโฮมแคร์ในจังหวัดเชียงใหม่มากที่สุด โดยเฉพาะเรื่องที่กลุ่มตัวอย่างแนะนำคนรู้จักหรือคนใกล้ชิด ให้เข้ามาใช้บริการสถานบริบาลฯ นี้ เป็นสิ่งที่กลุ่มตัวอย่างแสดงความจงรักภักดีต่อสถานบริบาลฯ ได้มากที่สุด รองลงมาคือ เหตุผลที่กลับมาใช้สถานบริบาลฯ นี้คือมีความชื่นชอบและประทับใจสถานบริบาลฯ นี้ จึงกลับมาใช้บริการซ้ำที่สถานบริบาลฯ นี้ก็เป็นประจำ และคาดว่าเมื่อมีสถานบริบาลฯ อื่นมาเปิดให้บริการ ผู้รับบริการจะยังคงใช้บริการสถานบริบาลฯ แห่งนี้ต่อไป อย่างแน่นอน

ผลการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ แสดงให้เห็นว่ามีระดับความจงรักภักดีต่อสถานบริบาลเนิร์สซิงโฮมแคร์ในจังหวัดเชียงใหม่มากที่สุด ส่วนใหญ่มีการเข้าใช้บริการกับสถานบริบาลฯ ตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไป เพราะประทับใจในคุณภาพและมาตรฐานในการดูแล ตรวจ รักษา บำบัด ฟันฟู ผลลัพธ์ที่เห็นได้ชัดเจนคือคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยดีขึ้น ทั้งสุขภาพกาย และสุขภาพจิต ซึ่งเป็นเหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างกลับมาใช้บริการซ้ำและต่อเนื่อง เช่นเดียวกันกลุ่มตัวอย่างบางรายแม้ใช้บริการเพียง

1 ครั้ง ก็แสดงความจงรักภักดีต่อสถานบริบาลฯ ด้วยการแนะนำสถานบริบาลฯให้กับคนรู้จักหรือคนใกล้ชิดที่มีความต้องการหรือจำเป็นต้องใช้บริการสถานบริบาลฯด้วยเช่นกัน เหตุผลเพราะสถานบริบาลฯ นี้ มีความชัดเจนในการสื่อสาร สามารถแจกแจงรายละเอียดสถานะของผู้ป่วยให้ครอบครัวและญาติผู้ป่วย และผู้ป่วยรับทราบโดยละเอียดและชัดเจน แสดงให้เห็นถึงศักยภาพและมาตรฐานการบริการที่สูง ทำให้มั่นใจว่าการที่แนะนำสถานบริบาลฯ

6. ปัจจัยด้านการตัดสินใจใช้บริการซ้ำ

ผลการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจากแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นที่แสดงให้เห็นว่าจะตัดสินใจกลับมาใช้บริการซ้ำกับสถานบริบาลเชียงใหม่เนิร์สซิงโฮมแคร์ในอนาคตหรือเมื่อมีโอกาสมากที่สุด และหากครอบครัว ญาติผู้ป่วย และผู้ป่วยต้องการการรักษาอีกในครั้งต่อไป จะเลือกใช้บริการสถานบริบาลฯ นี้เป็นอันดับแรก

ผลการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกรายคาดว่าจะมีการตัดสินใจมาใช้บริการสถานบริบาลเนิร์สซิงโฮมแคร์ในจังหวัดเชียงใหม่ซ้ำ อย่างแน่นอน โดยกลุ่มอย่างที่เป็นครอบครัวและญาติของผู้ป่วยกล่าวว่าหากมีความจำเป็นต้องเข้ารับบริการกับสถานบริบาลในอนาคตหรือในช่วงบั้นปลายชีวิตขาดผู้ดูแลก็จะตัดสินใจเลือกเข้าใช้บริการเลือกสถานบริบาลฯ ให้ดูแลตนเองในอนาคต ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ป่วยกล่าวว่ากลับมาใช้บริการที่สถานบริบาลฯ นี้ก็อย่างแน่นอน ด้วยเหตุผลและแรงจูงใจที่หลากหลาย เช่น มีความมั่นใจในคุณภาพการให้บริการของสถานบริบาลฯ ไม่เคยทำให้ครอบครัวและญาติของผู้ป่วย และผู้ป่วยผิดหวังจากการให้บริการ หากเปรียบเทียบกับสถานบริบาลอื่นๆที่เคยได้ใช้บริการมาก่อน หรือ ในเรื่องของความสะดวก บรรยากาศที่ร่มรื่น เงียบสงบ และพื้นที่ที่มีการจัดสรรอย่างเหมาะสมกับผู้ป่วย

7. ผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิเคราะห์ พบว่า สมมติฐานที่ 1 สมมติฐานที่ 2 และสมมติฐานที่ 4 หรือ ปัจจัยด้านทัศนคติ ปัจจัยด้านความพึงพอใจ และปัจจัยด้านความจงรักภักดี ตามลำดับ ของผู้ป่วยกลุ่มติดเตียงและครอบครัวผู้ป่วย มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการซ้ำสถานบริบาลดูแลผู้สูงอายุและผู้มีภาวะพึ่งพิงของเนิร์สซิงโฮมแคร์ในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนสมมติฐานที่ 3 ปัจจัยด้านคุณภาพบริการในภาพรวมไม่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการซ้ำ ยกเว้นด้านความรวดเร็วของการบริการ และด้านการเอาใจใส่ผู้รับบริการมีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการซ้ำสถานบริบาลดูแลผู้สูงอายุและผู้มีภาวะพึ่งพิงของเนิร์สซิงโฮมแคร์ในจังหวัดเชียงใหม่

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาปัจจัยด้านทัศนคติ ด้านความพึงพอใจ ด้านคุณภาพบริการ และด้านความจงรักภักดีของผู้ป่วยกลุ่มติดเตียงและครอบครัวของผู้ป่วยกลุ่มติดเตียงที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการซ้ำในสถานบริบาลาเนิร์สซิงโฮมแคร์ในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า

1. ปัจจัยด้านทัศนคติ ของผู้ป่วยกลุ่มติดเตียง และครอบครัว มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการซ้ำสถานบริบาลดูแลผู้สูงอายุและผู้มีภาวะพึ่งพิงของเนิร์สซิงโฮมแคร์ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยจากงานวิจัยเกี่ยวข้องที่ได้ทำการศึกษาจะสอดคล้องกันกับงานวิจัยของ ชิดชม กันจุฬา (2563) และจุฬามาศ กันตพลธิติมา (2560) โดยจากผลการศึกษาทำให้ทราบว่าสิ่งที่ส่งผลต่อทัศนคติที่มีต่อธุรกิจบริการนั้นคือ ประสิทธิภาพหรือคุณภาพของบุคลากรผู้ให้บริการเป็นสำคัญ ซึ่งหากมีบุคลากรกลุ่มนี้ในธุรกิจ ก็จะทำให้ธุรกิจเกิดทัศนคติที่ดีต่อผู้เข้าใช้บริการในธุรกิจนั้นๆ จนทำให้เกิดการตัดสินใจเลือกใช้บริการซ้ำขึ้น

2. ปัจจัยด้านความพึงพอใจ ของผู้ป่วยกลุ่มติดเตียง และครอบครัว มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการซ้ำสถานบริบาลดูแลผู้สูงอายุและผู้มีภาวะพึ่งพิงของเนิร์สซิงโฮมแคร์ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยจากงานวิจัยเกี่ยวข้องที่ได้ทำการศึกษาจะสอดคล้องกันกับงานวิจัยของ ธัญนันท์ วรเศรษฐพงศ์, วัลลภ อรุณธรรมนาถ, วีรยุทธ สวัสดิ์กิจไพโรจน์, ชเนศ รัตนอุบล, และ อาภาพรณ ปลั่งสิริสุนทร (2565) เช่นเดียวกันกับงานวิจัยของ ลัดดาวัลย์ อรุณเลิศ (2565) และ ฉันทนิก ฉัตรทอง (2561) โดยจากผลการศึกษาทำให้ทราบว่า ความพึงพอใจของผู้เข้าใช้บริการจากกลุ่มธุรกิจบริการนั้น มักเกิดขึ้นได้จากความรู้สึกที่คุ้มค่าของผลลัพธ์ที่ได้จากการเข้าใช้บริการเมื่อเปรียบเทียบกับเวลา และค่าใช้จ่ายที่เสียไปส่งผลให้เกิดการตัดสินใจเข้าใช้บริการซ้ำได้

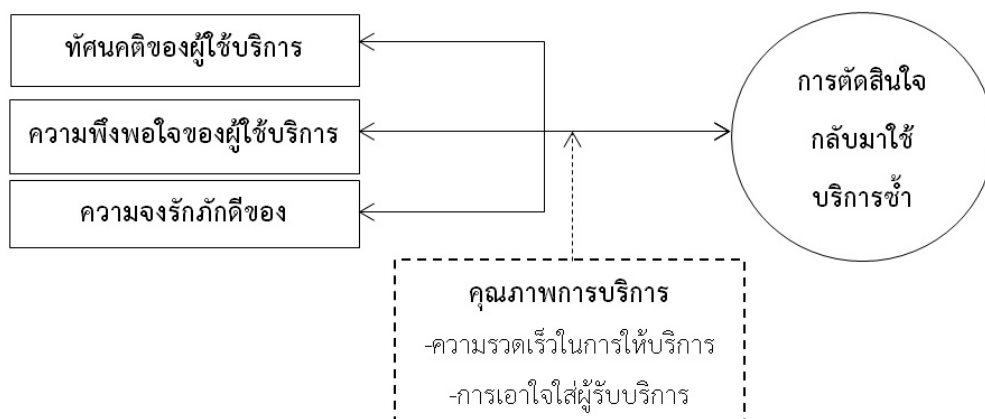
3. ปัจจัยด้านคุณภาพบริการ ของเนิร์สซิงโฮมแคร์ในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีต่อผู้ป่วยกลุ่มติดเตียง และครอบครัว ในภาพรวมไม่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการซ้ำสถานบริบาลดูแลผู้สูงอายุและผู้มีภาวะพึ่งพิงของเนิร์สซิงโฮมแคร์ในจังหวัดเชียงใหม่ ยกเว้นด้านความรวดเร็วของการบริการ และด้านการเอาใจใส่ผู้รับบริการมีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการซ้ำสถานบริบาลดูแลผู้สูงอายุและผู้มีภาวะพึ่งพิงของเนิร์สซิงโฮมแคร์ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยจากงานวิจัยเกี่ยวข้องที่ได้ทำการศึกษาไม่มีความสอดคล้องกันกับผลการวิจัยนี้ แต่ผลการวิจัยนี้ทำให้ทราบว่าในกรณีของธุรกิจสถานบริบาลาเนิร์สซิงโฮมแคร์นั้น ผู้เข้าใช้บริการส่วนมาก มักจะมีความคาดหวังในเรื่องของคุณภาพของบุคลากรในสถานบริบาลาเนิร์สซิงโฮมแคร์ เนื่องจากการรักษาโรคและการดูแลผู้ป่วย ผู้เข้าใช้บริการจึงคาดหวังอย่างยิ่งว่า บุคลากรทางการแพทย์ สหสาขาวิชาชีพ และเจ้าหน้าที่ควร

มีประสบการณ์สูง และมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งจะเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้น และส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำ ซึ่งมีสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งข้อมูลจากความเป็นจริงจากประสบการณ์ในการบริหารสถานบริบาลฯของผู้วิจัย ความคิดเห็นจากผู้ป่วยและครอบครัวของผู้ป่วย รวมถึงงานวิจัยที่ได้ทำการศึกษาในงานวิจัยนี้

4. ปัจจัยด้านความจงรักภักดี ของผู้ป่วยกลุ่มติดเตียง และครอบครัว มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการซ้ำสถานบริบาลดูแลผู้สูงอายุและผู้มีภาวะพึ่งพิงของเนิร์สซิงโฮมแคร์ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยจากงานวิจัยเกี่ยวข้องที่ได้ทำการศึกษาจะสอดคล้องกันกับงานวิจัยของ ธีรนนท์ วรเศรษฐพงศ์ และคณะ (2565) เช่นเดียวกันกับงานวิจัยของ เบาแดง ลิน, ยังวี เซน และ ลิปิง แซง Lin, Chen, & Zhang (2022) และสุมามาลย์ ปานคำ (2564) โดยจากผลการศึกษาทำให้ทราบว่าในธุรกิจบริการ สิ่งที่จะทำให้ผู้เข้าใช้บริการ ตัดสินใจกลับมาใช้บริการซ้ำคือเมื่อผู้เข้าใช้บริการมองเห็นว่าธุรกิจนี้มีศักยภาพในการดำเนินธุรกิจหรือให้บริการได้ตามความคาดหวัง ในระดับมาตรฐานการบริการที่สูงพอที่จะตอบสนองความคาดหวังและความต้องการได้ ซึ่งประสิทธิภาพในการให้บริการนี้

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 ปัจจัยที่มีผลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำในสถานบริบาลเนิร์สซิงโฮมแคร์ ในเชียงใหม่

จากการศึกษาวิจัยจะเห็นได้ว่า ผู้ป่วยติดเตียงและผู้มีภาวะพึ่งพิงและครอบครัวผู้ป่วยที่มีทัศนคติที่ดี มีความพึงพอใจ และมีความจงรักภักดีต่อสถานบริบาลเนิร์สซิงโฮมแคร์ในจังหวัดเชียงใหม่จะมีการตัดสินใจกลับมาใช้บริการซ้ำอย่างแน่นอน แต่อย่างไรก็ตามปัจจัยในเรื่องของคุณภาพการบริการของสถานบริบาลฯ เฉพาะด้าน ได้แก่ ความรวดเร็วในการให้บริการ และการเอาใจใส่การให้บริการ จะเป็นตัวแปรกลางหรือตัวแปรสนับสนุนปัจจัยหลักให้ช่วยในการตัดสินใจเข้าใช้บริการสถานบริบาลฯ ซ้ำ ดังนั้นสถานบริบาลจำเป็นต้องให้ความสำคัญ โดยการสร้างคุณภาพการบริการด้านความรวดเร็วและความเอาใจใส่ให้ลูกค้ามองเห็นและสัมผัสได้อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดการใช้บริการซ้ำในอนาคตอย่างยั่งยืน

7. ข้อเสนอแนะ

1. ผู้ให้บริการสถานบริบาลฯ ควรมุ่งสร้างบุคลากรตามวิสัยทัศน์องค์กร พันธกิจองค์กร ในการสร้างบุคลากรทางการแพทย์ สหสาขาวิชาชีพ และเจ้าหน้าที่ให้มีคุณภาพและมีจรรยาบรรณในอาชีพของตนเองอย่างสูงสุด
2. ผู้ให้บริการสถานบริบาลฯ ควรให้ความสำคัญในการสร้างคุณภาพการบริการด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ความเชื่อถือในการบริการ และการรับประกันการให้บริการ หรือการสร้างเชื่อมั่นมากขึ้น ด้วยการกำหนดกระบวนการปฏิบัติงานในแต่ละตำแหน่งงานอย่างเหมาะสม สร้างการปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้ผู้ป่วยกลุ่มติดเตียง และครอบครัวผู้ป่วยเห็นว่าสถานบริบาลฯ นี้ควรมีการตัดสินใจกลับมาใช้บริการซ้ำ
3. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาว่าแนวโน้มในของจำนวนผู้ป่วยติดเตียงในอนาคตจะเพิ่มขึ้นเท่าใด เพื่อประโยชน์ในการนำมาวางแผนกลยุทธ์และแผนธุรกิจว่าควรมีการปรับปรุงพื้นที่หรือขยายพื้นที่ให้กว้างขวางมากขึ้นเพื่อรองรับผู้ป่วยติดเตียงที่อาจจะเข้ามาใช้บริการในอนาคต เพื่อสร้างผลกำไรสูงสุดให้เกิดขึ้นแก่ธุรกิจ

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2564). ข้อมูลผู้สูงอายุทั่วไป. สืบค้นจาก <https://www.dop.go.th/th/know/1>
- จุฑามาศ กันตพลธิติมา. (2560). ภาพลักษณ์และทัศนคติต่อการท่องเที่ยวในเขตเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรีของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ส่งผลต่อการกลับมาเยือนซ้ำ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, กรุงเทพฯ.
- ฉันทชนก ฉัตรทอง. (2561). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจและการใช้บริการซ้ำสำหรับการเลือกใช้บริการ Application QueQ ผ่านสมาร์ตโฟนของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาการใช้บริการจองคิวล่วงหน้าสำหรับร้านอาหาร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ชิดชม กันจุฬา. (2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการมาท่องเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษาเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วารสารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน, 2(1), 13-33.
- ชมพูนุท พรหมภักดี. (2556). การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย (Aging society in Thailand). สืบค้นจาก http://library.senate.go.th/document/Ext6078/6078_440_0002.PDF
- ชยุต รัชตะวรรณ. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสถานบริการดูแลผู้สูงอายุเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- ธัญนันท์ วรเศรษฐพงศ์, วัลลภ อรุณธรรมนาถ, วีรยุทธ สวัสดิ์กิจไพโรจน์, ชเนศ รัตนอุบล, และ อาภาพรณ พลั่งสิริสุนทร. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการแพลตฟอร์มสื่อวิดีโอออนไลน์. วารสารนวัตกรรมธุรกิจ การจัดการ และสังคมศาสตร์, 3(1), 75-84.
- ไพโรจน์ วงศ์วุฒิวัฒน์. (2551). รวมบทความพิเศษ ปี 2551. กรุงเทพฯ: ฝ่ายวิจัย ธนาคาร กรุงเทพฯ (มหาชน).
- ลัดดาวลย์ อรุณเลิศ. (2565). ปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่มีผลต่อความพึงพอใจและการกลับมาใช้บริการซ้ำของลูกค้าแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า. วารสารศึกษาศาสตร์ มมร. 10(1), 130-143.

- วิธมา ธรรมเจริญ. (2555). อิทธิพลของปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่มีต่อความสุขของผู้สูงอายุ (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร, กรุงเทพฯ.
- สุมามาลย์ ปานคำ. (2564). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการซื้อซ้ำเครื่องสำอางบนเพจเฟซบุ๊กของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารศิลปการจัดการ*, 5(2), 227-285.
- Lin, B., Chen, Y., & Zhang., L. (2022). Research on the factors influencing the re-purchase intention on short video platforms: A case of China. *PLoS ONE*, 17(3), 1-14. Retrieved from <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0265090>

กระบวนการพัฒนาองค์กรแห่งความสุข *

The Process of Developing a Happy Organization

พระครูประสาท ปัญญาธร, พระครูโกวิท บุญเขต,
พระใบฎีกา ธวัชชัย จรณธมโม และ อำนาจ ทาปิน

Phrakhru Prapat panyatorn, Phrakhru Kowit bunkhet,
Phrabaidika Thawatchai Charanathammo, and Amnaj Thapin

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author, Email: amnajnrms@gmail.com

บทคัดย่อ

องค์กรแห่งความสุข เป็นองค์กรที่ทุกคนปรารถนาเปรียบเสมือนครอบครัวและบ้านหลังที่สองที่จะต้องใช้ชีวิตและดำเนินกิจกรรมตามบทบาทหน้าที่การทำงาน โดยนำสิ่งตอบแทนจากองค์กรแห่งความสุขมาสนับสนุนครอบครัวและบ้านหลังที่หนึ่งในการดำเนินชีวิตตามสถานภาพครอบครัว องค์กรแห่งความสุขจึงเป็นเสาหลักสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสังคมโดยภาพรวม กระบวนการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ทุกฝ่ายจะต้องให้ความตระหนักควบคู่กับการพัฒนาประเทศเพื่อลดอัตราการลาออกกลางคัน การว่างงาน ฯ ตลอดจนปัญหาทางทางเศรษฐกิจและสังคมอื่น ๆ บทความนี้ จึงได้ศึกษากระบวนการพัฒนาองค์กรแห่งความสุข ประกอบด้วย การพัฒนาองค์กร, กระบวนการพัฒนาองค์กร, องค์กรแห่งความสุข, และการขับเคลื่อนองค์กรแห่งความสุข โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาองค์กรแห่งความสุข และเสริมสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการ

* ได้รับบทความ: 28 กันยายน 2566; แก้ไขบทความ: 25 ตุลาคม 2566; ตอปรับตีพิมพ์: 31 ตุลาคม 2566

ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการพัฒนาองค์กรแห่งความสุข เป็นการบูรณาการร่วมกันระหว่างกระบวนการพัฒนาองค์กรในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการพัฒนาองค์กรกับการเสริมสร้างองค์กรแห่งความสุขเพื่อให้คนทำงานมีความสุข สถานที่ทำงานน่าอยู่ และสมานฉันท์ องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาบทความนี้ ทำให้ทราบว่าในกระบวนการพัฒนาองค์กร ควรให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างองค์กรแห่งความสุขควบคู่กับการมุ่งเน้นบรรลุเป้าหมายในปัจจัยการผลิตหรือผลการปฏิบัติงาน และควรมีระบบกลไกการดำเนินงานที่ชัดเจนแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้บริหารและบุคลากรเพื่อให้เกิดสมดุลในการพัฒนา

คำสำคัญ: การพัฒนาองค์กร; องค์กรแห่งความสุข

Abstract

Happiness organization Become an organization where everyone hopes to become a family and a second home, living and carrying out activities according to their own roles. Support the family and the first home to live according to their family situation by bringing rewards from a happy organization. Therefore, happiness organizations are important pillars for promoting overall economic and social stability and development. Therefore, the development process of happiness organizations is an important issue that all parties must be aware of, as well as the development of the country, in order to reduce the midway resignation rate. Unemployment and other economic and social issues. This article examines the development process of happy organizations, including organizational development, The process of organizational development, happiness organization, and promoting happiness organization aims to study the development process of happiness organizations.

The results revealed that the development process of happiness Organizations The integration of organizational development processes in

determining vision, mission, and goals. The goal of organizational development is to strengthen happy organizations and enable people to work happily.

Keywords: organizational development; happy organization

1. บทนำ

องค์กร เป็นศูนย์รวมของปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ ของบุคคล คณะบุคคล หรือสถาบันซึ่งเป็นส่วนประกอบของหน่วยงานใหญ่ที่ทำหน้าที่สัมพันธ์กันหรือขึ้นต่อกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ซึ่งในปฏิสัมพันธ์นั้น เป็นการสานประโยชน์ร่วมกันในองค์กรระหว่างองค์กรกับบุคคล ในรูปแบบของผลผลิตและผลลัพธ์กับค่าตอบแทนและสวัสดิการจากกระบวนการทำงานซึ่งต่างตอบแทนกันและกันในมุมมองทั่วไป

แต่หากพิจารณาถึงกรณีการทุจริตคอร์รัปชัน จากการปฏิบัติหน้าที่ และประสิทธิภาพประสิทธิผลจากผลการดำเนินงานในองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนรวมถึงหน่วยงานต่าง ๆ ที่ประกอบกันเป็นองค์กร จะสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองในการพัฒนาองค์กรแห่งความสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสุขในการทำงาน

จุดเริ่มต้นขององค์กรแห่งความสุข คือ การเพิ่มคุณค่าของคนให้เป็นคนสำคัญ เมื่อคนมีคุณค่ามากขึ้น เป็นคนสำคัญขององค์กร การพัฒนาคนจึงต้องสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กร กระบวนการทั้งหมด เรียกว่า กระบวนการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในองค์กร สิ่งแรกที่องค์กรต้องทำ คือ ต้องปรับทัศนคติ เปลี่ยนมุมมองต่อคนขององค์กร เพื่อให้เกิดความคิดใหม่ ๆ ในการอยู่ร่วมกันและการพัฒนาองค์กรให้มีความสุขจากการมาทำงาน (แผนงานองค์กรสุขภาวะภาคเอกชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2552. น.26)

เพราะโดยปกติของการดำเนินชีวิตของคนวัยทำงาน จะใช้ชีวิตอยู่ในองค์กรมากถึง 8 - 10 ชั่วโมง ในแต่ละวัน ความสุขจากการทำงานจึงส่งผลถึงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ขององค์กรเป็นสำคัญ เพื่อลดช่องว่างระหว่างบ้านกับที่ทำงานและสร้างทัศนคติที่ดีต่อที่ทำงานให้เป็น “บ้านหลังที่สอง” โดยให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมองค์กรที่ประกอบด้วย “คน ระบบและองค์กร” ที่ต้องมีกระบวนการพัฒนาร่วมกันตามแนวทางขององค์กรแห่งความสุข

2. การพัฒนาองค์กร

การพัฒนาองค์กร คือ การทำให้องค์กรเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เริ่มตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การปฏิบัติงาน ระบบโครงสร้าง ทักษะคติในการทำงาน ปัจจุบันการพัฒนาองค์กรกลายเป็นเครื่องมือที่ถูกนำมาใช้ในการบริหารและขับเคลื่อนองค์กรให้ก้าวหน้าและทันต่อการเปลี่ยนแปลง สร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรอย่างเป็นระบบบูรณาการมากยิ่งขึ้น

การพัฒนาองค์กร หมายถึง การยกระดับองค์กรอย่างสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด โดยที่ให้ความสำคัญกับบุคลากรทุกระดับ ในการพัฒนาองค์กรควรตอบสนองต่อวิสัยทัศน์ (Vision) พันธกิจ (Mission) ค่านิยม (Core Value) ขององค์กร และในรูปแบบการปฏิบัติการเชิงกลยุทธ์เพื่อให้เกิดความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนตลอดไป

ปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาองค์กร 1) โครงสร้างพื้นฐานขององค์กร ตั้งแต่อุปกรณ์เครื่องมือที่จำเป็น ไปจนถึงเทคโนโลยี ตลอดจนข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ที่ต้องมีความพร้อมและช่วยส่งเสริมให้การทำงานมีประสิทธิภาพ 2) ระบบการทำงานที่มีมาตรฐาน ชัดเจน มีระบบระเบียบ มีขั้นตอนที่เหมาะสม มีการประเมินผล รวมถึงมีการแก้ไขจุดบกพร่องได้อย่างทันท่วงที 3) ทรัพยากรมนุษย์ ถือเป็นปัจจัยสำคัญอันดับต้น ๆ ของทุกองค์กร การที่องค์กรมีพนักงานที่มีศักยภาพในการทำงาน มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองและองค์กร ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีต่อองค์กร รวมถึงมีวิสัยทัศน์ ในการทำงานจะช่วยส่งเสริมให้องค์กรพัฒนาได้ก้าวไกลและมั่นคง 4) เป้าหมายที่ชัดเจน วิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ตลอดจนมีทิศทางเดินไปสู่จุดหมาย มีนโยบายในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2563, น.1)

การพัฒนาองค์กรให้ก้าวหน้า นอกจากต้องพัฒนาทางด้านวัตถุแล้ว จำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพด้านจิตใจเพื่อให้มีความสมดุลกัน โดยการสร้างความดีงามให้เกิดมีขึ้นในตัวบุคคลก่อนให้บุคลากรใน องค์กรมีความรู้คู่คุณธรรม โดยพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนางาน ปลุกฝังบุคลากรในองค์กรให้มีคุณธรรมจริยธรรม ให้มีความรักองค์กร เชื่อมั่นในผู้บริหารองค์กร มีความสามัคคี มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีการร่วมกันทำแผนพัฒนาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยผู้บริหารองค์กรต้องเป็นคนมีคุณธรรมจริยธรรม มีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม มีความฉลาดรอบรู้ และเป็นที่เคารพรักของบุคลากรในองค์กร ก็จะทำให้บุคลากร ในองค์กรทำงานด้วยความตั้งใจเต็มที่ มีความสุขในการทำงาน เป็นบุคลากรที่ควรค่าแก่การงานในองค์กร รวมพลังกันเพื่อให้

องค์กรบรรลุเป้าหมาย ก็สามารถนำพาให้องค์กรประสบความสำเร็จได้ (สันทยา ประภารัตน์ และ สุธิญา จันทรเจ้าฉาย, 2562, น. 140)

จากความหมายของการพัฒนาองค์กร สรุปได้ว่า คือการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบ กลไกต่าง ๆ ขององค์กรในการพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถในกระบวนการทำงานให้กับองค์กร และพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีประสิทธิภาพคุ้มค่าและมีประสิทธิผลบรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์บนพื้นฐานของบทบาทการมีส่วนร่วมทุกระดับและภาคส่วน ภายใต้รูปแบบแผนกลยุทธ์ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจนทั้งระดับองค์กรและระดับบุคคล โดยพัฒนาองค์กรแบบองค์รวมควบคู่กันไปกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดความสมดุลในการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

3. กระบวนการพัฒนาองค์กร

การพัฒนาองค์กรนั้นสามารถทำได้หลายมิติ ไม่เฉพาะแต่การเพิ่มประสิทธิภาพทางด้านผลผลิตแต่เพียงอย่างเดียว แต่ควรเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากร ในองค์กรด้วย และปัจจัยที่ช่วยพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพในการทำงานนั้น ยังรวมถึงการพัฒนาทางด้านการคิด ทักษะ และพฤติกรรมด้วย โดยการพัฒนา 4 ด้าน คือ 1) พัฒนากาย เป็นการพัฒนา ความ ความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 2) พัฒนาศีล คือความประพฤติดี เป็นการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน 3) พัฒนาจิต เป็นการฝึกอบรม จิตใจให้เข้มแข็งมั่นคงเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมจริยธรรม 4) พัฒนาปัญญา เป็นการ ฝึกอบรมปัญญาให้มีความรอบรู้ เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทัน แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546, น. 70)

ในกระบวนการพัฒนาองค์กร ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอน คือ (ชนงกรณ์ กุณฑลบุตร, 2556, น. 202)

1. ขั้นวินิจฉัยองค์กร (Diagnosis) การพัฒนาองค์กรจะต้องไม่เกิดจากการกระทำ ที่ปราศจากแผนหรือโครงการที่เจตนาจะสร้างความแปลกใจให้กับพนักงาน ในขณะเดียวกัน แผนการพัฒนาองค์กรไม่ควรเกิดจากความรู้สึกรู้สึกหรือจากการคาดเดา ดังนั้น ก่อนจะทำการพัฒนาองค์กร จึงควรมีการวิเคราะห์และหาข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผนในรูปแบบของการรายงานทางการเงิน แบบสอบถาม เป็นต้น

2. ขั้นตอนการดำเนินการพัฒนา (Intervention) เมื่อขั้นตอนแรกผ่านไปก็จะได้ข้อมูลและแผนพัฒนาองค์กร ซึ่งหมายถึงการที่บุคลากรขององค์กรเรียนรู้ที่จะปรับพฤติกรรม ปรับทักษะการทำงานใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการและเพิ่มประสิทธิภาพให้กับองค์กร รวมถึงการวิเคราะห์บทบาทต่าง ๆ การสำรวจความคิดเห็นที่เป็นส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางของการพัฒนา

3. ขั้นตอนการประเมินและพิจารณาปัญหาที่เกิดจากการพัฒนา (Follow Up) เป็นขั้นตอนของการพิจารณาความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายหลังจากโปรแกรมการพัฒนาองค์กร รวมถึงการติดตามผลการดำเนินการพัฒนาองค์กรนั้นได้บรรลุตามแผนหรือไม่ และจะมีวิธีการพัฒนาองค์กรอย่างไร

จากกระบวนการพัฒนาองค์กร สรุปได้ว่า รูปแบบและขั้นตอนเป็นตัวแปรสำคัญในการพัฒนาองค์กรที่จะต้องดำเนินการตามรูปแบบและขั้นตอนนั้น ๆ ในกระบวนการพัฒนาองค์กร โดยให้ความสำคัญกับมิติของผลผลิตและผลลัพธ์จากกระบวนการทำงานควบคู่ไปกับมิติของประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานของบุคลากรทั้งทางด้านร่างกาย สติ จิตใจและปัญญา ตามกระบวนการขั้นตอนการพัฒนาองค์กร ประกอบด้วย การกำหนดรูปแบบการพัฒนา การดำเนินการพัฒนาและการประเมินผลการพัฒนา

4. องค์กรแห่งความสุข

“องค์กรสุขภาวะ” หรือ “องค์กรแห่งความสุข” เป็นกระบวนการพัฒนาคนในองค์กรอย่างมีเป้าหมายและยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กร เพื่อให้คนมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง นำพาองค์กรไปสู่การเติบโตอย่างยั่งยืน ซึ่งมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ คนทำงานมีความสุข (Happy People) ที่ทำงานน่ายุ (Happy Home) และชุมชนสมานฉันท์ (Happy Team Work) ทางศูนย์สร้างเสริมสุขภาวะองค์กร (Happy Workplace) ภายใต้สำนักสนับสนุนสุขภาวะองค์กร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้เล็งเห็นความสำคัญของการเป็นองค์กรแห่งความสุข ที่บุคลากรทุกคนควรมีสุขภาวะที่ดี จึงได้สร้างแนวทางการสร้างสุขในที่ทำงานขึ้น เป็นความสุขพื้นฐาน 8 ประการ ที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์หลายมิติ ดังนี้ (แผนงานองค์กรสุขภาวะภาคเอกชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2552. น.18)

1. Happy Body (สุขภาพดี) มีสุขภาพแข็งแรงทั้งกายและจิตใจ เพราะมีความเชื่อว่า ถ้ามนุษย์มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงก็จะมีจิตใจที่ดี พร้อมทั้งจะรับมือกับปัญหาที่จะเข้ามาได้เป็นอย่างดี

2. Happy Heart (น้ำใจงาม) มีน้ำใจเอื้ออาทรต่อกันและกัน เนื่องจากมีความเชื่อว่า ความสุขที่แท้จริงคือการเป็นผู้ให้

3. Happy Society (สังคมดี) มีความรักสามัคคีเอื้อเฟื้อต่อชุมชนที่ตนทำงานและพักอาศัย มีสังคมและสภาพแวดล้อมที่ดีเพราะเชื่อว่าการที่ผู้คนมีความเป็นอยู่ที่ดีภายในสังคมหรือชุมชน ย่อมเป็นพื้นฐานที่ดี ทำให้ผู้อยู่อาศัย มีความรัก ความปรองดอง สามัคคีต่อกัน พร้อม ร่วมแรงร่วมใจช่วยกันพัฒนาชุมชนให้มีชีวิตการเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

4. Happy Relax (ผ่อนคลาย) รู้จักผ่อนคลายต่อสิ่งต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต เพราะเชื่อว่าการที่คนทำงาน หากไม่รู้จักสรรหาการผ่อนคลายให้กับตนเอง จะทำให้ร่างกายและจิตใจเกิดความเครียด อันส่งผลกระทบต่อหน้าที่การทำงาน

5. Happy Brain (หาความรู้) มีการศึกษาหาความรู้พัฒนาตนเองตลอดเวลาจาก แหล่งต่าง ๆ นำไปสู่การเป็นมืออาชีพและความมั่นคงก้าวหน้าในการทำงานเพราะเชื่อว่า ถ้าเราทุกคนแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ มาเพิ่มพูนความรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ก็จะเป็นอีกหนึ่งแรงผลักดัน ช่วยให้องค์กรพัฒนาขึ้นด้วยบุคลากรที่มีศักยภาพ

6. Happy Soul (ทางสงบ) มีความศรัทธาในศาสนาและมีศีลธรรมในการดำเนินชีวิต เพราะเชื่อว่าหลักธรรมคำสอนของศาสนาเป็นสิ่งที่จะช่วยการดำเนินชีวิตของทุกคนให้ดำเนินไปในเส้นทางที่ดีได้ ทำให้ทุกคนมีสติมีสมาธิในการทำงาน สามารถรับมือกับปัญหาที่เข้ามาได้ ยึดหลักสนับสนุนให้เป็นคนดี คิดดี ทำดีและมีความศรัทธาในคุณงามความดีทั้งปวง

7. Happy Money (ปลอดภัย) มีเงิน รู้จักเก็บรู้จักใช้ ไม่เป็นหนี้ ปลูกฝังนิสัยอดออม ประหยัด รู้จักวิธีใช้เงิน ไม่ใช่สุรุ่ยสุร่ายใช้จ่ายแต่เท่าที่จำเป็น ยึดหลักคำสอนการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง

8. Happy Family (ครอบครัวดี) มีครอบครัวที่อบอุ่นและมั่นคง ปลูกฝังนิสัยรักครอบครัว เพื่อนำไปเป็นหลักการใช้ชีวิตให้รู้จักความรัก ความเชื่อมั่นและความศรัทธาในคุณงามความดี จึงจะเกิดเป็นคนดีในสังคม

การสร้างองค์กรแห่งความสุข จะต้องสร้างสมดุลของการทำงานให้เกิดขึ้นทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา เพื่อขับเคลื่อนองค์กรสู่การเป็นองค์กรคุณภาพ หรือองค์กรสู่

ความเป็นเลิศในอนาคตโดยอาศัยภาวะผู้นำที่ต้องร่วมกันขับเคลื่อนสุขภาวะที่สมบูรณ์ 4 ด้านคือ 1) กาย ได้แก่ การ ประกอบสัมมาชีพ ความปลอดภัยในการทำงานหรือสภาพแวดล้อมของการทำงานมีความปลอดภัยต่อชีวิต และทรัพย์สิน ปลอดภัยจากสารพิษ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักร ฯ มีสุขภาพทางด้านร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์ มีสวัสดิการด้านสุขภาพอนามัยทั้งต่อตนเองและครอบครัว 2) จิต ได้แก่ ความมีสติ ความสงบ ความงามและความดี ยึดมั่นในหลักธรรมของศาสนา 3) สังคม ได้แก่ สังคมสัมพันธ์ มีการสร้าง ความสัมพันธ์ร่วมกันในองค์กร ระหว่างองค์กรโดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การสร้างสังคมเข้มแข็ง การช่วยเหลือเอื้อเฟื้อ ซึ่งกันและกัน การรู้จักใช้จ่าย การรู้จักความพอดี พอประมาณ และการใช้เหตุผล การสร้างสังคม ยุติธรรม ให้ความเสมอภาคและสร้างโอกาสในการทำงาน สร้างแรงจูงใจใฝ่ สัมฤทธิ์ สร้างขวัญ กำลังใจให้เกิดขึ้นในองค์กร และสร้างสังคมสันติสุข มีการประนีประนอม การแก้ไข ปัญหาอย่าง มีประสิทธิภาพ 4) ปัญญา ได้แก่ การส่งเสริมให้บุคลากรคิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีอิสระ ได้รับความไว้วางใจในการทำงาน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อสร้าง นวัตกรรมใหม่และการตัดสินใจตามศักยภาพในหน้าที่ที่รับผิดชอบ (ปรมต วรรณบวร, 2560, น.33)

จากความหมายองค์กรแห่งความสุข สรุปได้ว่า รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ องค์กร เพื่อเพิ่มขีดความสามารถและเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ คุ่มค่าและมีประสิทธิผลบรรลุเป้าหมายวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยให้ความสำคัญกับการ เสริมสร้างความสุขในการทำงานและความสุขในการดำเนินชีวิตให้เกิดสมดุล นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ ในหน้าที่การงานและครอบครัวเป็นเกราะป้องกันความทุจริตและเสริมสร้างความสุจริตในการ ปฏิบัติหน้าที่ส่งผลดีทั้งกับองค์กรและบุคลากร จึงเป็นรูปแบบในการพัฒนาองค์กรได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

5. การขับเคลื่อนองค์กรแห่งความสุข

องค์กรสามารถนำหลักการ Happy Workplace ปรับใช้ได้สองวิธี วิธีแรกที่เราควรทำคือ การตรวจสอบว่าในองค์กรมีนโยบายหรือกฎข้อไหนที่เข้าข่าย Happy 8 ความสุขแปดประการ บ้าง และพิจารณาในข้อที่ไม่มี เช่น ที่องค์กรมีทุนให้กับพนักงานในการพัฒนาตัวเอง ซึ่งตรงกับ Happy Brain มีการพัฒนาตัวเอง แต่อาจไม่มี Happy Body มีสุขภาพดี เช่น ไม่มีอาหาร พักเบรกที่มีประโยชน์ให้กับพนักงาน หรือไม่มีการตรวจสุขภาพประจำปี ก็สามารถนำข้อนี้ไป พุดคุยและพัฒนาต่อเพื่อให้เข้ากับองค์กรและตรงกับความต้องการของพนักงานมากขึ้น วิธีที่สอง

ที่ควรทำคือ การประเมินความพึงพอใจของพนักงาน โดยสามารถนำ Happy 8 ความสุขแปดประการ มาดัดแปลงเพื่อทำแบบสอบถาม หรือนำแบบประเมินขององค์กร รวมไปถึงแบบประเมินรูปแบบอื่น ๆ เพื่อประเมินว่าพนักงานมีความพึงพอใจกับชีวิตการทำงานหรือไม่ นโยบายไหนเป็นประโยชน์กับพนักงานมากที่สุด ควรปรับปรุงนโยบายอะไร หรือพนักงานอยากได้อะไรเพิ่ม โดยสามารถนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อนำไปพัฒนาและปรับปรุงนโยบายต่าง ๆ ให้ตรงกับความต้องการของพนักงานและสร้างความพึงพอใจให้แก่พนักงานต่อไป ซึ่งจะเป็นผลดีต่อองค์กรได้ในระยะยาว (Peace please, 2566)

การขับเคลื่อนองค์กรแห่งความสุข หมายถึง การพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ ชีวิตที่ดี มีประสิทธิภาพในการทำงานและมีความสุขในชีวิต มีความพร้อมในการเรียนรู้ที่สมดุลต่อบัจจัยแห่งความสำเร็จในชีวิต โดยไม่ได้ขึ้นอยู่กับความฉลาดทางสติปัญญาอย่างเดียว (Intelligence Quotient : IQ) แต่ยังรวมถึงความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient : EQ) การมีปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้างในสังคม (Social Quotient : SQ) ความฉลาดในการคิดสร้างสรรค์ (Creativity Quotient : CQ) ความสามารถแก้ปัญหาพลิกวิกฤติให้เป็นโอกาส (Adversity Quotient : AQ) การรู้จักดูแลสุขภาพ (Health Quotient: HQ) และสำคัญจะขาดไม่ได้ คือ ความฉลาดในคุณธรรม (Moral Quotient : MQ) ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลต่อความสุขมวลรวมบุคลากรได้ดีเยี่ยม

การขับเคลื่อนองค์กรแห่งความสุข จะต้องมองให้ครบทุกองค์ประกอบ ในทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า มองจุดด้อยหรือปัญหา (อาทีนวะ) มองจุดเด่นหรือข้อดี (อัสสาทะ) และมองถึงทางออกแห่งปัญหา (นิสสธนะ) เช่น ส่งเสริมให้บุคลากรมี ความสุขในการทำงาน มีกิจกรรมสร้างสายสัมพันธ์ในองค์กร ส่งเสริมให้บุคลากรมีความมั่นคงในชีวิต ลดความเหลื่อมล้ำในที่ทำงาน สร้างสุขภาวะที่ดีและส่งเสริมคุณธรรม ให้บุคลากรมีวินัย พอเพียง สุจริต จิตอาสา ไม่สนับสนุนการคอร์รัปชันทุกรูปแบบ เปิดโอกาสให้มีสิทธิและเสรีภาพที่จะแสดงออก ในทางที่ถูกต้องดีงาม บนพื้นฐานแห่งการไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้อื่น เป็นองค์กรแห่งความสุข (Happy Workplace) องค์กรสุขภาวะ (Healthy Organization) องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) และองค์กรที่มีชีวิต (Living Organization) (พระมหาอำคา วรปัญญา และ เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร, 2563, น. 271)

การสร้างองค์กรแห่งความสุข ผู้ที่มีบทบาทสำคัญและต้องเป็นผู้ขับเคลื่อนให้เกิดขึ้น คือ ผู้บริหาร ผู้นำ หรือหัวหน้างาน โดยต้องมุ่งเน้นที่การสร้างบรรยากาศที่ดีภายในองค์กรครอบคลุม

3 ด้านต่อไปนี้เป็น ด้านกายภาพ ด้านจิตวิทยา และด้านสังคม ซึ่งในแต่ละด้านมีรายละเอียดในการจัดการ ดังนี้ (กอปปราก อภัยภักดิ์, 2563, น. 325)

1. ด้านกายภาพ การจัดสภาพแวดล้อมภายในองค์กรทางด้านกายภาพหรือด้านวัตถุให้ดีขึ้นคือการจัดการและบริหารสถานที่ให้เหมาะสมและเกิดความคล่องตัวในการทำงานมากที่สุด รวมไปถึงการสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อย น่ารื่นรมย์ สะอาด สะดวก มีเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ส่งเสริมและเอื้อต่อการทำงานอย่างเพียงพอ พร้อมให้บริการตลอดเวลาที่คนทำงานต้องการ

2. ด้านจิตวิทยา บรรยากาศทางด้านจิตใจที่คนทำงานรู้สึกสบายใจ มีความอบอุ่น รู้สึกมั่นคงในอาชีพ มีความเป็นกัลยาณมิตร มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน มีความรักความศรัทธาต่อผู้นำและองค์กร ตลอดจนมีอิสระในการสร้างสรรค์งาน การสร้างองค์กรแห่งความสุขทางด้านจิตวิทยา มุ่งที่จิตใจของคนทำงานเป็นสำคัญ จะช่วยสร้างความรู้สึกรู้สึกสบายใจในการทำงาน ปราศจากความกลัวและวิตกกังวล มีบรรยากาศของการสร้างสรรค์ กล้าคิด กล้าทำ

3. ด้านสังคม บรรยากาศที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนทำงานด้วยกันที่เต็มไปด้วยไมตรีจิต เท่าเทียม ร่วมมือกันบนหลักของความเป็นกัลยาณมิตร มีธรรมาภิบาล ซึ่งจะทำให้คนทำงานรู้สึกรักการทำงาน รักองค์กร และพร้อมที่จะขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความเจริญด้วยกัน การสร้างองค์กรแห่งความสุขทางด้านสังคม ดำเนินการ ดังนี้ 1) การสร้างบรรยากาศประชาธิปไตย ให้คนทำงานทุกคนรู้สึกถึงความเท่าเทียมกัน 2) การสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือ โดยจัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน สนับสนุนให้คนทำงานได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างเพื่อนร่วมงานด้วยกัน 3) สร้างบรรยากาศแห่งการมีสัมพันธภาพแบบกัลยาณมิตร โดยการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้วยพรหมวิหารธรรม ที่ทำให้ทุกคนในองค์กรประพฤติปฏิบัติในทางอันประเสริฐทั้งต่อตนและผู้อื่น 4) สร้างบรรยากาศแห่งธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การขับเคลื่อนองค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ยุติธรรม โปร่งใส ทำให้บุคลากรในองค์กรสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังที่ก่อให้เกิดการพัฒนาและเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันให้องค์กรนั้น ๆ ตั้งมั่นอยู่อย่างยั่งยืนตลอดไป

จากการขับเคลื่อนองค์กรแห่งความสุข สรุปได้ว่า การพัฒนาระบบกลไกการดำเนินงาน การพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในรูปแบบแผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกภาคส่วนเสริมสร้างขวัญกำลังใจและความตระหนักในกระบวนการขับเคลื่อนและ

ตรวจสอบประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อไปสู่ความสำเร็จและตัวชี้วัดที่ได้กำหนดไว้ตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ โดยให้ความสำคัญแบบองค์รวมในทุกมิติแห่งการพัฒนาบนพื้นฐานของคุณธรรมจริยธรรมเพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนองค์กรแห่งความสุข

6. การวิเคราะห์กระบวนการสร้างความสุขในองค์กร

การพัฒนาให้เกิดความเจริญด้านวัตถุและจิตใจควบคู่กันไปเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกองค์กรควรให้ความสำคัญเพื่อให้เกิดความสมดุลในการพัฒนาเป็นองค์กรสุขภาวะ หรือองค์กรแห่งความสุข 3 ด้าน คือ ด้านกายภาพ คือ องค์กรมีรูปแบบการจัดการที่ดี ด้านจิตใจ คือ คนทำงานมีความสุข และด้านสังคม คือ สมานฉันท์ ตามแนวทางการเสริมสร้างความสุขในที่ทำงาน 8 ประการ Happy Body (สุขภาพดี), Happy Heart (น้ำใจงาม), Happy Society (สังคมดี), Happy Relax (ผ่อนคลาย), Happy Brain (หาความรู้), Happy Soul (ทางสงบ), Happy Money (ปลอดภัย), Happy Family (ครอบครัวดี) ด้วยการขับเคลื่อนให้คนในองค์กรมีความสุขใน 4 มิติ ด้านร่างกายแข็งแรงบุคลิกดีไม่มีโรค, ด้านจิตใจขึ้นบานมีความสุข, ด้านสังคมสานพลังทำงานเป็นทีม, ด้านปัญญาใฝ่รู้ตื่นตัวในการพัฒนา เพื่อให้เกิดเป็นองค์กร 3 ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านจิตใจ และด้านสังคม

7. สรุป

กระบวนการพัฒนาองค์กรแห่งความสุข ด้านกายภาพ ด้านจิตใจและด้านสังคม ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ คือ 1) การเสริมสร้างความสุขในที่ทำงาน (Happy Workplace) และ 2) การพัฒนาให้คนมีความสุขด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและปัญญา โดยที่จะต้องสมดุลและสนับสนุนส่งเสริมกันในลักษณะการพัฒนาแบบองค์รวม ทั้งการพัฒนาองค์กรและการพัฒนาบุคลากรไปพร้อมกัน โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความสุขให้เกิดขึ้นในการทำงานและความสุขในการดำเนินชีวิต เสริมสร้างประสิทธิภาพความคุ้มค่าและประสิทธิผลการบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ให้กับองค์กรจากผลผลิตและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรบนพื้นฐานของความสุขจากการทำงานและความสุขจากการดำเนินชีวิต เป็นเกราะป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในการทำงาน การพัฒนาองค์กรแห่งความสุขต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมและมีรูปแบบการดำเนินงานที่ชัดเจนภายใต้วิสัยทัศน์ พันธกิจและแผนการดำเนินงานที่มีเป้าหมาย ตัวชี้วัดและวัตถุประสงค์ เพื่อรักษามาตรฐานในการขับเคลื่อน

การดำเนินงานควรมีการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลเพื่อศึกษาสภาพการณ์และแก้ไขปรับปรุงได้อย่างทันที่ ซึ่งอาจจะมีการพัฒนาระบบกลไกการดำเนินงานในรูปแบบคณะกรรมการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในองค์กรนั้น ๆ

8. องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาบทความนี้ ทำให้ทราบถึงการบูรณาการกระบวนการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขบนพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลง โดยต้องปรับเปลี่ยนมุมมองและให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างองค์กรสุขภาวะ หรือองค์กรแห่งความสุขควบคู่ไปกับการกำหนดทิศทางการพัฒนาองค์กรที่มุ่งเน้นด้านความเจริญเติบโตขององค์กรฝ่ายเดียว จากนิยามของคำว่า “พัฒนา” ซึ่งหมายถึง การปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ซึ่งจะต้องเป็นการพัฒนาแบบองค์รวม โดยให้ความสำคัญกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรบริหาร 4 M คน เงิน วัสดุ การจัดการ ด้วยการเปลี่ยนแปลงวิธีคิดและวิธีการ ภายใต้สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกขององค์กรนั้น ๆ ซึ่งเป็นต้นทุนสำคัญ โดยทุกองค์กรสามารถพัฒนาเป็นองค์กรแห่งความสุขได้ เริ่มจากผู้บริหารที่จะต้องให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมขององค์กรอันเป็นกลไกสำคัญในการสร้างผลผลิตและผลลัพธ์ให้กับองค์กรและตระหนักในการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากรเป็นการเพิ่มคุณค่าของคนให้เป็นคนสำคัญ ให้ความสุขกับการทำงานและความสุขในการดำเนินชีวิต เพราะการใส่ใจความเป็นอยู่และความสุขของบุคลากรจะส่งผลดีกับองค์กรในระยะยาว เมื่อคนมีความสุขขวัญและกำลังใจในการทำงานก็จะมีมากสามารถผลิตผลงานให้กับองค์กรได้อย่างคุ้มค่า

เอกสารอ้างอิง

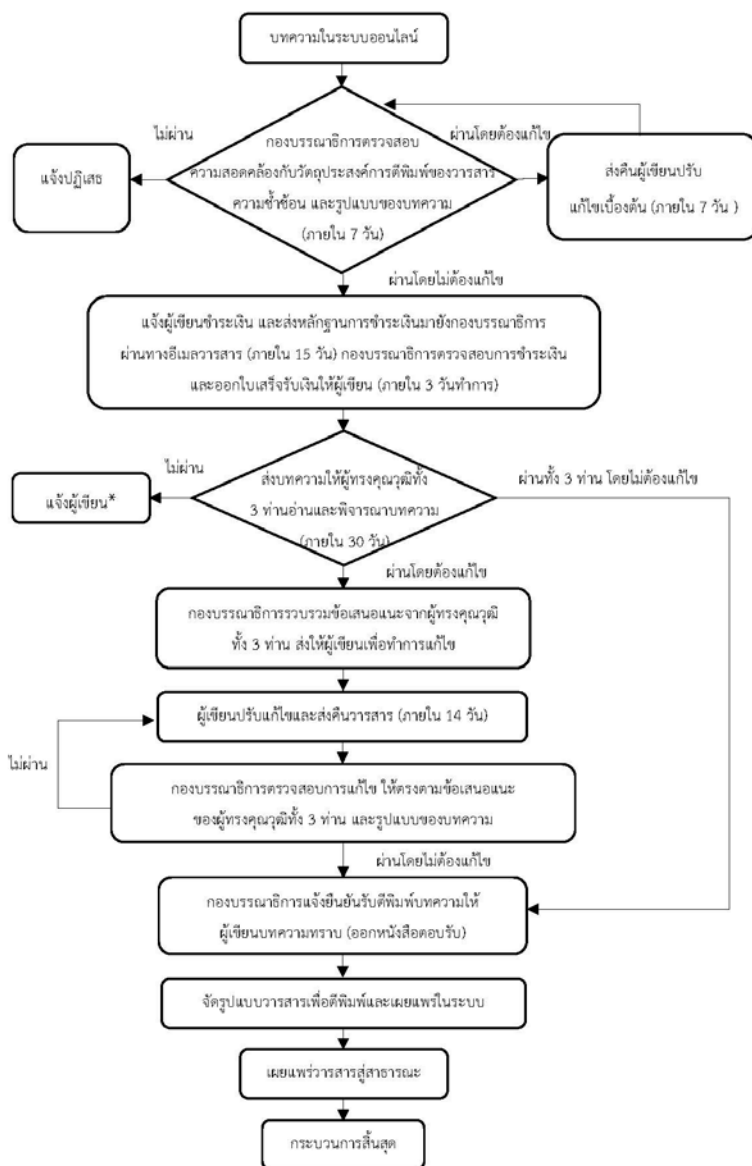
- กอปรลาภ อภัยภักดิ์. (2563). บรรยาการองค์กรแห่งความสุข: คนเบิกบาน งานสำเร็จ. วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์, 8(1), 315-331.
- ชนงกรณ์ กุณฑลบุตร. (2556). หลักการจัดการ: องค์กรและการจัดการสมัยใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ปรมต วรรณบวร. (2560). การสร้างองค์กรแห่งความสุขด้วยหลักพุทธธรรม. *วารสารนวัตกรรม การศึกษาและการวิจัย*, 1(1), 25-38.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ ปยุตโต. (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ :มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอำคา วรปัญญา, และเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร. (2563). การขับเคลื่อนองค์กรแห่งความสุขด้วยคุณธรรม. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 6(3), 269-285.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สำนักงานประกันคุณภาพ. (2563). *การพัฒนาองค์กร (Organization Development : OD) ให้ก้าวสู่ความสำเร็จ*. กรุงเทพฯ: งานวิเคราะห์ ข้อมูลและสารสนเทศ สำนักงานประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ :นานมี บุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- สันทยา ประภารัตน์, และสุธิญา จันทร์เจ้าฉาย. (2562). การพัฒนาองค์กรเชิงพุทธบูรณาการ ตามหลักอริยทรัพย์ ๗ ประการ. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 15(1), 129-140.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ แผนงานองค์กรสุขภาวะภาคเอกชน. (2552). *คู่มือ มาสร้างองค์กรแห่งความสุขกันเถอะ*. กรุงเทพฯ: แผนงานองค์กรสุขภาวะ ภาคเอกชน.
- Peace please. (2566). สร้าง “องค์กรแห่งความสุข” ด้วยหลักการ Happy Workplace. สืบค้นจาก <https://peacepleasestudio.com/blog/happy-workplace/>

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์

แนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ อาคารเทพ พงษ์พานิช มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ตำบลหนองหาร
อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50290 โทรศัพท์ 0-5387-5540-5

Email: sasjournal.mju@gmail.com

Website: <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/SASAJ/about/submissions>

1. รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี บรรณาธิการบริหาร 081-8840066
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ฝาเจริญ ผู้ช่วยบรรณาธิการ 093-2419191
3. นางนิตยา ไพอารมณ ผู้ช่วยบรรณาธิการ 081-8850800

กำหนดการออกวารสาร

- ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม
- ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน
- ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน
- ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์ต้องส่งผ่านระบบ
ลงทะเบียนออนไลน์ Website: <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/SASAJ/about/submissions> และรอการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการ

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของ
บทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่
จะส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะ
ทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่
พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) 3 ท่าน* (*เริ่มตั้งแต่เดือน ตุลาคม 2564) ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double - blind Peer Review)

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH SarabunPSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Single Spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษ (A4) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษ ด้านซ้าย และด้านขวา ขนาด 3.81 ซม. (1.5 นิ้ว) ด้านบน ขนาด 4.5 ซม. (1.77 นิ้ว) และด้านล่าง ขนาด 4.01 ซม. (1.58 นิ้ว) และ จัดระยะย่อหน้า 0.5 นิ้ว พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 15 หน้ากระดาษพิมพ์ (A4) โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง ดังนี้

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆ ดังนี้

1.1 บทความพิเศษ บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความทางวิชาการ (Academic Article) ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต นักศึกษาหรือประชาชนทั่วไป

1.3 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

2. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความทางวิชาการ/บทความวิจัย ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และให้มีเพียง 3 ส่วนเท่านั้น คือ

1. **วัตถุประสงค์** ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา
2. **ผลการศึกษา** ควรประกอบด้วย ผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)
3. **คำสำคัญ** ควรมีคำสำคัญไม่เกิน 3 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษาและจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (Semicolon) (;)

3. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิจัย ประกอบด้วย

3.1.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) เป็นการกำหนด วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของการวิจัย รวมถึงรวบรวมหลักการ วิธีการ โดยมีรายละเอียดว่า จะต้องศึกษาอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน

3.1.3 วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) เป็นการกำหนด วิธีการ กิจกรรม รายละเอียดของการวิจัย การศึกษาประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4 สรุปผลการวิจัย (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ในข้อ 3.1.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือ แผนภูมิ ตามความเหมาะสม

3.1.5 อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้มีพหุนามาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.1.6 องค์ความรู้จากการวิจัย (Knowledge of Research) เป็นการนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย เมื่อผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบผลการวิจัยของตนกับผลการวิจัยของผู้อื่น ในหัวข้ออภิปรายผลการวิจัยแล้ว ได้ข้อสรุปที่เป็นความรู้ใหม่ ที่ไม่พบในงานวิจัยที่ทำการเปรียบเทียบมาก่อน เสนอในหัวข้อองค์ความรู้จากการวิจัย ในรูปแบบแผนภูมิ แผนภาพ ผังมโนทัศน์ หรือโมเดล พร้อมคำอธิบายเชิงกระบวนการ วิธีการขั้นตอน คุณค่า ประโยชน์ รูปแบบแนวทางการนำไปใช้ประโยชน์ ที่ก่อให้เกิดแนวทางขั้นตอนการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการส่งเสริม/การพัฒนา/การเปลี่ยนแปลงของบุคคล สังคม และองค์กร (อธิบายให้กระชับรัดกุม เข้าใจได้ง่าย)

3.1.7 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

3.1.8 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association)

3.2 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิชาการ ประกอบด้วย

3.2.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้ง

3.2.2 เนื้อหา (Content) เรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจะให้ผู้อ่านได้รับทราบเนื้อหาที่ดีต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนและน่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางความคิดของผู้เขียนเป็นสำคัญ

3.2.3 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้เขียนจะต้องเขียนให้เหลือเฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวมหรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่สำคัญเท่านั้น

3.2.4 องค์ความรู้ใหม่ (New Knowledge) องค์ความรู้ใหม่ที่ผู้นิพนธ์ต้องการนำเสนอ ในรูปแบบแผนภูมิ แผนภาพ ผังมโนทัศน์ หรือโมเดล พร้อมคำอธิบายเชิงกระบวนการ วิธีการขั้นตอน คุณค่าประโยชน์ รูปแบบแนวทางการนำไปใช้ประโยชน์ ที่ก่อให้เกิดแนวทางขั้นตอนการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการส่งเสริม/การพัฒนา/การเปลี่ยนแปลงของบุคคล สังคม และองค์กร (อธิบายให้กระชับรัดกุม เข้าใจได้ง่าย)

3.2.5 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association)

4. การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA

1. หนังสือ, บทความวารสาร, วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย, สื่ออิเล็กทรอนิกส์

(ชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์) หรือ ชื่อผู้แต่ง (ปีพิมพ์)

ผู้แต่งคนเดียว ผู้แต่งชาวไทยให้ระบุชื่อและนามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม และ ผู้แต่งชาวต่างประเทศ ให้ขึ้นต้นด้วยนามสกุล

ตัวอย่างเช่น (วินิจ ผาเจริญ, 2550) หรือ วินิจ ผาเจริญ (2550)

(Phacharuen, 2007) หรือ Phacharuen (2007)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อและนามสกุลของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (วินิจ ผาเจริญ และ สุรพล พรหมกุล, 2551) หรือ

วินิจ ผาเจริญ และ สุรพล พรหมกุล (2551)

(Phacharuen & Phromkun, 2008) หรือ

Phacharuen & Phromkun (2008)

ผู้แต่ง 3-5 คน ให้ระบุชื่อและนามสกุลของผู้แต่งครบทุกคน และให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” จนถึงผู้แต่งคนสุดท้ายให้คั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (วินิจ ผาเจริญ, สุรพล พรหมกุล, และ เฉลิมชัย ปัญญาดี, 2558)

(Phacharuen, Phromkun, & Panyadee, 2015)

ผู้แต่งมากกว่า 6 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อและนามสกุลของผู้แต่งคนแรก และตามด้วย “และคณะ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (วินิจ ผาเจริญ และคณะ, 2551)

วินิจ ผาเจริญ และคณะ (2551)

(Phacharuen et al., 2008)

Phacharuen et al. (2008)

กรณีที่เป็นกรอ้างอิงข้อความ/เนื้อหาบางส่วน ให้ระบุเลขหน้าที่นำเนื้อหา/ข้อมูลนั้นๆ มากล่าวถึง โดยมีรูปแบบการเขียนดังนี้

(วินิจ ผาเจริญ, 2550, น. 45) หรือ

(วินิจ ผาเจริญ และ สุรพล พรหมกุล, 2551, น. 112)

(Jones, 2007, p. 199) หรือ

(Kernis, Cornell, Sun, Berry, & Harlow, 1993, p. 145)

กรณีที่เนื้อหานั้น มีการกล่าวอ้างอิงถึงหลายผลงาน ให้ใช้เครื่องหมาย ; คั่นระหว่างผลงาน เช่น (วินิจ ผาเจริญ, 2550, น. 45; เฉลิมชัย ปัญญาดี, 2558; Jones, 2007, p. 199)

2. สัมภาษณ์

(ผู้แต่ง, สัมภาษณ์, วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์)

ผู้ให้สัมภาษณ์ ให้ระบุชื่อและนามสกุลโดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม

ตัวอย่างเช่น (วินิจ ผาเจริญ, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2550)

(Winit Phacharuen, personal communication, August 11, 2007)

(E. Robbins, personal communication, January 4, 2001).

5. การอ้างอิงท้ายบทความ ตามหลักเกณฑ์ APA

รูปแบบ	หนังสือทั่วไป - Books
ผู้แต่ง 1 คน Single Author	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ./สถานที่พิมพ์:/ชื่อสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
	Author, A. A./ (Year of publication)./Title of work: Capital letter also for subtitle./Location:/Publisher. *กรณีสถานที่พิมพ์อยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ให้ลงชื่อ เมือง, ชื่อรัฐ(ตัวย่อโดยไม่มี) . เช่น New York, NY ; Chicago, IL)
	ตัวอย่าง กำธร ชำรงค์ตระกูล. (2548). <i>มหัศจรรย์ผืนป่าแผ่นดินไทย</i> . กรุงเทพฯ: บ้านพระอาทิตย์. Helfer, M. E. (1997). <i>The battered child</i> . New York, NY: Springer.
ผู้แต่ง 2 คน Two Authors	ชื่อ สกุลผู้แต่ง1./และ/ชื่อ สกุลผู้แต่ง2./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ./สถานที่พิมพ์:/ชื่อสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
	Author, A. A./&/Author, B. B./ (Year of publication)./Title of work: Capital letter also for subtitle./Location:/Publisher. *กรณีสถานที่พิมพ์อยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ให้ลงชื่อ เมือง, ชื่อรัฐ(ตัวย่อโดยไม่มี) . เช่น New York, NY ; Chicago, IL)
	ตัวอย่าง นิพนธ์ วรทันทกุล, และ จักรพันธ์ สมศรี. (2542). <i>โรคดอกไม้เมืองหนาว</i> . กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 6. Okuda, M., & Okuda, D. (1993). <i>Star trek chronology: The history of the future</i> . New York, NY: Pocket Books.
ผู้แต่ง 3-7 คน Three to Seven Authors (ระบุชื่อครบทุกคน – FILL ALL AUTHORS)	ชื่อ สกุลผู้แต่ง1./ชื่อ สกุลผู้แต่ง2./ชื่อ สกุลผู้แต่ง3./ชื่อ สกุลผู้แต่ง4./และ/ชื่อ สกุลผู้แต่ง5./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ./สถานที่พิมพ์:/ชื่อสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
	Author, A. A./Author, B. B./Author, C. C./Author, D. D./Author, E. E./&/Author, F. F./ (Year of publication)./Title of work: Capital letter also for subtitle./Location:/Publisher. *กรณีสถานที่พิมพ์อยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ให้ลงชื่อ เมือง, ชื่อรัฐ(ตัวย่อโดยไม่มี) . เช่น New York, NY ; Chicago, IL)

รูปแบบ	หนังสือทั่วไป - Books
ผู้แต่ง มากกว่า 7 คน ขึ้นไป More than Seven Authors	ตัวอย่าง หาญกล้า วิจิตรประดิษฐ์, เสกสรรค์ จันทร์แรม, และ สุขสวัสดิ์ ทองคำ. (2540). <i>เทคโนโลยีการผลิตลำไยสีชมพู</i>. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. Kernis, M. H., Cornell, D. P., Sun, C. R., Berry, A., Harlow, T., & Bach, J. S. (1993). <i>Organization</i>. Chicago, IL: University of Chicago Press.
	ชื่อ สกุลผู้แต่ง1,/ชื่อ สกุลผู้แต่ง2,/ชื่อ สกุลผู้แต่ง3,/ชื่อ สกุลผู้แต่ง4,/ชื่อ สกุลผู้แต่ง5,/ชื่อ สกุลผู้แต่ง6,/ . . ชื่อ สกุลผู้แต่งคนสุดท้าย./(ปีที่พิมพ์)/ชื่อหนังสือ./สถานที่พิมพ์:/ชื่อสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. (ระบุชื่อ 6 คน หลังชื่อคนที่ 6 ให้ใช้จุดไข่ปลาแทนชื่อผู้แต่งจากนั้นให้ระบุชื่อผู้แต่งคนสุดท้าย)
	Author, A. A./Author, B. B./Author, C. C./Author, D. D./Author, E. E./Author, F. F./ . . Author, G. G.Last Author)/(Year of publication)/Title of work: Capital letter also for subtitle./Location:/Publisher. *กรณีสถานที่พิมพ์อยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ให้ลงชื่อ เมือง, ชื่อรัฐ ตัวย่อโดยไม่มี . เช่น New York, NY ; Chicago, IL) (Enter the names of 6 people. After the 6th person, use an ellipsis instead of the author's name, then add the last author's name)
	ตัวอย่าง นพรัตน์ บุญจรร, ชัยสิทธิ เอกเทศ, พงศ์ภัทร โลกสวย, ชัยพร เดชทิพย์, ปรีชา ทองคำขาว, จีรศักดิ์ แสงโชติช่วง, . . . ดารา หอมละมุน. (2552). <i>ระบบสารสนเทศทั้งภูมิศาสตร์ลุ่มน้ำปิง: การจัดการพื้นที่ป่าต้นน้ำในลุ่มน้ำปิงเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศ</i>. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. Miller, F. H., Choi, M. J., Angeli, L. L., Harland, A. A., Stamos, J. A., Thomas, S. T., . . Rubin, L. H. (2009). <i>Technical Communication</i>. New York, NY: Springer.
ผู้แต่งเป็น สถาบัน Organization as Author	หน่วยงานใหญ่ หน่วยงานย่อย./(ปีที่พิมพ์)/ชื่อหนังสือ./สถานที่พิมพ์:/ชื่อสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. corporate author/(Year of publication)/Title of work: Capital letter also for subtitle./Location:/Publisher.

รูปแบบ	หนังสือทั่วไป - Books
	*กรณีสถานที่พิมพ์อยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ให้ลงชื่อ เมือง, ชื่อรัฐ(ด้วยย่อโดยไม่มี . เช่น New York, NY ; Chicago, IL) ตัวอย่าง มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ สถาบันวิจัยและพัฒนา. (2552). <i>บทคัดย่อชุดโครงการวิจัยและพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง</i>. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. American Psychological Association. (2009). <i>APA Style</i>. New York, NY: Springer.
หนังสือแปล	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)/(ชื่อหนังสือ)/(ชื่อผู้แปล, ผู้แปล)/สถานที่พิมพ์:/ชื่อสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์./(ต้นฉบับพิมพ์/ปี) Author, A. A./(Year of publication)./Title of work: Capital letter also for subtitle/(Translator,/Trans.)/Location:/Publisher./(Original work published Year)
A Translation	ตัวอย่าง สติเวนสัน, วิลเลียม. (2536). <i>นายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระ</i> (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ, ผู้แปล). (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พรีนติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง. (ปีพิมพ์ต้นฉบับ 1976) Laplace, P. S. (1951). <i>A philosophical essay on probabilities</i> (F. W. Truscott & F. L. Emory, Trans.). New York, NY: Dover. (Original work published 1814)
ผู้รวบรวมหรือบรรณาธิการ	ชื่อ สกุลบรรณาธิการ./(บรรณาธิการ)/(ปีที่พิมพ์)/(ชื่อหนังสือ)/สถานที่พิมพ์:/ชื่อสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
Edited Book,	Editor, A. A./(Ed./Eds.)/(Year of publication)./Title of work: Capital letter also for subtitle./Location:/Publisher.
No Author	ตัวอย่าง วิภาดา ภาพเขียน. (บรรณาธิการ). (2541). <i>ไทยยุคสุโขทัย</i>. กรุงเทพฯ: โครงการวิจิตรศิลป์. Duncan, G. J., & Brooks-Gunn, J. (Eds.). (1997). <i>Consequences of growing up poor</i>. New York, NY: Russell Sage Foundation.
ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง	ชื่อหนังสือ./(ปีที่พิมพ์)/สถานที่พิมพ์:/ชื่อสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. Title of work: Capital letter also for subtitle./(Year of publication)./Location:/Publisher.

รูปแบบ	หนังสือทั่วไป - Books
Unknown Author	<u>ตัวอย่าง</u> แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544. (2542). กรุงเทพฯ: สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. <i>Merriam-Webster's collegiate dictionary</i> . (1993). Springfield, MA: Merriam- Webster.
ปรากฏครั้งที่ พิมพ์ Edition other than the first	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อหนังสือ/ (ครั้งที่พิมพ์)/ สถานที่พิมพ์/ ชื่อสำนักพิมพ์หรือ โรงพิมพ์. Author, A. A./ (Year of publication)/ <i>Title of work: Capital letter also for subtitle</i> / (Edition.)/ Location:/ Publisher. <u>ตัวอย่าง</u> กำธร อารังค์ตระกูล. (2548). <i>มหัศจรรย์ผืนป่าแผ่นดินไทย</i> (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บ้านพระ อาทิตย์. Helfer, M. E. (1997). <i>The battered child</i> (5 th ed.). Chicago, IL: University of Chicago Press.
ไม่ปรากฏเมืองที่ พิมพ์/ สำนักพิมพ์ No publisher of publication	ให้ใส่ [ม.ป.ท.] สำหรับเอกสารภาษาไทย และ [n.p.] สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ Enter [ม.ป.ท.] for Thai Documents and [n.p.] for Foreign language documents
ไม่ปรากฏปีที่ พิมพ์ No year of publication	ให้ใส่ [ม.ป.ป.]. สำหรับเอกสารภาษาไทย และ [n.d.]. สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ Enter [ม.ป.ป.] for Thai Documents and [n.d.] for Foreign language documents

บทความในหนังสือ - Chapter in Book	
ARTICLE OR CHAPTER IN AN EDITED BOOK	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ. /ใน/ ชื่อ สกุลบรรณาธิการ./ (บก.)./ ชื่อหนังสือ./ (น. เลข หน้า) ที่ปรากฏบทความจากหน้าใดถึงหน้าใด./ สถานที่พิมพ์./ ชื่อสำนักพิมพ์หรือโรง พิมพ์. Author, A. A./ (Year of Publication)./ Article title./ In/ A. A. Editor/ (Ed./ Eds)./ Title of Book/ (p. ถ้ามีหลายหน้าใช้ pp. page number-page number)./ Place:/ Publisher.
ตัวอย่าง	วิสาชา เจริญศิลป์. (2534). การรักษาโรคติดเชื้อทางเดินหายใจจากเชื้อไวรัส RSV (Respiratory Syncytial Virus) ในเด็ก. ใน สมศักดิ์ โล่เลขา, ชลรัตน์ ติเรกวัดชัย, และ มนตรี ตู จินดา (บก.), <i>อิมมูโนวิทยาทางคลินิกและโรคภูมิแพ้</i> (น. 99-103). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย และสมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย. ธิดา เมฆสุวรรณ. (2562). ความขัดแย้งระหว่างศาสนาในประเทศไทย. ใน ปรีดี หงส์สตีฟ, และ อัมไพร หมดเต็น (บก.), <i>ศาสนากับความรุนแรง</i> (น. 400-459). กรุงเทพฯ: Illuminations Editions. Chumdermphadejsuk, S. (1991). Acute Asthma Treatment in Children. In S. Lohlekha (Ed.), <i>Clinical Immunology and Allergy</i> (pp. 99-103). Bangkok: The Royal College of Pediatricians of Thailand & Pediatric Society of Thailand. O'Neil, J. M., & Egan, J. (1992). Men's and women's gender role journeys: A metaphor for healing, transition, and transformation. In B. R. Wainrib (Ed.), <i>Gender issues across the life cycle</i> (pp. 107-123). New York, NY: Springer.
บทความในวารสาร - Journal Article	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่ (ฉบับที่)./ เลขหน้าแรกที่ปรากฏ บทความ-เลขหน้าสุดท้ายที่ปรากฏบทความ. Author, A. A./ (Year of publication)./ Title of article./ Title of Periodical./ volume number(issue number)/pages.
ตัวอย่าง	โมรธา ขอบขา. (2536). แหล่งสารนิเทศบนอินเทอร์เน็ต. <i>วารสารมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์</i>, 13(2), 1-13.

บทความในวารสาร - Journal Article	
	Dubleck, L. (1990). Science fiction aids science teaching. <i>Physics Teacher</i> , 28(2), 316-318.
	Harlow, H. F. (1983). Fundamentals for preparing psychology journal articles. <i>Journal of Comparative and Physiological Psychology</i> , 55, 893-896.
บทความในแมกกาซีน, นิตยสาร - ARTICLE IN A MAGAZINE	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้เขียนบทความ./ (ปี,/เดือนที่พิมพ์)/ชื่อบทความ./ชื่อนิตยสาร,/ปีที่(ฉบับที่)/เลขหน้าที่ปรากฏ. Author, A. A./ (Year,/Month of publication)/Title of article./Title of Magazine,/volume number(issue number)/pages.
ตัวอย่าง	สมโอมีอ. (2545, มีนาคม). อาหารบำรุงสมอง. <i>Update</i> , 20(210), 37-40. Henry, W. A., III. (1990, April). Making the grade in today's schools. <i>Time</i> , 135, 28-31.
บทความในหนังสือพิมพ์ - ARTICLE IN A NEWSPAPER	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้เขียนบทความ./ (ปี,/วันที่ เดือนที่พิมพ์)/ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์,/น./เลขหน้าที่ปรากฏ. Author, A. A./ (Year,/Month/Date of publication)/Title of article./Title of Newspaper,/p,pp./pages.
ตัวอย่าง	บัวช่อ รักสุพรรณ. (2545, 8 พฤศจิกายน). อนาคตอิสราเอล-ปาเลสไตน์. <i>สยามนิวิส์</i> , น. 6. พนิดา สงวนเสรีวานิช. (2554, 24 เมษายน). พระปลัดสุชาติ สุวัฑฒโกปกากะเกษญอ นักพัฒนา. <i>มติชน</i> , น. 17-18. Schultz, S. (2005, December). Calls made to strengthen state energy policies. <i>The Country Today</i> , pp. 1A, 2A. Boonnoon, J. (2011, April 28). Manufactures flood Thai market. <i>The Nation</i> , p. 7A.

บทความในสารานุกรม - Encyclopedia Article	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ. ใน/ ชื่อสารานุกรม/ (ฉบับที่./ หน้า)./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์.
	Author, A. A./ (Year of Publication)./ Article Title. In/ Encyclopedia Title/ (Vol. Number./ p. ถ้ามีหลายหน้าใช้ pp. page number-page number)./ Place: Publisher.
ตัวอย่าง	เหมือนฝัน รักธรรม. (2537). คัวฮักคัวหาง. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ (ฉบับที่ 24, น. 274-275). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
	Sturgeon, T. (1995). Science fiction. In <i>The encyclopedia Americana</i> (Vol. 24, pp. 390-392). Danbury, CT: Grolier.
รายงานการวิจัย - Research report	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง/ (รายงานวิจัย)./ สถานที่พิมพ์./ ชื่อสำนักพิมพ์.
	Author, A. A./ (Year of Publication)./ Title/ (Research report)./ Location:/ Publisher.
ตัวอย่าง	พินิจ ทิพย์มณี. (2553). การวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตายของประเทศไทย (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
	Deming, D., & Dynarski, S. (2008). <i>The Lengthening of Childhood</i> (Research report). Nashville: American Economic Association.
เอกสารการประชุมทางวิชาการ - Proceedings, Symposium	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ. ใน/ ชื่อการประชุมหรือการสัมมนา/ (น./ เลขหน้า-เลขหน้า)./ สถานที่พิมพ์./ ชื่อสำนักพิมพ์.
	Author, A. A./ (Year of Publication)./ Article title. In/ Title of Conference/ (pp. page number-page number)./ Location:/ Publisher.
ตัวอย่าง	ชัชพล มงคลิก. (2552). การประยุกต์ใช้กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ในการจัดตารางการผลิตแบบพหุเกณฑ์: กรณีศึกษาโรงงานอุตสาหกรรมผลิตยา. ใน การประชุมวิชาการการบริหารและการจัดการ ครั้งที่ 5 (น. 46). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
	Piyasiripon, N. (2016). Factors affecting Policy Implementation Effectiveness toward National Security Policy in Southernmost Provinces of Thailand. In <i>Proceeding of The 38th National Graduate Research Conference</i>

เอกสารการประชุมทางวิชาการ - Proceedings, Symposium	
	(<i>Humanities and Social Science</i>) (pp. 169-176). Phitsanulok: Naesuan University Publishing House. Soutar, G., & Mazzaro, T. W. (1995). Gaining competitive advantage in education services exports: Forward integration and strategic alliances in a maturing market. In <i>Proceeding of the Academy of International Business Southeast Asia Regional Conference, Asia Pacific International Business: Regional integration and global competitiveness</i> (pp. 85-110). Perth: Murdoch University.
วิทยานิพนธ์ และ ปริญญาานิพนธ์ - Thesis	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้เขียนวิทยานิพนธ์./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์หรือปริญญาานิพนธ์/(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต)./ชื่อสถานศึกษา./สถานที่พิมพ์. Author, A. A./ (Year)./ <i>Title of dissertation</i>/(Doctoral dissertation or Master's thesis)./Name of Institute./Location.
ตัวอย่าง	ข้อเพื่อญ นวลขาว. (2548). <i>ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศกับแบบแผนการผลิตและวัฒนธรรมการบริโภคอาหาร ศึกษากรณีชุมชนขนานนา จังหวัดนครศรีธรรมราช</i> (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, นครศรีธรรมราช. Nickels, D. W. (2005). <i>The relationship between IT-business alignment and organizational culture: An exploratory study</i> (Doctoral dissertation). University of Memphis, Memphis.
ราชกิจจานุเบกษา	
รูปแบบ	ชื่อเรื่อง./ (ปี./วัน/เดือน/ที่พิมพ์)./ราชกิจจานุเบกษา./เล่มที่/ตอนที่./หน้า.
ตัวอย่าง	พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562. (2562, 22 พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 133 ตอนที่ 67 ก, หน้า 33.

สื่อโสตทัศนและสื่ออื่น ๆ – Electronic Sources	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้ผลิต/(ผู้ผลิต),/และ/ชื่อ สกุลผู้กำกับ/(ผู้กำกับ)./(ปีที่ผลิต)./ชื่อเรื่อง/[ประเภทของสื่อโสตทัศน]./สถานที่ผลิต:/สถานที่ถ่ายทำ.
	Producer, P. P./(Producer),/&/Director, D. D./(Director)./(Date of publication)./Title of motion picture/[Motion picture]./Country of origin:/Studio or distributor.
ตัวอย่าง	ศรีัญญา จิตศิลป์. (2561). คนชายขอบในประเทศไทยพัฒนา. [วีดิทัศน์]. กรุงเทพฯ: फिल्मศิลป์. กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2543). รายงานสถานการณ์สิ่งแวดล้อมเรื่องน้ำ. [ซีดีรอม]. กรุงเทพฯ: ฝ่ายสารสนเทศ กองสารสนเทศสิ่งแวดล้อม. Smith, J. D. (Producer), & Smithee, A. F. (Director). (2001). <i>Really big disaster movie</i> [Motion picture]. United States: Paramount Pictures. Important, I. M. (Producer). (1990, November 1). <i>The nightly news hour</i> [Television broadcast]. New York, NY: Central Broadcasting Service. Taupin, B. (1975). Someone saved my life tonight [Recorded by Elton John]. On <i>Captain fantastic and the brown dirt cowboy</i> [CD]. London, England: Big Pig Music Limited.
สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ หรือ บทความวารสารอิเล็กทรอนิกส์ หรือ เอกสารจากฐานข้อมูล - Databases	
บทความจากเว็บไซต์ – Webpage/Online Content	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./สืบค้นจาก/URL (แบบเต็ม) หรือชื่อฐานข้อมูล
	Author, A. A./&/Author B. B./(Date of publication)./Title of page/[Format description when necessary]./Retrieved from/ https://www.someaddress.com/full/url/
ตัวอย่าง	สุรัชย์ เลียงบุญเลิศชัย. (2554). จัดระเบียบสำนักงานทนายความ. สืบค้นจาก http://www.lawyerscouncil.or.th/2011/index.php?name=knowledge CNN Wire Staff. (2011). How U.S. forces killed Osama bin Laden. Retrieved from http://www.cnn.com/2011/WORLD/asiapcf/05/02/bin.laden.raid/index.html

บทความจากเว็บไซต์ – Webpage/Online Content	
	Eco, U. (2015). How to write a thesis [PDF file]. (Farina C. M. & Farina F., Trans.) Retrieved from https://www.researchgate.net/... How_to_write_a_thesis/.../Umberto+Eco-How+to+Write+... (Original work published 1977)
บทความวารสารในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ – Article from an online periodical	
ไม่มีเลข DOI – With no DOI Assigned	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร,/ปีที่(ฉบับที่),/เลขหน้าแรกที่ปรากฏบทความ-เลขหน้าสุดท้ายที่ปรากฏบทความ./สืบค้นจาก/URL(แบบเต็ม) หรือชื่อฐานข้อมูล
	Author, A. A./ (Year of Published)./Title of article./Title of Online Journal,/volume number(issue number),/page range../Retrieved from/ https://www.someaddress.com/full/url/
ตัวอย่าง	สุนันทา เลาว์ณศิริ. (2553). ธาตุอาหารหลักของนาสัดชีวภาพแบบเข้มข้นจากขยะครัวเรือน. วารสารออนไลน์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 29(2), 165-169. สืบค้นจาก <a "="" full="" href="http://www.journal.msu.ac.th/msu.ac.th/index.php?option=com_content&task=Smyth, A. M., Parker, A. L., & Pease, D. L. (2002). A study of enjoyment of peas. Journal of Abnormal Eating, 8(3), 120-125. Retrieved from https://www.fakeexamplehomepage.com/full/url/
บทความวารสารในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ – Article from an online periodical	
มีเลข DOI – With DOI Assigned	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร,/ปีที่(ฉบับที่),/เลขหน้าแรกที่ปรากฏบทความ-เลขหน้าสุดท้ายที่ปรากฏบทความ./เลขDOI
	Author, A. A., & Author, B. B./ (Year of Published)./Title of article./Title of Journal,/volume number(issue number if available),/page range./doi:0000000/000000000000 or https://doi.org/10.0000/0000
ตัวอย่าง	Brownlie, D. (2007). Toward effective poster presentations: An annotated bibliography. <i>European Journal of Marketing</i> , 41, 1245-1283. doi:10.1108/03090560710821161

บทความวารสารในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ – Article from an online periodical	
มีเลข DOI - With DOI Assigned	
	Wooldridge, M.B., & Shapka, J. (2012). Playing with technology: Mother-toddler interaction scores lower during play with electronic toys. <i>Journal of Applied Developmental Psychology</i> , 33(5), 211-218. https://doi.org/10.1016/j.appdev.2012.05.005
สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ประเภทอื่น ๆ	
บทความในหนังสือออนไลน์ – Online Book Chapter	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ. /ใน/ ชื่อ สกุลบรรณาธิการ (ถ้ามี)/ (บก.)./ ชื่อหนังสือ (บทที่หรือหมายเลขส่วน ถ้ามี)./ สืบค้นจาก/ URL (แบบเต็ม) Author, A. A./ (Year of Publication)./ Article title./ In/ A. A. Editor/ (Ed./Eds)./ <i>Title of Book</i> (chapter or section number)./ Retrieved from/ https://www.someaddress.com/full/url/
ตัวอย่าง	Engelshcall, R. S. (1997). Module mod_rewrite: URL Rewriting Engine. In <i>Apache HTTP Server version 1.3 documentation</i> (Apache modules). Retrieved from https://httpd.apache.org/docs/1.3/mod/mod_rewrite.html Peckinpugh, J. (2003). Change in the Nineties. In J. S. Bough and G. B. DuBois (Eds.), <i>A century of growth in America</i>. Retrieved from GoldStar database.
สารานุกรม/พจนานุกรมออนไลน์ – Online Encyclopedias and Dictionaries	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ใน/ ชื่อสารานุกรม/พจนานุกรม./ สืบค้นจาก/ URL (แบบเต็ม) Author, A. A./ (Year of Publication)./ Article title./ In/ Title of Encyclopedias or Dictionaries./ Retrieved from/ https://www.someaddress.com/full/url/
ตัวอย่าง	Feminism. (n.d.). In <i>Encyclopædia Britannica online</i> . Retrieved from https://www.britannica.com/EBchecked/topic/724633/feminism

วิกิ - Wikis	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี/จาก/ชื่อวิกิ:/URL (แบบเต็ม)
	Author, A. A./ (Year of Publication)./ Retrieved/ Month/Date,/ Year/ from/ Name of WIKI:/ https://www.someaddress.com/full/url/
ตัวอย่าง	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. (ม.ป.ป.). สืบค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2553 จาก วิกิพีเดีย: http://th.wikipedia.org/wiki/มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ OLPC Peru/Arahuay. (n.d.). Retrieved April 29, 2011 from the OLPC Wiki: https://wiki.laptop.org/go/OLPC_Peru/Arahuay
หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ – Electronic Books	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อหนังสือ./ สืบค้นจาก/URL (แบบเต็ม)
	Author, A. A./ (Year of publication)./ Title of work: Capital letter also for subtitle./ Retrieved from/ https://www.someaddress.com/full/url/
ตัวอย่าง	De Huff, E. W. (n.d.). <i>Taytay's tales: Traditional Pueblo Indian tales</i> . Retrieved from https://digital.library.upenn.edu/ women/dehuff/taytay/taytay.html
หนังสือพิมพ์ออนไลน์ – Newspaper Article	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้เขียนบทความ./ (ปี./วันที่ เดือนที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อหนังสือพิมพ์./ สืบค้นจาก/URL (แบบเต็ม)
	Author, A. A. (Year, Month Day). Title of article. Title of Newspaper. Retrieved from https://www.homeaddress.com/
ตัวอย่าง	ข่าวสดออนไลน์. (2564, 5 มีนาคม). ครม.ไฟเขียว 764 ล้าน ซื้อเรือคืนหลังประมงเจอพิษแก๊สไอ ยูยู นายกหวั่นเวียนเทียน. ข่าวสด. สืบค้นจาก https:// www.khaosod.co.th/ economics/news_2277605 Parker-Pope, T. (2008, May 6). Psychiatry handbook linked to drug industry. <i>The New York Times</i> . Retrieved from https://well.blogs.nytimes.com/

หมายเหตุ: 1. ผู้แต่งชาวไทยให้ใส่ชื่อและนามสกุล โดยไม่ต้องใส่คำนำหน้าชื่อ ยกเว้นราชทินนามฐานันดรศักดิ์ ให้นำไปใส่ท้ายชื่อ โดยใช้เครื่องหมายจุลภาคคั่นระหว่างชื่อกับราชทินนามและฐานันดรศักดิ์ ส่วนสมณศักดิ์ให้คงรูปตามเดิม

2. กรณีผู้แต่ง 2 คน ให้ใส่ชื่อทั้งสองคนตามลำดับที่ปรากฏ เชื่อมด้วยคำว่า “และ” สำหรับเอกสารภาษาไทย และใช้เครื่องหมาย “&” สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ ระหว่างคนที่ 1 และคนที่ 2 โดยเว้น 1 ระยะก่อนและหลัง

3. ผู้แต่งชาวต่างประเทศ ให้ขึ้นต้นด้วยชื่อสกุล ตามด้วยอักษรย่อชื่อต้น โดยเว้น 1 ระยะ และอักษรย่อชื่อกลาง (ถ้ามี) ทั้งนี้การกลับชื่อสกุลให้ใช้ตามความนิยมของคนในชาตินั้น โดยใช้เครื่องหมายจุลภาคคั่นระหว่างชื่อสกุลและอักษรย่อชื่อต้น อักษรย่อชื่อกลาง หากกรณีที่ผู้แต่งมีคำต่อท้าย เช่น Jr. หรือคำอื่น ๆ ให้ใส่คำดังกล่าวต่อท้ายอักษรย่อชื่อต้น หรือ อักษรย่อชื่อกลาง (ถ้ามี) โดยคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค

4. ผู้แต่งที่เป็นสถาบัน ให้ลงรายการบรรณานุกรมโดยเรียงลำดับจากหน่วยงานใหญ่ไปหาหน่วยงานย่อย และเว้นวรรคจากชื่อหน่วยงานใหญ่ไปหาชื่อหน่วยงานย่อย แต่ถ้าเป็นการอ้างอิงในเนื้อหา ให้เรียงลำดับจากหน่วยงานย่อยไปหาหน่วยงานใหญ่

5. ไม่ปรากฏเมืองที่พิมพ์ หรือ สำนักพิมพ์ ให้ใส่ [ม.ป.ท.] สำหรับเอกสารภาษาไทย และ [n.p.] สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ

6. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ ให้ใส่ [ม.ป.ป.]. สำหรับเอกสารภาษาไทย และ [n.d.]. สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ

สามารถศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมได้จากแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับ APA Style 6th edition เช่น APA Formatting and Style Guide. From <http://owl.english.purdue.edu/owl/resource/560/01/>American Psychological Association (APA) 6th edition style Examples. From www.lib.monash.edu.au/tutorials/citing/apa-a4.pdf

6. วิธีเรียงอ้างอิง การเรียงอ้างอิงใช้หลักการเดียวกับการเรียงคำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หรือ Dictionary ที่เป็นสากล โดยคำที่มีสะกดจัดเรียงไว้ก่อนคำที่มีรูปสระตามลำดับตั้งแต่ กก - กฮ ดังนี้

ก ข ค ศ ฆ ง จ ฉ ช ซ ฌ ญ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ณ ด ต ถ ท ธ น
บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม ย ร ฤ ฌ ล ฎ ภา ว ศ ษ ส ห พ อ ฮ

ส่วนคำที่ขึ้นต้นด้วยพยัญชนะตัวเดียวกัน เรียงลำดับตามรูปสระ ดังนี้

อะ อัว อัวะ อา อำ อี อี้ อื อุ ู เอะ เอ เอาะ เอา
เอน เอย เียะ เอื้อ เอื้อะ แอ แอะ โอ โอะ ไอ ไอ

7. ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายตารางให้พิมพ์เหนือตารางชิดกันซ้าย ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ตารางโดยมีรูปแบบดังนี้

ตารางที่/1//ชื่อตาราง

สำหรับคำบรรยายภาพ กราฟ แผนภูมิ แผนภูมิภาพ ให้พิมพ์ใต้ภาพ จัดกลางหน้ากระดาษ ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพ โดยมีรูปแบบดังนี้

ภาพที่/1./ชื่อภาพ